STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 05689

DI NESHOME FUN DER RUSISHER REVOLUTSYE

Moissaye J. Olgin

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מ. אָלגין.

די נשמה פון דער רוסישער רעוואָלוציע

צווייטער באנד.

פון ענגלישען איבערזעצט
פון מ. אַשעראָוויטש.

מ. גורעוויטש'ס פערלאַג.
1921

Copyright 1921
By M. Gurewitch

אינהאַלטס־פאַרצייכניס.

דריטער טייל.

21טער קאַפּיטעל: איוואַן יערמאָלאיעוויטש, דער טיפּישער פּויער 7
22טער קאַפּיטעל: די ליעבע צו דער ערד — — — — — — — — 19
23טער קאַפּיטעל: „דער וואלד ברענט" — — — — — — — — 32
24טער קאַפּיטעל: טרויעריגע אָנפאלען — — — — — — — 46

פיערטער טייל.

25טער קאַפּיטעל: „שטייגענדיג אַרויף" — — — — — — — — — 61
26טער קאַפּיטעל: דער פאָרשטאדט — — — — — — — — — 71
27טער קאַפּיטעל: די פּני פּונ'ם ארבייטער־קלאַס — — — — — 83
28טער קאַפּיטעל: אויפ'ן וועג פון רייננע אידעאלען — — — — — — 101
29טער קאַפּיטעל: „פּראפעסיאנעלע רעוואלוציאנערען" — — — — — 119
30טער קאַפּיטעל: די טעראריסטען — — — — — — — — — 137
31טער קאַפּיטעל: טורמע און גלות — — — — — — — — — 153
32טער קאַפּיטעל: „וועה צו די באַזיגטע" — — — — — — — — 167
33טער קאַפּיטעל: די ערוואַכונג — — — — — — — — — — 182

פינפטער טייל.

34טער קאַפּיטעל: אין און אַרום דער דומא — — — — — — — 196
35טער קאַפּיטעל: דער שטורם — — — — — — — — — — 206
36טער קאַפּיטעל: די גרויסע געשעהעניש: דאָס פאָלק ווערט פריי, 217

די נשמה פון דער רוסישער רעוואָלוציע.

21טער קאַפּיטעל.

איוואַן יערמאָלאַיעוויטש דער טיפּישער פּויער.

איך בין איינמאָל געפאָהרען מיט אַ שיף איבער'ן קאַספּישען ים, דערצעהלט גליעב אוספּענסקי,*) און מיט אַמאָל האָט אַ שווערער געפיהל גענומען נאָגען מיין נשמה. כמעט יעדער מינוט האָט אונזער שיף באַגעגענט קליינע שיפלאך אָנגעפּאַקט מיט פיש. „דאָס איז הערינג", האָט אימיצער אַ זאָג געטאָן. איבער'ן גאַנצען וועג וועלען מיר באַגעגענען אָט אזעלכע שיפלאך מיט הערינג. זעהט, ווי דיק זיי זיינען. און אָט אזעלכע הערהינג וועלען מיר באַגעגענען איבער'ן גאַנצען וועג". די ווערטער „איבער'ן גאַנצען וועג" האָבען אוספּענסקי'ן געגעבען אַ שליסעל צו זיין שלעכטער שטימונג. „יאָ, — האָט ער צו זיך אליין געזאָגט, — דאָס איז די אורזאַכע פאַר וואָס איך בין אזוי מרה שחורה'דיג. אלעס וועט זיך איצט ווידערהאָלען נאָך אמאָל און נאָך אמאָל „דעם גאַנצען וועג". פּאַמעלאך און פויל רוקען זיך אזוי די פיש אָהן אַ שיעור און אָהן אַ ערך, מחנות'ווייז שווימען זיי אזוי און מען קען זיי ניט צוטרייבען; און אזוי רוקען זיך פּאַמעלאך און לאַנגווייליג די הערינג אויך, מיליאָנען הערינג אין איין צייט, יעדער הערינג איז געראָטען אָן אנדערן, עס איז קיין אונטערשיעד צווישען זיי נישטאָ; און אזוי זיינען די מענשען אויך. די זעל־

---

*) גליעב אוספּענסקי (געשטאָרבען אין 1902) איז געווען איינער פון די טיעפסטע און טאַלאַנטפולסטע בעאָבאַכטער פונ'ם רוסישען פּויערים־לעבען. זיינע ערצעהלונגען, וועלכע זיינען האַלב פּובליציסטיש, ענטהאַלטען אַ סך טייערע מאַטעריאַלען וועגען דעם לעבען, די כאַראַקטערע און באַגריפען פון די רוסישע פּויערים אינ'ם סוף פונ'ם 19טען יאָהרהונדערט.

בע מענשען „איבער'ן גאַנצען וועג", פון דאַנען ביז אַרכאַנגעלסק, פון אַרכאַנגעלסק ביז „אָדעסטאַ", פון „אָדעסטאַ" ביז קאַמטשאַטקאַ, פון קאַמטשאַטקאַ ביז וולאַדיקאַווקאַז און ווייטער, ביז צום פּערסישען, ביז צום טערקישען גרעניץ... ביז קאַמטשאַטקאַ, ביז „אָדעסטאַ" (אָדעס), ביז פּעטערבורג, ביז לעאָנקאָראָן, „איבער'ן גאַנצען וועג" איז אַלץ דאָס זעלבע און דאָס זעלבע, ווי אַלץ וואָלט פון איין מאַשין אויסגעאַרבייט געוואָרען: די זעלבע פעלדער, דיזעלבע תבואה־זאַנגען, דיזעלבע ערד, דערזעלבער הימעל, דיזעלבע מוזשיקעס, דיזעלבע מוזשיטשקעס, אַלע ווי פון איין שניט, פון איין סאָרט, פון איין קאָליר, אַלע האָבען די זעלבע געדאַנקען און אַלע זינגען דיזעלבע ליעדלאַך... אָט אַזוי איז דאָס „איבער'ן גאַנצען וועג", אומעדום די זעלבע נאַטורען, דיזעלבע מענשען, דיזעלבע מאָראַל, דערזעלבער אמת, דיזעלבע פּאָעזיע, מיט איינעם וואָרט — אַ גלייכאַרטיגע מאַסע פון הונדערט מיליאָן מענשען, וועלכע לעבען אויף דעם זעלבען שטייגער „איבער'ן גאַנצען וועג", וועלכע דענקען גלייך, פּונקט אַזוי ווי מען וואָלט זייערע געדאַנקען פון איין שטיק אויסגעשניטען. אויסטיילען איינעם פון אָט די אַלע מיליאָנען, זאָגען מיר למשל, אונזער סטאַראָסטאַ סעמיאָן ניקיטיטש, און פּרוּאוון איהם פאַרשטעהן — דאָס איז אוממעגליך.

... וואָרים דעם סטאַראָסטאַ סעמיאָן ניקיטיטש, קען מען פאַרשטעהן בלויז דאַן ווען מען קוקט אויף איהם ווי אויף איינעם פון די טויזענדטער סעמיאָן ניקיטישעס. איין הערינג קאָסט טאַקי אַ קליינינקייט, אָבער אַ מיליאָן הערינג קאָסט אַ סך; אַ מיליאָן סעמיאָן ניקיטיטשעס שטעלען צונויף אַ גאַנצען אָרגאַניזים, אַן אינטערעסאַנטע באַשעפעניש, אָבער איין סעמיאָן ניקיטיטש, אַזוי ווי ער איז, מיט זיינע געדאַנקען, מיט זיינע באַגריפען, איז אומפאַרשטענדליך און געהיימניספול. מען קען איהם ניט פאַרשטעהן. עס איז אוממעגליך איהם צו פאַרשטעהן... מיליאָנען מענשען לעבען „פּונקט אַזוי ווי די אַנדערע", און יעדער איינער פון די „אַנדערע" פיהלט און ווייסט, אַז ער אַליין איז גאָר ניט

און אז ער ווערט עפּעס בלויז דאַן ווען מען נעמט איהם אריין אין כלל פון די „אנדערע”.

אָט די ווערטער אוספּענסקי׳ס ווארפען א ליכט אויף דעם לעבען פון די פּויערים אין די רוסישע דערפער אין סוף פון׳ם ניינצעהנטען יאָהרהונדערט. דער עקאָנאָמישער יסוד פון דעם לעבען האָט זיך שנעל געענדערט א דאנק דער ענטוויקלונג פון דער מאָדערנער אינדוסטריע, בעת די געוואוינהייטען און די זיטען זיינען אלץ געבליבען דיזעלבע, די פּויערים זיינען ניט אוועק ווייטער פון זייער פּרימיטיווען צושטאַנד, איבער דעם וואָס זיי האָבען קיין פּאָליטישע פרייהייט ניט געהאט. דאָס איז געווען א לעבען וואו דער דורכשניטליכער פּויער האָט ניט געקענט ווערען קיין זעלבסטבאוואוסטזיניגער מענש, וועלכער זאָל זיך אונטערשיידען פון די אנדערע פּויערים. און דערפאר טאַקי איז אויסגעקומען אזוי, אז די רוסישע שריפטשטעלער פאר דער רעוואָלוציע, באשרייבענדיג דאָס לעבען און שטרעבען פון א פּויער, האָבען זיי איהם ניט געשילדערט ווי אַ יחיד, נאָר ווי א מין פארשטעהער פון זיין קלאַס. פּונקט ווי א רייזענדער, וועלכער באַשרייבט דאָס לעבען פון א ווילדען שבט, נעמט איין ווילדען אלס דעם טיפּישען ביישפּיעל פון דעם גאַנצען שבט.

דאָ האָט איהר א טיפּיש דאָרף און א טיפּישען פּויער וואָס אוספּענסקי האָט באַשריבען:

דאָס גאַנצע דאָרף באַשטעהט פון ניעדעריגע, פינסטערע שטיבלאך, קליינע ביידלאך און ניעדעריגע חורבות. די גאַסען זיינען בלאָטיג. דאָ און דאָרטען שטעהען ביימלאך, אָבער עפּעס זעהען זיי אויס אזוי רחמנות׳דיג, אזוי נעבעכדיג, אז עס רייסט דאָס הארץ קוקענדיג אויף זיי. אלעס איז דאָ אָהן געשמאַק, און מען דערקענט באלד, אז אין דער ארבייט וואָס מען האָט דאָ שוין יאָ געטאָן האָט אויסגעפעהלט דאָס וויכטיגסטע — ליעבע.

דאָס לעבען אין דאָרף איז ניט נאָר ארים, נאָר אויך זעהר אומבאקוועם. די גאַסען זיינען ניט ברוקירט, און דאָס איז ניט דערפאר וואָס מען קען דאָס ניט אויספיהרען, נאָר דערפאר וואָס

קיינעם פאַלט גאָר ניט איין אַזאַ זאַך, אז גאַסען דארפען זיין געברוקירט. אין א סך הייזער זיינען קיין קוימענס ניטאָ, און ווען מען הייצט איין דעם אויווען ווערט די גאַנצע שטוב פול מיט רויך און מען מוז עפענען טהיר און פענסטער; די סטעליע און די ווענט זיינען פול מיט סאַזשע. זעהר זעלטען קען מען לעבען אַ שטיבעל זעהן אַ בלומען גאָרטען; קיינעם פאַלט גאָר ניט איין צו מאַכען דאָס שטיבעל אנציהענדער, שעהנער. די אונבאַקוועמליכקייטען וואָלט מען לייכט געקענט אויסמיידען ווען מען פארמאָגט נאָר אַביסעלע אינטעליגענץ און אונטערנעמונגס גייסט; אָבער דוקא אָט די צוויי נויטיגע זאכען פעהלען די פּויערים אינגאַנצען אוים.

און דאָ האָט איהר איינעם פון די אַמאָליגע רוסישע פּויערים, איוואַן יערמאָלאַיעוויטש, וועלכער איז מיט לייב און לעבען צוגעבונדען צו זיין דאָרף. זיין גאַנצער אינטערעס ליגט אינ'ם דאָרף און אין דער נחלה וואָס ער פארמאָגט. לעזען און שרייבען קען ער ניט, און דאַרף ניט קענען. פּונקט ווי טויזענטער אַנדערע פּויערים, קוקט ער קיינמאָל קיין צייטונג ניט אָן און אינטערעסירט זיך ניט מיט קיין פּאָליטישע אָדער געזעלשאַפטליכע פראגען. עס געהט איהם אפילו ניט אָן די פּאָליטיק פון דער גובערניע אָדער פונ'ם אויעזד. „דריי חדשים האָב איך געוואוינט אין אַ דאָרף, — שרייבט אוספּענסקי, — בעת אונזערע סאָלדאַטען זיינען אריבער דעם דונאַי, קעמפּענדיג, פאַלענדיג אין קאַמף, שלאגענדיג דעם שונא און כאַפּענדיג מפּלות פונ'ם שונא. דאָס זיינען געווען די דריי חדשים ווען אין די רוסישע שטעדט האָט זיך געטאָן חושך און אַלע זיינען אַרומגעגאַנגען פאַרזאָרגט איבער די באַאונרוהיגענדע נייעס וואָס מען האָט אין די צייטונגען געלעזען, און פאַר דער גאַנצער צייט האָב איך אין דאָרף ניט געהערט קיין איין וואָרט וועגען דעם. קיינער באקומט ניט קיין צייטונג, קיינער געהט ניט אין שטאָדט אריין אָדער צום וואָגזאַל, יעדער פּויער איז פארטאָן אין גאָרטען און אין דער „כאַזיאַיסטוואָ" (הויז ווירטשאַפט). דער אָפּקלאַנג פון די היסטאָרישע גע־

שעהענישען גרייכט אין דאָרף אריין דורך די באַפעהלען, וואָס ווערען ארויסגעגעבען. ווי למשל: „רופען די רעקרוטען פון דעם און דעם יאָהר" אָדער „צונעמען די פערד אין דעם און דעם טאָג". חוץ אָט די אָפיציעלע באַפעהלען איז דאָ ניטאָ קיין איין זאַך, וואָס זאָל אונטערשטרייכען די וויכטיגקייט פון דעם מאָמענט. דער מענש, וועלכער דאַרף אין אַ וואָך ארום אָדער אין צוויי וואָכען ארום געהן באַשיצען די שיפּקא אָדער באפרייען די בולגארען, הויבט ניט אָן צו וויסען קיין זאַך וועגען די בולגארען אָדער וועגען דער שיפּקא.

אַזוי איז געוועזן אין'ם יאָהר 1878, און אזוי איז געוועזן מיט פופצעהן אָדער מיט צוואַנציג יאָהר שפּעטער. און עס איז געוועזן גאַנץ נאַטירליך, אַז אַזוינע דאָרפס־מענשען, וועלכע זיינען אזוי אָפּגעזונדערט פון דער גאַנצער וועלט, זאָלען ניט האָבען קיין מגע ומשא מיט מענשען פון אַן אַנדער קלאַס. איוואַן יערמאָלאַיעוויטש קעהרט זיך ניט אָן מיט קיין אַנדערע מענשען. ווען ער באַגעגענט א מענשען פון אַן אַנדער קלאַס, למשל א „פּאַניטש", נעמט ער פאר איהם אראָפּ דאָס היטעל, אמאָל רעדט ער מיט איהם א פּאָר ווערטער וועגען וועטער אָדער וועגען דער שניטצייט אויף די פעלדער. אָבער מעהר ניט; קיין מגע ומשא מיט איהם האָט ער ניט. זיי קענען זיך איינער דעם אַנדערן ניט פארשטעהן. ביי איוואַן יערמאָלאַיעוויטש איז א „פּאַניטש" א „מאָדנער מענש", א „טשודנע פויגעל". „דער פויער איז איבערצייגט, — שרייבט אוספּענסקי, — אַז אַ „פּאַניטש" פאַרשטעהט גאָר ניט, אַז א „פריץ" ווייסט ניט פון דאַנען אהין. אָט די איבערצייגונג איז ביי יעדען פויער איינגעוואָרצעלט אין הארצען. א „פריץ" קויפט אַ סך זאַכען, ווייל ער האָט א סך געלט; ער קען פארקויפען, ווייל ער האָט וואָס צו פארקויפען; ער קען זיך פארגינען מען זאָל איהם באַדיענען; מיט'ן „פריץ" קען מען אמאָל ריידען „סיאַק־טאַק". אָבער זאָל דער „פריץ" פּרוּווען ריידען מיט'ן פויער אזוי ווי א מענש רעדט מיט א מענשען, זאָל ער פּרוּווען ווערען מיט איהם א גוטער ברודער, וועט זיך דאָס

איהם ניט איינגעבען. וואָרים צו וואָס טויג דער פּריץ אינגאַנצען אויב ער קויפט ניט, פאַרקויפט ניט און פאָדערט ניט, אַז מען זאָל איהם באַדיענען?"

איוואַן יערמאָלאַיעוויטש ווייסט בלויז דאָס וואָס אַרום איהם טהוט זיך. ער איז אויף צרות איבער דעם וואָס ער איז אַזוי גראָב און באַגרייפט אַפילו ניט, אַז ער איז אויף צרות. אַלס ערד־אַרבייטער וואָלט פאַר איהם געווען זעהר וויכטיג צו וויסען פאָראויס וואָס פאַר אַ וועטער עס וועט זיין. אָבער ער הויבט דאָס ניט אָן צו וויסען. ער האָט זיך זיינע אייגענע סימנים.

„איך האָב מורא, אַז היינט וועט געהן אַ רעגען." — גיט ער זיך אַזוי אַ זאָג אין אַ שעהנעם זומערדיגען טאָג, ווען אויפ'ן הימעל איז ניטאָ אַפילו קיין סימן פון קיין וואָלקענדעל.

און ווען מען פרעגט איהם פון וואַנען עס איז געדרונגען, אַז עס וועט היינט געהן אַ רעגען, ענטפערט ער:

„ווייל עס זשומעט מיר אין אויער, און דאָס איז אַ סימן אויף אַ שלעכטען וועטער. אַלע מאָל, ווען איהר פיהלט, אַז עס זשומעט אָדער עס פייפט אין אויער, איז אַ סימן, אַז עפּעס אַ צרה וועט קומען."

די סימנים וואָס איוואַן יערמאָלאַיעוויטש האָט זיינען מערק־ווירדיגע. איהם קען איינפאַלען, אַז דעם 6טען יולי וועט מוזען רעגענען, דערפאַר, וואָס דעם 6טען יאַנואַר האָט געשנייעט. אויף געוויס געדענקט ער ניט צי דעם 6טען יאַנואַר איז טאַקי געגאַנ־גען אַ שנעע צי ניין, הויבט ער אָן איבערפרעגען ביי דער ווייב און ביי די קינדער; די גאַנצע משפחה רעכענט אויף די פינגער און ברעכען זיך די מוחות, און ווען עס בלייבט, אַז דעם 6טען יאַנואַר איז געגאַנגען אַ שנעע, באַשליסט איוואַן יערמאָלאַיע־וויטש, אַז מען דאַרף זיך ניט איילען אויסצוטריקענען דאָס היי, ווייל אויב עס איז דעם 6טען יאַנואַר געגאַנגען אַ שנעע, וועט דעם 6טען יולי זיכער געהן אַ רעגען.

אין מכשפות און זנאַכערס גלויבט ער אַ סך מעהר ווי אין דאָקטוירים. ער גלויבט באמונה שלמה, אַז די מכשפה פונ'ם

דאָרף קען איהם אָפּטאָן אזא שפּיצעל, אז זיינע קיה זאָלען קיין מילך ניט געבען, די פּערד זאָלען ווערען חולה און מיט די מענשען פון זיין פאמיליע זאָל טרעפען אן אומגליק. ער גלויבט, אז אין דאָרף זיינען פאראן אזוינע פּויערים, וועלכע האָבען אין זיך א „ני טשיסטאַ סילאַ" (אַ ניט גוטען"), און אז דערפאַר טאָר מען מיט זיי קיין מגע ומשא ניט האָבען. ער גלויבט אין אן עין הרע, אין „דאָמאָוויקעס" (שטוב־שדים), אין גייסטער, אין טייוואָלים, און אין דיבוקים. אין יעדער דאָרף זיינען געווען מאסען יונגע פרויען, וועלכע זיינען געווען שרעקליך היסטעריש איבער דעם וואָס זיי האָבען געגלויבט, אז א „דיבוק" רוהט אין זיי. די דאָזיגע יונגע פרויען האָבען מיט זייערע היסטערישע גוואַלדען און געשרייען געקענט צורודערען די נערוועז אפילו ביי אייזערנע מענשען. מאסען פאמיליען־טראַגעדיעס האָבען זיך אפּגעשפּיעלט איבער דעם נאַרישען גלויבען אין א „דיבוק" וואָס כאַפּט זיך אריין אין דעם קערפּער פון א יונגער פרוי.

די קינדער זיינע האָט איוואַן יערמאָלאַיעוויטש זעהר ליעב. פונדעסטוועגען גיט ער מעהר אכטונג אויף זיין קראנקען פערד ווי אויף זיין אינגעל, ווען דער באַראַן האָט מיט די הערנער שטאַרק צובוצקעט. „דאָס אינגעל איז געבליבען ליגען אָהן לשון, — דערצעהלט אוספּענסקי. — און ווען מען האָט איהם אַביסעל דערמינטערט, האָט ער אָנגעהויבען צו שעבטשען עפּעס אזוי מאָדנע, ווי א פּאַרריקטער. עס איז געווען קענטיג, אז אָט די מורא שוועבט נאָך אַלץ פאַר זיינע אויגען. עס איז זעהר מעגליך, אַז אָט די מורא וועט זיך אין זיין מוח אָפּשטעמפּלען אויפ'ן גאַנצען לעבען. איוואַן יערמאָלאַיעוויטש און זיין פרוי האָבען „געאַרבייט" ארום דעם אינגעל, זיי האָבען איהם צוגעלעגט קאָמפּרעסען מיט וואַרימע מיסט פון בהמות, זיי האָבען איהם געגעבען טרינקען עפּעס א געמישעכץ פון קרייטיכער, און אין אלגעמיין האָבען זיי זיך ארום איהם געפּאָרעט ווי עלטערן ארום א קראנקען קינד. אָבער פאַרענדיג זיך ארום איהם, האָבען זיי געברויכט בלויז אזעלכע זאכען, וואָס זיי האָבען געפונען אונטער

דער האנד, „ארום דער שטוב״. אָבער ווען דער באראן האָט אָנגעהויבען הינקען און עס האָט ניט געהאָלפען די שמאטעס מיט וואָס מען האָט איהם דעם פוס פארבונדען, איז איוואן יערמאָלאיעוויטש אוועק צום וועטערינאר, וועמען ער האָט באצאָהלט דריי זילבערנע קארבען. „און עס איז כדאי צו באמערקען, — זאָגט ווייטער אוספענסקי, — אז פערד און בהמות היילט מען אין דאָרף נאָך נישטקשה; דער וועטערינאר האָט געוויסע אינסטרומענטען און באַשטימטע מעטאָדען ווי צו היילען. וואָס שייך אבער היילען מענשען איז שוין די לאגע א גאנץ אנדערע; באלד עפעס לויפט מען צו די „זנאַכערס״, און ווען אַ קינד שרייט אַין דער שרעקליכסטער אגאָניע״, שטעהען טאַטע־מאַמע ארום איהם און וויינען און לעגען איהם צו א שמאַטע מיט ווארימער מיסט פון בהמות.״

דאָס לעבען אין דאָרף איז אונערטרעגליך, און דער פויער איז שוין געוואוינט דערצו. אין א פינסטערער אָסיענדיגער נאכט, ווען דער הימעל איז שווארץ ווי פון איין אויסגוס, ווען דער ווינט בושעוועט און קאלטע רעגען־טראָפּענס פאלען און פאלען, גלייך זיי וואָלטען זיך איינגע׳עקשנ׳ט אלעס צו פארפלייצען, גיבען זיך א נעם צו דער ארבייט די וועלף און די פערד־גנבים. די וועלף זיינען הונגעריג, פאלען זיי אָן אויף די שאָף און אויף די בהמות אין די שטאַהלען. די פערד־גנבים זיינען אויך הונגעריג, דערצו זיינען זיי נאָך כיטרע און דרייסט, ברעכען זיי אויף די טהירען פון די שטאַהלען און גנב׳ענען אוועק די פערד. גאנצע דערפער זיינען שטענדיג אין דער מורא פאר די באַנדעס פערד־גנבים, וועלכע קווינקלען זיך ניט קיין סך און צינדען אונטער די הייזער פון די פויערים, וועלכע לאָזען ניט אַוועק׳גנב׳ענען די פערד. און ווען די פויערים אין א דאָרף כאַפּען אמאָל א פערד־גנב, מאַכט מען מיט איהם קיין טענות ניט און מען דער׳הרג׳עט איהם אויף טויט.

דאָס גאנצע לעבען אין דאָרף איז פול מיט ברוטאַליטעט און רציחה. דער טאַטע שלאָגט די קינדער אזוי לאנג ביז זיי בלייבען

ליגען באוואוסטלאָז. דער מאָן שלאָגט די ווייב ווי א רוצח; מיט איין האנד שלעפט ער זי ביי די האָר איבער דער ערד און מיט דער צווייטער שלאָגט ער זי אין די זייטען און וואוהין ער טרעפט נאָר. דער בעל־הבית שלאָגט דעם משרת, דער שענקער שלאָגט דעם קונה אויב ער באצאָהלט ניט אזוי שנעל; דער סטאראָסטא שלאָגט די פויערים אויב זיי פאָלגען ניט פינקטליך דאָס געזעץ, און דער אוריאדניק שלאָגט זיי גלאט אזוי, ווייל ער איז דאָך א אוריאדניק. „צוקלאפען די מאָרדע", „צוברעכען די זייטען", „אויסטערשלאָגען די אויגען" — דאָס זיינען גאנץ געוועהנליכע זאכען אין דאָרף.

געבען א מענשען שמיץ — דאָס איז א גאנץ געזעצליכע און געוועהנליכע זאך. דאָס געריכט פון דער „אָבשטשינא" וואס באשטעהט בלויז פון פויערים, קען ארויסגעבען א פסק, אז דער און דער פויער פון דער „אָבשטשינא" זאָל קריגען אזוי פיעל און אזוי פיעל שמיץ. און שמיץ גיט מען איינעם ניט נאָר דערפאר וואָס ער פיהרט זיך אויף ניט גוט, נאָר אויך דערפאר וואָס ער האָט ניט באצאָהלט אין צייט די פּאָדאטקעס, פאר וועלכע די גאנצע אָבשטשינא איז פאראנטוואָרטליך.

„שמיץ גיט מען וויפיעל עס געהט נור אריין, — שרייבט אוספענסקי, — די האָר קענען זיך שטעלען קאפויר ווען מען באטראכט נור וויפיעל שמיץ די פויערים כאפען אריין. אין דעם זומער פון 1881 האָב איך אליין געזעהן ווי מען האָט אין א דאָרף יעדען טאָג געשמיסען ניט ווייניג ווי דרייסיג פויערים. איך האָב מיינע אייגענע אויגען ניט געגלויבט ווען איך האָב געזעהן ווי א גרופע פון דרייסיג פויערים געהן זיך אזוי געמיטליך אהיים נאָכדעם ווי מען האָט זיי געגעבען שמיץ און אויפ'ן וועג ריידען זיי גאָר וועגען זייטיגע זאכען, גלייך דאָס וואָס מען האָט זיי געשמיסען וואָלט געווען א קלייניגקייט.

„איז דאָס מעגליך, אז אָט די מענשען האָט מען געשמיסען?"

— האָב איך געפרעגט דעם סטאראָסטא, וועלכער איז דערנאָך ארייננעקומען צו מיר אין הויז פאררויכערען א פאפיראָס.

„אודאי איז דאָס אמת, — האָט ער געענטפערט, — איך אליין האָב אָנגעקלאָגט דריי פון די דרייסיג".

„איך האָב דאָס בשום אופן ניט געקענט באַגרייפען. — שרייבט אוספּענסקי. — איך האָב ניט געקענט פאַרשטעהן ווי ס'איז מעגליך, אַז אַן ערנסטער, קלוגער פּויער, אַ פאַטער פון קינדער, אַ מאַן וועמעס טאָכטער עס איז שוין אַ כלה, זאָל זיך לאָזען אויסציהען אויף דער ערד, אויסטאָן די קליידער מען זאָל איהם שמייסען.

„עס מוז אודאי זיין שווער ביז מען צולעגט זיי אויף דער ערד?", — האָב איך דעם סטאַראָסטאַ געפרעגט.

„ניט אַלע מאָל. — האָט דער סטאַראָסטאַ געענטפערט. — היינט האָבען זיי זיך אַלע אַליין אוועקגעלעגט".

„אַ פּויער, וועלכער איז ערשט נעכטען געווען אַ געשוואָרענער אין געריכט און געראַטעוועט אַ מענשען מיט זיין פּסק „ניט שולדיג", — דערצעהלט אוספּענסקי, — קען היינט כאַפּען שמיץ ביז בלוט בלויז דערפאַר וואָס ער האָט שכור'ערהייד באַגעגענט דעם סטאַרשינאַ און איהם געזאָגט, אַז ער האָט אַ קאַרנאָסע־נאָז".

ווען מענשען לעבען אַזוי אָרים, טעמפּ און־ברוטאַל, מוזען זיי שכור'ען. כמעט אַלע פּויערים אין דאָרף האָבען גע'שיכור'ט. גע'שיכור'ט און דערנאָך זיך אַליין געגריזשעט דערפאַר, זיך אויפגעגעסען לעבעדיגערהייד. און דאָס האָט נאָך גרעסער געמאַכט די ברוטאַליטעט און דעם האַס פון די פּויערים.

איוואַן יערמאָלאַיעוויטש איז אַ מיטגליעד פון דער אָבשטשינאַ. די נחלה וואָס מען דאָט איהם איינגעטיילט איז ניט זיין פּריוואַטער אייגענטום; דאָס באַלאַנגט צו דער גאַנצער אָבשטשינאַ און פון צייט צו צייט צוטיילט מען די נחלות איבער אַ נייס, לויט דער צאָהל נפשות אין יעדער משפחה. איוואַן האָט אָבער ניט קיין אָבשטשינאַ (קאָמוניסטישע) נייגונגען און ער איז זאָגאָר ניט פעהיג צו די געוועהנליכסטע פאַרבינדונגען מיט זיינע מיטמענשען. ער איז ניט צופריעדען דערפון וואָס מען צוטיילט די ערד אַלע מאָל אַנדערש. עס איז ביי איהם גאָר קיין צווייפעל

ניט, אַז ער איז אַרבייטסזאַמער פאַר אַנדערע, מעהר בעל הבית פאַר אַנדערע, און אַזוי ווי מען האָט שוין ביי איהם אַ פּאָר מאָל צוגענומען די נחלה וואָס ער האָט בעאַרבייט און איהם געגעבען אַן אַנדער נחלה, איז ער אין כעס. איינע פון די הויפּט אַרטיקלען וואָס ער פּראָדוצירט איז היי. די היי פאַרקויפט ער צו אַ מעקלער. דער מעקלער מאַכט גאָלד, ווייל ער פּרעסט די היי און שיקט עס אַוועק קיין פּעטערבורג, און איוואַן יערמאָלאַיעוויטש איז אָרים ווי דער טויט. ער ווייסט ניט וואו איינצושפּאָרען געלט און פאַרשטעהט ניט וואו מען דאַרף אויסגעבען געלט כדי איינצושפּאָרען מיה. ער קען זיך אַליין קיין ריהר ניט טאָן און ווייסט ניט ווי אַזוי ער זאָל זיך באַשיצען פון די אַלע פּורעניות'ען און אָנשיקענישען, פון וועלכע אַ ציוויליזירטער מענש קען זיך אַזוי לייכט באַשיצען.

זיי זיינען אונבאַהאָלפען, די פויערים אין די דערפער. און דערצו האָבען זיי נאָך דעם חסרון וואָס זיי באַציהען זיך אַזוי קאַלטבלוטיג צו זאַכען, וועלכע האָבען ניט קיין דירעקטע שייכות צו זייער אייגענער הויז־ווירטשאַפט. פאַר אַ ביישפּיעל קען דיענען דער אופן ווי אַזוי די אָבשטשינאַ פאַרדינגט דעם טייך: דער סוחר וואָס וויל דינגען דעם טייך אויף צו כאַפּען פיש, דאַרף האָבען צו טאָן מיט דער גאַנצער אָבשטשינאַ, צו וועמען דער טייך באַלאַנגט, איז אַבי ער גיט נור עטליכע עמער בראַנפען, פאַרדינגט מען איהם דעם טייך. מיט אַ פּאָר עמער בראַנפען פּועל'ט מען ביי דער אָבשטשינאַ אַלעס.

פאַר די אָרימע און ניעדערגעשלאָגענע קימערט זיך די אָבשטשינאַ זעהר וועניג. ווען אַ פאַמיליע ווערט שוואַכער און קען שוין מעהר ניט בעאַרבייטען די נחלה וואָס מען האָט איהר איינגעטיילט, נעמט מען צו אַ שטיק. ווען דער בעל הבית פון דער פאַמיליע שטאַרבט אַוועק און די קינדער זיינען נאָך צו קליין צו באַאַרבייטען די נחלה, נעמט מען זי אינגאַנצען צו און מען לאָזט איבער די גאַנצע פאַמיליע אָהן מיטלען צו לעבען.

איבער דעם האָבען זיך אין די דערפער ביסלעכוויז אויסגעאַרבייט צוויי טיפּען — דער „בעל גוף“, דער רייכער פויער, און

דער אָרימער פויער, וועלכער האָט ניט מיט וואָס א טאָג איבערצוקומען.

„איבער דעם וואָס מען קימערט זיך ניט פאַר די אָרימע, — שרייבט אוספּענסקי, — איבער דעם וואָס מען שענקט ניט גענוג אויפמערקזאַמקייט די אייגענע אינטערעסען, וועט אין גיכען קומען א צייט ווען איוואַן יערמאָלאַיעוויטש וועט זיין אַזוי אויף צרות, אַז עם וועט פאַר איהם זיין לחלוטין אוממעגליך צו לעבען אויף דער וועלט”. „מיט צעהן יאָהר שפּעטער, — זאָגט אוספּענסקי ווייטער, — וועלען די פּויערים זיין צונויפגעדריקט צווישען די רייכע און די אָרימע און זיי וועלען מוזען באַצאָהלען א שווערע שטראָף דערפאַר וואָס זיי האָבען אַזוי פאַרנאַכלעסיגט זייערע אייגענע אינטערעסען, דערפאַר וואָס זיי זיינען געווען אַזוי קאַלטבלוטיג און משוגע׳נערווייז געדולדיג.

אין די פריהערדיגע קאַפּיטלען פון דעם בוך האָבען מיר געזעהן, אַז אוספּענסקי׳ס נבואה איז מקוים געוואָרען.

22ט׳ער קאַפּיטעל.

די ליעבע צו דער ערד.

דער פויער וואָס אוספּענסקי באַשרייבט פאַרמאָגט אַ גרויסע ליעבע און אַ מערקווירדיגע איבערגעבענהייט צו דער ערד און צו אַלעס וואָס האָט אַ שייכות מיט דער ערד.

און מען דאַרף ניט דענקען, אַז די ליעבע פון דעם פויער איז געווען צו עפּעס אַן אַבסטראַקטער, סימבאָלישער ערד. ניין, דער פויער ווייסט ניט וועגען קיין אַבסטראַקטע זאַכען. „דאָס איז די ערד, — זאָגט אוספּענסקי, — וואָס איהר ברענגט אַריין צו זיך אין שטוב אויף די קאַלאָשען און זאָגט, אַז דאָס איז בלאָטע, דאָס איז די ערד וואָס איהר זעהט ביי זיך אין הויז אין די בלומען־טעפּ, שוואַרצע, פייכטע ערד; דאָס איז ערד ממש“. אָט די ערד ווערט געליעבט פון מיליאָנען און מיליאָנען פויערים. די ערד איז זייער געליעבטע, אַ שטרענגע, אַ בייזע, אַ מעכטיגע, אָבער דאָך אַ געליעבטע.

איוואַן יערמאָלאַיעוויטש איז מיט לייב און לעבען איבערגעגעבען דער ערד־אַרבייט, און פאַר איהם איז דאָס מעהר ווי אַרבייט. ער בעאַרבייט די ערד מיט אויסערגעוועהנליכער געדולד ניט נור דערפאַר וואָס אַ דאַנק דער אַרבייט האָט ער ברויט צו עסען און געלט צו באַצאָהלען די פּאָדאַטקעס, נור דערפאַר וואָס ער האָט די אַרבייט ליעב, דערפאַר וואָס פאַר איהם איז די אַרבייט אויף די פעלדער און אין גאַרטען אַלץ אין דער וועלט. דער אַקער, די באָראָנע, די קוה, די שעפּעלאַך, די קאַטשקעס, די עופות — אָט די אַלע זאַכען זיינען זיין וועלט, וואו ער באַוועגט זיך אַזוי לייכט ווי אַ פיש אין וואַסער. וועגען פּאָליטיק ווייסט ער גאָר ניט. די ענ־

דערונגען פון'ם וועטער לאָזט ער איבער צו גאָט. די פּאָליטיק לאָזט ער פאַר'ן קיסר. דער קיסר פיהרט מלחמות, דער קיסר האָט באַפרייט די שקלאַפען, דער קיסר גיט ערד, דער קיסר פאַרלאַנגט געלט. וועגען אָט די אַלע זאַכען האָט ער אַזאַ ידיעה פונקט ווי ווי וואָלטען געשוועבט אין אַ טומאַן. אָבער ווען עס קומט צו זיין אייגען וועלטעל איז ער אַ גאַנצער ידען, ער ווייסט יעדער פיצעלע, יעדער ברעקעלע. יעדער שעפעלע האָט אַ נאָמען, ער פאַרשטעהט דורך און דורך די טבע פון יעדער קעלבעל; גאַנצע נעכט קען ער ליעגען און קלערען וועגען די גענז; אפילו אין אַ שטיין קען ער זיין גוואַלדיג פאַראינטערעסיט.

די ערד מוז מען בעאַרבייטען. וואָרים חוץ דעם וואָס די ערד אַרבייט פאַרשאַפט אַ פויער אַ געטליכען פאַרגעניגען און פילט אָן זיין לעבען מיט אַ געוויסען אינטערעס, מיט אַ געוויסען אינהאַלט, אַרבייט זי אויס אין זיין מוח מיינונגען און באַגריפען וועגען דער וועלט אין אַלגעמיין, ווייזט איהם אָן וואָס ס'איז גערעכט און וואָס ניט, נעהמט פון איהם אַרונטער די שווערע משא פון פאַראַנטוואָרטליכקייט און פיהרט איהם אויף אַ וועג אין זיינע פאַמיליענבאַציהונגען ווי אויך אין געזעלשאַפטליכע באַציהונגען.

די ערד פאָדערט, אַז מען זאָל זי בעאַרבייטען. ערד טאָר ניט פוסטעווען. און דערפאַר איז טאַקע ניט מעהר ווי אַ יושר, אַז מען זאָל די נחלאות פון צייט צו צייט איבער אַ ניים צוטיילען, לויט דער אַרבייטס־פעהיגקייט פון יעדער פאַמיליע. פיאָדאָר'ס פאַמיליע איז געוואָרען שטאַרקער, ווייל זיין אינגעל קען איהם שוין אַרויסהעלפען און זיין לאָשיקעל איז שוין געוואָרען אַ פערד; איז ער דערפאַר באַרעכטיגט צו אַ גרעסערער נחלה, צו מעהר ערד. מאַריאַ'ס פאַמיליע איז געוואָרען שוואַכער, ווייל זי האָט חתונה געמאַכט אַ טאָכטער אָדער ווייל די קוה איז גע'פגר'ט; דאַרף זי דערפאַר קריעגען אַ קלענערע נחלה, וועניגער ערד. אַן אַרבייטסזאַמער פויער איז באַרעכטיגט צו קריעגען מעהר ערד ווי אַ שוואַכער און פוילער פויער. אַזוי איז דאָס געזעץ פון דער ערד.

די ערד פאָדערט, מען זאָל איהר זיין געהאָרכזאַם. זי לערנט

די מענשען זיך אונטערצוגעבען דער מעכטיגער, באַרמלאָזער קראַפט פון דער נאַטור. איוואַן יערמאָלאַיעוויטש איז אַ מענש אַ געדולדיגער. ער בעאַרבייט זיין פעלד מיט'ן בלוטיגען שווייס, און די קראַפט פון דער נאַטור קומט צו געהן און מאַכט פון אַלעם אַ תל. טאָג איין, טאָג אויס קוקט ער אַרויס אויף אַ שעהנעם וועטער, און ווי אויף צו להכעיס רעגענט דוקא. ווי אַ שפּיעלכעל איז ער אין די הענט פון דער נאַטור, און דאָך בונטעוועט ער זיך ניט געגען איהר און האָט קיין טענות ניט צו איהר. זיין געדולד איז פשוט צו באַוואונדערען. אָט זעהט ער אויפ'ן הימעל אַ שוואַרצען וואָלקען, אויף וועלכען ער האָט זיך שוין די אויגען אויסגעקוקט. אין דעם וואָלקען ליגט באַהאַלטען זיין גליק, זיין לעבען, זיין גאַנצע וועלט. ער קוקט אויפ'ן הימעל און זעהט ווי עס יאָוועט זיך נאָך אַ וואָלקען און נאָך אַ וואָלקען. זיי ווערען געדיכטער, שוואַרצער. ווערט איוואַן יערמאָלאַיעוויטש מלא שמחה און ער שטעלט זיך שוין פאָר ווי אָט־אָט וועט אַ גיס טאָן אַ רעגען — אַ רעגען, אויף וועלכען ער קוקט שוין אַרויס אַזוי לאַנג. מיט אַמאָל הויבט אָן בלאָזען אַ ווינט, עס הויבט אָן דונערען און בליצען. רעגען טראָפּענס נעמען פאַלען. אָבער — גאָט אין הימעל — וואוהין זיינען די וואָלקענס מיט אַמאָל פאַרשוואונדען?! קיין רעגען איז ניט געקומען. די פעלדער זיינען ווידער געבליבען אַזוי טרוקען ווי פריהער. די נאַטור האָט בלויז חוזק געמאַכט פון איוואַן יערמאָלאַיעוויטש. די נאַטור קימערט זיך ניט פאַר איוואַן יערמאָלאַיעוויטש'ן. און איוואַן יערמאָלאַיעוויטש קען זיך גאָר ניט העלפען.

אַזוי איז די טבע פון דער נאַטור.

פון דער אַנדערער זייט ווידער גיט איהם די ערד־אַרבייט די מעגליכקייט צו האָבען פאַרגעניגען דערפון וואָס ער איז אַ בעל־הבית איבער אַנדערע. ער איז דער אַבסאָלוטער הערשער ניט נור איבער די בהמות, פערד, חזירים און עופות, נור אויך איבער די מענשען פון הויז געזינד. ער טיילט איין די אַרבייט פאַר יעדען איינעם פון דער פאַמיליע, ער באַשטימט וויפיעל יעדער איינער זאָל אַרבייטען, ער קויפט איין אין שטאָדט די נויטיגע זאַכען, ער

פאַרקויפט אין שטאָדט די פּראָדוקטען וואָס די ערד גיט ארויס. מיט איינעם וואָרט, ער איז דער „כאַזיאַין", דער בעל הבית, איהם מוז מען פאָלגען, איהם מוז מען זיין געהאָרכזאַם. ער האָט אַ שוועסטער, אַ שעהנע שיקסע. עס איז שוין זיעבען יאָהר זינט די פיינסטע שקצים פון דאָרף שדכנ'ען זיך צו איהר, זיי געהן אויס נאָך איהרע טריט, אָבער ניט קוקענדיג דאַרויף האָט זי נאָך אַלץ ניט חתונה געהאַט, ווייל ער, איוואַן יערמאָלאַיעוויטש, האָט ניט דערלאָזט דערצו. ער קען איהר ניט ערלויבען חתונה צו האָבען ווען ער דאַרף זי האָבען אַרויסצוהעלפען אין דער בעל-הבית'ישקייט. וואָרים ווען עס איז פאַר־אַ־יאָהרען געוועזן אַ מגפה אויף בהמות און עס זיינען ביי איהם צוויי פערד גע'פגר'ט, איז אוועק דאָס געלט וואָס האָט געזאָלט אַוועק אויף חתונה הוצאות. היינטיגם יאָהר האָט ער געדונגען ביים פּריץ עטליכע אַקער לאַנד און עס איז דאַריבער נויטיג, אַז די שוועסטער זיינע, די שעהנע שיקסע, זאָל ניט חתונה האָבען, כדי זי זאָל קענען אַרבייטען אויפ'ן פעלד. זי מוז וואַרטען, די שעהנע שיקסע. זי מוז האָבען געדולד. און דער אינגסטער ברודער זיינער איז פאַרליעבט אין אַ געזונטער, שעהנער שיקסע, אָבער חתונה האָבען מוז ער גאָר פאַר אַ מיאוס'ער שיקסע איבער דעם וואָס די „כאַזיאַיקע" (בעל הבית'טע) איז אַ גוי'ע מיט אַ מענה לשון און זי האַלט אין איין שילטען און זידלען. דעם עלטערן ברודער'ס ווייב איז אַ פרוי מיט אַ שטאַרקען כאַראַקטער, אָבער זי מוז איהר כאַראַקטער פאַרבויגען אין אַ זייט און פאָלגען די שוויגער. דעם צווייטען ברודער'ס ווייב איז אַ שוואַכע און דאַריבער פאָלגט זי אי די שוויגער אי די שוועגערין, און אויף אַזאַ אופן ווערט אָנגעהאַלטען דער שלום בית. די שיקסע וואָס דער אינגסטער ברודער האָט ליעב געהאַט, איז געוועזן אַ מענש מיט אַ פעסטען כאַראַקטער. די שוויגער וואָלט זי נאָך ווי עס איז געווען געפאָלגט, אָבער די שוועגערין געוויס ניט. דאָס וואָלט זייבער געבראַכט דערצו, אַז מען זאָל זיך קריעגען. און אַז מען קריעגט זיך ווערט די אַרבייט געשטערט. דאַריבער איז געבליבען, אַז דער אינגסטער ברודער זאָל חתונה האָבען מיט דער מיאוס'ער שיקסע,

וועלכע וועט זיין שטיל ווי א קאָטינקע און וועט קיין קרום וואָרט ניט זאָגען. דער שייגעץ גיט אויף די יונגע, שעהנע און געזונטע שיקסע און האָט חתונה מיט דער מיאוס'ער. ער טוט דאָס אָהן טענות. ער קלאָגט זיך ניט פאַר קיינעם. וואָרים אזוי איז דאָס געזעץ פון דער ערד.

די ערד גיט אַלץ אין דער וועלט צו די מענשען וואָס בעאַרבייטען זי. זי גיט זיי געמיטליכקייט, זי נעמט אויף זיך די פאַראנטוואָרטליכקייט פון זייערע האַנדלונגען. א מענש וואָס איז אזוי איבערגעגעבען דער ערד, זאָגט אוספּענסקי, קען ניט זיין שולדיג. „איינער האָט דער'הרג'ט א מענשען דערפאַר וואָס ער האָט ביי איהם צוגע'גנב'עט א פערד; פונדעסטוועגען קען מען אויף איהם ניט זאָגען, אז ער איז א רוצח, ווייל אָהן א פערד קען מען דאָך די ערד ניט בעאַרבייטען. ביי יענעם זיינען אַלע קינדער אויסגעשטאָרבען, דאָך קען מען ניט זאָגען, אַז ער איז אין דעם שולדיג, ווייל וואָס האָט ער זיך געקענט העלפען, אַז די תבואה איז פאָרט ניט געראָטען, די ערד האָט ניט אַרויסגעגעבען גענוג שפּייז, און דערפאַר זיינען די קינדער געשטאָרבען פאַר הונגער. איינער האָט דער'הרג'ט דאָס ווייב, קען מען איהם אויך ניט באַשולדיגען, ווייל וואָס דען האָט ער געזאָלט טאָן, אַז זיין ווייב איז פאָרט געוועזען א פוילע, א טויגעניכטס, איהם געשטערט אין דער ארבייט און געפיהרט די בעל־הבית'ישקייט אַזוי, אַז עס איז פון אַלעם געוואָרען א תל“. וואָס א פויער זאָל ניט טאָן, האָט ער דאָס געמוזט, ווייל אזוי האָט געהייסען די בעל־הבית'טע, די געליעבטע — די ערד. ער דאַרף זיך ניט ברעכען דעם קאָפּ צו שאַפען פאַר זיך א לעבען. ער דאַרף ניט זוכען קיין אינטערעסען. ער האָט אַלעס. פאַר איהם האָט שוין די ערד געשאַפען אַלעס. ווען עס געהט א רעגען, דאַרף ער זיצען אין דער היים, און ווען די זון שיינט און דער הימעל איז לויטער, דאַרף ער אַרבייטען אויפ'ן פעלד. ער דאַרף ניט צוקלערען קיין נייע זאַכען, ער דאַרף זיך דעם קאָפּ ניט פאַרדרעהען, ער איז אין קיין זאַך ניט שולדיג, ער דאַרף קיין ציעל אין לעבען ניט זוכען — ער בעאַרבייט די ערד.

„פאר וואס וואקסט אָט דער דעמבענער בוים? וואָס פאר נוצען ברענגט ער דערמיט וואָס ער זויגט אוים די זאנפט פון דער ערד שוין מעהר ווי הונדערט יאָהר? וואס קומט איהם ארוים דערפון וואָס ער פּוצט זיך אוים מיט גרינע בלעטער און דערנאָך ווארפט ער זיי אראָפּ און שפּייזט די חזירים מיט זיינע זשאָלעדעם? דער דעמבענער בוים וויל פון אָט די אלע פראגען ניט וויסען. פאר איהם איז גענוג דאָס אליין וואָס ער איז א דעמבענער בוים און וואקסט. און כמעט אזוי איז דאָס לעבען פונ׳ם פּויער.”

אין דער צייט ווען אוספּענסקי האָט גענומען שטודירען דאָס לעבען פון די פּויערים אין די רוסישע דערפער, איז שוין די לאַגע געוועזען אביסעל אנדערש. דאָס דאָרפּישע לעבען האָט ביסלעכווייז אָנגעהויבען אָננעמען אַן אנדער געשטאַלט. דער נייער שטראָם האָט ביסלעכווייז גענומען אריינשלעפּען דעם פּויער; ער האָט אָנגעהויבען אויסבייטען פּראָדוקטען אויף געלט, פאר׳ן געלט האָט ער געקויפּט אייזען, לייווענט און אנדערע נויטיגע פּראָדוקטען, מיט׳ן געלט האָט ער באַצאָהלט די פּאדאטקעס אויף אויסצוהאלטען א ריעזיגע אדמיניסטראטיווע מאשין. אונבאמערקט פאר זיך אליין איז איוואן יערמאָלאיעוויטש אריינגעשלעפּט געווארען אין דעם שטראָם פונ׳ם נייעם לעבען. זיינע בעדערפּנישען זיינען געווארען גרעסער. ער האָט ניט געקענט אויסקומען מיט די פּראָדוקטען וואָס די ערד האָט ארויסגעגעבען, באנוצען מאָדערנע ערד ארבייטס מאשינען, כדי די פּעלדער זאלען קענען ארויסגעבען מעהר תבואה, האָט ער ניט געקענט; צו דעם האָט איהם געפּעהלט וויסען, איניציאַטיווע און פּרייהייט, און חוץ דעם אז דאָך די ערד געוועזען ניט זיינע, נאָר דער אבשטינא׳ס. און אזוי ווי די באדערפּנישען זיינען וואס אמאָל געווארען גרעסער האָט זיך ביי איוואן יערמאָלאיעוויטש שטארק ענטוויקעלט דער חשק, דער גייץ נאָך געלט — און נאָך ערד.

דאָס דאָרף האָט אָנגעהויבען באקומען אַן אנדער פּנים. איינער איז אוועק אין שטאָדט אריין און איז דאָרטען געווארען

א פוהרמאַן. א צווייטער איז געוואָרען אַן ארבייטער אויף דער אייזענבאַהן ליניע. א דריטער איז געוואָרען אַ נאָהענטער מחותן מיט'ן פּריץ און דורך דעם איז ער אליין געוואָרען א גאַנצער מאַכער און געקענט ווייזען אַז ער האָט געלט. יעדער איינער האָט זיך גענומען ברעכען דעם קאָפּ ווי צו ווערען פאַרמעגליך און זיך ניט נויטיגען אין געלט. דערזעהן אַזאַ איבערקעהרעניש, האָט זיך איוואַן יערמאָלאַיעוויטש אויך גענומען ברעכען דעם קאָפּ ווי צו ווערען פאַרמעגליך און האָבען גענוג געלט. קיין זאַך אין דער וועלט האָט איהם ניט געקענט אָפּשטעלען צו כאַפּען עפּעס א „לייכט פאַרדיענסטעל”. אַזוי שנעל ווי ער איז נאָר געקומען אין נאָהענטער באַריהרונג מיט די שטאָדטישע מענשען און דערזעהן די מיטלען וואָס זיי ווענדען אָן אבי צו פאַרדיענען געלט ניט ארבייטענדיג שווער, איז ער גאַר אַן אַנדער מענש געוואָרען; ער האָט פאַרלאָרען דעם רעספּעקט צו זיך אליין און אויך די מורא פאַר גאָט. עס איז איהם גאַר ניט געווען צו דערקענען. ער האָט פיינט געקראָגען זיינע שכנים דערפאַר וואָס זיי זיינען אַזוי צוגעבונדען צו זייערע נחלות. ער האָט שוין ניט געוואָלט מעהר ארויסהעלפען זיינעם א ברודער אין א נויט. ער איז געוואָרען נאָך ערגער פון די ערגסטע שטאָדט מענשען. ער האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון א ווילדען מענשען, וועלכען אימיצער האָט מיט געוואַלד אריינגעשטופּט צווישען ציוויליזירטע מענשען. ער האָט דערפיהלט, אַז ער מוז האָבען געלט — „כאָט טרעסני”.

מען מוז אָבער זאָגען, אַז ניט אַלע פּויערים האָבען זיך מיט אַזאַ ברען אַ כאַפּ געטאָן מאַכען געלט. אַ פּויער איז נאָך אַלעמען צופיעל צוגעבונדען צו דער ערד, צו טיעף איינגעוואָרצעלט אין דער דאָרפישער סביבה. פאַר אַ ביישפּיעל קען מען נעמען איוואַן אַפּאַנאַסיעוו, איינעם פון די „ווירקליכע פּויערים”, וואָס אוספּענסקי האָט געשילדערט. איוואַן אַפּאַנאַסיעוו איז אַזוי שטאַרק צוגעבונדען צו דער ערד, אַז עס איז לחלוטין אוממעגליך איהם אָפּצורייסען. פאַר איהם איז די ערד די איינציגע שפּייזערין, דער

איינציגער מקור פון פריידען און ליידען, גליק און אומגליק. די אַרבייט ביי דער ערד איז ביי איהם דער גאַנצער תוך, דער תמצית פון גייסטיגער וועלט, און קיין אַנדערע זאַכען געהן איהם ניט אָן. איהם פאַלט גאָר קיינמאָל ניט איין צו פאַרלאָזען די „מוטער ערד“ און זוכען נייע פרנסות. ער איז פאַרליעבט אין דער ערד, ער איז אין איהר מעהר ווי פאַרליעבט. *ער איז אַ טייל פון איהר.* צווישען איהם און איהר איז פאַראַן אַ בונד פון געמיינשאַפטליכער געטריישאַפט און איבערגעבענהייט. „אָבער — גאָט אין הימעל — זאָגט אוספּענסקי, — „עס איז געקומען אַ צייט וואָס קיינער קימערט זיך גאָר ניט וועגען דעם ווי איוואַן אַפאַנאַסיעוו באַציהט זיך צו דער ערד, ווען עס געהט גאָר קיינעם ניט אָן די ריינקייט און די שעהנקייט פון זיינע באַציהונגען; קיינער דענקט גאָר ניט וועגען דעם, אַז אָט די שעהנע און ריינע באַציהונגען זיינען דער יסוד פון דעם גאַנצען רוסישען פויערטום, דער מקור פון ענערגיע. „געלט! — דאָס איז געוואָרען די דרינגענדע פאָדערונג פון דער נייער צייט. ווי קען איך פאַרלאָזען די ערד! האָט רחמנות אויף מיר, ווי איז דאָס גאָר מעגליך, אַז אַ מענש זאָל פאַרלאָזען די ערד. פון וואָס דען לעבען מיר אויב ניט פון דער ערד?!“ — אַזוי טענה׳ט נעבאַך איוואַן אַפאַנאַסיעוו. אָבער די נייע צייט איז גרויזאַם און ווייסט ניט פון קיין רחמנות. „געלט! געלט! אָט וואָס מען דאַרף האָבען היינטיגע צייטען“. און איוואַן אַפאַנאַסיעוו מוז זיך אויך געזעגענען מיט דער ערד וואָס איז איהם אַזוי ליעב און טייער, און מוז אויך אָנהויבען זוכען מיטלען ווי צו מאַכען געלט.

אָבער ניט אַלע פויערים קענען אויספיהרען צו פאַרלאָזען די ערד. די מעהרסטע מוזען בלייבען ביי דער ערד און מוזען ציהען זייער יניקה פון איהר. וואָרים „לייכטע פאַרדיענסטען“ זיינען נאָך אַלעמען ניט מעהר ווי אַ צופאַל, בעת די ערד איז פאָרט דער יסוד פון לעבען. די צוגעבונדענקייט צו דער ערד איז דאַריבער איינע פון די כאַראַקטעריסטישסטע שטריכען אין דער פסיכאָלאָגיע פון אַ פויער. ניט זיי מעהר ערד, און אונזער איוואַן יערמאַ־

לאַיעוויטש אָדער איוואַן אַפאַנאַסיעוו זיינען שוין צופריעדען. און פּרואווט איהם ניט איינשמועסען, אַז ער זאָל זיין נחלה בעאַרבייטען אויף אַן אַנדער שטייגער, — אַזעלכע זאַכען געהן איהם ניט אין קאָפּ אריין, ווייל איבער דעם וואָס די נחלה באַלאַנגט אייגענטליך צו דער „אָבשטשינאַ“, קען ער דאָס ניט טאָן. פּרואווט איהם אויך ניט איינשמועסען, אַז ער זאָל צוזאַמען מיט אַנדערע פּראָדוצירען מילכיגס און פרוכטען פאַר'ן שטאָדטישען מאַרק, — ער האָט קיין געלט ניט, עס פעהלט איהם ערפאַהרונג און חוץ דעם פאַרשטעהט ער גלאַט ניט וואָס איהר דרעהט איהם אַ מוח מיט אַזעלכע זאַכען. רעדט אייך ניט איין, אַז איהר וועט איהם איינשמועסען, אַז אַפילו אַזאַ זאַך ווי ערד האָט אויך אַ שיעור און אַז אויב מען וועט איהם אפילו געבען מעהר ערד, וועט ער אויך ניט געהאָלפען ווערען, ווייל עס איז דאָך מעגליך, אַז זיין פאַמיליע זאָל ווערען גרעסער, — דאָס וועט העלפען ווי אַ טויטען באַנקעס. איוואַן יערמאָלאַיעוויטש און איוואַן אַפאַנאַסיעוו זיינען ניט געזועהנט צו אַבסטראַקטע חקירות. זיי קענען אַזוינע זאַכען ניט באַגרייפען. זיי קענען ניט און ווילען ניט טראַכטען וועגען דעם וואָס שפּעטער וועט זיין. פּאָליטישע פּראָבלעמען זיינען ניט פאַר זיי. זיי דענקען זאָגאַר ניט וועגען דעם פּויערטום אַלס עפּעס גאַנצעס, נור וועגען זייער אייגענער „אָבשטשינאַ“ אָדער וועגען די „אָבשטשינעס“ אין די נאָהענטע דערפער. פאַר זיי איז קלאָר, אַז מען דאַרף האָבען נאָך ערד — און מעהר ווילען זיי ניט וויסען.

וואו זשע נעמט מען ערד? דער פּויער וואַרט אויף אַ נס. די היינטיגע וועלט פאַרשטעהט ער ניט. אין דער פאַרפּלאָנטערטקייט פון עקאָנאָמישע פראַגען האָט ער ניט דעם מינדסטען באַגריף. ער האָט אויך ניט קיין אַלגעמיינעם באַגריף וועגען דעם לעבען און זיין לאַנד. די גאַנצע וועלט, אין וועלכער ער לעבט, שטעלט זיך איהם פאַר ווי אַ געהיימניספולער געדיכטער וואַלד, פול מיט שאָטענס, נעצען און בייזע גייסטער. און ער האָפט, אַז פון אָט דעם געהיימניספולען געדיכטען וואַלד וועט ווען ס'איז אַרויסשיינען אַ גרויסע, שטאַרקע מאַכט וואָס וועט

איהם סוף כל סוף אריינפיהרען אין דעם פויערשען גן עדן, וואו עס אזי דאָ גענוג ערד.

ווער וועט זיין דער מלאך הגואל? וועט דאָס זיין דער צאר? וועט דאָס זיין עפּעס א הייליגער גלח? אָדער אפשר גאָט אליין? דאָס ווייסט דער פויער ניט. דאָס פרעגט ער ניט. עס איז ביי איהם א גלויבען, און אָהן דעם גלויבען וואָלט ער ניט געקענט לעבען.

אין די ווינטערדיגע אויף דער נאכטען קומען זיך די פויערים צונויף אין איינער פון די כאטקעס. איין פויער, א „גראמאָטני”, לעזט פאָר די ביבעל און אלע הערען. אין דרויסען בלאָזט דער ווינט און א שנעע האלט אין איין פאלען. אין שטיבעלע ברענט א קליין קאניצעל און פון אלע ווינקלען קריכען לאנגע שאָטענס. די שאָטענס פארשפּרייטען זיך איבער'ן גאנצען שטיבעלע. אלע פויערים זיצען און שווייגען, און איינער לעזט פאר זיי די הייליגע שריפטען און שטעלט זיך אפּ אויף יעדער אויסטייטשונג וועגען דער ערד. „הערענדיג ווי דער „גראמאָטני” פויער פונ'ם דאָרף טייטשט אויס די ביבעל, — שרייבט אויספּענסקי, — באקומט מען דעם איינדרוק, אז דאָס ספר איז אָנגעשריבען געווארען בלויז כדי צו ווייזען די פויערים, אז „א קעניג וועט קומען און וועט זיי געבען ערד”. דער פארדונקעלטער, נעבעלדיגער נוסח פון די אלטע שריפטען ווערט מיט אמאָל קלאָר ווען דער „גראמאָטנער” פויער נעמט איהם פארטייטשען אויף זיין שטייגער. עס קומט אויס, אז דאָס ספר איז געשריבען געווארען כדי צו באווייזען, אז עס איז דאָ גענוג ערד. ווי עס קומט נאָר צום וואָרט „פאראייניגט” אָדער „איך האָב פאראייניגט” אָדער „זיי וועלען ווערען פאראייניגט”, איז גאר ביי קיינעם פון די פויערים קיין ספק ניט, אז דערמיט האָט מען געמיינט ערד. „זיי וועלען ווערען פאראייניגט”, — לייענט דער גראמאָטנער פויער, — עס פארשטעהט זיך, אז מיט אָט די ווערטער מיינט מען דאָס. וואָס איז דען דאָ ניט צו פארשטעהן? מיר האָבען פארלאָרען אונזער ערד און מיר האָבען פארלארען דעם

טאָל און די וועלדער; דאריבער שטעהט געשריבען „זיי זאָלען קומען צוריק” און „זיי זאָלען ווערען פאראייניגט”;, דאָס מיינט, אַז די ערד וועט זיך אומקעהרען צוריק צו אונז.”

„און עס שטעהט טאַקי בפירוש געשריבען, אַז פריהער וועלען מיר די ערד דארפען פארליערען?” — פרעגט איין פויער, וועלכער הערט זיך צו אזוי אויפמערקזאם האלטענדיג אויף די קניע די דארע, ביינערדיגע הענט.

„אודאי שטעהט עס בפירוש געשריבען! — ענטפערט דער גראַמאַטני פויער. — אָט שטעהט עס.”

און ער געפינט גלייך א פסוק, וואו עס שטעהען די ווערטער „איך וועל רוב מאַכען”, „איך וועל פארטרייבען” און נאָך דעם אַן אנדער פסוק „איך וועל פאראייניגען”.

„וויערנאָ (ריכטיג), — רופט זיך אָן א צווייטער פויער, — פריהער נעמען זיי צו די ערד, און דערנאָך וועלען זיי עס אָפּגעכען צוריק.”

„אינ׳ם לעצטען טייל פון דעם נייעם טעסטאמענט זיינען פאראַן רמזים וואָס טראָגען א לאָקאלען כאראקטער. — זאָגט אוספּענסקי. — למשל, די ערד פון איינעם פון די דערפער איז צוטיילט געווארען אויף דריי חלקים, בעת די ערד פון אַן אנדער דאָרף איז צוטהיילט געווארען צווישען צוויי נייע אייגענטימער*) געפינט יעדער דאָרף אין דעם א סמיכות הפרשה צו דער אייגענער ערד סיטואציע. דאָס ערשטע דאָרף געפינט למשל אזא פסוק ווי „דאָרט איז איינס”, דאָס צווייטע דאָרף געפינט א פארשפּרעכען אין דעם פסוק „די צוויי וועלען ווערען פאראייניגט”. יעדער דאָרף גלויבט אין די פסוקים באמונה שלמה. מיר איז איינמאָל אויסגעקומען צו ריידען מיט א פארטייטשער. אין מיטען ריידען האָב איך איהם געשטעלט אזא פראגע:

---

*) אוספּענסקי מיינט דערמיט די ערד וואס די פויערים האָבען פארלאָרען אין 1861, ווען די „פאנטשינע” איז אפּגעשאפט געווארען. זעה אויבען, קאפּיטלען 3 און 4.

„ווען די צייט וועט קומען, וועט מען ביי מיר אויך צוגעמען די ערד?”

„וויפיעל ערד האָט איהר?” — האָט ער מיך געפרעגט.

„איין דעסיאטין.”

„דער פויער האָט זיך א ווײַלע פארקלעהרט, דערנאָך האָט ער מיך פארזיכטיג געפרעגט וואו און ווי איך האָב דעם דעסיאטין ערד געקויפט, און נאָך א לאנגען ישוב הדעת האָט ער געענטפערט:

„ווען די צייט וועט קומען, וועט איהר קרגיען מעהר ערד.”

„נאָך דעם האָט ער זיך ווידער פארקלעהרט און דאן צוגעגעבען:

„ווען די צייט וועט קומען, וועט איהר קריגען נאָך פיערצעהן דעסיאטינעס ערד.”

„דאָס אלעס האָט דער פויער ארויסגענומען פון די הייליגע שריפטען.

„שטעלט אייך נאָר פאר, — זאָגט אוספּענסקי, ווייטער, — דעם אלטען, גרייז גרויען, פארהאָרעוועטען פויער, שטעלט אייך בלויז פאר מיט וויפיעל אמונה און בטחון ער זאָגט ארויס יעדער אויסטייטשונג פון די הייליגע ספרים וועגען דער ערד, און דאן וועט אהיר קענען האָבען א באגריף וועגען דער שטארקער אין איבערגעבענער ליעבע, וואס א פויער פיהלט צו דער ערד. זיי, די פויערים, דארפען האָבען ערד ניט נאָר דערפאר, וואס די ערד גיט זיי ברויט, נאָר אלס דעם פונדאמענט פון דער ליכטיגער צוקונפט וואס זיי שטעלען זיך פאר אין דער פאנטאזיע.*)

מיט צוואנציג יאָהר נאָכדעם ווי אוספּענסקי האָט שטודירט דאָס לעבען פון די פויערים, האָט א צייטונגס קאָרעספּאָנדענט בא־

---

*) די אלע אויסצוגען פון די קאפיטלען 21 און 22 זיינען ארויסגענומען פון אוספּענסקי'ס ווערק: „א דארפישער טאַגעבוך”, „פויערים און פויערים־ארבייטער”, „די מאַכט פון דער ערד”, „געשפּרעכען מיט א פריינד”.

שריבען אַ געשפרעך וואָס ער האָט געהערט אין אַ דאָרף אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע. דעם געשפרעך האָבען געפיהרט צוויי מענשען — דער גלח פון דאָרף און אַ פויער. דער גלח האָט געטענה'ט, אַז מענשען דאַרפען אָפּהיטען דאָס געזעץ און אַז פּריוואַט אייגענטום איז אַ הייליגקייט, און דער פויער האָט גע'טענה'ט, אַז „די ערד באַלאַנגט צום פאָלק". זיינע אַרגומענטען האָט דער פויער באַגרינדעט אויסשליסליך אויף דער ביבעל. ער האָט אַרויסגעוויזען בקיאות אין תנ"ך און געבראַכט גאַנצע פסוקים פון די אידישע נביאים, יחזקאל און ישעיה.

אין אַלעם האָט אַ רוסישער פויער געפונען עפּעס אַ שייכות מיט דער ערד. די „מאַטושקאַ זעמליאַ" איז פאַר די רוסישע פויערים געווען אַלץ אין דער וועלט. זיי האָבען זיי ליעב געהאַט, זיי זיינען איהר שטענדיג געווען איבערגעגעבען מיט לייב און לעבען, און זיי האָבען געגלויבט, אַז פריהער אָדער שפּעטער וועט זי זיין איינגאַנצען זייערע, אַז סוף כל סוף וועט זי זיי ברענגען גליק און פרייהייט.

23טער קאַפּיטעל.

„דער וואַלד ברענט“.

אין אָנפאַנג פון דער רעוואָלוציע זיינען שוין די רוסישע פּויערים געווען אַנדערע ווי אין אוספּענסקי'ס צייטען. איבער דעם וואָס אַ סך פּויערים האָבען אויסגעוואַנדערט פון די דערפער אין די שטעדט און דערנאָך וויעדער פון די שטעדט צוריק אין די דערפער, און אויך איבער דעם וואָס דאָס עקאָנאָמישע לעבען אין דאָרף גופא האָט זיך אַ סך געענדערט, האָט דאָס לעבען פון די פּויערים גאָר אַן אַנדער פּנים באַקומען. עס האָבען זיך געיאַוועט נייע טיפּען. עס האָבען אָנגעהויבען בלאָזען נייע ווינטען. אין די דערפער האָט מען גאָר אָנגעהויבען באַגעגענען אַזעלכע פּויערים, וועלכע לאָזען איבער זומער זייערע נחלות פאַר ווייב און קינדער צו באַארבייטען און אַליין לאָזען זיי זיך אַוועק אין די ווייטע גובערניעס זוכען אַרבייט אויף די פעלדער; און מיט אָט די פּויערים האָט מען שוין געקענט ריידען וועגען וועלטס זאַכען, ווייל וואַנדערענדיג פון וואָקזאַל צו וואָקזאַל, פון קרעטשמע צו קרעטשמע, האָבען זיי זיך מיט פאַרשיעדענערליי מענשען באַגעגענט און געכאַפּט דאָ אַ וואָרט און דאָרט אַ געדאַנק. מען האָט אויך אָנגעהויבען טרעפען אַזוינע פּויערים, וועלכע זיינען שוין געווען אין שטאָדט פוהרלייט אָדער דוואָרניקעס און דערנאָך געבראַכט אין דאָרף אריין נייע באַגריפען וועגען באַקוועמליכקייט און פרייהייט. ווי פון דער העלער הויט האָבען זיך באַוויזען פּויערים וואָס לייענען גאָר ביכלאַך און טייטשען זיי אויס אַזוי, אַז זיי קומען צו גאָר ראַדיקאַלע שלוסען. מען האָט שוין אין אַ דאָרף געקענט באַגעגענען אַ רעוואָלוציאָנערען אַרבייטער, וועלכער האָט זיך אין שטאָדט באַטייליגט

אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, פאַר וואָס מען האָט איהם אָפּגעשיקט צוריק אַהיים. און אַט די אַלע נייע טיפּען האָבען ביסלעכוויז אויפגעקלערט די פּשוט'ע דאָרפישע פויערים, און מען האָט דאַריבער גלייך דערפיהלט, אַז נייע ווינטען נעמען בלאָזען. די שקאָלעס, ווי אָרים דער למוד איז דאָרט ניט געווען, האָט דאָך ווי עס איז געהאָלפען ציוויליזירען דעם אינגערען דור. און דערצו איז נאָך פון צייט צו צייט געקומען אַ רעוואָלוציאָנערער אַגיטאַטאָר, געשיקט פון די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען אָדער סאָציאַל־דעמאָקראַטען, און ער האָט שוין די פויערים פאַרזאָרגט מיט ליטעראַטור און מיט די אַלע אַנדערע נויטיגע זאַכען.

בלויז מיט איין זאַך האָט מען דעם פויער געקענט נעמען — מיט ערד. דער פויער האָט געקענט איינשטימען מיט'ן אַגיטאַטאָר, אַז עס איז זעהר ניט גוט ווען מען איז פּאָליטיש אונטערדריקט, אָבער דערביי האָט ער אונטערשטראָכען זיין מיינונג, אַז ערגער פון אַלץ איז, וואָס די פויערים האָבען ניט גענוג ערד; דער פויער האָט געקענט האַסען דעם פּריסטאַוו דערפאַר וואָס ער מאָהנט איין די פּאַדאַטקעס, ער האָט געקענט פיינט האָבען בתכלית השנאה דעם זעמסקי נאַטשאַלניק און די אַלע אַנדערע נאַטשאַלניקעס, אָבער מעהר ווי אַלעמען האָט ער געהאַסט דעם פּריץ, כאָטש יענער האָט גאָר געמעגט זיין אַ ליבעראַל אָדער גלאַט אַ פיינער מענש.

די מערקווירדיגע איבערגעבענהייט פון דעם רוסישען פויער צו דער ערד פאַרנעמט אַן אַנגעזועהנעם פּלאַץ אין דער רוסישער ליטעראַטור. אין זיין ערצעהלונג „אין מיטען דער נאַכט” באַשרייבט דער באַקאַנטער רוסישער שריפטשטעלער, א. סעראַפימאָוויטש, אַ פאַרזאַמלונג פון פויערים און אַרבייטער. די אַרבייטער זיינען באַשעפטיגט אין די פאַבריקען אין איינער פון די גרויסע שטעדט אין דעם דרום טייל פון רוסלאַנד. פאַררופען זיי אַ געהיימע פאַרזאַמלונג אין די בערג כדי זיך צונויפצוריידען מיט די פויערים וועגען דעם ווי נויטיג עס איז אויסצוקעמפען בעסערע לעבענס־באַדינגונגען. די פויערים און די אַרבייטער קומען זיך צונויף אין אַ הילצערנע שטיבעלע וואָס שטעהט פאַררוקט צווישען די בערג. די

אַרבייטער זיינען אָנגעטאָן מעהר אָדער וועניגער נעט, האַלטען זיך פריי און ריידען פּליסיג. די פּויערים ווידער זיינען פאַרכמורעט, אומגעלומפּערט, פּשוט, האַלטען זיך עפּעס אין אַ זייט און ריידען זעהר וועניג. ווען איינער פון זיי רעדט שוין יאָ אַרויס אַ וואָרט, קומט עס אַרויס עפּעס ווי אונגעהובעלט. אָנגעטאָן זיינען זיי אין צוריסענע קליידער. עס שטעלט זיך אויף אַן אַרבייטער און האַלט אַ רעדע. קיין ערפאַהרענער רעדנער איז ער ניט; אַלע מאָל פאַרפלאָנטערט ער זיך אין זיינע אייגענע ווערטער. דערצו מישט ער נאָך אַריין אַזוינע ווערטער ווי „די עקאָנאָמישע פּראָדוקציאָן פון קאַפּיטאַליזם", „בורזשואַזנע אָרדנונג", „אינדוסטריעלער קריזיס" און „אַרבייטער פון אַלע לענדער, פאַראייניגט זיך". אָט די אַלע נייע ווערטער און נייע באַגריפען, זאָגט דער מחבר, האָבען זיך אַריינגעריסען אין דעם גרויען, שווערען לעבען פון דעם אָרימען אַרבייטער ווי אַ גרויסער, ליכטיגער און שטראַהלענדער פאַרשפּרעבען. זיין לעבען איז ביטער, שווער און איינטאָניג, אָבער ער פאַרלירט דאָך ניט די האָפנונג און אין זיין פאַנטאַזיע שטעלט ער זיך פאָר די ליכטיגע צוקונפט — די פרייהייט.

נאָך אַן אַרבייטער האַלט אַ רעדע. ער רעדט שוין קלאָהרער, מישט ניט אַריין קיין שווערע ווערטער, און באַווייזט די פּויערים מיט אַ פּשוט'ן ביישפּיעל ווי נויטיג עס אזי פאַר מענשען צו האָבען פּאָליטישע פרייהייט. האָט איהר דען אַ רעכט, פרעגט ער זיי, פריי אָפּצוהאַלטען אַ פאַרזאַמלונג און ריידען וועגען דעם וואָס אייך טוט ווירקליך וועה? האָט איהר דען ניט געמוזט איינשטעלען דאָס לעבען און קריכען ביינאַכט איבער טהאָל און איבער בערג בדי צו הערען אַן אמת וואָרט? „וואָס דאַרפען די אַרבייטער האָבען?" — פרעגט דער רעדנער, אונטערשטרייכענדיג יעדער וואָרט.

און ווי ער שטעלט נור אָט די פראַגע, דערהערען זיך פעסטע שטימען פון דעם ווינקעל, וואו די אָנגעכמורעטע פּויערים זיצען: „ערד".

די ווענט פון דעם שטיבעלע געבען אַזש אַ ציטער און עס קלינגט אָפּ אין דער לופט:

„ערד! ערד!"
„מעהר ערד".
„די ערד איז אונזער מאַמע".
„די ערד שפּייזט אַלעמען".
„אָהן ערד קען מען ניט לעבען."
„וואָס זיינען מיר אָהן ערד! אָרימע באַשעפּענישען! בראָדיאַגעם!"

„מיר זעהען ניט אונזערע פאַמיליעס. ווי קין שלעפּען מיר זיך אַרום איבער פּוסטע און וויסטע פעלדער."

די רעדנער זיינען ערשטוינט. דער איינדרוק איז גוואַלדיג. איין רעדנער ווערט בייז און שרייט אויס מיט כעס: „אָבער וואָס וועט איהר טאָן מיט ערד אליין, איהר וועט זי בייסען? קענט איהר דען בעאַרבייטען די ערד מיט די הוילע הענט?" אָבער העכער פון'ם שכל און שטאַרקער ווי די ליעבע צום אמת קלינגט דאָס געשריי פון די פּויערים:

„ערד!"

„די מוטער ערד איז גוט צו אַלע מענשען... זי שאַפט אַלעס... זי פאַרזאָרגט אַלעמען... זי וועט פאַר אַלעמען ברענגען הצלחה..."

דער בעל הבית פון'ם הילצערנעם שטיבעלע, אַן אָנגעכמורעטער, פאַרוואָרעוועטער פּויער, שטעלט זיך אַוועק און הויבט אָן טענה'ן:

„עס איז שוין צעהן יאָהר זינט איך האָרעווע דאָ. ווען עס קומט דער ווינטער, דעקט דער שנעע אינגאַנצען צו מיין שטיבעלע און איך הער דאָ קיין פּיפּס פון קיין לעבעדיגען מענשען, איך זעה דאָ קיינעם ניט. צוליעב וואָס? די גאַנצע צייט האָב איך אַלץ געהאָפט, אַז איך וועל אָפּשפּאָרען אַביסעל געלט און קויפען ערד... פּונקט אַזוי ווי איהר קענט אייערע קינדער, אַזוי קען איך יעדער קאָפּיקע, אין בלוט, אין שוויים און אין צרות איז יעדער קאָפּיקע אויסגעוויקט... די גאַנצע צייט האָב איך אַלץ געהאָפט, ביי טאָג און ביינאַכט איז מיר די האָפנונג פון'ם קאָפּ ניט אַרויס: ערד!

כאָטש פיער דעסיאַטין... בלויז פאַר זיך אַליין... אונזער ערד... אָ, באָזשע, באָזשע!"

די ליעבע צו דער ערד האָט אַלע אַנדערע זאַכען פאַרדונקעלט. פון די בערג אין דרום האָבען זיי איבער די ווייטע סטעפּעס אַ תפלה געשיקט.

„ערד! ערד!"

ווען די רעוואָלוציע האָט אויסגעבראָכען האָט זיך ביי'ם פויער דער געפיהל פון ליעבע צו דער ערד פאַרוואַנדעלט אין אַ פאַרלאַנג: עפּעס צו טאָן. דער פויער איז געוואָרען אומגעדולדיג. עס האָט זיך איהם געגומען דוכטען, אַז איצט איז שוין געקומען די צייט; אַז דאָס גליק איז שוין נאָהענט.

דער דאָזיגער רוף פון דער צייט ווערט זעהר לעבעדיג געשילדערט אין סקיטאַלעץ'ס ערצעהלונג „דער וואַלד ברענט". דער הויפּט העלד פון דער ערצעהלונג, מיראָן, איז דער אויפגעקלעהרטסטער טיפּ וואָס דאָס דאָרף האָט אַרויסגעגעבען. ער לייענט ביכער. ער האָט פאַרבינדונגען מיט רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס. ער האָט אָרגאַניזירט אַ גרופּע פון יונגע פויערים, וועלכע זיינען אינגאַנצען אונטער זיין איינפלוס. ער אינטערעסירט זיך זאָגאַר צו וויסען דעם אונטערשיעד צווישען די פאַרשיעדענע רעוואָלוציאָנערע פליעגלען. ער קוקט גיכער אויס ווי אַ סטודענט אייידער ווי אַ פויער.

„קוקענדיג אויף איהם, — דערצעהלט סקיטאַלעץ, — האָט מען געקענט מיינען, אַז ער איז אַ סטודענט וואָס שטאַמט פון פויערים. געווען איז ער אַ געזונטער יונג פון אַ יאָהר זיעבען און צוואַנציג, אַ בלאָנדער, מיט קליינע העלע וואָנצעס און מיט אַ שעהנעם פּנים וואָס איז אָפּגעברענט פון דער זון. פון זיינע צוויי גרויע אויגען קוקט אַרויס קלוגשאַפט און צופריעדענהייט. אַזעלכע פּנים'ער קען מען זעהן צווישען אָרימע סטודענטען, און אינטעליגענטע ארבייטער. די האָר טראָגט ער קורץ געשאָרען; אָנגעטאָן איז ער אין אַ „רובאַשקאַ (העמדעל) און אין הויכע שטיוועל. ניט קוקענדיג דאַרויף וואָס ער קוקט אויס ווי אַ סטודענט, איז ער דאָך

אַ פּויער: געזונט, פּעסט געבויט, און זאַפּטיג ווי אַ מער וואָס מען האָט נור וואָס פון דער ערד אַרויסגעריסען. עס האָט זיך געדוכט, אַז ער איז אינגאַנצען עפּעס ווי אויסגעקנאָטען פון דעם ריח פון זונענשיין און גרינע פעלדער.״

מיראָן איז אַ מוזשיק ניט נור אין זיין אויסזעהן, נור אויך אין זיינע געדאַנקען. אַליין איז ער אַ מענש מיט מאַרך און איז פעהיג צו דענקען. אין אינטעליגענץ שטעהט ער אַ סך העכער פון דעם דאָרפּישען לעהרער, וועמען ער פּרואווט מאַכען פאַר אַ מיטגליעד אין דער אָרגאַניזאַציע וואָס ער האָט געגרינדעט. דער לעהרער איז איבעראַשט ווען ער ווערט געוואָהר, אַז מיראָן איז זעהר באַלעזען, אַז ער האָט גאָר געלייענט אַזוינע ביכער, פון וועלכע ער אַליין, דער לעהרער, האָט גאָר קיינמאָל אַפּילו ניט געהערט. ער מוז נעבאַך צוגעבען, אַז אָט דער שייגעץ, צו וועמען ער האָט זיך אַלע מאָל באַצויגען ווי צו אַ פּשוט'ען מוזשיק און געקוקט אויף איהם פון אויבען אַראָפּ, פאַרשטעהט אַ סך מעהר פון איהם פּאָליטישע און סאָציאַלע פראַגען. דער לעהרער, דער „אינטעליגענט״ איז פּשוט מקנא דעם שטאַרקען מוזשיק, וועלכער האָט אַליין אַ גרויסען אמת געפונען. אָבער אין עצם, אין תוך, איז מיראָן דאָך אַ פּויער דורך און דורך.

„זעה נור, ווי שעהן דאָס איז!״ — שרייט איינמאָל אויס מיראָן מיט באַגייסטערונג, אָנווייזענדיג דעם לעהרער ווי פון יענער זייט וואָלגאַ ברענען וועלדער.

„וואָס איז דאָ די שעהנקייט אין דעם?״ — פרעגט דער לעהרער.

„דאָס ברענט דאָך דער וואַלד! — ווערט מיראָן נאָך מעהר באַגייסטערט. — דער קאַזיאָנע וואַלד! קלעטער אומיסטען אַרויף אויפ'ן באַרג און זעה: דאָס פייער צופלאַקערט זיך וואָס אַמאָל ברייטער און שטאַרקער! דער רויך טראָגט זיך וואָלקענסווייז איבער דער וואָלגאַ! נו, צייטען! עס רודערט זיך עפּעס, גוטער ברודער!״

„אָבער ווער האָט דאָס דעם וואַלד אונטערגעצונדען?" — פרעגט דער לעהרער.

„דאָס האָבען די פויערים דעם וואַלד אונטערגעצונדען! — שרייט מיראָן אויס אַ באַגייסטערטער. — דו ווייסט דאָס גאָר ניט? די וועכטער האָבען שוין אפילו אויפגעהערט צו לעשען די פלאַמען; ווי קענען זיי זיך ספּראַווען מיט די פלאַמען! זיי לעשען אויס דאָס פייער אויף איין אָרט, און איידער זיי ריהרען זיך פלאַקערט שוין אַ פייער אויף אַן אַנדער אָרט. ניין, גוטער ברודער! געגען פאָלק קען מען ניט קעמפען! ביז'ן וואָרצעל וועט עס אויסברענען! אַלעס וועט אַוועק מיט'ן רויך!"

„טאַקע?" — וואונדערט זיך דער לעהרער.

מיראָן איז אויפ'ן זיבעטען הימעל.

„דאָס פאָלק האָט ערוואַכט! — רופט ער אויס אַ צופריעדענער. — דאָס גאַנצע פאָלק האָט זיך אַ ריהר געטאָן. האָסט שוין געהערט וואָס ס'טוט זיך דאָרטען פון יענער זייט וואָלגאַ? אין וואַסיליעוואָ האָבען זיי זיך ענטזאָגט צו צאָהלען צינז, זיי זאָגען, אַז אויב צאָהלען פאַר געדונגענער ערד, וועלען זיי צאָהלען פינף רובעל אַ דעסיאַטין און ניט קיין עלף. אין אַנדערע דערפער ווילען זיי איינגאַנצען ניט צאָהלען. גיט אונז אַוועק, זאָגען זיי, די ערד אומזיסט, ווייל זי איז אונזערע; די ערד געהערט צו די פויערים!"

פאַר גרויס שמחה גיט מיראָן אַ טרייסעל מיט'ן קאָפּ, גיט זיך אַ פּאַטש מיט דער האַנט אין דער קניע, זיינע אויגען שיינען און ער רעדט ווייטער:

„און ווי געפעלט דיר דאָס? זיי געבען דאָך אַוועק די ערד אומזיסט! אָהאָ!"

מיראָן קוועלט. די ברייטע „רובאַשקאַ" זיינע פילט זיך נאָך מעהר אָן מיט זיין מאַסיווען, געזונטען קערפער. זיין געזונטע ברוסט הויבט זיך אויף און אָפּ פאַר גרויס פרייד.

דער לעהרער איז איבערראַשט. ער פאַרשטעהט פאָרט ניט פאַר וואָס מיראָן פרעהט זיך אַזוי דערמיט וואָס דער וואַלד ברענט. ער וויל עפּעס זאָגען און ווייסט ניט וואָס. און מיראָן קען איצט

קיין איין מינוט רוהיג ניט איינשטעהן. עס פאַרדריסט איהם שטאַרק פאַר וואָס דער לעהרער איז אַזוי קאַלט ווען דאָרטען, פון יענער זייט וואָלגא, ברענט אַ וואַלד, און ער גיט אַ זאָג מיט כעס:

„אַך, די דעמאָקראַטען! זיי האַלטען נור אין איין ריידען! דער זאָגט אַזוי, קומט צו געהן אַן אַנדערער און זאָגט פּונקט דעם היפּוד. און די גאַנצע צייט קומען זיי אָפּ מיט דעבאַטען!"

מיט אַמאָל גיט ער אַ וואַרף מיט די אַקסלען, שפּרייט אויס ביידע הענט און זאָגט אַרויס פעסט, ווי ער וואָלט אונטערשטראָכען יעדער וואָרט:

„ניט מיר דאַרפען באַשליסען ווער עס איז גערעכט. מיר, מוזשיקעס, ווייסען בלויז איין זאַך: ערד! קודם כל גיט אונז ערד, דערנאָך מעגט איהר זיך דעבאַטירען וויפיעל איהר ווילט. קודם כל גיט יעדען פּויער אַ גרעסערע נחלה, מעהר ערד, און דערנאָך וועלען מיר זעהן, אפשר וועלען מיר טאַקע געפינען אַ וועג דורך אייער אונלעגאַלער ליטעראַטור!"

„און אויב מען וועט אונז קיין ערד ניט געבען, — גיט ער אַזוי פעסט אַ מאַך מיט דער האַנט אין דער לופט, — וועלען מיר אַליין נעמען!"

„ווען ער רעדט וועגען ערד, — זאָגט דער מחבר, — ווערט זיין פּנים אינגאַנצען אַנדערש; עס באַקומט אַ באַגייסטערטען, פאַנאַטישען אויסדרוק, און זיין קול ווערט עפּעס וואַרימער. אָט אַזוי פיהלט אַ מענש אַ ברענענדיגען דורשט און אַ הייסע ליעבע צו ערד. עס האָט זיך געדוכט, אַז ער טוליעט זיך צו עפּעס אַ שטאַרקער זאַך. וואָס ער האָט אין האַרצען באַהאַלטען און וואָס בלויז דאָס וואָרט „ערד" קען צורודערן".

„איז דאָס מעגליך, — פרעגט דער לעהרער, — אַז דאָס פאָלק זאָל זיעגען?"

מיראָן איז אַזוי פול מיט באַגייסטערונג, התפעלות און פרייד, אַז עס שטעלען זיך איהם אַזש די טרערען אין די אויגען. זיין שטימע ציטערט אַזש און ער שעבטשעט אַרויס:

„די גרויסע שטונדע האָט געשלאָגען!"

מיראָן און אויך זיינע חברים פון דער געהיימער אָרגאַניזאַציע האָבען קיין צייט ניט צו קלעהרען. „די וועלדער ברענען". די פּויערים ענטזאגען זיך צו צאָהלען פאַר דער ארענדע. די פּויערים צואַקערען די פּריצ'ישע פעלדער. די פּויערים באַפאַלען די קאָזאַקען און סאָלדאטען, וועלכע ווערען געשיקט צו באַשיצען די פּריצ'ישע פּאַלאַצען. ווער זשע האָט דאָס צייט צו קלעהרען? וועמען קען גאָר איינפאַלען צו זיין אויסגערעכענט אין אַזאַ מאָמענט?

איינער פון די אינטעליגענטען, דער אגראָנאָם מיכאַילאָ וואַסיליטש, ווייסט יאָ ווי נויטיג עס איז צו זיין אויסגערעכענט און פּאָרזיכטיג ווען מען קלייבט זיך צו דערלאַנגען דעם שונא דעם לעצטען קלאַפּ. פּופּצעהן יאָהר נאָכאַנאַנד האָט ער אַגיטירט צווישען די פּויערים. פּופּצעהן יאָהר נאָכאַנאַנד האָט ער געדולדיג און פּאָרזיכטיג אָנגעפיהרט אַ פּאָליטישע פּראָפּאַגאנדע צווישען די פּויערים. ער האָט ערצויגען אַ דור וואָס איז איבערגעגעבען די אידעאַלען פון מענשליכקייט, פּרייהייט און גליק פאַר אַלעמען. ער האָט ליעב זיינע „כלאָפּצים" ווי אַ פאטער האָט ליעב זיינע קינדער. אָבער איצט האָבען זיך די קינדער צובונטעוועט און ווילען מעהר דעם טאַטען ניט פאָלגען. מחמת ער איז צו אויסגערעכענט, דער טאַטע. ער פיהרט זיי ניט אין שלאַכט. האָבען זיי דערפאַר טענות צו איהם און קומען פאָדערען ביי איהם דין וחשבון.

עס איז אַ וואונדערבאַר שעהנער פאַרנאַכט. אַ לייכט ווינטעלע שפּיעלט זיך אַזוי קינדעריש מיט די בעראָזעווע בוימלאַך. פון דעם באַרג, וואו די פּויערים האָבען זיך פאַרזאַמעלט זעהט מע די וואָלגאַ, ווי זי שפּרייט זיך אַזוי שעהן צווישען בערג און טהאָלען, שפּיעלענדיג זיך מיט די לעצטע שטראַהלען פון דער זון. דער גאַנצער געגענד אַרום און איז איינגעהילט אין אַ זיסען אומעט. דער גרויסער טייך פאַרוויעגט אויף זיין ברוסט די שאָטענס. אַלעס איז פול מיט רוה, צערטליכקייט און ליעבע. בלויז די מענשען זיינען ניט רוהיג.

דער הויפּט רעדנער איז מיראָן. פעסט און מוטיג הויבט ער אָן:

„ביז איצט זיינען מיר געווען געדולדיג. הונדערטער יאָהרען האָבען מיר אַלץ געוואַרט און געוואַרט. אין דער צייט ווען מיר האָבען ביי זיי געבעטען גערעכטיגקייט, אמת, האָבען זיי אונז מיט ריטער געשמיסען און אין די טורמעס אריינגעזעצט. מיר האָבען אַלעס געדולדיג אריבערגעטראָגען, און צו אונזערע ליידען איז גאָר קיין סוף ניט געקומען. פאַרשאָלטען זאָל ווערען די געדולד פון די פויערים! אין בלוטיגע טרערען האָבען מיר געבאָדען אָט די שטיינערנע ערד, מיט אונזערע ביינער האָבען מיר זי באַמיסטיגט. און — מיר זיינען אַלץ געווען געדולדיג... דערנאָך זיינט איהר געקומען. איהר האָט מיט אונז גערעדט וועגען אמת. איהר האָט אונז אויסגעלערענט צו שטעהן פאַר'ן אמת, מקריב צו זיין אַלעס פאַר איהם, אפילו אונזערע פרויען, אונזערע פאַטערס און מוטערס. און מיר האָבען אייך געפאָלגט. דאָס איז אונז ניט אָנגעקומען גרינג. די נעכט וואָס מיר האָבען פאַרבראַכט מיט אייך, אויסהערענדיג אייערע ווערטער וועגען אמת און גערעכטיגקייט, האָבען אונזערע פרויען געליטען, זיך געמוטשעט, ניט וויסענדיג פאַר וואָס מיר זיינען אַהיים ניט געקומען, פאַרדעכטיגענדיג אונז אין אונטרייהייט. אונזערע פאַטערס האָבען זיך געהאַלטען אין איין קריעגען מיט אונז פאַר וואָס מיר האָבען פאַרלאָרען די מורא פאַר גאָט, פאַר וואָס מיר געהן ניט אין קלויסטער אריין און פאַר וואָס מי היטען ניט אָפּ די ימים טובים. אין אונזערע פאַמיליעס האָט מען זיך שטענדיג געהאַלטען אין איין קריעגען. און ניט קוקענדיג אויף אָט די אַלע זאכען זיינען מיר געגאַנגען נאָך אייך, ווייל פאַר אונז זיינען אייערע ווערטער געווען ווי א נייער גלויבען, פאַר וועלכען מיר זיינען גרייט צו ליידען. איצט איז געקומען די צייט. אונזער געדולד האָט געפּלאַצט. זיינען מיר געקומען צו אייך און געזאָגט: „לאָזט אונז! זאָגט אונז וואָס צו טאָן און מיר זיינען גרייט”. אָבער ניט גענוג וואָס איהר פיהרט אונז ניט, לאָזט איהר אונז אַליין אויך ניט געהן. געהט אוועק פון אונז. איהר זיינט ניט אימשטאַנד אייערע אייגענע ווערטער אין לעבען דורכצופיהרען. אונז שיינט, אז אייער האַרץ איז פול מיט שרעק. קיין

טענות צו אייך האָבען מיר ניט. דאָס איינציגע וואָס מיר ווילען פון אייך איז — אום גאָט'עס ווילען, געהט אַוועק אין א זייט, מישט זיך מעהר ניט, לאָזט אונז האַנדלען אַזוי ווי מיר ווילען. די צייט פון שושקען זיך שטילערהייד אַז קיינער זאָל ניט הערען, איז שוין פאַראיבער. איצט מוזען מיר אָנהויבען ריידען הויך! איצט איז געקומען די צייט אַז מיר אַליין זאָלען נעמען דעם שיקזאַל פון די פויערים אין אונזערע אייגענע הענט".

און אַלע פויערים האָבען פּאַטאַקעוועט:

„ריכטיג. אַלעס וואָס ער זאָגט, איז ריכטיג!"

„שוין צייט, אַז מיכאַילא וואַסיליטש זאָל זיך ניט מישען."

„זאָל ער געהן! איבער איהם קענען מיר גאָר ניט טהאָן!"

מיכאַילאָ וואַסיליטש פיהלט זיך שטאַרק געטראָפען דערפון און ער ענטפערט אַזוי:

„איך קען מעהר מיט אייך ניט געהן, ווייל אייערע האַנדלונגען נעמען אָן אַ ווילדע פאָרמע. איהר צינדט אונטער וועלדער. איהר פאַרכאַפּט ערד ביי די פּריצים, איהר געהט באַפאַלען די פּריץ'ישע גיטער. מיך קימערען ניט די וועלדער, מיך אַרט ניט פאַר די פריצים, מיך קימערט אָבער אייער שיקזאַל: די קאַזאַקען וועלען אייך אויסשעכטען, זיי וועלען אייך דער'הרג'ענען, מען וועט אייך אין די טורמעס פאַרשפּאַרען! פון דער גאַנצער ארבייט מיינער וועט ווערען א תל; אַלץ וואָס איך האָב אויסגעבויט אין דעם משך פון פופצעהן יאָהר צייט וועט זיך אויף שטיקלאַך צופאַלען. אויב דאָס איז די אורזאַכע פאַר וואָס איהר טרייבט מיך אַוועק, וועל איך זיין מיט אייך אָפענהערציג און זאָגען: פיהרען וועל איך אייך ניט, אָבער איך וועל פּרובירען אייך ניט לאָזען געהן אויף דעם וועג כל זמן דער זיעג איז ניט זיכער... איך בין ניט קיין טרוס. עס וועט אפשר אַמאָל נאָך קומען א צייט ווען איך וועל אייך מיט מיין טויט באַווייזען, אַז איך בין קיינמאָל קיין טרוס ניט געווען און קיינמאָל פאַר'ן טויט קיין מורא ניט געהאַט. אָבער אייך בעט איך, אַז איהר זאָלט זיין פאָרזיכטיג און ניט שפּרינגען אין פייער אריין... איהר זייגט די אינטעליגענטסטע מענשען צווישען די פויערים.

ניטאָ קיין סך אַזוינע ווי איהר. די ניט אויפגעקלערטע פּויערים פון׳ם דאָרף, אייערע אייגענע ברידער, וועלען אייך דער׳הרג׳ענען״...

אָבער מיכאַילאָ וואַסיליטשעס ווערטער זיינען אַרויסגעוואָרפען. דער רוף פון דער ערד איז פיעל שטאַרקער. מיכאַילאָ וואַסיליטש מוז געהן און דער יונגער מיראָן ווערט ערוועהלט אַלס פיהרער.

די רוסישע ליטעראַטור איז פול און פול מיט שילדערונגען וועגען די קאָנפליקטען וואָס זיינען פּאָרגעקומען צווישען פּויערים און פּריצים; פּויערים האָבען אונטערגעצונדען וועלדער און אימעניעס און דערנאָך האָט מען געבראַכט קאַזאַקען און סאָלדאַטען, וועלכע האָבען געגעבען שמיץ, פאַרגוואַלטיגט פרויען און פאַרפלייצט אין בלוט דערפער און דערפער.

מיר וועלען דאָ איבערגעבען איין ערצעהלונג פון וו. מאָויזשעל, אַ שריפטשטעלער, וועלכער קען דורך און דורך דאָס לעבען פון די פּויערים און האָט אַ שטאַרקען חוש פאַר ווירקליכקייט. די ערצעהלונג הייסט „רענטאַ״.

עס ווערט אין דער ערצעהלונג איבערגעגעבען ווי די פּויערים פון אַ געוויסען דאָרף באַשליסען ניט צו נעמען מעהר אין אַרענדע קיין שטיקעל ערד וואָס באַלאַנגט צום פּריץ לאַפּטיעוו. יאָהרענלאַנג פּלעגען די פּויערים פון׳ם דאָרף נעמען אין אַרענדע ערד ביים פּריץ, אָבער איבער דעם וואָס ער האָט אַלע מאָל געהעכערט די פּרייז, באַשליסען זיי ניט צו באַנייען דעם קאָנטראַקט, כאָטש זיי קענען זיך אָהן דער געדונגענער ערד ניט באַגעהן. דעם פּריץ פאַרדריסט דאָס, ברענגט ער פּויערים פון אַ ווייטען דאָרף צו באַאַרבייטען דאָס שטיק ערד וואָס די פּויערים האָבען ביי איהם ניט געוואָלט דינגען. אין איין שעהנעם פריהמאָרגען דערזעהן די פרעמדע פּויערים ווי מען האָט זייערע אַקער־אייזענס אַריינגעוואָרפען אין זומפּ. באַלד ברענגט מען קאַזאַקען. די פּויערים אַליין מוזען האַלטען די קאַזאַקען ביי זיך אין די הייזער, און וואו דאָס שטיבעל איז צו ענג, מוזען זיך די פּויערים פּאַמיעשטשען אין די שטאַהלען, צוזאַמען מיט די בהמות, און לאָזען פּלאַץ פאַר די קאַזאַקען. די

קאַזאַקען האָבען געהוליעט, גע׳שיכור׳ט און געמאַכט די פויערים מיט דער בלאָטע צוגלייך.

דעם אָנפיהרער, דעם פויער אַבראַם, פאַרדריסט דאָס זעהר שטאַרק. ער איז אָרעם. ער איז אויף גרויסע צרות. אַלע זיינע יאָהרען האָט ער זיך געפלאָגט און געמוטשעט. און ער באַשליסט צו נעמען נקמה. איינמאָל, אין אַ פינסטערער נאכט באַפאַלען די פויערים די קאַזאַקען. עס ברעכט אויס אַ געשלעג. די קאַזאַקען זיינען אין דער רציחה, זיי האַקען מיט די שווערדען רעכטס און לינקס, זיי פאָהרען אַרויף מיט די פערד אויף די פויערים. עטליכע קאַזאַקען רייסען זיך אַריין צו די פויערים אין די הייזער און פאַרגוואַלטיגען דאָרטען יונגע און אַלטע פרויען אין דער אַנוועזענהייט פון זייערע קינדער און מוטערס. אין דער מהומה טרעפט אַבראַם אָן א קאַזאַצקע אָפיצער, דערלאַנגט ער איהם מיט אַ דובינע איבער׳ן קאָפ און אַנטלויפט אין וואַלד אַריין. אויף מאָרגען, שפעט ביינאַכט גנב׳עט ער זיך אַרויס פון׳ם וואַלד און קומט שטילערהייד א היים, וואו ער געפינט אויס, אַז מען האָט זיין פרוי אויך פאַרגוואַלטיגט. לאַנג זיין אין דער היים קען ער ניט, ווייל ער ווייסט דאָך, אַז מען זוכט איהם, איז ווי עס הויבט נור אָן זשאַרען אויף טאָג, לאָזט ער זיך שנעל געהן צוריק אין וואַלד אַריין. אָבער אין מיטען וועג שטעלט איהם אָפ אַ קאַזאַק און לאָזט איהם ווייטער ניט געהן, אַבראַם קען איצט לאַנג ניט טראַכטען, דערלאַנגט ער דעם קאַזאַק א שטאַרקען קלאַפ איבער׳ן קאָפ און לעגט איהם אַוועק אויף טויט. דערנאָך אַנטלויפט ער אין וואַלד אַריין. אָבער מיט עטליכע טעג שפעטער כאַפט מען איהם, מען שמידט איהם אין קייטען און מען ברענגט איהם פאַר א קריעגס-געריכט.

אַבראַם ווערט פאַר׳משפט ווערען צום טויט. איהם ראַטעווען איז אוממעגליך. אָבער דערפאַר איז אויך אוממעגליך צו ראַטעווען פון טויט דעם פריץ וואָס האָט די קאַזאַקען געבראַכט. דער עלטסטער פון דער „אָבשטשינא”, אַן אַלטער, פרומער פויער, א געוועזענער ניקאָלאַיעווסקי סאָלדאַט, האָט באַשלאָסען צו דער׳הרג׳ענען לאַפטיעוו׳ן. מען זוכט איהם אַרום אין אַלע וועלדער, אָבער מען

קען אַיהם אַין ערגעץ ניט געפינען. ער מוז דעם פֿריץ דער׳הרג׳ענען. און אויב ער וועט אַריינפֿאַלען צום שונא אין די הענט אַריין, וועט אַן אַנדער פֿויער זיך אונטערנעמען צו דער׳הרג׳ענען דעם פֿריץ. ”אַן אויג פֿאַר אַן אויג, אַ צאָהן פֿאַר אַ צאָהן”. — אַזוי איז דאָס געזעץ פֿון דעם צובונטעוועטען דאָרף.

24טער קאַפּיטעל.

טרויעריגע אָנפאַלען.

ווען דער פּויער קוקט זיך צו ווי דער פּריץ לעבט אין עושר און אין כבוד, כאָטש ער ארבייט ניט, ווי זיינע קינדער געהן ארום פּוסט און פּאַס, ווי זיינע טעכטער האָבען אין זינען אַזעלכע זאַכען ווי לייענען ביכלאַך און שעהמען זיך ניט אָנצוטהאָן הויזען און פאָהרען רייטענדיג אויף פערד, ציהט ער מיט די אַקסלען און קען ניט פאַרשטעהן ווער עס דאַרף האָבען אָט די גאַנצע כאַפּטע לעדיגגעהער. שוין אָפּגערעדט דערפון וואָס אין זיין הארצען דערוועקט זיך אַ פאַרדרוס פאַרוואס דעם פּריץ, דעם פּוסט און פּאַסניק, קומט אַלעס, און ער, דער פּויער, דער האָרעפּאַשניק, האָט גאָר ניט.

דאָס מערקווירדיגסטע דערביי איז וואָס דער פּריץ איז גאָר אַ ליבעראַלער מענש, אַן אָנפיהרער פון די פּראָגרעסיווע עלעמענטען אין דער זעמסטוואָ, אַן אָנהענגער פון פּאָליטישע און סאָציאַלע רעפאָרמען וואָס זאָלען פאַרבעסערען די לאַגע פון די פּויערים. אָבער די ערד אַוועקגעבען קען ער ניט. דער אמת איז, אַז ער אַליין, דער פּריץ, איז גאָר ניט אַזאַ בר מזל אין זיינע אַגריקולטורעלע אונטערנעמונגען: ער איז פאַרבאָדען אין חובות ביז איבער'ן קאָפּ, די הכנסה קלעקט גאָר ניט אויף צו דעקען די הוצאה. גאַנץ אָפּט ווערט איהם דערעסען דער גאַנצער עסק, און עס דוכט זיך איהם, אַז ער איז גרייט אַוועקצוגעבען אַלעס, איבערלאָזענדיג קנין מיט מנין און אַוועק, אַבי פּטור ווערען פון די קאָפּדרעהענישען. אָבער עס האַלט איהם און ער מוז ווייטער שלעפּען די ליאַמקע. ער פאַרמאָגט אַ לאָנקע וואָס די פּויערים פון זיין דאָרף פּלעגען אַלע מאָל ביי איהם דינגען, כדי זייערע בהמות זאָלען זיך דאָרטען פּאַשען.

ער אַליין וואָלט אפשר מיט'ן גאַנצען האַרצען געוואָלט, אַז די פּויערים זאָלען ווידער דינגען די לאָנקע ביי איהם. אָבער וואָס טהוט מען וואָס זיי קענען קיין געלד אין פאָראויס ניט געבען, און ער דאַרף דוקא שוין האָבען געלד? ווילענדיג ניט ווילענדיג מוז ער די לאָנקע פאַרדינגען אַ שטאָדטישען גביר, וועלכער קען יאָ געבען געלד אין פאָראויס. ער האָט קיין אַנדער ברירה ניט. ניט קוקענדיג דאַרויף וואָס ער האָט רחמנות אויף די פּויערים און ווייסט, אַז זייערע בהמות וועלען ניט האָבען וואו זיך צו פּאַשען, פאַרדינגט ער די לאָנקע דעם שטאָדטישען גביר, ווייל עקאָנאָמישע אינטערעסען זיינען העכער פון סענטימענטאַלע געפיהלען.

אָבער די פּויערים נעמען ניט אין אַכט אַזעלכע זאַכען. זיי ווייסען זאָגאַר ניט קיין אונטערשיעד צווישען אַ ליבעראַלען פּריץ און אַ רעאַקציאָנערען. זיי לעבען אין אַ מאָדנער וועלט פון קלאַנגען, טרוימען, פאַנטאַזיעס און אומרוהיגע ערוואַרטונגען. אַ פוהר־מאַן קומט צו פאָהרען פון דער שטאָדט און דערצעהלט אַ מעשה, אַז דער קיסר האָט געגעבען אַ „מאַניפעסט". אין קרעטשמע, זאָגט ער, האָט ער געהערט ווי מענשען האָבען געלייענט אַ פּייפּער, אין וועלכען ס'איז בפירוש געשטאַנען, אַז די פּריצים האָבען קיין רעכט ניט צו זיין די בעלי בתים פון דער ערד. אַן אַלטער פּויער דערצעהלט, אַז ער האָט געהערט דאָס אין פּעטערבורג ארבייט שוין נאַטשאַלסטוואָ אויס אַ פּלאַן וויפיעל ערד מען זאָל געבען יעדען פּויער. אַ קלאַנג טראָגט זיך אַרום, אַז דער „נאַסליעדניק" האָט זיך פאַרשטעלט אַלס אַ פּשוט'ער מענש און וואַנדערט אַרום איבער'ן לאַנד, כדי צו זעהן מיט די אייגענע אויגען אין וואָס דאָס פאָלק נויטיגט זיך. מען זאָגט, אַז דער „נאַסליעדניק" איז שטאַרק געריהרט זעהענדיג די צרות פון'ם פאָלק, און אַז אין גיכען וועט מען אַרויסגעבען אַזאַ געזעץ וואָס וועט מאַכען אַ סוף צו די אַלע צרות און ליידען. די פּויערים שושקען זיך און אייגער דעם אַנדערן דערצעהלט בסוד סודות, אַז דער ”צאַרעוויטש” פאַרגיסט נעבאַך ביטערע טרערען אויף דעם שיקזאַל פון'ם פאָלק, אַז נאַטשאַלסטוואָ האָט דערפאַר מורא און אַז מען זעצט אַריין אין טורמע יעדען

איינעם וואָס האָט צום צאַרעוויטש אַ וואָרט אויסגערעדט. אַ שיקסע דערצעהלט, אַז זי האָט אליין געזעהן דעם „צאַרעוויטש“, קלייבענדיג שוועמלאך אין וואלד; ער האָט געטראָגען אַ פּויערשע סוויטקע אויף אַ יוניפאָרמע מיט גילדערנע קנעפּ, ער האָט צו איהר גערעדט זעהר פריינדליך, ער האָט זי געפרעגט צי זי איז מיעד און וויפיעל עיד יעדער פּויער פאַרמאָגט.

דאָס גאַנצע דאָרף געהט כאַדאָראָם. דער זעמסקי נאַטשאַלניק רופט צונויף די פאַרטרעטער פון'ם דאָרף און לייענט פאַר זיי אַ פּאַפּיער וואָס ער האָט געקראָגען פון'ם גובערנאַטאָר. אין דעם פּאַפּיער איז אייגענטליך קיין אויסערגעוועהנליכעס ניטאָ; אָבער די פּויערים זיינען מלא שמחה און זייערע הערצער זיינען פול מיט האָפנונגען. זיי זיינען גרייט צו קלינגען אין קלויסטער און פּראַווען אַ פייערליכע צערעמאָניע צוליעב דער גרויסער בשורה. עס איז ביי קיינעם פון זיי גאָר קיין צווייפעל ניט, אַז אין דעם פּאַפּיער איז פאַראַן עפּעס אַזוינס וואָס וועט ברענגען גוטס פאַר די פּויערים. „יעדער איינער וועט פון דער רעגיערונג קריעגען הילף, — זאָגט איין פּויער, — מען וועט קריעגען זריעה אָדער מזומן געלט, דאָס ווענדט זיך שוין אין דעם וואָס איינער וועט וועלען“. „פערד וועט מען אויך געבען. — רופט זיך אָפּ אַ צווייטער פּויער, — וויל ווי קען מען דען אויסקומען אָהן פערד“. „דער זעמסקי נאַטשאַלניק האָט שוין געקראָגען אַ „פּריקאַז“ צו קויפען אַ מיליאָן פּוד תבואה, — זאָגט אַ פיערטער פּויער, — אַזוי שרייבען די גאַזעטען“. יעדער איינער האָט געהערט אַ געשיכטע, אַז דער צאַר האָט אַרויסגעגעבען אַ „מאַניפעסט“ און די טשינאָווניקעס האָבען דעם „מאַניפעסט“ באַהאַלטען. אָבער איצט האָט זיך שוין דאָס פאָלק דערוואוסט דעם אמת, און מעהר וועט מען שוין דאָס פאָלק ניט קענען נאַרען.

די פּויערים זיינען מלא גדולה. זיי זעהן בחוש, אַז זייערע האָפנונגען און פאַרלאַנגען וועלען באַלד פאַרווירקליכט ווערען. דעם פּריץ'ס אַ קאָזין האָט זיך ניט לאַנג צוריק אומגעקעהרט פון סיביר, וואו ער איז געווען פאַרשיקט אַ לענגערע צייט. ער איז דער אייגענטימער פון אַ שטיקעל אימעניע, וועלכער ער וויל פאַר-

קויפען דער „אָבשטשינאַ" פאַר אַ נאָמינאַלער פרייז. אליין וויל ער זיך מיט קיין ערד ארבייט ניט אָפּגעבען, נאָך קיין גרויסע הכנסות יאָגט ער זיך ניט; ער איז דאַריבער גרייט אָפּוגעבען דער „אָבשטשינאַ" צוריק אַ טייל פון דעם געלט, וואָס מען וועט איהם פאַר דער ערד באַצאָהלען, כדי מען זאָל דערמיט אויסבויען אַ שקאָלע אָדער אַן אַנדער וויכטיגע אינסטיטוציע. די פויערים האָבען דאָ אַ געלעגענהייט צו כאַפּען אַ מציאה, אָבער זיי ענטזאַגען זיך דערפון. „איך פאַרשטעה, — רופט זיך אָן איין פויער, וועלכער האַלט זיך פאַר אַ חכם. — די פריצים ווילען אונז אַרייננאַרען אין זאַק; זיי ווייסען, אַז היינט־מאָרגען וועלען זיי אונז מוזען אַוועקגעבען די גאַנצע ערד אומזיסט, און דערפאַר ווילען זיי איצט אַריינכאַפּען וויפיעל מען קען נור".

עס האָט געמוזט קומען צו אַ צוזאַמענשטויס צווישען די פויערים און די פריצים. דער הונגער, די אָרימקייט, די מגפות, שלעכטע, אונבאַ׳רחמנות׳דיגע נאַטשאַלניקעס, דאָס מקנא זיין די פריצים, די קלאַנגען און ערוואַרטונגען — אָט די אַלע זאַכען האָבען אַ סך מיטגעהאָלפען אין דעם, אַז דער צוזאַמענשטויס זאָל קומען.

די פויערים האַקען די בוימער אין פריץ׳ס וואַלד. זיי באַפאַלען דעם פריץ׳ס פאַרוואַלטער און הרג׳ענען איהם, דערפאַר וואָס ער איז געווען זעהר שלעכט צו זיי. אויף אַ בוים הענגט מען אויף אַ בלעטעל מיט אַן אויפשריפט, אַז די און די אימעניע וועט מען אונטערצינדען. פאָהרט דורך אַ פויער לעבען פריץ׳ס הויף, זאָגט ער דער דיענסט, אַז „געסט וועלען באַלד קומען", פאַלט אַ פחד אויף די אַלע מענשען וואָס געפינען זיך אין הויף; מען געהט אַרום אין מורא, אין שרעק, און עס דוכט זיך, אַז אָט־אָט וועט מען דעם הויף באַפאַלען, צונעמען אַלעס און אויסקוילענען אַלעמען. די נערווען זיינען אָנגעצויגען. אַלע פיהלען, אַז עפּעס שרעקליכעס וועט געשעהן.

טעג און טעג געהן אַזוי אַוועק. אונענדליך לאַנגע, שווערע און שרעקליכע טעג. און סוף כל סוף קומט אַ פינסטערע נאַכט ווען דער צאָרן ברעכט אויס. די אימעניעס צינדט מען אונטער,

דאָס פֿאַרמעגן צוראַבעוועט מען און די פּריצים דער׳הרג׳עט מען. אויך דעם געוועזענעם רעוואָלוציאָנער, דעם פּריץ וואָס איז געווען פֿאַרשיקט קיין סיביר, און וועלכער האָט זיין ערד געוואָלט אוועקגעבען די פּויערים פֿאַר א שבוש, הרג׳עט מען אלס א שונא פֿון פֿאָלק.

כדי דער לעזער זאָל האָבען א קלאָהרען באַגריף וועגען דעם ווי די דאָזיגע אָנפֿאַלען זיינען געמאַכט געוואָרען און ווער עס האָט זיי געמאַכט, וועלען מיר דאָ איבערגעבען דעם פּראָטאָקאָל פֿון א געריכט, וואו עס זיינען גע׳משפּט געוואָרען 167 פּויערים פֿון דמיטריעווסקי אויעזד, אָריאָלער גובערניע, דערפֿאַר וואָס זיי האָבען דעם 22טען פֿעברואַר, 1905, צוראַבעוועט און פֿאַרברענט די אימעניעם פֿון ניקאָלאַי טערעשטשענקאָ. דער באַשולדיגונגס אקט לייענט זיך טהיילווייז אזוי:

אין מאָנאַט פֿעברואַר, אין יאָהר 1905, האָבען זיך אָנגעהויבען בונטען צווישען די פּויערים פֿון דמיטריעווסקער און סעיעווסקער אויעזדען, אָריאָלער גובערניע און אויך אין גלוכאָווער אניעזד, טשערניגאָווער גובערניע. די פּויערים פֿון׳ם דאָרף סאַלנאָיע האָבען צוויי יאָהר כסדר, נאָך פֿאַר 1905, געטאָן אין טויט אריין דעם פּריץ פּאָפּאָוו; זיי האָבען אויסגעהאַקט בוימער ביי איהם אין וואַלד, געפּאַשעט די בהמות אויף זיינע פֿעלדער און מיט געוואַלד פֿאַרכאַפּט גאַנצע שטיקער ערד וואָס האָט באַלאַנגט צו איהם. דעם 10טען פֿעברואַר האָט מען אין סאַלנאָיע געפֿונען א פּראָקלאַמאַציע מיט א קעפּעל: „צו די ברידער פּויערים”. און אין דער פּראָקלאַמאַציע איז געשטאַנען, אז אלע פּויערים זאָלען אויפֿשטעהן ווי איין מאַן און ארונטערוואַרפֿען די הערשאַפֿט פֿון די לאַנדבאַזיצער און טשינאָווניקעס, וועלכע לעבען פֿון׳ם פֿאָלק׳ס פּראַצע. די פּראָקלאַמאַציע איז געווען אָנגעקלאַפּט אויף א סלופּ, ארום דעם סלופּ זיינען געשטאַנען די פּויערים, געשלונגען יעדער וואָרט מיט גרויס אינטערעס און קיינעם ניט געלאָזט די פּראָקלאַמאַציע צורייסען. דערביי האָבען זיי צווישען זיך גערעדט, אז גאָר אין גיכען וועט אלעם זיין זייערס, די פֿעלדער, די לאָנקעס, די וועלדער. איין עדות

האָט דערצעהלט, אַז די פויערים האָבען געגלויבט, אַז די פּראָקלאַמאַציע קומט פון די גאָר „הויכע פענסטער” און אַז דאַריבער מעג מען זיין זיכער, אַז יעדער וואָרט וואָס שטעהט דאָרטען איז אמת. מיט דריי טעג שפּעטער האָבען די פויערים פון דאָרף פראַנק און פריי צוראַבעוועט די תבואה פון טשערניכינ׳ס אימעניע.

עהנליכע אויסברוכען זיינען פאָרגעקומען אין נאָך אַ סך אַנדערע דערפער פון דיזעלבע דריי אויעזדען. צווישען 13טען און 21טען פעברואַר. דעם 22טען פעברואַר, ביינאַכט, האָט מען צוראַבעוועט טערעשטשענקאָ׳ס אימעניע, וואָס געפינט זיך ניט ווייט פון׳ם דאָרף כינעל. אין דערזעלבער צייט איז באַקאַנט געוואָרען, אַז די פויערים קלייבען זיך אין גיכען אָנצופאַלען אויף דער ניקאָלסקער און מיכאַילאָווסקער אימעניעס, וועלכע באַלאַנגען אויך צום פּריץ טערעשטשענקאַ. דער דירעקטאָר פון דעם צוקער זאַוואָד אויף דער מיכאַילאָווסקער אימעניע, איז דעם 22טען פעברואַר, פאַרטאָג, אַנטלאָפען און מיטגענומען מיט זיך וואָס ער האָט נור געקענט. עס זיינען אויך אַנטלאָפען אַ סך אַנדערע בעאַמטע פון דעם צוקער־זאַוואָד. אָבער ניט קוקענדיג דאַרויף האָט מען ניט אָפּגעשטעלט די ארבייט אין זאַוואָד, וואו עס האָבען געאַרבייט 600 מאַן.

דעם 22טען פעברואַר, אין דער פריה, האָט דער סטאַראָסטאַ פון׳ם דאָרף כינעל געהייסען די פויערים זיך פאַרזאַמלען אויף איין פּלאַץ און געהן מאַכען אַן אָנפאַל אויף דער מיכאַילאָווסקער אימעניע וואָס געפינט זיך צוואַנציג ווערסט ווייטער פון כינעל. דער סטאַראָסטאַ האָט דאַן געזאָגט, אַז ער הייסט די פויערים מאַכען דעם אָנפאַל אויף דער אימעניע ניט גלאַט אַזוי, נור ווייל דאָס שטעהט געשריבען אין אַ פּאַפּיער וואָס מען האָט איהם צוגעשיקט; ער האָט געסטראַשעט צו באַשטראָפען די פויערים, וועלכע וועלען דעם באַפעהל ניט פאָלגען. די פויערים האָבען גלייך איינגעשפּאַנט די פערד אין די וועגען, פינף הונדערט אין צאָהל, גענומען די ווייבער און די קינדער און זיינען אַוועק אויף דער מיכאַילאָווסקער אימעניע, די מעהרסטע פון זיי זיינען געווען שיכור. פאַרבייפאָהרענ-

דיג דריי דערפער, אויפ'ן וועג צו דער מיכאַילאָווסקע אימעניע, האָבען זיי איינגעשמועסט יענע פּויערים אַז זיי זאָלען אויך צושטעהן צו זיי. דערביי האָבען זיי געסטראַשעט אונטערצוצינדען די הייזער פון די פּויערים, וועלכע וועלען ניט צושטעהן צו זיי. אַ סך פּויערים זיינען צוגעשטאַנען. נאָכדעם ווי זיי זיינען אָפּגעפאָהרען אַ שטיק וועג האָבען זיי אונטערגעצונדען אַ שייער און דערנאָך האָבען זיי פאַרברענט דריי ציגעלניעס. קיין מיכאַילאָווסקי זיינען זיי אָנגעקומען ארום זיעבען אַ זייגער אין אבענד.

אַריינפאָהרענדיג קיין מיכאַילאָווסק האָבען זיי באַגעגענט איינעם פון די אָנגעשטעלטע אין זאַוואָד, און ווען יענער האָט זיי געפרעגט צוליעב וואָס זיי זיינען געקומען, האָבען זיי געענטפערט גאַנץ פּשוט: „מיר זיינען געקומען ראַבעווען“. אַ דריי הונדערט פוהרלעך האָבען זיך פאַרקירעוועט אויפ'ן וועג וואָס פיהרט צו דער ניקאָלסקער אימעניע, דאָרטען האָבען די פּויערים אויפגעבראָכען די טהירען פון זעקס גרויסע סקלאַדען, וואו עס איז געלעגען אַ זאַפּאַס פון 16,000 פּוד תבואה און אָנגעהויבען טראַגען צו זיך אויף די פוהרלאַך. די איבעריגע פּויערים האָבען זיך געלאָזט פאָהרען צום זאַוואָד. פון כימעל אַליין זיינען געווען 200 פוהרלאַך און חוץ זיי זיינען געווען נאָך 800 פוהרלאַך. דעם גאַנצען וועג האָבען זיי פאַרנומען, צו דריי און פיער אין אַ שורה, אויף יעדער פוהרעל זיינען געווען צוויי אָדער דריי מענשען. באַוואָפּענט זיינען די פּויערים געווען מיט העק, גראַבליעס און דובינעס.

מען האָט זיך אַ נעם געטאָן צו דער ארבייט. אינ'ם ערשטען זאַוואָדסקי שטיבעל האָט מען בלויז די שויבען אויסגעקלאַפּט. דערנאָך האָבען זיי צוראַבירט דאָס הויז פונ'ם זאַוואָדסקי דאָקטאָר. ווען זיי האָבען געהאַלטען ביים אַריינרייסען זיך אין דעם הויז פון מ. אַלפימאָוו, איינעם פון די אָנגעשטעלטע אין זאַוואָד, האָט ער, אַלפימאָוו, זיי געבעטען, אַז זיי זאָלען זיין הויז ניט טשעפּען, ווייל ער איז אָרים. דאַן איז איין פּויער אריין אין הויז, זעהן צי אַלפימאָוו זאָגט אמת, צי ער איז טאַקי אָרים,

דערנאָך איז ער ארויס און געזאגט צו די פּויערים: „ברידער, דאָס הויז זאָלט איהר ניט טשעפּען!" די פּויערים האָבען געפאלגט. די פוהרלאך זיינען אוועק ווייטער. מיט עטליכע מינוטען שפּעטער האָט זיך דערהערט א פּייף, און דאַן האָט מען זיך ערשט ריכטיג אַ נעם געטאָן צו דער ארבייט.

דעם דירעקטאָר'ס הויז און אויך די הייזער פון די אַנדערע הויכגעשטעלטע בעאַמטע אין זאַוואָד האָט מען צוראַבירט און דערנאָך אונטערגעצונדען. מען האָט אויפגעבראָכען די טהירען פון סקלאַדען און ארויסגענומען פון דאָרטען זעקלאַד צוקער, מעהל, תבואה און וואָס מען האָט נאָר געקענט. די שטאַהלען האָט מען געעפענט און ארויסגעפיהרט פון דאָרטען די פערד. פונ'ם זאַוואָד האָט מען געמאַכט א תל; וואָס מען האָט נאָר געקענט האָט מען צוגענומען און די איבעריגע זאַכען האָט מען אונטערגעצונדען. עס האָט קיין סך ניט געדויערט און אַלע געביידעס זיינען שוין געווען אין פלאַמען איינגעהילט. דער המון האָט באַראַבעוועט און אונטערגעצונדען די גאַנצע אימעניע. דעם לעהרער'ס הויז איז אינגאַנצען פאַרברענט געווארען. אַ סך הייזער פון די אָנגעשטעלטע זיינען מיט'ן רויך אַוועק. א טהייל פון דעם המון האָט זיך אריינגעריסען אין הויף וואו פעסלאך מיט צוקער זיינען געשטאַנען אויף הילצערנע פּאָדלאָגעס. די פּעסלאַך האָט מען צוגענומען און די פּאָדלאָגעס האָט מען אונטערגעצונדען. אין דער זעלבער צייט האָט מען ניט געטשעפּעט דעם צוקער וואָס איז געלעגען אויפ'ן וואָגזאַל, ווייל מען האָט געזאָגט, אז מען דארף דאָס אַוועקשיקען פאַר דער ארמעע. די פּאָסט און טעלעגראַף קאַנטאָרען האָט מען אויך ניט געטשעפּעט.

מיט א שטונדע שפּעטער זיינען פון מיכאַילאָווסקי אַרויס־געפאָהרען מאַסען פוהרלעך, אָנגעלאָדען מיט אַל דאָס גוטס, און אין דערזעלבער צייט זיינען פון די ארומיגע דערפער אָנגעקומען נייע מאַסען פויערים און זיך אַ לאָז געטאָן צו דער אימעניע. די ניי אָנגעקומענע פויערים האָבען אויך געראַבעוועט און געברענט. ביז זעקס אזייגער אין דערפריה האָט מען געראַבעוועט און גע־

ברענט. מאסען פויערים האָבען אויף די פלייצעס אוועקגעטראָגען זעקלאך צוקער און וואָס זיי האָבען נאָר געקענט נעמען. דער שאָדען האָט באטראָפען איבער צוויי מיליאָן רובעל.

אזוי האָט געלויטעט דער באשולדיגונגס אקט. און אויפ'ן פראָצעס זיינען צוגעקומען נאָך א מאסע איינצעלהייטען. עס האָט זיך ארויסגעוויזען, אז אין די רויבערייען האָבען זיך באטייליגט פויערים אין דער עלטער פון 18 ביז 70 יאָהר; אז פון די 167 ארעסטירטע פויערים האָבען בלויז פינף געקענט לייענען און שרייבען. די ארעסטירטע האָבען זיך ניט געפיהלט שולדיג. זיי זיינען געווען אונטער'ן איינדרוק, אז אזוי דארף מען טאָן, אז אזוי מוז מען טאָן; ווען מען האָט זיי אין מיכאילאָווסקי געפרעגט פאר וואָס זיי צינדען אונטער דעם זאוואָד, האָבען זיי נאאיווו געענטפערט, אז זיי טוען דאָס דערפאר וואָס זיי קענען פון איהם סאי ווי סאי קיין נוצען ניט האָבען און אז דאָס איינציגע וואָס זיי ווילען איז — ערד. איינע, א פויערטע, האָט תמימות'דיג געענטפערט, אז זי איז געקומען פון כינעל ראבעווען ביים פריץ, ווייל אזוי האָט דער „צאר באטיושקא” אליין געהייסען.

ראבעווענדיג האָבען די פויערים זיך פארהאלטען גאנץ פריינדליך צו זייטיגע מענשען. זיי האָבען קיינעם ניט געטשעפעט, קיינעם ניט באליידיגט. דעם שפיטאָל האָבען זיי אפילו ניט אָנגעריהרט, און ווען מען האָט זיך זיי געשטעלט אנטקעגען, זיינען זיי אוועק ווייטער און זיך ניט אריינגעריסען אין קיין פריוואטע הייזער. עפעס קינדערישעס און נאאיוועס איז געלעגען אין דעם. איין פויערטע האָט מען געפרעגט פאר וואס זי האָט צוגענומען א פליושענעם שטוהל, האָט זי תמימות'דיג געענטפערט אזוי: „ביז איצט זיינען די פריצים געזעסען אויף פליושענע שטוהלען, און איצט ווילען מיר אויך וויסען פון א לעבען.”

עס איז ביי קיינעם פון די פויערים גאר קיין ספק ניט געווען, אז אזוי דארף מען טאָן, אז אזוי מוז מען טאָן.

אויפ'ן פראָצעס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אז איינע פון די הויפט אורזאַכען איז געווען די אָרימקייט פון די פויערים. א גלח האָט עדות געזאָגט, אז דער בונט האָט אויסגעבראָכען איבער דעם וואָס די פויערים האָבען ניט אויפגעהערט טרוימען וועגען ערד. „זינט מען האָט אפגעשאפט די פאַנשטשינע, — האָט דער גלח געזאָגט, — זיינען די פויערים געווען טיעף איבערצייגט, אז די גיטער פון די פריצים מוזען צוריקגעקעהרט ווערען צום פאָלק. ווען מען האָט דעם 6טען אויגוסט ארויסגעגעבען דעם מאַניפעסט, אין וועלכען עס איז געזאגט געווארען, אז מען וועט צונויפרופען א גאָסודארסטווענני דומא, זיינען די פויערים געקומען צו מיר פרעגען צי אין מאַניפעסט איז עפעס דאָ וועגען דעם, אז מען וועט זיי געבען מעהר ערד."

חוץ דעם וואָס אין יענע אויעזדען האָבען די פויערים געהאט ווייניג ערד, האָבען זיי נאָך געהאט שלעכטע ערד אויך. עדות האָבען דאָס באַשטעטיגט. מיט פאַקטען האָבען זיי באַוויזען, אז די פויערים האָבען פשוט ניט געקענט אויסקומען מיט די קליינע און שלעכטע נחלות וואָס זיי האָבען פארמאָגט. מאַסען פויערים האָבען איבער דעם געמוזט ארבייטען אין זאוואָד, פאר וואָס זיי האָבען געקראָגען פון 6 ביז 7 רובעל א חודש מיט עסען. טויזענדער אנדערע האָבען געמוזט נעמען די טאָרבעס אויף די פלייצעס און געהן זוכען ארבייט ערגיץ אין די ווייטע גובערניעס. און אָט די וואנדערענדע פויערים, ווי דער זעמסקי נאַטשאַלניק פון דמיטריעווסקער אויעזד האָט עדות געזאגט, זיינען געווען די גרעסטע בונטאָווששיקעס.

פון די 167 אָנגעקלאָגטע זיינען צוויי באפרייט געווארען, דריי זיינען פאר'משפט געווארען צו פיער יאָהר קאַטאָרגע, 145 זיינען פאר'משפט געוואָרען צו 1 ביז 5 יאָהר און פון 3 ביז 5 יאָהר אין צוכט־הויז, און 17 — צו 4 ביז 8 חדשים טורמע.

אויף דעם דאָזיגן פראָצעס האָט מען געקענט זעהן מערקווירדיגע סצענעס. „איך האָב די גאַנצע צייט ניט אראפגענומען

די אויגען פון די פאַרברעכער. — האָט איינער פון די קאָרעספּאָנדענטען געשריבען. — צווישען זיי זיינען געווען אַלטע לייט מיט גרייז גרויע בערד. עס זיינען אויך געווען אינגלאַך, ביי וועמען מען האָט נים געזעהן אפילו קיין שפּור פון וואָנצעס, כמעט קינדער. די פּנים׳ער האָבען אויסגעדריקט אַ טעמפּע אונטערטעניגקייט צו די אומשטענדען און באַהאַלטענעם צער וואָס האָט גאָר קיין שייכות נים מיט׳ן פּראָצעס; פון צייט צו צייט האָט זיך אויף די דאָזיגע פּנים׳ער אן אומשולדיגער קינדערשער שמייכעל באַוויזען. קוקענדיג אויף זיי האָט גאָר קיינעם נים געקענט איינפאַלען, אז דאָס זיינען קאַנדידאַטען פאַר דער טורמע; מען האָט גיכער געקענט מיינען, אז דאָס זיינען פּויערים־פּאַרטרעטער אויף אַ פּייערליכער זיצונג פון אַ צוזאַמענפאָהר. אין דער ערשטער רייהע איז געזעסען קלוטשיקאָוו, דער כינעלער סטאַראָסטאַ, אַ יונגערמאַן פון אַ יאָהר 30—32, מיט אַ שטרענגען פּנים, טונקעל בלאָנדע האָר, פאַרקאַמט איןביידע זייטען מיט אַ שריינט אין דערמיט. ער איז געזעסען אזוי ווי אַ מענש, וועמען עס האָט אונערוואַרטעט אן אומגליק געטראָפען — אן אומגליק, וואָס ער קען נאָר מיט זיין שכל נים באַגרייפען. אַ ניעדערגעשלאָגענער האָט ער עפּעס אזוי פאַר׳עקשנ׳ט אין איין ווינקעל געקוקט און די גאַנצע צייט געהאַלטען די הענט אויף די קניע. ער איז געזעסען באַוועגלאָז, שטיל, פאַר׳מרה־שחורה׳ט, און קוקענדיג אויף איהם האָט זיך געדוכט, אז דאָס זיצט נים איין מענש, קלוטשיקאָוו, דער ערנסטער שטרענגער פּויער, נאָר דאָס גאַנצע רוסישע פאָלק זיצט דאָ אויפ׳ן שייד־וועג. ווער ווייסט וואָס פאַר געדאַנקען עס האָבען זיך דאָן אין זיין געבויגענעם קאָפּ געפּלאָנטערט! באַשולדיגט האָט מען איהם אין דעם, אז ער האָט זיך באַנוצט מיט זיין מאַכט און באַאיינפלוסט די פּויערים צו ראַבעווען, און דאָך האָט קיינער פון די עדות אויף איהם קיין שלעכט וואָרט נים געזאָגט. אי דער אוריאַדניק, אי דער פּריסטאַוו האָבען געזאָגט, אז ער איז אַ שטילער, אַרבייטסזאַמער און קלוגער פּויער, וועלכער האָט אין זיין לעבען קיינעם קיין שלעכטס נים

געטאָן, און דאָסזעלבע האָבען געזאגט די אָנגעשטעלטע פונ'ם זאוואָד.

„איך בין אין קיין זאך ניט שולדיג", — האָט ער געזאגט און מעהר האָט מען פון איהם קיין וואָרט ניט געהערט. ער איז די גאַנצע צייט געזעסען שטיל, קיין איין וואָרט ניט געזאגט, און איז געבליבען א סוד פאר אלעמען.*)

און א סוד פאר אלעמען איז דאן געווען דאָס גאַנצע אומרוהיגע רוסישע פאָלק.

---

*) „געריכט־דראַמעס", דעצעמבער, 1905, זייטען 43—342.

פיערטער טהייל.

קעמפּפער און טרוימער

(פאָרטגעזעצט)

25טער קאַפּיטעל.

„שטייגענדיג ארויף".

אין פאַרגלייך מיט דעם דורכשניטליכען פּויער האָט דער דורכשניטליכער שטאָדטישער ארבייטער געקענט הייסען א ציוויליזירטער מענש מיט מאָדערנע אידעען. אמת טאַקי, אויף קיין גאָר הויכער מדרגה איז דער שטאָדטישער ארבייטער ניט געשטאַנען; עס האָט איהם אויך א סך געפעהלט צו בילדונג, אָבער זיין בליק אויפ'ן לעבען איז שוין געווען ברייטער, ער האָט שוין פאַרשטאַנען זאכען אנדערש, זיינע אנזיכטען זיינען שוין געווען היינט-וועלטיגער, און די פעהיגערע ארבייטער האָט זיך טאַקי גאַנץ אָפט איינגעגעבען צו ווערען גאַנץ אינטיליגענטע מענשען.

אויפ'ן פּויער האָבען די שטאָדטישע ארבייטער געקוקט פון אויבען אראָפּ, כאָטש דער גרעסטער טייל פון זיי איז באַשטאַנען פון געוועזענע פּויערים, דאָרפסלייט, וועלכע זיינען געקומען אין שטאָדט אריין פאַרדיענען געלט. ווי זשע קומט עס וואָס א פּויער זאָל פאַרגעסען די „מוטער ערד" און אינגאַנצען ווערען דורכגעדרונגען מיט שטאָדטישע אידעען? וואָס פאַר כוחות האָבען געבראַכט דערצו, אז דער פּשוט'ער דאָרפס-מענש זאָל ווערען א „גאַנצער פּריץ" און א קעמפּפער פאַר פרייהייט?

אויף אָט די פראַגען קען מען טיילווייז געפינען אן ענטפער אין דער ערצעהלונג „שטייגענדיג ארויף", פון דעם באַוואוסטען נאַראָדניק פּעטראָפּאַוולאָווסקי-קאַראָנין.

מיכאילאָ, דער הויפּט העלד פון דער ערצעהלונג, אונטערשיידעט זיך וועניג פון די אנדערע דאָרפס-יונגען אין די גרויסע

רוסישע סטעפּעס. דאָס דאָרף, וואו ער איז געבאָרען און ערצויגען געוואָרען איז א „זאַכאַלוסטיאַ", אַ לאָך. זיינע עלטערען, זיינען זעהר אָרימע מענשען. זינט ער לעבט האָט ער נאָך קיין געשמאַקען אָנבייסען ניט געגעסען. זיין טאַטען, אַ שוואַכען, קראַנקען פּויער, האָט מען עטליכע מאָל געגעבען שמיץ. זיין מוטער איז א פּויערטע מיט א גרויסען פּיסק און זי הערט גאָר ניט אויף צו שילטען און קללה'ן. נאַטשאַלסטוואָ מוטשעט. דער פּריץ דערגעהט די יאָהרען. וועגען אַזאַ זאַך ווי בילדונג אָדער ערציהונג קען גאָר קיין רעדע ניט זיין. זיינע לעהרער זיינען די סטעפּעס, די וועלדער, די פֿויגעל, די קיה, די פערד. פֿון קינדוויז אָן האָט ער זיך אויסגעלערנט האַסען די געדולד און די אונטערטעניגקייט פֿון די פּויערים. ער קען זיך אָבער גאר ניט העלפען, די אומשטענדען זיינען ביטערע און ער מוז מיט'ן בלוטיגען שווייס ארבייטען אויפ'ן פעלד.

ווען ער פאַרלאָזט דאָס דאָרף איז ער א בחור'ל פֿון א יאָהר צוויי און צוואַנציג. ער איבערציינגט זיך אז עס איז פאר איהם קיין תכלית ניט צו פארבלייבען אין דאָרף, און דערפאר לאָזט ער זיך־אַוועק אין שטאָדט אריין זוכען זיין גליק.

ווען מיכאַילאָ לונין קומט אין שטאָדט אַריין איז ער כמעט אַ ווילדע בריאה. ער איז הונגעריג, מונטער און לעבעדיג און איז גרייט יעדען איינעם דעם גאָרגעל צוצושניידען. ער קימערט זיך ניט פאר קיינעם נאָר פאר זיך אליין.

ער איז גייציג נאָך געלט. ער וואָלט געוואָלט האָבען א סך, זעהר אַ סך געלט. ער הערט ניט אויף צו קלעהרען וועגען דעם, אז ווען ער וועט האָבען א סך געלט, וועט ער פאר זיך א שטוב אויסבויען, וועט זיך אָנטאָן ווי א מענש, וועט טראָגען אן אמת'ען ברוינעם מאַנטעל און זיין ווייב וועט טראָגען א גרין מלבוש. מיט אַזעלכע געדאַנקען טראָגט ער זיך אַרום בעת ער האָט ניט קיין גראָשען אין קעשענע און געהט ארום א באָרפוסער. קיין פריינד אָדער קרובים האָט ער ניט אין שטאָדט, קיין מלאכה קען ער ניט,

פון קיין באַשטימטען ציעל ווייסט ער ניט. אָבער אַן אַפּעטיט האָט ער אַ שטאַרקען, אַן אַפּעטיט פון הונגעריגען פּויער.

די ערשטע ערפאַהרונגען זיינע אין שטאָדט נעמען ביי איהם צו דעם מוט. עס קומט איהם גראַדע אויס זיך צו טרעפען מיט אַ גרופּע אַרבייטער, וועלכע צעוואַרפען אַן אַלטע געביידע, פאַר וואָס זיי קריגען צו פופצעהן קאָפּיקעס אַ טאָג. ער הויבט אויך אָן אַרבייטען אין דער גרופּע, אָדער די אַרבייט שטעלט איהם ניט צופרידען. ניט דאָס האָט ער געמיינט. ניט צוליעב דעם איז ער געקומען אין שטאָדט אַריין; ער קען ניט זיין קיין טיילכעל פון אַ גאַנצען המון. „ער איז געקומען אהער צוליעב זיך אַליין, — זאָגט דער מחבר, — ער וויל דאָ זיין אַ בעל הבית איבער זיך אַליין; די אַנדערע האָבען איהם ניט געקימערט און ער האָט אין זינען געהאַט בלויז זיך. ביי איהם איז אויסגעקומען, אַז די אַנדערע דאַרפען דיענען אַלס אַ מיטעל, אַז ער זאָל ווערען רייך, אָבער ניט, ער זאָל זיין אַ טייל פון זיי.

אָבער נויט ברעכט אייזען. מיט דער צייט לערענט ער זיך אויס צו זיין איינער פון פיעלע. ער זעהט, אַז ער איז ניט קיין יחסן; ער איז בלויז איינער פון די טויזענדער אויסגעהונגערטע פּויערים, וועלכע שטראָמען אהער פון די דערפער און זיינען גרייט צו טאָן אַלעס אין דער וועלט אַבי אַ פּאָר גראָשען צו פאַרדיענען. ער האָט זיי פיינט אָט די „נאַראָנים“, וועלכע האָבען ניט מיט וואָס אַ טאָג איבערצוקומען, אָבער ער איז אויך איינער פון זיי.

טויזענדער פאַרבלייבען לוין־אַרבייטער און זיי זיינען צופריעדען פון די גראָשענדיגע פאַרדיענסטען. אָבער מיכאַילאָ קען ניט זיין צופרידען. ער איז אומרוהיג. איהם קאָרטעט עפּעס. לאַנג אויף איין פּלאַץ קען ער זיך ניט האַלטען; ער זעהט, אַז די אַרבייט איז ניט פאַר איהם און ער נעמט זיך פאַר דער מלאכה פון סטאָלעריי. דערביי קען ער זיך אויך ניט האַלטען מעהר ווי אַ מאָנאַט. קיין געדולד זיך אויסצולערנען די מלאכה האָט ער ניט, און מעהר ווי וואַסער אויף קאַשע פאַרדיענט ער ניט. ער קען ניט פאַרטראָגען די סטאָליאַרעס; עס

געפעלט איהם ניט ווי אלע ארבייטען אויף דעם זעלבען שטייגער; ער קען ניט לײדען ווי אלע מאָל, ווען עס קומט דער פריהמאָרגען, נעמט איינער די האַק און באַלד נאָך איהם נעמען אלע די העק און הויבען אָן ארבייטען. און מעהר פון אלעם קען ער ניט לײדען וואָס יעדער סטאָליאר דענקט גאָר ניט וועגען דעם, אז ער וועט אמאָל ווערען אויס סטאָליאר. אזא זאַך קען מיכאילאָ ניט פארשטעהן; איהם לעגט זיך ניט אויפ'ן שכל ווי מענשען קענען דאָס פועל'ען ביי זיך אָפּצולעבען אלע יאָהרען מיט א האַק.

עס געהט אוועק א שטיקעל צייט און ער טרעפט זיך מיט זיינעם א „זעמליאק”, וועלכער איז רייך געוואָרען פון פארשיעדענערליי „שווינדלערייען”. ניט וויסענדיג וואָס און ווער און ווען פארפּלאָנטערט זיך מיכאילאָ אויך אין א שווינדעל, זיצט אָפּ אין טורמע עטליכע מאָנאטען, און דערנאָך ווייזט זיך אויפ'ן פּראָצעס ארויס, אז ער איז נעבאַך גאָט די נשמה שולדיג, און ער ווערט באפרייט.

אָט די אלע ערפאהרונגען ווירקען זעהר שטאַרק אויף מיכאילאָ'ן. ווען ער געהט ארויס פריי פון דער טורמע, זעהט ער אז ער האָט גאָרניט אויפגעטאָן, אז ער איז געבליבען דערזעלבער מיכאילאָ וואָס פריהער.

ער געפינט ארבייט ביי ציגעל. די נייע ארבייט איז איהם אויך ניט צום הארצען; ער לאנגווייליגט איהם; טאָג איין, טאָג אויס אלץ דאָס זעלבע און דאָס זעלבע; ווידער אמאָל ציגעל און אָבער אמאָל ציגעל.

חוץ דעם קען ער ניט פארטראָגען די אונטערטעניגקייט פון די אנדערע ארבייטער און ער באַשליסט אוועקצוגעהן. איידער ער געהט אוועק האַלט ער זיך אָן עצה מיט א מענשען, וועלכער שפּיעלט אָן אָנגעזעהענע ראָלע צווישען די ארבייטער פון שטאָדט. ביים פאַך איז דער מענש א שלאָסער, איינער פון יענעם טיפּ ארבייטער, וועלכע געפינען צייט צו לייענען ביכער און צייטונגען און זיך אינטערעסירען מיט פּאָליטישע פּראָבלעמען.

מיכאילאָ קומט אריין צו איהם אין הויז און פון דאן אָן

הויבט ער אָן ווערען אַן אנדער מענש. פון דאן אָן הויבט זיך זיין ארויפשטייגונג.

פאָמיטש, דער שלאָסער, דערקענט גלייך, אז אָט די „ווילדע בריאה” וואָס הייסט מיכאילאָ פארמאָגט א געפיהל פאר גערעכטיגקייט און א סך גייסטיגע קראַפט אויך. איבער די ביטערע ערפאהרונגען וואָס מיכאילאָ האָט געהאט אין שטאָדט, איז ער טאקי ווילד; ער קען ניט ליידען אַהן גיפט; ווען ער ווערט אויפגערעגט מאכט ער חוזק פון יעדען איינעם; ער האָט צו קיינעם קיין צוטרויען ניט; ער דענקט, אז ער שטעהט העכער פון אלע זיינע חברים. ער איז שטענדיג בייז, און עס איז אוממעגליך מיט איהם אויסצוקומען.

פאָמיטש מאכט מיכאילאָ'ן פאר זיינעם א תלמיד. ער לערענט איהם די מלאכה פון שלאָסעריי, האלט איהם ביי זיך אין הויז און גיט איהם עסען און טרינקען.

ביי פאָמיטש'ן אין הויז הויבט מיכאילאָ אָן צו פארשטעהן, אז עס פעהלט איהם א סך, אז ער דארף זיך־נאָך א סך לערנען ביז ער וועט קענען זיין מיט לייטען גלייך. ער הויבט אָן באגרייפען אז ער באגרייפט גאר ניט, ער הויבט אָן פארשטעהן, אז ער פארשטעהט ניט די פשוט'סטע זאכען. ער דארף זיך ערשט אויסלערנען די תורה ווי צו טרינקען טהע ביי א ווייס געדעקטען טיש אין אַן אנשטענדיגער געזעלשאפט. ער דארף זין" ערשט צוגעוועהנען צו שלאָפען אויף א קישען מיט א ווייסע ציכעלע און זיך צודעקען מיט א ריכטיגער קאָלדרע. ער דארף זיך ערשט אויסלערנען מאניערען.

קיין ארבייט איז פאר איהם ניט צו שווער. ווען ער דערזעהט פאר זיך א שפּאָגעל נייעם לעבען וואָס געפעלט איהם שטארק, גיט ער זיך א נעם צו דער ארבייט מיט התמדה און מיט חשק. ער הערט אויף בלאָזען פון זיך. ער דערפיהלט זיך קליין און נישטיג. די ערשטע צייט איז איהם זעהר שווער זיך איינצולעבען אין דער נייער אטמאָספערע, עפּעס פיהלט ער זיך דארטען ניט היימיש, אָבער א דאנק דעם, וואָס פאָמיטש און זיין

פרוי באַציהען זיך צו איהם זעהר פריינדליך, הויבט ער זיך אָן פיהלען היימליכער.

ביי טאָג ארבייט ער און אויף דער נאכט לערענט ער זיך לייענען און שרייבען. לייכט קומט דאָס איהם ניט אָן, אָבער ער האָט געדולד און דערצו נאָך אמביציע אויך.

דאָס נייע לעבען און די אָפטע געשפרעכען מיט פאָמיטש'ען נעמען ביי מיכאילאָ'ן אוועק זיין אמאָליגען אינדיווידואליזם. פאָמיטש איז טאַקי ניט קיין סאָציאַליסט און קיין רעוואָלוציאָנער אויך ניט, אָבער ער האָט א געזונטען בליק אויפ'ן לעבען בכלל און אויפ'ן לעבען פון די ארבייטער בפרט. „די גרעסטע צרה, — זאָגט פאָמיטש מיכאילאָ'ן, — איז וואָס עס פעהלט די ארבייטער א אידעע, אן אלגעמיינער געדאנק, וואָס זאָל אָנווייזען וואָס צו טאָן, וואוהין צו געהן און ווי אזוי צו לעבען. עס איז אוממעגליך, אז אן ארימער מענש זאָל זיין א געלערנטער, אָבער פארשטעהן אַ ענין דארף ער; ער דארף וויסען ווען און ווי אזוי צו דערלאַנגען איבער'ן קאָפּ כדי צו פאַרבעסערען זיין לאגע. ער דארף זיך ניט פאַרלאָזען אויף די מוחות פון אנדערע מענשען, ער דארף ניט לעבען מיט יענעמ'ס שכל, ווייל אויב ער וועט יאָ לעבען מיט יענעמ'ס שכל וועט ער זיין א שפּיעלכעל, א קוקלע ביי יענעם אין די הענט.“ דאָס געפעהלט זעהר מיכאילאָ'ן, ווייל עס שטימט מיט זיין געדאנק, אז א מענש דארף זיין זעלבסטשטענדיג.

עס געהען אַוועק א פּאָר יאָהר און מיכאילאָ איז שוין גאָר אַן אַנדער מענש. ער איז געוואָרען שטילער, איינגעהאַלטענער, גענומען קוקען אויף דער וועלט מיט אַנדערע אויגען און נאָך מעהר אָנגעהויבען פאַרשטעהן, אז ער פאַרשטעהט זעהר ווייניג. אין יענער צייט טרעפט ער זיך מיט פּאַשאַ'ן אַ שיקסע פון זיין דאָרף. זי האָט ער ליעב געהאַט נאָך מיט יאָהרען צוריק, און כאָטש זי האָט זיך פאַר דער צייט ניט געענדערט און איז נאָך אַלץ געבליבען דיזעלבע דאָרפס שיקסע, האָט ער מיט איהר חתונה און באַהאַנדעלט זי אַזוי פיין, אז פיינער קען שוין גאָר ניט זיין.

אַליין איז ער דאַן אַ געהילפס־מאַשיניסט אין אַ פאַבריק. זיינע פאַרדיענסטען זיינען ניט קיין גוואַלדיגע, אָבער זיי קלעקען אויף אַן אנשטענדיגען לעבען. להוט נאָך געלט איז ער שוין ניט, און דערפאַר קומט איהם אָפט מאָל אוים צו האָבען טענות מיט זיין פאַשאַ'ן. וואָרים פאַשאַ קוקט אויפ'ן לעבען מיט אַנדערע אויגען; זי איז גאָר ענטוישט, ווייל זי האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז נאכדעם ווי זי וועט חתונה האָבען מיט „אַזאַ פריץ“, וועט זי אַליין ווערען אַ פריצה און וועט זיך באָדען אין עושר און אין כבוד און וועט זיין גליקליך. טענה'ט ער מיט איהר און גיט איהר צו פאַרשטעהן, אַז עשירות און גליק זיינען גאָר צוויי באַזונדערע זאַכען; אַז ערהליכע ארבייט איז א סך העכער ווי רייכטום דורך שווינדעל. אבער זי פאַרשטעהט איהם ניט.

מיכאַילאָ האָט אַרויפגעשטיגען הויך. ער שטעהט אויפ'ן שפּיץ באַרג. ער מעג ווירקליך שטאָלצירען מיט זיך אַליין. ער האָט אַ ברייטען בליק אויפ'ן לעבען. ער איז אַ זעלבסטשטענדיגער מענש, אויף ווי ווייט אַן ארבייטער קען נור זיין זעלבסטשטענדיג. ער האָט אַ ליעבענדע פרוי. ער קען זיין גליקליך. אָבער דאָך איז ער דאָס ניט. עפּעס נאָגט איהם אין האַרצען און ער געהט שטענדיג אַרום אַ מרה־שחורה'דיגער. ז

„וואָס פאַר אַ מרה שחורה איז אויף דיר געפאַלען? — פרעגט איהם פאַמיטש. — וואָס פאַר אַ וועהטאָג נאָגט דיך?“

„איך ווייס ניט. — ענטפערט מיכאַילאָ. — עפּעס איז דאָ ניט גלאַט. עפּעס פעהלט מיר. עפּעס פיהל איך, אַז דאָס לעבען מיינס איז פּוסט.“

מיכאַילאָ איז אַ שטילער מענש. ער רעדט קיינמאָל ניט וועגען זיך. ווען ער זאָגט שוין יאָ, אַז עפּעס פעהלט איהם, איז אַ סימן, אַז זיין פאַרצווייפלונג איז זעהר גרויס.

„וואָס טהוט דיך וועה? — פרעגט איהם פאַמיש. — דו פאַרמאָגסט דאָך איצט אַזעלכע צוויי זאַכען וואָס מיליאָנען מענשען פאַרמאָגען ניט: גייסטיגע ענטוויקלונג און ברויט.“

„נו, איז וואס?“ — פרעגט מיכאילא **סקשודרף** מיט אנגסטליכע בליקען אויף זיין פריינד.

פאמיטש פארשטעהט איהם ניט. ער ווייסט ניט, אז אזא אומרוהיגע נאטור ווי מיכאילא קען זיך ניט צופרידענשטעלען מיט דעם שטילען לעבען אין דער שטילער פאמיליען־נעסט וואס ער האט אליין פאר זיך אויסגעבויט. צופיעל צרות און ליידען האט ער ארום זיך געזעהן. ווי קען א מענש זיין צופריעדען ווען דאס לעבען איז אזוי מיאוס און געמיין?

עס געהען אוועק וואכען און מיכאילא האלט אין איין קלעהרען און קלעהרען. „קומענדיג אהיים פון דער באפריק, — דערצעהלט דער מחבר, — האט ער זיך ווי א נעכטיגער געקענט ארומדרעהען איבער דער שטוב אהין און אהער. פאשא האט איהם ניט געוואלט איבערשלאגען די געדאנקען, זי האט איהם גאר ניט געפרעגט, אבער זי האט גאר ניט געקענט פארשטעהן פאר וואס ער קלעהרט אזוי פיעל. זיין פארצווייפלונג איז ניט געווען קיין קלארע, פונקט ווי דער נאגענדער געפיהל וואס רייסט זיך אריין צו א מענשען אין הארצען אריין אין כמורנעם אסיענדיגען טאג, ווען דער הימעל איז פארוואלקענט און מען פיהלט ווי עפעס א שווערע משא הענגט איבער'ן קאפ. אין פאבריק האט ער געארבייט ווי געוועהנליך, צו די ארבייטער האט ער זיך באצויגען געדולדיגט, רוהיג און געלאסען; עס האט זיך געדוכט, אז ער איז צופריעדען, אבער דאך זיינען געווען טעג ווען ער איז געווען עפעס ווי אויסער זיך. עס זיינען געווען צייטען ווען ער האט מיט אמאל דערפיהלט, אז א שטראם פון ענערגיע האט זיך אין איהם ארייננעריסען און ער מוז לויפען ערגיץ ווייט עפעס טאן; אבער באלד האט ער זיך ווידער דערפיהלט נידערשלאגען, אונצופריעדען און ענטוישט, גלייך אימיצער, א ווילד פרעמדער, וואלט איהם אפגענארט. עס איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז די מרה שחורה און דער דריקענדער אומעט זיינען געווארען זיינע שטענדיגע באגלייטער.“

וואס ס'איז מיט מיכאילא'ן געווארען האט קיינער ניט גע־

וואוסט. און איינמאָל, אין אַ שעהנעם זומערדיגען טאָג, אין א יום טוב, שפאַצירענדיג מיט זיין פריינד פאָמיטש אויפ'ן שפיץ בארג, האָט מיכאַילאָ מיט אַמאָל דערפיהלט, אז איצט מוז ער זיך אויסריידען דאָס הארץ, און ער האָט, עפעס ווי אין מיטען דערינען, אַ זאָג געטאָן:

„זיי זיינען אַלע אונטען, העט אונטען.“

„וועמען מיינסטו דאָס?“ — האָט פאָמיטש ניט פארשטאַנען.

„אַלע. — האָט מיכאַילאָ געענטפערט. — זיי זיינען אלע אונטען, וואו עס איז פינסטער און קאַלט, אין דער צייט ווען איך בין פריי. גאָט, ווי שווער דאָס איז! דאָרטען, אונטען, איז קאַלט און פינסטער, און כאָטש איך בין אין דער ליכטיגקייט, איז מיר אויך קאַלט. דאָס לעבען איז מיר נמאס! געשיקט זיך, אַז אלע אינטיליגענטע מענשען פיהלען דאָס זעלבע וואָס איך פיהל? פאָמיטש, דאָס איז דאָך שרעקליך! איך שטעה דאָ, אויפ'ן שפיץ בארג און באָד זיך אין זונען שיין, און דאָרטען אונטען איז א תהום, אַ טיעפער תהום אָהן א גרונד... פון דער טיעפעניש פונ'ם תהום הערט מען הארצרייסענדע קולות. די ווערטער קען איך ניט הערען, די מענשען, וועלכע צאַפלען זיך דאָרטען אין תהום, קען איך ניט זעהן, ווייל דער טיעפער תהום איז אין אַ געדיכטען טומאַן איינגעהילט. אָבער איך הער די קולות, צייטענווייז הער איך אַזעלכע שרעקליכע, ביטערע קרעכצען און צייטענווייז אַ גראָבען, ווילדען געלעכטער. עס פאַלט מיר גאַנץ אָפט איין אַזאַ געדאַנק: גאָט מיינער, ווי איז דאָס מעגליך צו לעבען דאָרטען, אין דער טיפעניש פונ'ם תהום? ווי קומט עס וואָס איך בין גראַדע אַרויף אין דער הויך? אַמאָל בין איך שטאָלץ דערמיט וואָס איך האָב אַזוי הויך אַרויפגעשטיגען; עס טהוט מיר הנאָה, וואָס איך בין אַרוים פון דער טיעפעניש. אָבער מיט אַ מאָל הויב איך זיך אָן שעהמען פאַר זיך אַליין, עס לאָזט מיך ניט רוהען און איך ווער שרעקליך אין כעס... פאַרוואָס שטעה איך דאָ בעת די אַנדערע זיינען דאָרט? אמת טאַקי, אז אויף

מיר שיינט די זון, אמת טאַקי, מיינע אויגען קענען זעהן אָט די אַלע שעהנע ווייטקייטען, אמת טאַקי, אין מיין הארצען שטראָמט אַריין די פרישע לופט. אָבער איך קען ניט זיין צופריעדען כל זמן איך קען מיין גליק ניט טיילען מיט יענע אומגליקליכע, וועלכע ראַנגלען זיך דאָרטען אין די טיעפענישען פון תהום... אַ מענש קען זיין גליקליך בלויז דאַן ווען ער קען זיין גליק מיט אימיצען טיילען. ווען מיר קענען ניט צוטיילען אונזער ברויט, באקומט עס אונז ניט; ווען מיר קענען ניט טיילען אונזערע געדאַנקען מיט אַנדערע, ווערען זיי אזוי שווער, אַז זיי קענען אונז פאַרגיפטען, קענען אונז מאַכען דעם טויט!"

דער שרייבער דערצעהלט ניט, וואָס ס'איז פון מיכאַילאָ לונין געוואָרען. די ערצעהלונג ענדיגט זיך מיט דער סצענע אויפ'ן שפּיץ באַרג. אָבער עס איז ניט שווער צו טרעפען וואָס פאַר אַן אויסוועג מיכאַילאָ האָט געפונען. אַלס אַ יחיד קען מיכאַילאָ אָדער באַגעהן זעלבסטמאָרד אָדער ענדיגען זיין לעבען אין אַן אַנשטאַלט פאַר וואַהנזיניגע. אָבער אַלס אַ קאָלעקטיווער טיפּ זיינען די מיכאַילאָס דער מענשליכער מאַטעריאַל פאַר די ערשטע רייהען אין אַ רעוואלוציאנערער אַרמעע. די מיכאַילאָס פון דעם טיפּ זיינען געווען די ערשטע צו אָרגאַניזירען אַרבייטער־פאַראיינען, די ערשטע אָנצופיהרען אַ פּאָליטישע אַגיטאַציע צווישען די שטאָדטישע אַרבייטער.

26טער קאַפּיטעל.

דער פאָרשטאַדט.

„עס איז פונקט ווי א הויז וואָלט געברענט. די פלאַמען ווערען וואָס אַמאָל גרעסער און גרעסער. עס כאַפּט זיך אָן דאָ, עס צינדט זיך אָן דאָרט, און וואָס א מינוט צופלאַקערט זיך עס שטאַרקער און שטאַרקער.”

אזוי זאָגט אן אַלטע אַרבייטער־פרוי אין גאָרקי’ס „מוטער”, ריידענדיג וועגען דער באַוועגונג צווישען די אַרבייטער ערב 1905. די אַלטע פרוי אליין שטאַמט פון פויערים, אָבער דער אינדוסטריעלער פאָרשטאַדט, וואָס ווערט געשילדערט אין דעם ערשטען טייל פון גאָרקי’ס ראָמאַן איז פונקט דער היפוך פון דעם דאָרף; דאָרטען לעבען מענשען אַנדערש, דאָרטען האָבען זיי אַנדערע באַגריפען. די איינוואוינער פון דעם פאָרשטאַדט זיינען אינדוסטריעלע אַרבייטער אין צווייטען אָדער דריטען דור. די איינוואוינער פון דעם פאָרשטאַדט האָבען ניט אַזעלכע האָפנונגען ווי די פויערים, וועלכע טראָגען זיך שטענדיג אַרום מיט’ן געדאַנק, אז סוף כל סוף וועלען זיי קריגען מעהר ערד און ווערען מעהר זעלבסטשטענדיג. קיינער פון זיי האָפט ניט צו ווערען אַליין א בעל הבית פאַר זיך. קיינעם פון זיי פאַלט גאָר ניט איין, אז ער וועט נתעשר ווערען אין א שעהנעם פריהמאָרגען. דאַריבער זיינען זיי, די איינוואוינער פון דעם פאָרשטאַדט, נאָך מעהר אָנגעכמורעט, נאָך מעהר מרה שחורה’דיג און נאָך מעהר אונצופריעדען פון די פויערים. פון דער צווייטער זייט ווידער זיינען די מענשען פון’ם פאָרשטאַדט גאָר נישט־קשה’דיג אויפגעקלעהרט; די מעהרסטע פון’ם אינגערען דור קענען לייענען און שרייבען.

די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע אין׳ם פֿאַרשטאָדט הויבט זיך אָן קליין. אַ פּאָר יונגע לייט, נאָך כמעט אינגלאַך, קומען זיך צונויף, אין געהיים און לייענען פּראָקלאַמאַציעס אָדער ביכער. וואָס לייענען זיי? די געשיכטע פֿון דער ציוויליזאַציע, די געשיכטע פֿון דער אַרבייטער באַוועגונג, די עלעמענטען פֿון פּאָליטישער עקאָנאָמיע און אָפּהאַנדלונגען וועגן די פּאָליטישע פּאַרטייען אין מערב אייראָפּאַ. די יונגע לייט שטודירען אָט די אַלע פראַגען אונטער׳ן אויפזיכט פֿון אַ אינטעליגענט, מערהסטענטיילס אַ סטודענט, אָדער אַזוי אַ געבילדעטער מענש. איבער דעם וואָס די פּאָליציי האַלט אָן אויג אויף דער יונגוואַרג, קען מען אָט די אַלע פראַגען ניט שטודירען גרינדליך. וואָרים אַלע מאָל ווען מען קומט זיך צונויף, מוז מען זיין אין דער מורא. פֿאַר זייטיגע מענשען איז דער גאַנצער עסק אַן אונשעדליכער.

„זיינען דאָס די „געהיימע מענשען דיינע?״ — פרעגט די מוטער פֿון איינעם פֿון די אינגלאַך. דער מוטער לעגט זיך ניט אויפ׳ן שכל, אַז אַזעלכע אונשולדיגע יונגעלייטלאַך און אַז אַזאַ צערטליכע מיידעל, וועלכע איז געקומען פֿון דער שטאָדט צו לייענען פֿאַר זיי ביכלאַך, וועגן דעם, ווי מענשען האָבען געלעבט אין די אַמאָליגע דורות, זאָלען קענען זיין שעדליך פֿאַר אימיצען. אָבער אָט די פֿאַרלעזונגען זיינען זעהר וויכטיגע און שפּיעלען אַ געוואַלדיג גרויסע ראָלע אין דעם שפּעטערדיגען לעבען פֿון דעם פֿאַרשטאָדט.

פֿאַר דעם קליינעם קרייז יונגע לייט, איז די בילדונג ניט קיין ציעל אָן און פֿאַר זיך. „מיר מוזען זיך אַליין באַלויכטען מיט דעם פּלאַם פֿון פֿאַרשטאַנד, אַזוי, אַז די מענשען, וועלכע זיינען אין דער פינסטער, זאָלען אונז דערזעהן.״ אַזוי זאָגט איינער פֿון די יונגע לייט. „מיר דאַרפֿען ענטפֿערען אויף יעדער פראַגע עהרליך און ריכטיג. מיר מוזען וויסען, וואָס עס איז אמת און וואָס עס איז ניט אמת.״ פֿאַר די דאָזיגע מענשען איז בילדונג פּשוט אַ וואָפֿען פֿאַר דעם קאַמף, צו וועלכען זיי גרייטען זיך. דער „אמת״ איז ביי זיי דער, וועלכען זיי האָבען בדעה צו פּרעדיגען פֿאַר

זייערע חברים. זיי ווילען פאַרבעסערן זייער לעבען, אָבער זיי שטרעבען ניט בלויז צו מאַטעריעלע פאַרבעסערונגען. „ניט בלויז דעם מאָגען ווילען מיר אָנשטאָפּען”, — זאָגט איינער פון די יונגע לייט — „ניין! — מיר ווילען זיין מענשען! מיר מוזען ווייזען די פאַרשווינען, וועלכע האָבען זיך אָנגעזעצט אויף אונזער קאַרק, אַז מיר פאַרשטעהן אַלעס. מיר זיינען ניט קיין חיה׳לאַך, וועלכע יאָגען זיך בלויז נאָך שפּייז; מיר ווילען לעבען ווי מענשען. מיר מוזען ווייזען אונזערע שונאים, אַז כאָטש זיי צווינגען אונז צו לעבען אַזוי אָרים, כאָטש זיי פאַרשקלאַפען אונז אַזוי, קענען מיר דאָך זיין פּונקט אַזוי קלוג און געבילדעט ווי זיי, און אין גייסט נאָך העכער פאַר זיי!”

אָט די אַלע יונגע לייט פיהלען זיך ווי אַ מין אוואַנגאַרד פון אַ גרויסער אַרמעע, וועלכער זיי דאַרפען אָנווייזען דעם ריכטיגען וועג. און דערפאַר באַציהען זיי זיך אַזוי ערנסט צו זייערע פאַרזאַמלונגען, דערפאַר קאָכען זיי זיך מיט אַזאַ ברען, מיט אַזאַ באַגייסטערונג. עס טרעפען צייטען, ווען זיי ווערען מיט אַמאָל זעהר פרעהלאַך. די אויגען זייערע הויבען אָן פינקלען פאַר פרייד, זייערע געשפּרעכען פליסען אַזוי לעבעדיג, זיי זיינען מלא שמחה. דאָס טרעפט דאַן ווען זיי לייענען איבער אין די צייטונגען, אַז די אַרבייטער ערגיץ אין אויסלאַנד האָבען געהאַט אַ גרויסען זיעג. „פיינע חברה, די דייטשען!” שרייען זיי אויס מיט פרייד. „לאַנג לעבען זאָלען אונזערע חברים, די אַרבייטער פון איטאַליען!” אַליין האָבען זיי נאָך ניט אָנגעהויבען צו קעמפען, אָבער זיי פיהלען אַ באַזונדער מין נאָהענטקייט צו די אַרבייטער מאַסען פון דער וועלט. „אין דעם קליינעם צימערעל”, שרייבט גאָרקי, „איז געבאָרען געוואָרען אַ שטאַרקער געפיהל, אַ געפיהל פון גייסטיגער קרובה׳שאַפט מיט אַלע אַרבייטער, די הערשער און די שקלאַפען פון דער וועלט, וועלכע האָבען זיך שוין מיט זייער אייגענעם פאַרשטאַנד באַפרייט פון דעם אָבערגלויבען און וועלכע האָבען זיך שוין אָנגעהויבען באַטראַכטען אַלס די הערשער פון דער ערד.”

דער קרייז ווערט גרעסער. עס קומען צו נייע מיטגליעדער.

איז דאָס ניט בלויז דערפאַר, וואָס יעדער מיטגליעד האָפט דורך דעם זיין לאַגע צו פאַרבעסערן. גיכער איז דאָס דער פאַרלאַנג צו זיין „עפּעס", צו פיהלען, אַז מען איז אַ מענש און ניט בלויז אַ נומער אין דער פאַבריק. עס קען אויך זיין, אַז דער קרייז איז געוואָרען גרעסער איבער דעם, וואָס עס איז געוועזן געפעהרליך צו באַלאַנגען צו אַ רעוואָלוציאָנערער אָרגאַניזאַציע, און דווקא דאָס האָט צוגעצויגען די מענשען, וועלכע האָבען אַ סך פאַרשטעלונגסקראַפט.

עס געדויערט ניט לאַנג, און אין די גאַסען פון דעם פאָרשטאָדט, געפינט מען פּראָקלאַמאַציעס. אין די פּראָקלאַמאַציעס ווערט אין די שטאַרקסטע ווערטער געקריטיקירט די סיסטעם פון דער פאַבריק, אין די פּראָקלאַמאַציעס ווערט דערצעהלט, וועגען סטרייקס אין פּעטערבורג, און אין דרום רוסלאַנד, אין די פּראָקלאַמאַציעס ווערען די אַרבייטער גערופען זיך צו פאַראייניגען און באַשיצען די אייגענע אינטערעסען. דער עולם לייענט און חקירה'ט זיך. אַלטע לייט געהן אַרום אָנגעכמורעט, יונגע לייט געהן אַרום פרעהליך, די מעהרסטע גלויבען ניט, אַז די אַרבייטער וועלען קענען עפּעס אויפטאָן, אָבער אין דער זעלבער צייט, איז ביי זיי גאָר דער מינדסטער צווייפעל ניט, אַז דאָס וואָס עס שטעהט אין די „פּאַפּירלאַך" — איז אמת.

די מעהרסטע האָראָפּאַשניקעס סימפּאַטיזירען מיט דער געהיימער אָרגאַניזאַציע. די פּאַפּירלאַך ערשיינען אַלע מאָל אין צייט; דער עולם ווערט צו זיי אַזוי צוגעוועהנט, אַז זיי פעהלען שוין פּשוט אויס. דער איינפלוס פון דער געהיימער אָרגאַניזאַציע וואַקסט פון טאָג צו טאָג.

דער רעוואָלוציאָנערער קרוזשאָק טהוט אויף צוויי גוטע זאַכען: ערשטענס — מאַכט ער די אַרבייטער פאַר מענשען, און צווייטענס — שאַפט ער אַ באָדען פאַר אומרוהיגקייט.

די פּאָליציי שלאָפט ניט. ווי מען דערשמעקט נאָר וואָס עס טהוט זיך אין פאָרשטאָדט, גיט מען זיך גלייך אַ נעהם צו דער אַרבייט. מען מאַכט אָביסקעס אין די הייזער. עטליכע אַרבייטער

זעצט מען אריין אין טורמע. אָבער די באַוועגונג ווערט צוליעב דעם ניט אָפּגעשטעלט.

נאָך די ערשטע אָביסקעס ווערט די באַוועגונג נאָך שטאַרקער. די אַרבייטער קענען שוין מעהר ניט קוקען אויף די פּאָליצייסקע, ווי אויף פאַרטרעטער פון דער רעגיערונג, נאָר ווי אויף „געצייג אין די הענט פון די פינסטערע כוחות". די יונגע אַרבייטער, וועמעס טאַטעס האָבען זיך אַזוי געבויגען פאַר יעדער טשינאָווניקעל, ווייזען אַרויס מוט און העלדישקייט. זיי קוקען אויף די פּאָליצייסקע, ווי אויף נידעריגע, געמיינע באַשעפענישען.

דאָ אונטערדריקט מען און דאָ ווערט די באַוועגונג נאָך שטאַרקער. און אַזוי מוז דאָס זיין. וואָרים ווען אַן אַרבייטער זעהט ווי מען אַרעסטירט זיין שכן, וועלכער איז נאָך אַלעמען אַ פיינער, שטילער און אָרענטליכער מאַן, קען ער דאָס ניט פאַרשטעהן. הויבט ער זיך אָן ברעכען דעם קאָפּ, רעדט וועגען דעם מיט איין שכן, מיט אַ צווייטען שכן און פון אָט דעם ריידען קומט שוין דער רעגיערונג קיין גוטס ניט אַרויס. מען אַרעסטירט דעם יונגען אַרבייטער פּאַוועל וולאַסעוו, ווערט אַ סומאַטאָכע אין'ם פאָרשטאָדט. אַלע אינטערעסירען זיך מיט איהם און איינער דעם אַנדערען דערצעהלט נסים ונפלאות ווי פּאַוועל האָט גערעדט צום זשאַנדאַרמסקי אָפיצער ווי צו זיינעם אַ גלייכען. דאָס איז ניט קיין קלייניגקייט. פּאַוועל'ן קענען אַלע. וואונדערט מען זיך: „ווי קומט צו איהם אַזוי פיעל מוטה?" מען רעדט וועגען דעם אין די פאַבריקען, אין די שענקען, אין די הייזער — און וואו דען ניט! און דאָ הויבט מען נאָך אָן וואַרפען פּראָקלאַמאַציעס, אין וועלכע עס ווערט ערקלעהרט פאַר וואָס מען האָט פּאַוולען אַרעסטירט. צוכאַפּט מען זיי ווי מצה וואַסער און מען לייענט זיי מיט'ן גרעסטען אינטערעס. און אויף אַזאַ אופן פאַרשפּרייט זיך דאָס פייער וואָס אַמאָל ווייטער און ווייטער.

די מיטגליעדער פון'ם קרוזשאָק ווייסען, אַז עס וועט קומען זייער רייהע אויך, אַז היינט־מאָרגען וועט מען זיי אויך אַרעסטירען און זיי וועלען דאַרפען אָפּזיצען אין טורמע עטליכע מאָנאַטען

אָדער אפשר טאַקי עטליכע יאָהר. אָבער דאָס שרעקט זיי ניט אָפּ.

די אומרוהיגקייט וואקסט. אין שטאָדט הויבט אָן ערשיינען א צייטונג, וואו מען גיט איבער אויף אַן אָנגעזעהענעם פּלאַץ די נייעס פון די פאַבריקען. מענשען האָבען זיך איינגעוועהנט צו קוקען אויף דער צייטונג ווי אויף אַן אָרגאַן וואָס דריקט אויס זייערע פאַרלאַנגען. עס געדויערט ניט לאַנג און די מיטגליעדער פון דעם רעוואָלוציאָנערען קרוזשאָק קריגען א געלעגענהייט ארויסצוטרעטען אין דער עפענטליכקייט און פארטיידיגען די אינטערעסען פון זייערע חברים. די פאַרוואַלטונג פון דער פאַבריק באַשליסט אַרונטערצונעמען איין פּראָצענט פון די שכירות וואָס די ארבייטער קריגען כדי צו שאַפען א פאָנד וואָס זאָל אויסגענוצט ווערען אויף אויסצוטריקענען דעם זומפ וואָס געפינט זיך ניט ווייט. די טענה פון דער פאַרוואַלטונג איז, אַזוי ווי אויסטריקענען דעם זומפ וועט זיין א טובה פאַר'ן געזונט פון די ארבייטער, דאַרפען זיי דערפאַר ביישטייערן דאַרויף. די ארבייטער פאַרדריסט דאָס. זיי ווייסען, אַז די גאַנצע מעשה וועגען דעם זומפ איז ניט מעהר ווי אַן אויסרייד אַרונטערצונעמען פון זייערע שכירות. אַלע ארבייטער פאַרזאַמלען זיך אַרום דער פאַבריק. דער פיהרער איז פאַוועל וולאַסעוו. ער רעדט צום דירעקטאָר אינ'ם נאָמען פון אַלע ארבייטער. דאָס ערשטע מאָל האַלט ער א רעדע פאַר אַן עולם. דער אָנגעכמורעטער רעוואָלוציאָנער פאַוועל ווערט אַנערקענט אַלס דער פאַרטרעטער פון זיינע חברים־ארבייטער. עס ווערט אָנגענומען א באַשלוס צו סטרייקען.

דער אַלטער סיזאָוו, איינער פון עולם, דריקט אויס דעם אַלגעמיינעם סענטימענט ווען ער זאָגט :

„מיר, אַלטע מענשען, מעגען זיך שוין פאַרנעמען פון דאַנען אויפ'ן בית הקברות. עס קומט א נייער דור. וואָס פאַר א ווערט האָט געהאַט אונזער לעבען ? אויף די קניע זיינען מיר געקראָכען, ביז צו דער ערד האָבען מיר זיך געבויגען. און איצט, זעהט די יונגע חברה ! איך קען זאָגען אַט וואָס : אָדער זיי זיינען געקומען צום שכל אָדער זיי מאַכען נאָך גרעסערע פעהלערען. זעהט נור

אומיסטען ווי די יונגע חברה ריידען מיט'ן דירעקטאָר ווי מיט אַ מענשען וואָס איז זייער גלייכען!”

פּאַוולען זעצט מען אַריין אין טורמע. אין פאַרשטאַדט ווייסט יעדער איינער, אַז מען האָט איהם אין טורמע פאַרשפּאַרט דערפאַר וואָס ער האָט זיך אָנגענומען פאַר'ן פאָלק. און דאָס האָט אויפ'ן עולם אַ סך אַ שטאַרקערע ווירקונג ווי די רעוואָלוציאָנערסטע רעדע.

„דו זאָלסט זיך גאָר ניט זאָרגען, — זאָגט אַ פּשוט'ע, אונוויסענדע פרוי צו פּאַוועל'ס מוטער. — פּאַוועל האָט קיין שלעכטס ניט געטאָן. אַמאָל פלעגט מען אַ מענשען אַריינזעצען אין טורמע פאַר גנבה; איצט זעצט מען אַריין אין טורמע דערפאַר וואָס מען זאָגט דעם אמת. עס קען זיין אַז פּאַוועל האָט זיך אפשר טאַקי אַרויסגעכאַפּט מיט אַ וואָרט, אָבער ער האָט זיך איינגעשטעלט פאַר אַלעמען, און מענשען ווייסען ווער עס איז גערעכט און ווער ניט.”

כאָטש פּאַוועל זיצט אין טורמע ווערט די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע אָנגעפיהרט גאַנץ שטאַרק, און אפשר נאָך שטאַרקער ווי פריהער. אין טורמע זיצט פּאַוועל אויך ניט לעדיג; ער לייענט דאָרטען אַ סך און זעהט, אַז די אַנדערע אַרעסטאַנטען זאָלען אויך לייענען. אויף אַזאַ אופן קומט אויס, אַז אין טורמע באַוואָפענען זיי זיך און מאַכען זיך גרייט פאַר די קומענדע שלאַכטען.

די רעוואָלוציאָנערע מאַשין אַרבייט געשמאַק. און דאָס איז דאָך שוין אַן אַלטער כלל, אַז אַ רעוואָלוציאָנערער עפעקט טהוט אַמאָל מעהר אויף ווי רעוואָלוציאָנערע אַרבייט. פּאָוועל'ס קרוזשאָק האָט ניט די נויטיגע מיטלען צו גרייכען יעדען איינעם אין פאַרשטאַדט. עס פעהלען אויס גוטע רעדנער, און דערצו דאַרף מען נאָך אָנגעהן מיט דער אַרבייט אין געהיים, ווייל די אַגענטען פון דער „אָכראַנקע” שלאָפען אויך ניט. און דאָך כאַפּט זיך דער רעוואָלוציאָנערער גייסט אַריין אין אַלע הייזער און שטעקט אָן די מעהרסטע איינוואוינער פון'ם פאַרשטאַדט. דער עולם באַקומט חשק צוצושטעהן צו דעם רעוואָלוציאָנערען קרוזשאָק, און

ווער עס שטעהט ניט צו, ווערט גלאַט אַן אנהענגער. מאַסען מענשען ווערען בלא יודעים דורכגעדרונגען מיט דעם רעוואָלוציאָנערען גייסט, ווי עס איז דער פאַל מיט דעם אַלטען, פּשוט'ען אַרבייטער, וועלכער איז זעהר נייגיעריג צו וויסען צי זיין זוהן, וועלכער זיצט אין טורמע, האַלט זיך „ווי אַ מענש“ און גיט ניט אויס זיינע חברים.

ביסלעכווייז באַקומט דער פאָרשטאַדט גאָר אַן אַנדער פּנים. די איינוואוינער הויבען אָן קוקען אויף זיך ווי אויף אַן אַנדער וועלט, וועלכע איז אין קריעג מיט דער רעגיערונג און מיט דער עקזיסטירענדער אָרדנונג. די באַגריפען זייערע זיינען נאָך ניט אינגאַנצען קלאָר, אָבער דער געפיהל פון אייניגקייט, דער געפיהל פון „אַלע פאַר איינעם און איינער פאַר אַלע“, איז טיעף איינגעוואָרצעלט אין זייערע הערצער. זיי זיינען געקומען צום שלום, אַז זיי „האָבען גאָר ניט צו פאַרליערען נור זייערע קייטען“, און אז „אין זייער אייגענער שטאַרקייט ליגט זייער איינציגע ישועה“.

אין דער באַוועגונג וואָס ווערט אָנגעפיהרט אין דעם פאָרשטאַדט איז פאַראַן אַ באַזונדער מין רעליגיעזע איבערגעבענהייט, אַ רעליגיעזע התלהבות. מענשען קעמפען ניט בלויז פאַר אַ העכערונג אויף די שכירות. זיי קעמפען ניט בלויז פאַר דער פרייהייט צו אָרגאַניזירען אַרבייטער־פאַראיינען. זיי קעמפען ניט בלויז פאַר אַ רעפּרעזענטאַטיווער רעגירונג. אין זייער קאַמף איז פאַראַן עפּעס מעהר ווי דאָס; יונג און אַלט האָבען מיט אַמאָל איינגעזאַפּט אין זיך דעם גייסט, וואָס פיהרט זיי דערצו, אַז זיי זאָלען גרייט זיין זייערע לעבענס אַוועקצוגעבען פאַר עפּעס אַ גרויסען, ליכטיגען גאָט, וועמעס נאָמען זיי ווייסען אפילו ניט און וועמעס אָטהעם זיי פיהלען אָבער אין זייערע נשמות. מענשען רייסען זיך צו אַ ניי, ליכטיג לעבען, צו אַ לעבען פון אמת און יושר וואָס זיי קענען זיך אַליין ניט פאָרשטעלען קלאָהר גענוג.

עס קומט דער ערשטער מאַי. די רעוואָלוציאָנערע אַרבייטער באַשליסען, אַז היינט וועלען זיי דאָס ערשטע מאָל אַרויס אין גאַס מיט אַ רויטער פאָהן. פאַוועל איז שוין באַפרייט פון דער טורמע,

און ער באַשליסט צו טראָגען די רויטע פאָהן אין דער ערשטער רייהע פון דער ערשטער רעוואָלוציאָנערער דעמאָנסטראַציע. זיינע חברים וויסען מיט וואָס דאָס שמעקט און זיי פּרואווען איהם אָפּריידען דערפון. זיי טענה'ן, אַז איהם דאַרף מען האָבען פאַר וויכטיגערע אַרבייט אין דער אָרגאַניזאַציע; זיי קענען ניט שטעלען זיין לעבען אין קאָן. אָבער פּאַוועל האַלט זיך פעסט אָן זיין באַשלוס. דאָס איז ניט נור זיין פליכט, נור זיין פאַרגעניגען. „איך טהו דאָס ניט פאַר די חברים", זאָגט ער, „איך טהו דאָס פאַר זיך אליין." דער דאָזיגער מאָמענט פון העכסטען פאַרגעניגען איז פאַר איהם די באַלוינונג פאַר זיין גאַנצער אַרבייט.

עס קומט דער מאָמענט. פּאַוועל איז דאָ אין דעם לעבעדיגסטען טייל פון'ם פאָרשטאָדט, לעבען קלויסטער. אַרום איהם שטעהן זיינע חברים. אַ גרויסער עולם מיט מענשען האָט זיך דאָרטען צונויפגעקליבען, איינִיגע זיינען גלאַט נייגיעריג צו זעהן וואָס דאָ וועט זיין, און אייניגע סימפּאַטיזירען טאַקי שטאַרק מיט די געוואַגטע רעוואָלוציאָנערע אַרבייטער. פּאַוועל שרייט אויס: „ברידער, עס איז געקומען די צייט, אַז מיר זאָלען אַוועק פון דעם לעבען וואָס איז פול מיט לוסט נאָך געלט, האַס און פינסטערנים, פון דעם לעבען וואו מען פּייניגט און מען מוטשעט מענשען, וואו עס איז פאַר אונז קיין פּלאַץ ניטאָ און וואו מען באַטראַכט אונז אפילו ניט אַלס מענשליכע באַשעפענישען".

ער בלייבט שטיל. די מענשען וואָס שטעהן אַרום איהם שטופּען זיך צו נאָך נעהנטער. זיינע אויגען בלישטשען, זיין פּנים שיינט, און ער רעדט ווייטער:

„חברים! מיר האָבען באַשלאָסען צו ערקלעהרען אָפען ווער מיר זיינען. מיר הויבען היינט אויף אונזער פאָהן, די פאָהן פון פאַרשטאַנד, אמת און פרייהייט."

אַ ציטער פון רעליגיעזער התלהבות לויפט דורך איבער די גליעדער ביי אַלעמען ווען מען גיט אַ שטעל אַרויס די רויטע פאָהן און זי הויבט אָן פלאַטערען איבער די קעפּ פון די אַרבייטער.

פון אַלע זייטען דערהערען זיך באַגייסטערטע אויסגעשרייען:

„לאנג לעבען זאָל דער ארבייטער קלאָס! לאנג לעבען זאָל די סאָציאל־דעמאָקראטישע ארבייטער פארטיי! לאנג לעבען זאָלען די ארבייטער פון דער גאנצער וועלט!”

דאָס איז מעהר ווי א פּאָליטישע דעמאָנסטראציע. ניט אומזיסט זאָגט אנדרעי, פּאוועל'ס פריינד: „חברים, מיר מאכען איצט א היילינע פּראָצעסיע אינ'ם נאָמען פון א נייעם גאָט, דער גאָט פון ליכט און אמת, דער גאָט פון פארשטאנד און גוטסקייט. אונזער וועג איז לאנג און שווער, אונזער ציעל איז זעהר ווייט, די קרוין פון דערנער איז נאָהענט. ווער עס גלויבט ניט אין דעם כוח פון'ם אמת, ווער עס איז ניט גענוג מוטיג אפילו דאָס לעבען אוועקצוגעבען ווען עס וועט זיין נויטיג, ווען עס גלויבט ניט גענוג אין די אייגענע כוחות און שרעקט זיך פאר ליידען, זאָל אוועק אָן א זייט. מיט אזעלכע האָבען מיר גאָר ניט וואָס צו טאָן. מיר רופען בלויז די מענשען, וועלכע גלויבען אין אונזער זיעג. פאָרווערטס, חברים, שטעלט זיך אוים אין די רייהען! לאנג לעבען זאָל דער יום טוב פון די פרייע מענשען!”

אויגען בלישטשען, ליפּען שעבטשען, הערצער הויבען זיך אויף און אָפּ, פון'ם גאנצען עולם איז געוואָרען איין מענש, מיט איין גליהענדער נשמה. באלד וועלען קומען פּאָליציישקע. אנגעטאָן אין דער פולער קריעגס אמוניציע וועלען סאָלדאטען אָנקומען אקעגען. באראבאנען וועלען קלאפּען. ביקסען וועט מען אָנשטעלען צו טרעפען אין די געשלאָסענע רייהען. אָבער די מוטיגע רעוואָלוציאָנערען וועלען זיך דערפאר ניט איבערשרעקען. העכער און נאָך העכער וועט קלינגען דער פרייהייטס־הימן. טיעפער און טיעפער וועט זיך ביי יעדען איינעם אין הארצען איינוואָרצלען די נבואה פון אמת און ליעבע.

עס ווערט א מהומה. פּאוולען און נאָך איינינע ארעסטירט מען. דעם עולם צוטרייבט מען. די פאָהן צורייסט מען אויף שטיקלאך. די ברוטאלע מאכט זיעגט ווידער. אָבער דער פאָרשטארט האָט זיך דערפון בלויז א מוסר השכל ארויסגענומען, די ארבייטער וועלכע האָבען אין דער פריה ניט געוואָלט פייערן דעם

ערשטען מאַי, וואַרפען איצט שוין אויך אַוועק די ארבייט און שטעהן אויך צו צו דעם „יום טוב פון די פרייע מענשען“, כאָטש די מעהרסטע פון זיי ווייסען גאָר ניט די באַדייטונג פון׳ם ערשטען מאַי.

פּאַוועל וולאַסעוו זיצט ווידער אַמאָל פאַרשפּאַרט אין טורמע. דאָס מאָל געהט מען איהם שוין משפּט׳ען אין אַ געריכט. ער ווייסט, אַז מען וועט איהם אויף אייביג פאַרשיקען קיין סיביר; אָבער ער ווייסט אויך, און דאָס ווייסען אַלע זיינע חברים, אַז ער וועט פון סיביר אַנטלויפען און ווידער אַרבייטען אין דער באַוועגונג, וואו מען וועט איהם ווידער אַרעסטירען און אריינזעצען אין טורמע, פון וואַנען ער וועט ווידער אַנטלויפען ביי דער ערשטער געלעגענהייט. זיינע חברים געבען איהם אַן עצה, אַז ער זאָל פון טורמע אַנטלויפען, אָבער פּאַוועל וויל דאָס ניט, ער וויל דוקא, אַז עס זאָל פאָרקומען אַ פּראָצעס אויף וועלכען ער אליין זאָל האַלטען אַ רעדע און ארויסטרעטען אין געריכט גופא מיט׳ן גאַנצען אמת, ער וויל דוקא „משפּט׳ען זיינע ריכטער“ און ארויסזאָגען זיינע אַנזיכטען, זיינע מיינונגען. פאַר וואָס ער וויל דאָס? ווייל אַזאַ רעדע אין געריכט קען האָבען אַן איינפלוס אויף די ארבייטער, און פּאַוועל איז ניט דער מענש וואָס זאָל דורכלאָזען אַזאַ געלעגענהייט.

ער האַלט טאַקי אַ רעדע און די געהיימע צייטונגען צוטראָגען דאָס איבער׳ן גאַנצען לאַנד. און פּאַוועל איז שטאַרק צופריעדען דערפון; מיט זיין פּראָצעס האָט ער עפּעס אויפגעטאָן פאַר דער רעוואָלוציע.

די ארבייטער לערנען זיך אוים דענקען, לערנען זיך אוים אראָפּצונעמען אַ מוסר השכל פון יעדער זאַך. נאַטשאַלסטוואָ אונטערדריקט אַ סטרייק — קומען די אַרבייטער צום באַשלוס, אַז זיי דאַרפען זיך אָננעמען נאָך מיט מעהר כוחות אין קאַמף מיט זייערע אונטערדריקער. אַ רעוואָלוציאָנער איז געשטאָרבען און די פּאָליציי האָט אָפּגעשניטען די רויטע לענטעס פון די בלומען וואָס זיינע חברים האָבען אויפ׳ן אָרון אַוועקגעלעגט — אַ באַווייז, אַז די רע-

ניערונג איז זיך נוקם אַפילו אין טויטע אַרבייטער. פון יעדער פאַסירונג נעמט מען אַרויס אַ מוסר השכל וואָס איז אין עצם אַ טובה פאַר דער רעוואָלוציע.

די איינוואוינער פון׳ם פאַרשטאַדט, וועלכע זיינען פריהער געווען טעמפּע, אַנגעכמורעטע שקלאַפען, פויל אויפ׳ן מוח, געדולדיג אין דער אַרבייט, אויפגערעגט אומזיס און אומנישט, שטרענג מיט זייערע פאַמיליעס און טויט־שכור אין די ימים טובים, זיינען איצט גאָר אַנדערע מענשען געוואָרען. זיי האָבען אויסגעפונען די אמת׳ע אורזאַכע פון אַלע זייערע צרות און ליידען. דער פאַרשטאַדט ווערט אַ מין קריעגס לאַגער וואָס געפינט זיך אין קאַמף מיט אַ ביטערען שונא.

די באַוועגונג פאַרשפּרייט זיך ווייטער. דער פאַרשטאַדט שיקט אַרויס אַגיטאַטאָרס אין דאָרף אַריין אויפצוקלערען די פויערים, „די שטילע געדולד פון די מענשען האָט געפּלאַצט. — זאָגט דער מחבר. — אַן אָנגעצויגענע ערוואַרטונג האָט פאַרנומען איהר פּלאַץ. די אויפרעגונג איז געוואָרען וואָס אַ מאָל שטאַרקער. מען האָט אָנגעהויבען הערען שטרענגע ווערטער. אין דער לופט האָט מען געפיהלט, אַז אַ שטורם האַלט אין קומען.״

און ווער האָט דאָס אָנגעהויבען? אַ קליינער קרוזשאָק פון אַרבייטער, וועלכע זיינען זיך איינמאָל אין וואָך צונויפגעקומען הערען דאָס וואָס ס׳לעזט פאַר זיי פאַר אַ יונגע, צערטליכע מיידעל, אַ אינטעליגענטקע...

דאָס זיינען געווען די צייכענס פון דער נייער צייט.

27טער קאַפּיטעל.

די פּני פון'ם אַרבייטער-קלאַס.

די רעוואָלוציאָנערע טיפּען וואָס גאָרקי שילדערט אין זיין בוך „די מוטער“ זיינען גענומען פון'ם ווירקליכען לעבען, און-ווער עס איז נור אַמאָל געקומען אין באַריהרונג מיט דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, קען-זיי אַלעמען גאַנץ גוט.

פּאַוועל וולאַסאָוו איז אַ קאָנספּיראַטאָר דורך און דורך. זיין גאַנצער לעבען באַשטעהט פון איין לאַנגער קייט פון פליכטען. פון אַזאַ זאַך ווי מאַכען אַ פּשרה ווייסט ער ניט און וויל ניט וויסען, ניט אין פּריוואַטען און ניט אין געזעלשאַפטליכען לעבען. זייענדיג אַ אינגעל פון זעכצעהן יאָהר זאָגט ער דער מוטער גאַנץ אָפען, אַז ער איז אַ רעוואָלוציאָנער. „איך לייען פאַרבאָטענע ביכער“, האָט ער איהר געזאָגט, „זיי זיינען פאַרבאָטען דערפאַר וואָס זיי דערצעהלען דעם אמת וועגען דעם לעבען פון די אַרבייטער. די ביכער דרוקט מען אין געהיים, און ווען מען וואָלט מיך געפּאַקט לייענענדיג אַזא בוך, וואָלט מען מיך זיכער פאַרשפּאַרט אין טורמע.“ פּאַוועל ווייסט, אַז זיין מוטער וועט דערפון ליידען, אָבער ער רעכענט דאָס אַלס זיין פליכט איהר צו זאָגען דעם אמת. זי מוז וויסען דעם אמת, וואָס פריהער, אַלץ בעסער. „איך וויל וויסען דעם אמת“, זאָגט ער איהר, און אַבי ער געפינט שוין דעם אמת, ווערט ער שוין זיין געטרייער, איבערגעגעבענער ריטער אויף אייביג.

אין זיין פריהער יוגענד האָט ער פיינט געהאַט מענשען בתכלית השנאה. איידער ער איז געוואָרען אַ רעוואָלוציאָנער פלעגען טרעפען צייטען ווען ער פלעגט מיט אַמאָל ווערען שרעקליך

מעלאַנכאָליש. אין פאַבריק האָט ער געאַרבייט פינקטליך און שטענדיג, נור אין די פרייע שטונדען האָט ער זיך געפיהלט ניעדערגעשלאָגען און פאַרצווייפעלט. „עס איז אונערטרעגליך; זיי זיינען אלע ווי מאַשינען“, פלעגט ער זאָגען צו זיין מוטער און קוקען אויף איהר עפּעס אזוי דורכדרינגענד. און אזוי שנעל ווי ער איז נאָר געוואָרען א רעוואָלוציאָנער האָט ער זיך גאָר אַנדערש אָנגעהויבען באַציהען צו מענשען. אנשטאַט האַס הויבט ער אָן פיהלען רחמנות צו זיי. ער קוקט אויף זיי ווי אויף נאַרישע קינדער, וועלכע טאַפּען אין דער פינסטער בעת אַזעלכע ברייטע און ליכטיגע לאַנדשאַפטען זיינען פאַר זיי אָפען. ער פאַראַכטעט שוין מעהר ניט זיינע מיטמענשען, און אונטער זיין באַוואוסטזיין פיהלט ער, אַז ער שטעהט העכער פון זיי. ער איז דער אויסדערוועהלטער. ער איז דער כהן פון דעם הייליגען אמת. אין זיין באַציהונג צו די אַנדערע מענשען איז פאַראַן א מין האַלטען זיך פון דער ווייטענס.

אליין איז ער אַ מענש אַ קאַלטער. אויף זיין פּנים באַווייזט זיך קיינמאָל קיין שמייכעל ניט. קיין פּאָעזיע לייענט ער ניט. ביי איהם אויף דער וואַנט הענגט די בילד פון כריסטוס׳ן און צווישען זיינע ביכער געפינט זיך די ביבעל,ביידע סימבאָלען פון זעלבסטאָפּפער אינ׳ם נאָמען פון א גרויסען אמת. פּאַוועל ווייסט, אַז ער האָט דורכצומאַכען א שווערען וועג אין זיין לעבען, אָבער דאָס שרעקט איהם ניט אָפּ.

ער קוקט אויס אַ סך עלטער ווי ער איז. ער איז אַ מענש מיט שכל. מען קומט צו איהם גאַנץ אָפט פרעגען אַן עצה, ער הערט יענעם אוים רוהיג און געלאַסען און איז באַלד תופס יעדער ברעקעלע. ווען ער זאָגט אַרויס אַ מיינונג איז דאָס גוט באַגרינדעט, ער געפינט אלע מאָל א וועג ווי צונויפצוטשעפּען דעם פּרט מיט׳ן כלל, צו באַלויכטען אַ זאַך קלאָהר און דייטליך.

ער גלויבט אין פאַרשטאַנד. קודם כל דאַרפען מענשען פאַרשטעהן א זאַך! — דאָס איז זיין מאָטאָ. ער באַאיינפלוסט מענשען מיט איבערצייגונג. ער רעדט קלאָהר, אויסגערע־

כענט און קורץ. זעלטען ווען ס׳פיהלט זיך אין זיין שטימע אויפרעגונג. „דו רעדסט גאַנץ פיין, — מאַכט צו איהם אַזוי זיינער אַ פריינד נאָכדעם ווי ער האָט איהם דאָס ערשטע מאָל געהערט ריידען אויף אַ פאַרזאַמלונג, — אָבער דו אַפּעלירסט ניט צום האַרצען. מען דאַרף דעם פונק אַריינוואַרפען טיעף אין די מענשליכע הערצער. מיט פאַרשטאַנד אַליין קען מען קיין סך ניט אויפטאָן.״ פּאַוועל באַדויערט וואָס ער קען ניט ווייזען די מענשען דעם אמת אין די פאַרשיעדענע ליכטיגע פאַרבען וואָס ער זעהט, אָבער ער קען זיך גאָר ניט העלפען; ער האָט ניט קיין אנדער וועג, נור דעם פאַרשטאַנד.

פּאַוועל איז אַ פּרוש. ער געפינט ניט קיין פאַרגעניגען אין די אַלע זאַכען וואָס מענשען געפינען געוועהנליך יאָ פאַרגעניגען. אַלע זיינע געדאַנקען, טרוימען און אַמביציעס זיינען קאָנצענטרירט אין דער רעוואָלוציאָנערער אַרבייט. פון זיין מוטער פאָדערט ער, אַז זי זאָל אונטערדריקען די אַלע מוטערליכע געפיהלען וואָס זי פיהלט צו איהם. קאַלט און געלאַסען זאָגט ער איהר, אַז דעם ערשטען מאַי וועט ער טראָגען די רויטע פאָהן און ער וויל גאָר ניט וויסען דערפון וואָס איהר טהוט וועה דאָס האַרץ, מורא האָבענדיג עס זאָל נאָך חלילה מיט איהם קיין אומגליק ניט געשעהן. „ניט זאָרגען, — זאָגט ער איהר, — דאַרפסטו זיך, נור פאַרקעהרט, דו דאַרפסט זיך פרעהען. עס וועט נאָך קומען אַ צייט ווען מאַמעס וועלען מיט פרייד שיקען זייערע קינדער צום טויט.״ ווען זיין מוטער הויבט אַליין אויך אָן צו העלפען דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, איז ער דערפון ניט איבערראַשט; ביי איהם קומט אויס, אַז דאָס איז אַ גאַנץ נאַטירליכע זאַך, אַז אַזוי דאַרף דאָס טאַקי זיין. וועגען די סכנות וואָס שטעהן איהר פאָר קלערט ער גאָר ניט. אַלע דאַרפען העלפען דעם פאָלק אין קאַמף. טורמע און סיביר? — דאָס מאַכט ניט.

פּאַוועל וולאַסאָוו איז פאַרליעבט אין אַ מיידעל, וועלכע איז אויך אַ מיטגליעד אין דער רעוואָלוציאָנערער אָרגאַניזאַציע. אָבער ער דערשטיקט אין זיך די ליעבע ווי אַ זאַך מיט וואָס מען דאַרף

זיך שעהמען. מיט דער מיידעל רעדט ער קיינמאָל ניט אַ וואָרט וועגען דעם. די מיידעל האָט איהם אויך ליעב, אָבער וועגען אַזאַ זאַך ווי חתונה האָבען קען גאָר קיין רעדע ניט זיין. „דאָס פאַמיליען־לעבען נעמט אַוועק די ענערגיע ביי אַ רעוואָלוציאָנער. — ערקלעהרט א חבר פאַוועל'ס מוטער. — ווען מען האָט חתונה האָט מען קינדער, די באַדערפנישען ווערען גרעסער און מען מוז שוין האָרעווען שווערער אויף דער וויסטער חיונה, און אַ רעוואָלוציאָנער מוז שטענדיג זיין פאַרטאָן אין דער רעוואָלוציאָנערער אַרבייט. מיר, אַרבייטער, מוזען תמיד זיין אין די ערשטע רייהען, ווייל אויף אונז ליגט דער חוב צו צושמעטערען די אַלטע וועלט און שאַפען א נייע. ווען מיר בלייבען אונטען, אויסגעמאַטערט פון שווערער אַרבייט אָדער פאַרשלעפט פון דער מעגליכקייט צו געניסען פון נאַרישקייטען, האַנדלען מיר ניט ריכטיג, זיינען מיר במעט פאַררעטער."

פאַוועל וולאַסאָוו האָט קיין רחמנות ניט אויף זיך אַליין און ניט אויף אַנדערע. טרוסען האָט ער פיינט. זעלבסט נאַרעריי האַסט ער. ער וויל, אַז יעדער מיטגליעד פון דער אָרגאַניזאַציע זאָל וויסען, אַז עס איז געפעהרליך צו זיין אַ רעוואָלוציאָנער, אַז מען קען ערוואַרטען דאָס ערגסטע. „עס איז זעהר מעגליך, אַז אויב מען וועט דיך כאַפען, וועט מען דיך דערשיסען". זאָגט ער זיך אַזוי רוהיג צו אַ יונגען מאַן, וועלכער נעמט זיך אונטער אָנצופיהרען אַ רעוואָלוציאָנערע פראָפאַגאַנדע צווישען די סאָלדאַטען.

אַן אייזערנער מענש איז ער. ער איז געבאָרען געוואָרען צו זיין אַ פיהרער. די אַלע געפיהלען וואָס זיינען ניט נויטיג פאַר דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג דערשטיקט ער אין זיך. זיין ענערגיע איז צו באַוואונדערען. איהם מוז מען פאָלגען, ווייל ער איז בטבע אַ הערשער.

טיעף ביי זיך אין האַרצען, אונטער דעם מאַנטעל פון קאַלטקייט און אָנגעכמורעטקייט שטראָמט אַ ליכטיגער קוואַל פון צערטליכקייט און ליעבע צו זיין מוטער, צו זיינע פריינד; אָבער ער דריקט דאָס אויס זעהר זעלטען און זעהר שוואַך. וואָרים פאַוועל

וולאַסאָוו האָט מורא צו זיין סענטימענטאַל. גלייך זיין געליעבטע, די רעוואָלוציע, וועט נאָך ווערען אייפערזיכטיג אויב ער וועט זיין ענערגיע אַוועקשענקען אַנדערע.

שטיל, מוטיג און פעסט געהט ער זיך זיין וועג. ער האָט צו קיינעם קיין טענות ניט און קלאָגט זיך ניט פאַר קיינעם ווען די דערנער אויפ׳ן וועג שטעכען זיך איהם אריין אין לייב. מעג ער ווי שרעקליך ליידען, וועט ער צו קיינעם קיין טענות ניט האָבען. און ווען די שטונדע וועט שלאָגען, וועט ער אַוועקגעבען זיין לעבען, שטיל, אָהן טענות, ווי עס פּאַסט פאַר אַ מענשען, וועלכער ברענגט ליכט פאר די וואס לעבען אין דער פינסטער.

פּונקט דער היפּוך פון פּאַוולען איז זיין פריינד, אַנדרעי נאַכאָדקאַ. כאָטש ער איז עלטער פון פּאַוולען, און אויך ערפאַהרענער פאַר איהם, קוקט ער דאָך אויס אַ סך אינגער. ער איז הויך און מאַסיוו, דאָך איז אין איהם פאַראַן עפּעס קינדערישעס. אויף צו קריגען פריינד איז אַ ער אַ מייסטער. מיט איהם פיהלט זיך יעדער איינער היימיש. עס איז גענוג אויסצוריידען מיט איהם די ערשטע פּאָר ווערטער און עס דוכט זיך, אַז מען איז שוין מיט איהם באקענט יאָהרען און יאָהרען. אַנדרעי איז זעהר קלוג, האָט אַן אויג פון אַ בעאָבאַכטער, קען זאָגען אַ ווערטעל גאַנץ גלאַטיג און קען אויך יענעם טרעפען מיט אַ וואָרט אַזוי שאַרף, אַז עס זאָל אריין אין דער זיבעטער ריפּ, דאָך טהוט ער קיינעם ניט וועה. שטענדיג איז ער גוטמוטיג און אויף זיין פּנים שוועבט תמיד אַ שמייכעל. ער איז העפליך, פרעהלאַך און לעבעדיג. לפּנים דוכט זיך, אַז ער איז אַ מענש אַן אויבערפלעכליכער, אָבער אין דער אמת׳ען איז ער דאָס ניט.

אַנדרעי נאַכאָדקאַ איז אַ דיכטער. ער זעהט וויזיאָנען. אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג שליסט ער זיך אָן דערפאַר וואָס ער גאַרט נאָך שעהנקייט אין די באַציהונגען צווישען מענש און מענש. ביי איהם איז די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג די פאַרקערפערונג פון אידעאַלער שעהנקייט. „צייטענווייז פיהל איך ווי אין מיין הארצען צושטראָמען זיך עפּעס אַזעלכע וואונדערבאַרע געפיה־

לען, — זאָגט ער איינמאָל מיט באַגייסטערונג. עס דאַכט זיך מיר אויס, אַז אומעדום זיינען מענשען חברים, אַלע באַשטראַהלט פון איין פלאַם, אַלע זיינען פרעהליך, גוט, גליקליך, פאַרשטעהן זיך איינער דעם אַנדערען אויפ'ן וואונק. האָבען ניט קיין פאַרלאַנג וועה צו טאָן איינער דעם אַנדערען. עס דוכט זיך, אַז פון אַלע מענשען איז געוואָרען איין גרויסער כאָר, יעדער איינער זינגט זיך זיין אייגענע ליעד, אַלע ליעדער שטראָמען אַריין אין איין גרויסען, שעהנעם טייך וואָס פליסט אַזוי מאַיעסטעטיש צו דעם ים וואָס ווערט געקושט פון זונען־שטראַהלען, צו דעם ים פון אַ ניי לעבען.״

אַנדרעי נאַכאָדקאַ איז קיינמאָל ניט אומעטיג. עס דוכט זיך, אַז קיין זאַך קען זיין שטימונג ניט קאַליע מאַכען. פון די אונבאַקוועמליכקייטען אין פאַבריק ביי דער אַרבייט מאַכט ער אַ שפּאַס. ער וואַנדערט פון שטאָדט צו שטאָדט זוכענדיג אַרבייט, און זאָגט, אַז ער טהוט דאָס פון פאַרגעניגען וועגען. אומעטום איז זיין היים. עס דוכט זיך, אַז דער מענש קען גאַר ניט ליידען פון קיין זאַך.

אָבער אין דער אמת'ן ליידעט ער זעהר פיעל — פאַר אַנדערע, פאַר דער וועלט. עס רייסט איהם דאָס האַרץ אויף די אַלע מוטערס, וועמעס קינדער עס זיינען אַוועק אויף דעם געפעהרליכען וועג פון דער רעוואָלוציע; ער פיהלט דעם וועהטאָג פון אַ חבר'ס האַרץ, וואָס רייסט זיך אַוועק פון די ליעבסטע און טייערסטע. ער איז ברוגז אויף זיין חבר פּאַוועל דערפאַר וואָס ער איז צו קאַלט צו זיין אָרימער אַלטער מוטער; ער זאָגט, אַז דאָס איז עגאָאיזם. כאָטש ער פאַרשטעהט פּאַוועל'ס צד אויך. ער איז אַ צערטליכער, נשמה'דיגער, עדעלער און ריינער מענש.

עס איז די גרויסע טראַגעדיע פון זיין לעבען וואָס אַנשטאָט ליעב צו האָבען איז ער געצוואונגען צו האַסען; אַנשטאָט צו פאַרגעטערען די שעהנקייט און שעפּען נחת פון די בליהענדע קנאָספּען פון'ם לעבען, מוז ער גאַר אָנפיהרען אַ בלוטיגען קאַמפּף. „וואָס קען מען העלפען? — זאָגט ער. — מען מוז פיינט האָבען מענשען כדי גיכער צו ברענגען יענע גליקליכע צייט, ווען מען וועט זיי קענען ליעבען. מען מוז אָפּראַמען פון'ם וועג די מענשען, וועלכע לאָזען

ניט לעבען, די מענשען, וועלכע פאַרקויפען זייערע ברידער פאַר געלט, כדי זיי אליין זאָלען קענען לעבען אין עושר און אין כבוד. צייטענווייז בין איך אליין געצוואונגען אָנצוואווענדען ד זעלבע מיטלען, דאָס זעלבע געוועהר וואָס דער שונא, — איז דאָס דען מיין שולד? איז דאָס דען אַ פאַרברעכען? זיי ערמאָרדען צעהנדליגער פון אונזערע, הונדערטער פון אונזערע. דאָס גיט מיר די רעכט צו הויבען מיין האַנד און דערלאַנגען איבער'ן קאָפּ חאָטש איינעם פון זייערע, דעם איינעם, וועלכער קומט צו נאָהענט צו מיר און איז מעהר ווי אַנדערע געפעהרליך פאַר מיין לעבענס־אַרבייט. דאָס איז לאָגיש... אויב עס וועט זיין נויטיג, וועל אַך מיין אייגען האַרץ אַרויסרייסען פון מיין ברוסט און וועל עס צוטרעטען מיט די פיס”.

אַנדרעי נאַכאָדקאַ באַגעגענט זיך מיט דעם היימישען שפּיאָן, וועלכער ווייסט גוט וואָס ס'טהוט זיך אין דעם פאַרשטאָדט. דער שפּיאָן פאַרפיהרט מיט איהם אַ געשפּרעך און פּרוּווט איהם איינריידען, אַז ער זאָל אויך ווערען אַן „אייגענער מענש”, אַ אַגענט פון „געזעץ און אָרדנונג”. דערהערענדיג אַזוינע רייד, ווערט אַנדרעי אין כעס און דערלאַנגט דעם שפּיאָן אַ פּאַטש איבער'ן פּנים. ווען ער געהט אַוועק הערט ער פון דערווייטענס ווי זיינע חברים שלאָגען דעם שפּיאָן. ער ווייסט, אַז קיין לעבעדיגען וועלען זיי איהם שוין פון זייערע הענט ניט אַרויסלאָזען, ער ווייסט, אַז זיי וועלען איהם דער'הרג'ענען. און כאָטש ער האָט רחמנות אויף איהם, לויפט ער איהם ניט ראַטעווען. דערנאָך דערפיהלט ער ווי דאָס געוויסען פּלאַגט איהם, גלייך ער אַליין וואָלט אַ מענשען דער'הרג'עט. זיין פריינד פּאַוועל פאַרשטעהט ניט פאַר וואָס ער איז אַזוי צוטראָגען. „דו האָסט דאָך איהם ניט הער'הרג'עט. — טענה'ט ער מיט איהם. — און אויב אַפילו... וואָלט דאָס אויך ניט אויסגעמאַכט!...” אָבער אַנדרעי קען זיך בשום אופן ניט באַרוהיגען. „ברודער, — זאָגט ער, — דאָס איז דאָך געוועזען אַ מענש. באַרעכען אַליין ווי שרעקליך דאָס איז: דו ווייסט, אַז דאָרטען הרג'עט מען אַ מענשען, און דו מישסט זיך גאָר ניט אַריין איהם צו ראַטעווען... דאָס איז אפשר די געמיינסטע פּיינהייט”. און דאָך, ווען עס קומט צו אַ נסיון וועט זיך אַנדרעי

ניט אָפּשרעקען פאר קיין בלוט, ער וועט „באַמיסטיגען די פעלדער פון לעבען", כדי די תבואה זאָל קענען וואקסען.

אנדרעי איז אַ מענש מיט פארשטעלונגס קראפט. ער פיהלט ווי אין דער געמיינער, ניעדערטרעכטיגער, מיאוס'ער וועלט וואקסט א גרויס הארץ. „א נייע הארץ וואקסט, טייערע מאמע, — זאגט ער צו וולאסאָוו'ס מוטער, — א נייע הארץ צאפּעלט זיך אין דעם קערפער פון'ם לעבען. איצט זיינען אלע הערצער אָנגעפילט מיט האס, שנאה, קנאה, פאלשקייט און פייגהייט... אלע מענשען זיינען קראנק, האָבען מורא פאר'ן לעבען, שפּאנען אום ווי אין אַ טומאַן און ווייסען, אז זיי זיינען אויף צרות. און אָט קומט אַ מענש, וואס באשיינט דאָס לעבען מיט דעם פלאם פון פארשטאנד, און ער רופט אויס: אָה, איהר בלאָנדזשענדע באשעפענישען! עס איז שוין געקומען די צייט, אז איהר זאלט וויסען דאָס אלעמענס אינטערעסען זיינען די זעלבע, אז אַלע דארפען לעבען, אַז אלע ווילען וואַקסען. ער איז אליין; דער מענש וואס רופט, ער מוז שרייען הויך, כדי מען זאָל איהם דערהערען, ער דארף האָבען פריינד, ער איז עלענד. אבער דער קלאַנג פון זיין שטימע וואס לעבט אין אלע הערצער, פאראייניגט אַלעמען, פון אלע הערצער ווערט איין הארץ, א שטאַרקע, טיףפיהלענדע הארץ וואָס קלינגט אָפּ ווי א זילבערנער גלאָק. און הערט! דער גלאָק קלינגט שוין: מענשען פון דער גאנצער וועלט, פאראייניגט זיך אין איין משפחה! ניט האַס, נור ליעבע, איז די מוטער פון לעבען!... ברידער, איך הער שוין ווי דער גלאָק קלינגט אויף דער וועלט".

ווען עס קלינגט אזאַ גרויסער זילבערנער גלאָק קען אזא מענש ווי אַנדרעי לייכט אריבערטראָגען די אלע שרעקען און ענוים קשים פון'ם לעבען. און איהם, ניט זיין פריינד פּאַוועל, איז באַשערט „ארייגצוואוארפען דעם פונק טיעף אין די מענשליכע הערצער„.

פּאַוועל און אנדרעי זיינען די אריסטאָקראטען פון'ם פארשטאדט, די פּני פון דער ארבייטער באוועגונג. זייער חבר ניקאָלאַי קען זיך מיט זיי ניט פארגלייכען. ניקאָלאַי וויעסאָווטשיקאָוו צייכענט זיך ניט אויס מיט קיין באזונדערע פעהיגקייטען: ער איז ניט

קיין גוטער אָרגאַניזירער און איז אויך ניט פון די גוטע רעדנער, עס פעהלט איהם אויך אַזאַ זאַך ווי פאַרשטעלונגס קראַפט. די איינציגע זאַך וואָס ער פאַרמאָגט איז האַס, גיפטיגע, גאַליגע האַס. פאַר איהם האָט מען מורא. זיין פאָטער איז אין פאַרשטאָדט באַקאַנט אַלס אַ געניטער גנב. קיינער האָט איהם ניט ליעב און ער ליעבט ניט קיינעם. אַליין איז ער אַ מיאוסער, זיין פנים איז געשטופּעלט, פאַר יעדער קלייניגקייט איז ער גרייט אויף יענעם זיך אַרויפצוואַרפען. עס שיינט, אַז צו דער אָרגאַניזאַציע איז ער צוגעשטאַנען אויס פאַרצווייפלונג.

אומעטום, ביי יעדער געלעגענהייט, ווייזט ער אַרויס האַס. ווען מען מאַכט אין זיין אַנוועזענהייט אַ אָביסק ביי פּאַוולען אין הויז, איז ער דער איינציגער וואָס וואַגט צו באַליידיגען דעם זשאַנדאַרמסקי אָפיצער. „ווייסטו אפשר ווער עס זיינען די מערזאַווצעס, וועלכע פאַרשפּרייטען פאַרברעכערישע פּראָקלאַמאַציעס אין דער פאַבריק?“ פרעגט דער זשאַנדאַרמסקי אָפיצער אַנדרעי׳ען. און נאָך איידער אַנדרעי האָט צייט אַ וואָרט אַרויסצורעדען, גיט ניקאָלאַי אַ בורטשע אַרויס מיט כעס צווישען די צייהן: „דאָס איז דאָס ערשטע מאָל וואָס מיר זעהען מערזאַווצעס דאָ, אין דעם הויז“. דער אָפיצער ווערט אין דער רציחה. ניקאָלאַי׳ען פאַרשפּאַרט מען דערפאַר אין טורמע. אין טורמע ליגט ער אין די ביינער די סאָלדאַטען און דעם נאַטשאַלניק. פּאַוועל פּרואווט איהם איינצונעמען, אָבער דאָס איז אוממעגליך. „דאָס זיינען פּאַסקודנע חברה, — זאָגט ער, — מען מוז זיי אָפּראַמען פון׳ם וועג“.

ווען ער געהט אַרויס פריי פון דער טורמע, איז ער נאָך מעהר אָנגעכמורעט. „איך דענק, אַז אימיצען מוז מען דער׳הרג׳ענען,„ מאַכט ער אַזוי איינמאָל צו אַנדרעי׳ען.

„פאַרוואָס?“ פרעגט אַנדרעי.

„כדי מען זאָל פון זיי פּטור ווערען“.

„האָסטו דען אַ רעכט צו נעמען לעבעדיגע מענשען און זיי מאַכען פאַר בר מנן׳ס?“ פרעגט אַנדרעי וויציג.

„יא. — ענטפערט ניקאָלא. — דאָס פאלק האָט מיר דארויף געגעבן א רעכט“.

„די־מענשען זיינען מיינע שונאים, — ערקערט ער ווייטער, — אז זיי שלאָגען מיך, האָב איך א רעכט זיי צו שלאָגען, האָב איך א רעכט צוצופּראסקען זייערע מאָרדעס, זייערע פּאסקודנע אויגען... איך האס זיי, און איך וועל זיי ניט לאָזען לעבען“.

ניקאָלאַי האָט צו קיינעם קיין צוטרויען ניט, אפילו ניט צו זיינע פּריינד. „דו באהאנדעלסט מיך ניט ווי דיין גלייכען, — זאגט ער איינמאָל צו אנדרעי׳ען. — דו און פּאווּעל זייען די חכמים, אויף מיר קוקט איהר ניט ווי אויף אנדערע חברים. מיך האלט איהר פון דערווייטענס“. דער אונצוטרויען זיינער נעהמט זיך דערפון וואָס ער איז פּארביטערט אפילו געגען זיך אליין. „איך בין א מיאוס׳ער“, זאגט ער איינמאָל באטראכטענדיג זיך אליין קעגען שפּיגעל. „וואס מאכט דאָס אוים ?“ ענטפערט איהם אנדרעי. „עס מאכט שוין גאר אוים, — זאגט ניקאָלאַי מיט פּארביטערונג. — סאשענקא (די אגיטאטאָרשע) האָט אונז אליין געזאָגט, אז דאָס פּנים איז דער שפּיעגעל פון דער נשמה“. אנדרעי פּרואווט צו מאכען א שפּאס דערפון, אבער דאָס געלינגט איהם ניט. ניקאָלאַי ווייסט אז מען האָט איהם ניט ליעב דערפאר וואָס ער איז שטענדיג אָנגעכמורעט, און דאָס ברענגט איהם אזוי אריין אן כעס אריין, אז ער ווערט נאָך מעהר אָנגעכמורעט.

אין רעוואלוציאנערע אנגעלעגענהייטען האָט ניקאָלאַי קיין געדולד ניט. ער וואָלט געוואָלט, אז מען זאָל קיין זאך ניט אָפּלעגען אויף שפּעטער, נור גלייך אָפּטהאָן. „איך קען ניט ווארטען, זאגט ער, עס איז צו לאנג“. ער וויל שוין געהן און איבערקעהרען אלעם מיט׳ן קאָפּ אראָפּ און מיט די פּיס ארויף. ער וויל זיך שוין שלאָגען. ער וויל הרג׳ענען און ברענען. ווען מען זאָגט איהם, אז אין אלעם איז שולדיג די איצטיגע ארדנונג, וויל ער דאָס ניט הערען. ער וויל, מען זאָל איהם אָנווייזען א מענשען וואס איז שולדיג אין די אלע צרות און ער, ניקאָלאַי, וועט זיך שוין מיט איהם ספּראווען. „ער איז פּונקט ווי אן אויווען וואס מען האָט צופיעל אָנגעהייצט, —

זאָגט וועגען איהם פאַוועל'ס מוטער, — ער ברענט אָבער, ער וואָרימט נִיט".

נאָך'ן צווייטען מאָל זיצען אין טורמע, פון וואנען ער ראַטעוועט זיך אַרוים דורך א נס, ווערט ער גאָר אַן אַנדער מענש. אין טורמע איז ביי איהם די צייט ניט אוועק לאַבוד. דאָרטען האָט ער א סך געלערנט און אַ סך געדענקט. דאָרטען האָט ער זיך באַקענט און איז באַפריינדעט געוואָרען מיט די אַנדערע ארעסטירטע, וועלכע זיינען געווען געבילדעטער און ערפאַהרענער פאַר איהם. דאָרטען איז ער געצוואונגען צו ארבייטען איבער זיך. אין טורמע איז ער אפשר דאָס ערשטע מאָל געקומען אין באַרירונג מיט מענשען. און ער איז געקומען צום שלום, אַז אויף דער וועלט געפינען זיך דאָך גאַנץ פיינע, ערנסטע און אויפריכטיגע מענשען.

נאַכדעם ווי ער אנטלויפט פון דער טורמע, איז ער אַ סך ווייכער, פריינדליכער און חבר'שער ווי פריהער. צו דער רעוואָלוציע ווערט ער נאָך מעהר איבערגעגעבען. ער ווערט א זעצער אין א געהיימער דרוקעריי און ער איז צופריעדען וואס ער קען אויף אזא'ן אופן העלפען דער רעוואלוציע.

די טורמע האָט איהם געמאַכט פאַר א ניצליכען מיטגליעד אין דער רעוואלוציאָנערער אָרגאַניזאַציע.

אין זיין ערצעהלונג „עס לעשט זיך אויס" שילדערט ר. גריגאַריעוו א גאַנצע רייהע רעוואלוציאָנערע ארבייטער אין דער צייט פון דער צווייטער דומא. די אָנגעזעהענסטע פיגור אין דער רייהע איז סערגעי פעטראָוו. איהם איז ניט שווער אָנגעקומען זיך ארויסצורוקען צום פראָנט און שפּיעלען או אָנגעזעהנע ראָלע אין דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג. ער האָט געענדיגט אַ שקאָלע אין פעטערבורג און פון תמיד אָן געהאַט גרויס חשק צו'ם לייענען ביכער. איידער ער איז געוואָרען א מיטגליעד אין דער רעוואלוציאָנערער אָרגאַניזאַציע האָט ער אליין געשטודירט די מארקסיסטישע ליטעראַטור. ער איז א גוטער רעדנער, א שטאַרקער אָפּאָנענט אין א דעבאַטע און א גוטער אָרגאַניזירער. עס אַיז דאריבער גאָר קיין חידוש ניט וואָס ס'געדויערט ניט לאַנג און ער ווערט גוט באַקאַנט

אין די פּעטערבורגער רעוואָלוציאָנערע קרייזען. ער האַלט רעדעס ניט נור פאַר ארבייטער, נור אויך פאַר אינטעליגענטען. אין זיין ריידען און אויך אין זיין באַנעמונג קען מען בשום אופן ניט דערקענען, אַז ער איז אַן ארבייטער; גיכער קען מען מיינען, אַז ער איז אַן אָרימער סטודענט אָדער אַ לעהרער, דאָך שטרייכט ער אַלע מאָל אונטער דעם פאַקט, אַז ער איז אַן ארבייטער. אין אַ געזעלשאַפט פון געבילדעטע מענשען פיהלט ער זיך עפּים ניט היימיש. אין דעם פּרט איז ער ניט געווען דער איינציגער. אין דער רוסישער רעוואָוואָלוציאָנערער באַוועגונג האָבען די ארבייטער געקוקט מיט אַ געוויסען חשד אויף די אינטעליגענטען און בשום אופן זיי ניט געקענט מוחל זיין פאַר וואָס זיי זיינען „גאַנצע פּריצים".

פּעטראָוו'ן טהוט דאָס וועה. ער קען ניט ליידען וואָס די אינטעליגענטען פאַרנעמען דעם אויבענאָן. און דערצו ליידעט ער פון נאָך אַ צרה: ער האָט ליעב דעם ביטערען טראָפּען. קיין שיכור אין דעם געוועהנליכען זינן פון וואָרט איז ער ניט, בלויז איינמאָל אין עטליכע מאָנאַטען באַפאַלט איהם אַ שטאַרקער חשק צום טרינקען, און דאַן טרינקט ער אַ גאַנצע וואָך נאָכאַנאַנד, און אַמאָל מעהר אויך. די עטליכע טעג וואָס ער טרינקט, ניכטערט ער זיך ניט אויס אפילו אויף אַ מינוט, ער פאַרקויפט אַלעס וואָס ער האָט אַבי צו קענען קריגען נאָך און נאָך בראַנפען, ער פיהרט זיך אויף ווי אַ מענש וואָס האָט אינגאַנצען די קאָנטראָלע איבער זיך פאַרלאָרען, ביז ער כאַפּט זיך אויף אין איין שעהנעם פריהמאָרגען מיט אַ שטאַרקען קאָפּוועהטאָג, און דערפיהלט מיט אַמאָל, אַז אויפן הארצען איז איהם עפּעס אַזוי פּאַסקודנע, אַז ס'איז אַ שרעק. פּעטראָוו ווייסט, אַז אַלס אַ רעוואָלוציאָנערער טהוער, וועלכער האָט אויף זיך אַזעלכע גרויסע פאַראַנטוואָרטליכקייטען, טאָר ער ניט שכור'ן. קעמפּפט ער טאַקי מיט זיך אליין, אָבער דער קאַמפּף איז אומזיסט; ווען די „כאַנדראַ„ קומט איהם אָן איינמאָל אין אַ פּאָר מאָנאַטען, מוז ער טרינקען.

אין זיין רעוואָלוציאָנערער טהעטיגקייט איז סערגעי פּעטראָוו שטאַרק, איבערגעגעבען און אונקאָמפּראָמיסבאַר. די טעטיגקייט

פון אַ רעדנער שטעלט איהם ניט צופריעדען, — זאָגט דער מחבר. — די שטופּענווייזע שווערע אַרבייט פון אָן אָרגאַניזירער ווערט ביי איהם באַטראַכט אַלס אַרבייט. ער האָט אַ גוואַלדיגען פאַרגעניגען ווען ער זעהט ווי דער רויהער מענשליכער מאַטעריאַל נעמט אָן אַ געוויסע געשטאַלט אונטער זיין איינפלוס, ווען ער זעהט ווי דער אַרבייטער קריסטאַליזירט זיך אַ דאַנק זיין אַרבייט“.

די צייט, אין וועלכער פּעטראָוו לעבט, איז זעהר אַ שווערע. די ערשטע דומאַ האָט מען צוטריבען און די צווייטע דומאַ וועט אויך האָבען אָפּגעשניטענע יאָהר. די אַרבייטער אָרגאַניזאַציעס צופאַלען זיך אויף שטיקלאַך. אָבער פּעטראָוו האָט דאָך ניט פאַרלאָרען זיין גלויבען אין דער רעוואָלוציע, ער האָפט נאָך אַלץ, אַז אין גיכען וועט אַ שטראָם טהאָן אַ נייע כוואַליע. אין שווערע מינוטען פאַרלירט ער זיך ניט, ער ווערט ניט פאַרצווייפעלט, ווייל ער זעהט פאַר זיך די בילדער וואָס ער שטעלט זיך פאָר אין זיין פאַנטאַזיע. די צייטען ווערען אָבער אַלץ ערגער און ערגער.

פּעטראָוו קען דאָס ניט באַגרייפען. ער קען ניט צוגעבען קיין ניעדערלאַגע, און וועגען אַזאַ זאַך ווי אַ פּשרה וויל ער גאָר ניט הערען. „מיר מוזען קעמפּפען. — זאָגט ער צו זיינעם אַ פריינד. — מיר מוזען פיהלען, אַז מיר פאַרניכטען זיי, אַז מיר דערשטיקען זיי, אַלאַ ניט זיינען מיר ניט ווערט וואָס די ערד טראָגט אונז“. פּעטראָוו האַלט דעם קאָפּ הויך, אָבער אין איהם בושעוועט אַ שטורם.

און דאָ הויבט מען אָן ריידען, אַז אין גיכען וועט מען די דומאַ פאַנאַנדערטרייבען. דער מאָמענט איז, אַלזאָ, אַן ערנסטער. כאַפּט פּעטראָוו און רופט צונויף אַ פאַרזאַמלונג פון די „פּראָלעטאַרישע“ מיטגליעדער פון'ם רעוואָלוציאָנערען קאָמיטעט. די אינטעליגענטען לאַדעט ער ניט איין. אויף דער פאַרזאַמלונג שטעלט ער אַוועק די פראַגע, וואָס מען זאָל טהאָן אין פאַל מען וועט די דומאַ צוטרייבען? איין אַרבייטער זאָגט: „איך האָב זעהר מורא אַז וועגען אַלגעמיינעם פּראָטעסט קען איצטער גאָר קיין רעדע ניט זיין, ווייל די מאַסען זיינען מיעד און נידערגעשלאָ־

נען, און דאַריבער דענק איך, אַז מען קען איצט ניט אויסאַרבייטען קיין פּלאַן וואָס מען זאָל דאַן טהאָן".

ווערט פּעטראָוו אין כעס. „וואָס ציטערסטו אַזוי? — שרייט ער אויס. — פאַר וואָס קוקסטו שטענדיג אויף אַלעם דורך שוואַרצע ברילען? איידער מען האָט צונויפגערופען די דומאַ, האָסטו זיך געשראָקען פאַר אַ שטאַרקער שוואַרץ־מאה'דיגער באַוועגונג; ווען די וואַהלען זיינען פאָרגעקומען האָסטו געזאָגט, אַז מיר וועלען פאַרליערען. און איצט, ווען דער פּראָלעטאַריאַט איז אַזוי פאַראינטערעסירט אין דעם קאַמף וואָס אונזערע פאַרטרעטער פיהרען אָן אין דער דומאַ, דרעהסטו אַ מוח וועגען מיעדקייט און נידערגעשלאָגענקייט. דו אורטיילסט דערפון וואָס די אַרבייטער קומען ניט אַזוי אָפט אין אונזערע קרוזשאָקען, אָבער ווער זיינען די גאַנצע מאַכערס אין אונזערע קרוזשאָקען? די אינטעליגענטען פאַרלאָזען די אָרגאַניזאַציע, און אונזערע אייגענע מענשען קענען קיין צוויי ווערטער ניט צונויפטשעפּען אין איינעם".

„אָבער, סערגעי, — ענטפערט דער אַרבייטער. — דו זעהסט ניט די פאַקטען. אונזערע מענשען האָבען זיך וויעדער אַמאָל גענומען צו'ם ביטערען טראָפּען. אין פּעסקאָווקאַ האָבען זיך די ווייבער דערשראָקען און געלאָזט וויסען, אַז זיי וועלען מעהר ניט לאָזען אָפּהאַלטען קיין געהיימע פאַרזאַמלונגען אין די הייזער... מאַסען מענשען ווערען אַרעסטירט און מען פאַרשיקט זיי קיין סיביר, מאַסען מענשען וואַרפט מען אַרויס פון די פאַבריקען... דאָס לעבען איז געוואָרען אַזוי שווער, אַז עס איז אוממעגליך צו אַטהעמען... די אַלטע חברים זיינען מעהר נישטאָ, די אינגערע גלויבען ניט אין אונזער אידעאַל, און אין אַזאַ צייט איז זעהר שווער עפּעס צו טהאָן".

„ניין! — פּראָטעסטירט פּעטראָוו. — ניט זיי פעהלט אויס גלויבען, נור דיר! דאָס וואָס דו זאָגסט איז ניט אמת. דו מאַכסט אַ בלבול אויף דעם אַרבייטער קלאַס! איך האָב געמיינט ,אַז בלויז די אינטעליגענטען זיינען פון אונז אַוועק, און איצט זעה איך, אַז דו, אַליין אַן אַרבייטער, ביזט אויך ניט בעסער. שטענדיג געהסטו

אַרום מיט אַ זויערער צורה, און צו וואָס מען נעמט זיך ניט, הויבסטו גלייך אָן אויסברייען, אַז עס וועט זיין אַ דורכפאַל. איבער דיר פאַרלירען די מאַסען דעם מוטה... וואו זיינען אונזערע ארבייטער? דו זאָגסט, אַז זיי זיינען פון אונז אַוועק. יאָ, דאָס איז אמת, אָבער דאָס מיינט נאָך ניט, אַז זיי זיינען אַוועק פון דער באַוועגונג. זיי זיינען פשוט אַוועק דערפאַר וואָס די אָרגאַניזאַציע איז שוואַך און האַלט זיך קוים... וואָס זשע קענען מיר טהאָן. מיר מוזען ריידען גלייך צו זיי, אָהן דער אָרגאַניזאַציע, אָהן דיר!“

ביי פעטראָוון ציטערען אַזש די ליפען פאַר אויפרעגונג. ער פיהלט, אַז זיינע חברים זאָגען ניט דעם אמת, אָבער אין דערזעלבער צייט שרעקט זיך זיין הארץ אויך. עפעס פיהלט ער דאָך אינסטינקטיוו, אז עפעס איז דאָ ניט גלאַטיג. אלע מאָל, ווען עס האָט עפעס פאַסירט, האָט ער געוועהנליך אַרויפגעוואָרפען די שולד אויף דער אָרגאַניזאַציע, ניט אויף די ארבייטער. און איצט קומט איהם גאָר אויס צו צווייפלען אין דעם סאַמע פונדאַמענט פון זיין „אני מאמין“ — אין די באַציהונגען פון די ארבייטער צום קאַמפף.

„ער קען ניט פאַרדייהען די דאָזיגע נייע ענטדעקונג. זאָגט דער מחבר, — אין זיין אייגען־בלוט, אין זיינע שטאַרקע מוסקולען האָט ער שטענדיג געפיהלט אַ באַגייסטערטען כוח, אַ שטאַרקען באַגעהר עפעס צו טהאָן. ער האָט קיינמאָל ניט געמאַכט קיין אונטערשיעד צווישען זיינע אייגענע באַגעהרען און די באַגעהרען פון דעם פראָלעטאַריאַט, ווייל ס׳איז שוין געווען אין זיין טבע צו זאָגען „מיר ווילען“ אנשטאַט איך וויל“. טאָ, ווי זשע איז דאָס מעגליך, אַז זיי זיינען „פאַרמאַטערט“ אין דער צייט ווען ער איז גרייט פאַר אַן ענטשיידענדער שלאַכט?“

„וואַרט אַ מינוט! — האָט ער אויסגעשריען. — ווער ביזטו? ווער בין איך? ביזטו, קאַליאַנאָוו, דען ניט גענוג שטאַרק און מעכטיג? וועסטו אונז דען פאַרלאָזען? און דו, קיריושאַ, זאָג מיר נור, ביזטו דען פאַרמאַטערט? האָט דיר שוין טאַקי דערעסען אונזער קאַמפף? נו, און דו, קלעשטש? דו לאַכסט גאָר פון מיר! איז דאָס דען ניט מאָדנע וואָס איך דאַרף קומען צו אייך מיט

אַזוינע פראַגען? קלעשטש, איך ווייס, אַז דו ביזט אַ מענש מיט פייער, דו וועסט ניט קענען לעבען אָהן ליידענשאַפטליכער טהעטיגקייט! און ניט נור דו ביזט אַזוי, נור אַלע זיינען אַזוי! טאַ, וואָס זשע דערצעהלט מען מיר אַ געשיכטע, אַז מען איז פאַרמאַטערט?! זיינען „זיי“ דען ניט דיזעלבע מענשען וואָס „מיר“? וואָס טהוט זיך דאָ?! בין איך אפשר פון זינען געריהרט?“

דערנאָך ווייזט זיך אַרויס, אַז גערעכט זיינען טאַקע געוועזן זיינע חברים. די דומאַ צוטרייבט מען און קיינער גיט קיין פּיפּס ניט. די אַרבייטער שווייגען. פּעטראָוו'ן לעגט זיך דאָס ניט אויפ'ן שכל. ער קען דאָס גאָר ניט פאַרשטעהן און ער קוקט נאָך אַלץ אַרויס אויף אַן אויפשטאַנד. אין אַ געשפּרעך מיט זיין פריינד קאַליאָנאָוו גיט ער צו, אַז די אַרבייטער זיינען געשלאָגען, אָבער טיעף ביי זיך אין הארצען גלויבט ער דאָך, אַז די אַרבייטער וועלען ניט שווייגען.

עס געהען אַוועק פינף טעג נאָכדעם ווי מען האָט די דומאַ צוטריבען, און פון די אַרבייטער הערט מען אַלץ קיין פּיפּס ניט. דאַן גיט שוין פּעטראָוו אינגאַנצען אויף די האָפנונג, און אונטער'ן אויסרייד, אַז ער איז קראַנק, פאַרשליסט ער זיך אין זיין צימער. טעג און נעכט ליעגט ער אויפ'ן בעטעל, מיט'ן פּנים צו דער וואַנט, און ברעכט זיך אַלץ דעם קאָפּ צו פאַרשטעהן פאַר וואָס די אַרבייטער שווייגען.

און דאָ צופאַלט זיך ביסלעכווייז די אָרגאַניזאַציע. די אינטעליגענטע געהען אַוועק, די מאַסען שווייגען. מען פּרואווט רופען פאַרזאַמלונגען און עס קומען אַזוי וועניג מענשען, אַז מען קען זיי אויף די פינגער איבערצעהלען.

ווען פּעטראָוו געהט סוף כל סוף אַרויס פון זיין צימער, איז ער שוין ניט פּעטראָוו וואָס פריהער. מיט זיינע חברים וויל ער זיך מעהר ניט באַגעגענען. דאָס לעבען אינטערעסירט איהם מעהר ניט. די שטעלע אין דער פאַבריק פאַרליערט ער, אָבער דאָס אַרט איהם ווי די וואַנט. קיין זאַך אַרט איהם שוין ניט. ער האָט שוין אפילו קיין חשק ניט צו בראַנפען. ניט אָפּגעבענדיג זיך קיין רע־

כענונג געהט ער אַזוי אָהן חשק אַריין אין שענק און טרינקט אויס איין גלאָז, נאָך אַ גלאָז און נאָך אַ גלאָז, און דערביי פיהלט ער אפילו ניט וואָס פאַר אַ טעם די משקה האָט. אין האַרצען נאָגט עפעס אַזאַ שווער געפיהל, אַז עס איז גאָר ניט אַריבערצוטראָגען; די גאַנצע וועלט האָט איהר גלאַנץ פאַרלאָרען; און וואָס קומט שוין אַרויס דערפון וואָס מען גיסט אין זיך נאָך אַ גלאָז און נאָך אַ גלאָז? עס ווערט פעטראָוו'ן דערפון ניט גרינגער; דער בראַנפען ברענט אין האַרצען, אָבער קיין שטורעמדיגע געפיהלען רופט דאָס ניט אַרויס.

עס טרעפען צייטען ווען ער דערפיהלט מיט אַמאָל אין זיך אַ שטראָם פון פרישער ענערגיע. דאַן לויפט ער גלייך אַוועק צו זיינעם אַ חבר, באַשליסט צונויפצורופען אַ מאַסען־פאַרזאַמלונג און קלייבט שוין אויס אַ טהעמע וואָס זאָל אַפעלירען צו די ארבייטער. אין אַזאַ מאָמענט איז ער דער פריהערדיגער שטאַרקער און אומרוהיגער פעטראָוו. אַ גאַנצען טאָג רוהט ער שוין ניט אַ מינוט, און ווען די נאַכט קומט אָן לאָזט זיך פון אַלע האָפנונגען אויס אַ טייך; קיינער קומט ניט צו דער פאַרזאַמלונג. פעטראָוו בלייבט ווידער אַן ענטוישטער, אַ ניעדערגעשלאָגענער.

אַ פאָר וואָכען געהן אַוועק און פעטראָוו מאַכט אַ פאַרזוך צו דער'הרג'ענען אַ פאָליציי־בעאַמטען און מען כאַפט איהם. קענטיג, אַז דאָס איז בלויז געווען אַ מיטעל פטור צו ווערען פון דעם אונערטרעגליכען לעבען. אין אַ קורצער צייט ארום פאַר'משפט מען איהם טאַקע צום טויט און ער ווערט פטור פון'ם לעבען.

די רעוואָלוציע איז געשלאָגען. עס איז אָבער אינטערעסאַנט צו באַמערקען, אַז די ערצעהלונג „עס לעשט זיך אויס" ענדיגט זיך ניט טרויעריג. נאָך 1907 געהן אַוועק נאָך צוויי־דריי יאָהר. טרעפט זיך גראַדע, אַז אַ אינטעליגענטקע פון די „גוטע אַלטע צייטען" קומט אויף אַ קאָנצערט וואָס איז אַראַנזשירט געוואָרען פאַר אַן אַרבייטער־אָרגאַניזאַציע, און דאָרטען טרעפט זי זיך מיט איינעם פון די מאַסען. זי צורעדט זיך מיט איהם און איז איבערראַשט דערפון וואָס ער רעדט אַזוי פעסט און זיכער, ווי אַ מענש וואָס גלויבט

שטאַרק אין זיינע אייגענע כוחות און אין די כוחות פון זיין קלאַס.

„צו וואָס גאָר דערמאָנען די פאַרגאַנגענהייט? — זאָגט די אינטעליגענטקע. — זיינען מיר דען ניט געשלאָגען? וואָס קומט ארויס פון דעםריידען?”

„אָה, ניין! — ענטפערט דער ארבייטער. — איהר האָט אַ גרויסען טעות, טאָוואַרישטש! מיר זיינען אבסאָלוט ניט געשלאָגען. איהר זיינט טאַקע פון אונז אַוועק, אָבער מיר זיינען ניט געבליבען שטעהן אויף איין אָרט. פאַר די עטליכע שווערע יאָהרען זיינען צווישען אונז אַליין אויסגעוואַקסען נייע אינטעליגענטע כוחות. מיר האָבען שוין איצטער אייגענע פראָלעטארישע פיהרער. פיהלט איהר דען ניט ווי די שווערע צייטען זיינען שוין אַוועק! וואָס פאַר אַ שעהנע יונגוואַרג עס האָט אויסגעוואַקסען צווישען די ארבייטער!”

די ערצעהלונג איז געשריבען געוואָרען אין 1913. אין יענער צייט האָבען זיך אין דער רוסישער הויפט־שטאָדט שוין גענומען ווייזען נייע רעוואָלוציאָנערע כוואַליעס. אַ נייע תקופה האָט געהאַלטען אין קומען.

28טער קאַפּיטעל.

אויפ'ן וועג פון ריינע אידעאַלען.

דער רוסישער אינטעליגענט האָט אין דער רעוואָלוציע ניט געזוכט קיין ערד, אזוי ווי דער פּויער, אויך ניט קיין ברויט און בילדונג, אזוי ווי דער אַרבייטער. וואָרים אפילו אונטער'ן אויטאָקראַטישען רעזשים האָבען די אינטעליגענטען געהאַט גענוג מעגליכקייטען צו פאַרדיענען אויפ'ן לעבען, און וואָס שייך סאָציאַלער אַנערקענונג האָבען זיי דאָס געהאַט לרוב, נאָך מעהר פון די אינטעליגענטען אין די מעהר פּראָגרעסיווע לענדער, וואו דער אונטערשיעד צווישען די געבילדעטע און ניט געבילדעטע קלאַסען איז ניט אזוי שאַרף. וואָס די אינטעליגענטען האָבען יאָ געדאַרפט אַלס אַ געזעלשאַפטליכע גרופּע איז געווען פּאָליטישע פרייהייט, וואָס זאָל דער אינטעליגענץ געבען אַ חלק אין דער פיהרונג פון דער מלוכה. פון דעם שטאַנדפּונקט פון גרופּען־אינטערעסען האָבען די רוסישע אינטעליגענטען געדאַרפט פאָרמירען אַ ריין פּאָליטישע פּאַרטיי, וואָס זאָל בלויז האָבען דעם אַבזיכט אַרונטערצוואַרפען די סאַמאָדערזשאַוויע. זיי זיינען אָבער געווען גוט באַקאַנט מיט דער געשיכטע פון רעוואָלוציעס און זיי האָבען גוט געוואוסט, אַז אַזאַ פּאַרטיי וואָס באַשטעהט בלויז פון אינטעליגענטען, איז ניט בכח צו ענדערען די עקזיסטירענדע אָרדנונג. די זעמסטוואָ איז יאָ געווען אַ מין פּאַרטיי פון אינטעליגענטען, אָבער זי איז געווען זעהר מעסיג, און אָהן דער הילף פון די מאַסען האָט זי זאָגאַר ניט געקענט האָפען אויף אַזאַ זאַך ווי מאַכען אַן ענדערונג אין דער עקזיסטירענדער אָרדנונג פון רוסלאַנד.

די באַפרייאונג פון רוסלאַנד מוז קומען פון'ם פאָלק גופא,

פון די מאַסען. אַזוי האָבען טיעף געגלויבט די אינטעליגענטען אין אַ משך פון דורות. און דערפאַר האָבען זיי זיך אַזוי געריסען צו די ברייטע מאַסען און געאַרבייט צוזאַמען מיט זיי. דערמיט קען מען ערקלעהרען דעם פאַקט וואָס די אינטעליגענטען פון דער פּאַרטיי „זעמליאַ אי וואָליאַ", וועמעס מיטגליעדער עס האָבען דער׳הרג׳עט צאַר אַלעקסאַנדער דעם צווייטען, האָבען זיך אינ׳ם יאָהר 1881 גאָר דערפרעהט ווען עס האָבען אין דרום רוסלאַנד אויסגעבראָכען די ערשטע פּאָגראָמען; זיי האָבען דאַרויף געקוקט ווי אויף אַ סימן, אַז די מאַסען פון׳ם פאָלק האָבען ערוואַכט און זיך גענומען אָפּרעכענען מיט די מענשען, וועלכע זיי באַטראַכטען אַלס זייערע אונטערדריקער.*)

ווען די רעוואָלוציע איז געקומען נעהענטער, זיינען די אינטעליגענטען געווען פאַרבונדען אי מיט די אַרבייטער, אי מיט די פּויערים. קודם כל האָבען זיי געפאָדערט אַן אַכט־שטונדיגען אַרבייטאָס טאָג, סאָציאַלע פאַרזיכערונג, די פרייהייט פון אַרבייטער־פאַראיינען, און, אַלס אַ גאַראַנטיע פאַר אָט די אַלע רעפאָרמען האָבען זיי געפאָדערט פּאָליטישע פרייהייט. דערנאָך האָבען זיי אַרויסגעשטעלט די פאָדערונג, אַז מען זאָל סאָציאַליזירען די ערד, און כדי דאָס צו דערגרייכען האָבען זיי גערופען דאָס פאָלק צו אַ פּאָליטישער רעוואָלוציע. אין ערשטען פאַל האָבען זיי „אָנגענומען דעם שטאַנדפּונקט פון דעם אַרבייטער־קלאַס", אין צווייטען פאַל האָבען זיי „אָנגענומען דעם שטאַנדפּונקט פון די פּויערים", ווי מען האָט דאָס גערופען אויף דעם רעוואָלוציאָנערען לשון. איןביידע פּאַלען האָבען זיי געפאָדערט אַזעלכע זאַכען, אין וועלכע זיי אַליין האָבען זיך ניט גענויטיגט. פיהרענדיג די מאַסען אין רעוואָלוציאָנערע שלאַכטען, האָבען זיי געוואוסט, אַז פאַר זיי אַליין, פאַר די

---

*) דער דאָזיגער פאַלשער באַגריעף האָט לאַנג ניט געדויערט און האָט ניט געבראַכט קיין טרויעריגע רעזולטאַטען. איך האָב עס דאָ בלויז געבראַכט צו אילוסטרירען דעם ליידענשאַפטליכען באַגעהר פון די אינטעליגענטען, די אונגעהייערע בענקעניש, אַז דאָס פאָלק זאָל ערוואַכען און זאָל כאָטש עפּעס אָנהויבען טאָן.

אינטעליגענטען, וועלען די פרוכטען פון דעם זיעג בלויז ברענגען אַ אינדירעקטע ווערט.

צווישען די ארבייטער און פויערים פון איין זייט, און די אינטעליגענטען פון דער צווייטער זייט איז געווען אַ גרויסער אונטערשיעד. דער אונטערשיעד איז ניט באַשטאַנען בלויז אין דעם וואָס די אינטעליגענטען זיינען יא געווען געבילדעט, און די ארבייטער און פויערים זיינען דאָס ניט געווען. דאָס איז געווען אַ פונדאַמענטאַלער אונטערשיעד אין דער באַציהונג, אין דער שטעלונג צו דער רעוואָלוציע. דאָס איז געווען אַ פסיכאָלאָגישער אונטערשיעד. די ארבייטער, און אויך די פויערים האָבען דורך דער רעוואָלוציע געוואָלט פאַרווירקליכען זייערע קלאַסען־אינטערעסען, דאָס הייסט, זיי האָבען אין איהר געזוכט הויפטזעכליך מאַטעריעלע וויגאָדעס, ממשות'דיגע ווערטהען. די אינטעליגענטען ווידער האָבען דורך דער רעוואָלוציע געוואָלט קריעגען פאָליטישע פרייהייט, דאָס מיינט, זיי האָבען אין איהר געזוכט ניט קיין מאַטעריעלע, נור גייסטיגע ווערטהען. די ארבייטער און פויערים האָבען פון זיך געוואָלט אַרונטערוואַרפען די ממשות'דיגע קייטען, אין וועלכע זייערע קערפערס זיינען געפענטעט. די אינטעליגענטען ווידער האָבען געשטרעבט צו באַפרייען די מענשליכע נשמה.

די שטעלונג, די באַציהונג פון די ארבייטער און פויערים צו דער רעוואָלוציע איז געווען אַ דירעקטע. דער געדאַנק און די האַנדלונג איז ביי זיי געגאַנגען האַנט אין האַנט. אין זייערע האַנדלונגען האָבען זיי ניט געצווייפעלט און זיינען ניט געווען פאָרזיכטיג. די רעוואָלוציע האָבען זיי פאַרשטאַנען פשוט, זאָגאר פרימיטיוו. פאַר זיי איז אַלעס געווען קלאָהר און פאַרשטענדליך. זיי האָבען זיך ניט געדאַרפט פלפול'ען. אומעטום, אין אַלע ווינקעלאַך פון דער באַוועגונג האָבען זיי זיך אליין געקענט געפינען.

די באַציהונג פון די אינטעליגענטען צו דער רעוואָלוציע איז געווען אַ רעזולטאַט פון פאַרשיעדענע פאַרלאַנגען און געדאַנקען און געפיהלען. דער אינטעליגענט האָט געפיהלט דעם רוף פון דער

רעוואָלוציע ווי אַ מין קאַטעגאָרישען אימפעראַטיוו פון זיין אונשטערבליכער נשמה, און אין דערזעלבער צייט האָט ער גוט געוואוסט, אַז ער איז זיך מקריב פאַר אַ גרויסען מענשליכען אידעאַל. דער אינטעליגענט איז געוואָרען אַ רעוואָלוציאָנער מחמת דעם וואָס ער האָט געבענקט און געגאַרט נאָך אמת, שעהנקייט און גערעכטיגקייט. דער אינטעליגענט האָט אין דער רעוואָלוציע אריינגעבראַכט די גאַנצע פילאָסאָפישע גריבלעניש פון דעם מוח וואָס שטעלט זיך קיינמאָל ניט צופריעדען; די אַלע רעליגיעזע כונות פון מענשען, וועלכע זיינען ליידענשאַפטליך פאַרבענקט נאָך זייער גאָט; די אַלע צווייפלען און ספקות און פאַרגעניגענס און יסורים פון אַ נשמה וואָס צאַפעלט זיך אין די פראָבלעמען פון טויט און לעבען; דעם גאַנצען פלאָנטער פון ליידען און פריידען פון דער אויפריכטיגער, כשר'ער נשמה וואָס ראַנגעלט זיך אין בין השמשות צייט צווישען דעם געפיהל פון זיכערקייט און דער מורא פאַר אַ סכנה; די אַלע געזאַנגען און אָפקלאַנגען און פאַרלאַנגען פון די מענשליכע געפיהלען וואָס פיהרען פון ערגיץ ניט אין אַ לאַנד, וואו עס איז אַזוי ליכטיג און פאַרביג, אַז די מענשליכע פאַנטאַזיע קען זיך דאָס קוים פאָרשטעלען. עס זיינען געווען אַזעלכע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען געוואָרען רעוואָלוציאָנערען דערפאַר וואָס זיי האָבען געהאַט אַ שטאַרקען געפיהל פאַר אַ סאָציאַלער גערעכטיגקייט, און עס זיינען געווען אַזוינע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען צוגעשטאַנען צום קאַמף דערפאַר וואָס שטעהן פון ווייטענס בעת אַנדערע געבען די לעבענס אַוועק, הייסט פשוט זיין אַ טרוס; עס זיינען געווען אַזעלכע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען אריין אין די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס, ווייל זיי האָבען אין דעם געזעהן די שעהנקייט פון מענשליכע באַציהונגען, און עס זיינען געווען אַזוינע אינטעליגענטען, וועלכע האָבען זיך אָנגעשלאָסען אָן די רעוואָלוציאָנערע רייהען איבער דעם וואָס זיי האָבען געפיהלט, אַז זייער אייגען לעבען איז עפעס פוסט. אייניגע זיינען געוואָרען רעוואָלוציאָנערען, ווייל זיי זיינען גלאַט געווען בראַווע יונגען, אייניגע אויס פאַרצווייפלונג; אייניגע אויס שטאַרקייט, אַנדערע אויס

שוואַכקייט; אייניגע האָבען קעמפענדיג אַ נייע וועלט געשאַפען, אַנדערע האָבען זיך קעמפענדיג אויסבאַהאַלטען פאַר זיך אַליין. בכלל איז דער אינטעליגענט געווען אַ רעוואָלוציאָנער אַלס אַ יחיד, יעדער איינער האָט זיך געהאַט זיינע גייסטיגע מאָטיווען דערביי, און אַלע צוזאַמען האָבען זיי פלייסיג געשאַפען אַ נייע פּאָליטישע אָרדנונג, וואָס איז פאַר זיי געווען בלויז די שאָלעכץ פון דער זאַך וואָס זיי זוכען. דער רוסישער אינטעליגענט איז בכלל געווען זעהר אַ קאָמפּליצירטע ערשיינונג, און דאַריבער איז אַזוי שווער צו באַשטימען דעם טיפּ אינטעליגענטע רעוואָלוציאָנערן.

דער אונטערשיעד צווישען דעם אַרבייטער און דעם אינטעליגענט באַשטעהט אין דעם וואָס בעת דער ערשטער איז פול מיט ווילענס־קראַפט, איז דער צווייטער גאַנץ אָפט צופיעל אויסגערעכענט; דער ערשטער געפינט זיך אַליין אין דעם קאָנצערט פון זיינע חברים פונקט ווי אַן איינציגער אינסטרומענט פאַרליערט זיך ניט אינ'ם גאַנצען אָרקעסטער, דער צווייטער ווידער גריבעלט זיך אין זיך אַליין פאַר זיך אַליין. און פון דאַנען נעמען זיך די נשמה־דראַמעס פון דעם אינטעליגענטען רעוואָלוציאָנער.

„צו וואָס קעמפען?” — פרעגט אַ יונגער רעוואָלוציאָנער סטודענט אין וו. דמיטריעוואַ'ס ערצעהלונג „וואָלקענדלאַך”. און ער ענטפערט, אַז דאָס איז זעלבע ווי אויסצוטריקענען אַ זומפּ וואָס פאַרגיפטעט די לופט פון דער שטוב. „שטעל זיך פאָר, אַז ניט ווייט פון מיין הויז געפינט זיך אַ גרויסער זומפּ פון וועלכען עס טראָגט זיך זעהר אַ מיאוסער גערוך, וואָס פאַרגיפטעט די לופט וואָס איך אטעם. נו, וועסטו לאַכען פון מיר ווען איך וועל דעם זומפּ אויסטריקענען און דאָרטען פאַרפלאַנצען בלומען?”

„געווים ניט”. — ענטפערט זיין פריינד.

„כדי דאָס דורכצופיהרען וועל איך מוזען גראָבען גריבער, שטעהן ביז'ן די קניע אין שמוציגער וואַסער, צוביסען ווערען פון פיאַווקעס און פון אַנדערע שקצים ורמשים וואָס געפינען זיך אין דעם זומפּ. וועסטו מיך דערפאַר רופען „אידעאַליסט”? וועסטו דען זאָגען, אַז איך בין אַ נאַר דערפאַר וואָס איך נעם אויף זיך

אזוי פּיעל צרות בעת איך וואָלט געקענט פאַרהאַקען די פענסטער און צומאַכען די לאָדען כדי דער געשטאַנד פון'ם זומפּ זאָל צום הויז ניט צוקומען?"

„אין דעם איז גאָר ניט פאַראַן קיין אויסערגעוועהנליכעס, — זאָגט ער ווייטער. — אמת טאַקע, מען קען פאַרהאַקען די פענסטער, אָבער דער געשטאַנק וועט דאָך אריין אין הויז דורך די שפּאַלטען פון די לאָדען. אַ מענש אַן עמפּינדליכער, מיט נערווען, קען קיין הנאָה ניט האָבען פון'ם לעבען ווען עס טראָגט זיך אַ פּאַסקודנער געשטאַנק פון דער לופט וואָס ער אטעמט."

דאָס איז אפשר דער פּרימיטיווסטער באַגריף וועגען דער רעוואָלוציע אין די אינטעליגענטע קרייזען. די רעוואָלוציע איז אַ מין באַקוועמליכקייט. איך קען פון'ם לעבען קיין הנאָה ניט האָבען בעת אַנדערע זיינען אונטערדריקט. איך קען ניט עסען דעם אָנבייסען בעת עס טראָגט זיך אַ געשטאַנק פון'ם זומפּ. און דעריבער דאַרף איך זיך לאָזען צובייסען פון פּיאַווקעס און אַנדערע שקצים ורמשים אַבי אויסצודריינגען און אויסטריקענען דעם זומפּ. און אַבי דער זומפּ וועט שוין זיין אויסגעטריקענט, וועל איך זיך געמיטליך אַוועקזעצען ביי'ם טיש און וועל מיר עסען ברויט מיט פּוטער.

דאָס איז אַ פּרימיטיווער באַגריף, אָבער די פּסיכאָלאָגישע פּראָצעסען וואָס פיהרען זייערע אָנהענגער אין דעם רעוואָלוציאָנערען פייער, זיינען אַ סך קאָמפּליצירטער פון יענע וואָס פיהרען אין דעם רעוואָלוציאָנערען פייער אַזעלכע מענשען ווי פּאַוועל וולאַסאָוו און אַנדרעי נאַכאָדקאַ. וואָרים נאָך אַלעמען קען דער אינטעליגענט דאָך אויספיהרען צו פאַרהאַקען די פענסטער און ניט פיהלען דעם געשטאַנק. און אויב ער וואַרפט זיך יאָ אַריין אין דעם רעוואָלוציאָנערען קאַמף איז דאָס דערפאַר, ווייל ער גאַרט נאָך האַרמאָניע.

אין די מעהרסטע פאַלען זיינען די באַגריפען פיינער און עדעלער.

ו. ווערעסאַיעוו האָט זיין זעלטענעם טאַלאַנט געווידמעט צו

באַשרייבען די זעלען־דראַמעס פון די אינטעליגענטען און דין די פאַרשידענע שטופען פון דעם רוסישען געזעלשאַפטליכען לעבען. אין זיינע ערצעהלונגען שטעלט ער זיך אַ סך אָפּ דאַרויף ווי די רוסישע אינטעליגענטען האָבען זיך באַצויגען צו דער רעוואָלוציע.

מיר וועלען דאָ איבערגעבען אייניגע טיפען, אינטעליגענטען רעוואָלוציאָנערען אין אָנפאַנג פון'ם צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט: טאָקאַריאָוו, אַ געוועזענער רעוואָלוציאָנער, וועלכער האָט זיך ניט לאַנג צוריק אומגעקעהרט פון סיביר; טאַניאַ, זיין שוועסטער, אַ יונגע מיידעל, וועלכע האָט אויפגעגעבען דאָס לערנען אין אוניווערסיטעט כדי זי זאָל זיין „פריי"; וואַריאַ, אַ דאָקטאָרשע אין אַ זעמסטוואָ־שפיטאָל; סערגעי, איהר ברודער, אַ סטודענט. פון אָט דעם גאַנצען קרוזשאָק איז טאָקאַריאָוו, אַ מאָן פון איבער דרייסיג יאָהר, דער איינציגער וואָס הויבט אָן קלעהרען וועגען דעם ווי אַזוי ער זאָל זיך צושלאָגען צו עפעס אַ גוטער קאַריערע. די אַנדערע קימערען זיך גאָר ניט וועגען אַזעלכע זאַכען ווי קאַריערעס, באַקוועמליכקייטען און אַנדערע „קלייניגקייטען". יעדער איינער פון זיי מוז טאָן אַ געוויסע אַרבייט כדי צו האָבען פון וואַנען צו לעבען, אָבער דאָס איז זיך גאָר אַ זייטיגע זאַך. אַ נישטיגע זאַך. „פאַר וואָס ביזטו אַרויס פון אוניווערזיטעט?" פרעגט טאָקאַריאָוו זיין שוועסטער, וועמען ער האָט אַ לענגערע צייט ניט געזעהן. צו וואָס דאַרף איך איהם? — ענטפערט טאַניאַ. — דער אוניווערזיטעט קומט צוניץ בלויז אין אָנפאַנג, כדי צו קריעגען גוטע פאַרבינדונגען. אָבער ווען מען האָט זיי שוין, דאַרף מען שוין דעם אוניווערסיטעט ניט האָבען."

„אָבער אין אוניווערסיטעט קריעגט מען דאָך אַ סיסטעמאַטישע בילדונג!"

שיסט טאַניאַ אוים אַ געלעכטער.

„עס הויבט זיך גאָר ניט אָן! אין אוניווערסיטעט קריעגט מען אַ דיפלאָם, אָבער ניט קיין סיסטעמאַטישע בילדונג. איך בין שוין ניט קיין מיידעלע פון זעכצעהן יאָהר און איך קען זיך בילדען אָהן'ם פראָפעסאָר'ס טיטעל."

„מאַרנע. דו ביזט דאָך שוין א קורסיסטקע. וואָס וועט דיר שאדען אויב דו וועסט יאָ ענדיגען דעם קורס און יאָ קריגען א דיפלאָם? גלויב מיר, אז אין דער צוקונפט וועט דיר דער דיפלאָם זיכער צוניץ קומען.״

„אָה, ווער דאַרף דאָס קלעהרען וועגען דער צוקונפט! איך האָב פאַר דער צוקונפט קיין מורא ניט. איך וועל שוין מיין שטעטעל קענען באשטעהן אָהן א דיפלאָם אויך. און חוץ דעם, ביזטו דען אַליין ניט ארוים פון׳ם מעדיצינישען פאַקולטעט א יאָהר פאַר׳ן ענדיגען?״

דאַרויף קען שוין טאָקאַריאָוו גאָר ניט ענטפערן. זי האָט איהם צוקלאַפּט מיט זיין אייגענעם געוועהר. ווען ער איז געוועזן אינגער איז ער אויך געוועזן פונקט אַזוי ווי טאַניאַ און זיך אויך ניט געקימערט וועגען זייטיגע זאַכען.

דער אינטערעס אין סאָציאַלע פּראָבלעמען פאַראייניגט זיי אַלעמען. זיי ריידען מיט באַגייסטערונג וועגען דעם לעצטען צוזאמענפאָהר פון דער דייטשער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי. זיי זיינען שטאַרק פארקאָכט אין דער פּאָלעמיק צווישען דעם אָרטאָדאָקסישען מארקסיזם און דעם רעוויזיאָניזם. זיי גלויבען אַלע אין דעם, אַז עס וועט אויסברעכען א רעוואָלוציע. זיי רעכענען דאָס פאַר זייער פּליכט זיך צו באַטייליגען אין דער רעוואָלוציע, און יעדער איינער פון זיי דערפרעהט זיך זעהענדיג ווי עס ווייזען זיך שוין סימנים פון אַן איבערקעהרעניש.

איינמאָל, פאַרברענגענדיג דעם זומער אויף א דאַטשע, שפּאַצירען זיי זיך אַזוי אין פעלד און שמועסען. מיט אַמאָל רוקט זיך אָן א שטורעם. עס הויבט אָן דונערען און בליצען און דער הימעל ווערט פאַרוואָלקענט. רופט וואַריאַ אוים מיט באַגייסטערונג:

„איך האָב אַזוי ליעב א שטורם! ווי שעהן דאָס איז! איך פּיהל ווי עס ט־אָגט מיך אין דער לופטען. א שטורם איז פול מיט קראַפט, א שטורם ווייסט ניט פון קיין צווייפלען, ער איז שאַפענד. ווען עס שטורמט קען זיך א מענש ניט קווייקלען, קען ער ניט פרעגען קיין שאלות. אַלעס וואָס דו טוסט דאַן איז גוט, נויטיג, פּונקט

דאָס וואָס מען דאַרף טאָן. און ווי גוט עס איז צו טאָן, ניט צו האָבען קיין צווייפלען, גלייך ווי עפּעס אַ ווילדע קראַפט וואָלט דיך געכאַפּט און גענומען טראָגען אַלץ ווייטער און ווייטער.“

טאַניאַ זאָגט ,אַז די צייט איז איצטער אויך אַ שטורמדיגע, אָבער וואַריאַ שטימט מיט איהר ניט איין.

„ניין, וואו איז ער, דער שטורם? בלויז אויף אַ ווײלע האָט זיך געדוכט, אַז עפּעס קומט טאַקע פאָר. אָבער עס איז דערפון גאָר ניט געוואָרען. איצט איז אַלעס ווידער שטיל, איצט איז אורמעטום ווידער פינסטער. אַלעס איז פלאַך, פאַרשלאָפען, שטיל. די כוואַליע איז ניט געקומען, יענע גרויסע כוואַליע וואָס דערהויבט מענשען און ברענגט זיי דערצו, אַז זיי זאָלען אָן אַלעס פאַרגעסען, וואָס מאַכט שטאַרק די שוואַכע, וואָס שאַרט אַוועק די צווייפלען, וואָס דערהויבט דעם גייסט. דעם וועג האָט מען געפונען, אָבער עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז מיט אַזאַ וועג קען מען געהן בלויז אין די ביכער.“

„בלויז אין די ביכער ? ! — איז טאַניאַ ניט צופרידען פון וואַריאַ'ס טענות, — ביזטו בלינד ? זעהסטו דען ניט וואָס עס קומט פאָר ?“

„איך בין זיכער, אַז איך זעה אַלעס. עס ווייזט זיך יאָ עפּעס אַ שטיקעל אָנפאַנג, אָן אָנצוהערעניש אויף עפּעס, אָבער ניט מעהר. געדענקסטו וואָס דאָסטאָיעווסקי האָט געזאָגט וועגען דעם „אייביגען וואַנדערער“, דעם רוסישען אינטעליגענט און זיין דראַמע ? ערשט ניט לאַנג צוריק האָט זיך געדוכט, אַז די פראַגע איז שוין געלעזט, דער וואַנדערער האָט אויפגעהערט וואַנדערען, אַ שטאַרקע מאַכט האָט זיך אַ הויב געטאָן פון אונטען, אָבער וואָס איז געוואָרען דערפון ? ס'פאַרשטעהט זיך, אַז עס איז אַ גרויסער אונטערשיעד פון אַמאָל ביז איצט. די צייטען האָבען זיך געענדערט, אָבער די ענדערונגען זיינען זעהר קליינע. פונקט ווי אַמאָל זיינען מיר איצט אויך מלכים אין דער מלוכה פון אידען און הימלאָזע וואַנדערער אין לעבען.

דער יונגער סערגעי דענקט, אז עס איז א באליידיגונג צו זיין אָפּהענגיג אָן א געהיימניספולער „שטארקער מאכט". ער קען ניט שפּרינגען קדוש פאר דעם פּשוט'ען גאָט — מאסען־באוועגונג. ער וויל זיך פארלאָזן אויף זיינע אייגענע כוחות און אויף די כוחות פון די מענשען, וועלכע געהערען צו זיין קלאס. אָבער די אנדערע טענה'ן, אז אין אוואנגארד איז גוט בלויז דאן ווען עס איז דאָ א גוטער רעזערוו, און אז עטליכע סערגעים וועלען ניט האָבען גענוג כוחות צו צוברעכען די אלטע ווענט.

אזוי האָבען א סך רוסישע אינטעליגענטען אויף די דאטשעס דיסקוטירט וועגען די אייביגע פּראָבלעמען פון דער רעוואָלוציע, גלויבענדיג באמונה שלמה, אז אָט־אָט קומט זי שוין די רעוואָלוציע, אז אָט־אָט גיט זיך א הויב די גרויסע „שטארקע מאכט".

מיט א באזונדער מין אכטונג האָבען זיך די רוסישע אינטעליגענטען פון דעם טיפּ באצויגען צו דער „גרויסער שטארקער מאכט", אָדער צו איינעם וואָס באלאנגט צו איהר. ווען צו טאָקאריאָוו'ן קומט צו פאָהרען זיינער א פריינד, וואלויעוו, א פּשוט'ער ארבייטער, וועלכער האָט ביז 20 יאָהר ניט געקענט לייענען און שרייבען, באטראכטען איהם אלע ווי א מענשען וואָס קומט פון אן אנדער וועלט און מען הערט זיך צו צו זיינע מיינונגען גלייך יעדער וואָרט וואָלט געווען א תורה, כאָטש זיינע מיינונגען צייכענען זיך ניט אוים מיט קיין באזונדער טיעפקייט. אלע זיינען באגייסטערט. „א נייער מענש!" „א נייע פּסיכאָלאָגיע!"

דער גאנצער קרוזשאָק קוקט ארוים אויף דער „כוואליע", און ווי מען וועט נור דערזעהן, אז זי האלט שוין אין קומען, וועלען זיך אלע מיט לייב און לעבען א נעהם טאָן צו דער ארבייט. דער איינציגער וואָס וועט אפשר אויסען בלייבען וועט זיין טאָקאריאָוו.

דערוויילע איז טאניא די איינציגע, וועמען עס ציהט אזוי שטארק צו דער רעוואָלוציאָנער באוועגונג. זי איז די טיפּישע יונגע רעוואָלוציאָנערקע, וועלכע קען ניט זיצען לעדיג. זי איז גרייט צו טאָן פאר'ן פאָלק אלץ אין דער וועלט. איידער זי איז געקומען אהיים האָט זי אין איינעם פון די אויעזדען ארויסגעהאָלפען

הונגעריגע פּויערים. דאָרטען האָט זי אויסגעגעבען דאָס ביסעל געלט וואָס זי האָט פאַרמאָגט און געאַרבייט מיט אַלע כוחות צו העלפען די אומגליקליכע. ווען זי קומט צוריק אין שטאָדט, האָט זי ניט קיין געלט און קיין ארבייט קען זי ניט געפינען. אָבער דאָס קימערט זי וועניג וואָס; פאַר קיין נויט האָט זי קיין מורא ניט.

איינס און צוויי באַשליסט זי אַ זאַך, און ווען זי באַשליסט עפּעס מוז זי דאָס דורכפיהרען. זי גלויבט, אַז גאָר אין גיכען וועט דער שטורם אויסברעכען. זי פיהלט, אַז דער שטורם קומט שוין. איהר נשמה איז ווי א וואונדערבאַרער מוזיקאַלישער אינסטרומענט מיט א סך גוטע סטרונעס. יעדער פּאַסירונג פון'ם לעבען געפינט דאָרטען אַן אָפּקלאַנג. זי איז פול מיט האָפנונגען און שטרעבונגען.

ביי טאַניא'ן איז דאָס גאַנצע לעבען אַ יום־טוב, איהר רעוואָלוציאָנערע ארבייט איז אַ הייליגער קרבן אין דעם שעהנעם טעמפּעל פון לעבען. אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג איז זי טעטיג ניט דערפאַר וואָס זי איז פאַרפליכטעט, נור דערפאַר וואָס דאָס פאַרשאַפט איהר דעם גרעסטען פאַרגעניגען. פאַר אַזאַ זאַך ווי מאַניערען קימערט זי זיך ניט, זי איז אָפענהערציג און זאָגט וואָס זי וויל. זי קען זיך גאָר ניט פאָרשטעלען ווי אַזוי אַ מענש קען ביי זיך פּועל'ען צו לעבען שטיל און רוהיג.

פאַר'ן טויט האָט זי קיין מורא ניט. זי דענקט גאָר קיין מאָל ניט וועגען דעם. „איך קען גאָר ניט פאַרשטעהן, וואָס ס'הייסט עפּעס אַ מענש שטאַרבט. — זאָגט טאַניא. — לעבען, שטרעבען, טהאָן, אָטעמען און מיט אַמאָל שטאַרבען, ווען אַלעס איז אַזוי וואונדערבאַר שעהן!" אין איהר פּראָגראַמע געהט דער טויט ניט אריין.

טאַניא איז איינע פון די פּיאָנערען, וועלכע זיינען אַוועק צו די ארבייטער פאַרשפּרייטען דאָס רעוואָלוציאָנערע פייער. זי וואַרט ניט ביז די „מאַסען" וועלען קומען צו איהר. זי פּלפּול'ט זיך ניט וועגען דער „כוואַליע". זי וואַרט ניט ביז די אָרגאַניזאַציע וועט עפּעס אָנהויבען טהאָן. זי זוכט אַליין אויס טויזענטערליי געלעגענהייטען צו קומען אין פאַרבינדונג מיט די ארבייטער.

זי באַקענט זיך מיט זיי אין גאַס און אין באַהן. זי רעדט מיט זיי וועגען דעם וואָס זי פיהלט, און ווייל זי רעדט אַזוי וואַרים און אויפריכטיג, הערען זיי זיך צו צו איהרע ווערטער. טאַניאַ איז איינע פון די פערזענליכקייטען, וועלכע טראָגען אריין פרייד אין דער שטרענגער רעוואָלוציאָנערער ארבייט מיט אַ ליעבליכען שמייבעל, וועלכע האָבען די טורמע געמאַכט ליכטיגער פאַר די מענשען, וועלכע זיינען געוועזען פארשפּאַרט צוזאַמען מיט איהר, וועלכע האָבען געמאַרשירט אין די ערשטע רייהען אויף אַ דעמאָנסטראַציע און גערעדט פריינדליך צו באַוואָפענטע סאָלדאַטען; טאַניאַ איז געוועזען איינע פון די רעוואָלוציאָנערקעס, וועלכע האָבען מיט אַ רויטער פאָהן אין האַנט אונטערגעגעבען מוט די חברים ניט אויפצוגעבען די באַריקאַדען אין אַ גאַסען־שלאַכט, ביז אַ קויל האָט איהר אין דער ברוסט געטראָפען און זי איז געפאַלען, אויסמישענדיג איהר רויטע בלוט מיט דער רויטקייט פון דער רעוואָלוציאָנערער פאָהן.

אָסיען־צייט פאָהט טאַניאַ אוועק קיין פעטערבורג. איהר ברודער באַגלייט זי צום באַהן. ווען ער געהט צוריק אַהיים, שוועבט איהם פאַר די אויגען איהר פנים, אַן ענערגישער, אויסדרוקספולער, באַוועגליכער פנים. „מאָדנע, — זאָגט דער מחבר. — ער האָט גוט געוואוסט, אַז זי האָט זיך אַוועקגעלאָזט אויף זעהר אַ געפעהרליכען וועג. דאָך האָט ער זיך ניט געשראָקען פאַר איהר צוקונפט, ער האָט אויך ניט געפיהלט קיין רחמנות צו איהר. פאַרקערט, ער האָט געפיהלט, ווי ער איז זי אַזוי מקנא דאַרויף, וואָס זי רייסט זיך אַזוי צום לעבען און האָט קיין מורא ניט פאַר'ן טויט“.

טאָקאַריאָוו אַליין האָט ניט פאַרלאָרען דעם גלויבען, ער האָט בלויז פאַרלאָרען דעם חשק עפּעס צו טאָן. זיינע יוגענדס־אידעאַלען זיינען איהם טייער, ער האָט דעם גרעסטען רעספּעקט פאַר די מענשען, וועלכע זיינען פעהיג זיך מקריב צו זיין פאַר זייערע אידעאַלען, ער דענקט, אַז דאָס איז די איינציגע גוטע זאַך אין'ם מענשליכען לעבען, אָבער עפּעס פעהלט איהם. „איך האָב מורא אין מיין אייגענער נשמה אריינצוקוקען, — זאָגט טאָקאַריאָוו. —

איך פיהל, אַז עפּעס ווערט אין מיר פאַרשוואונדען, עפּעס אַ גרויסע, נויטיגע זאַך, אָהן וואָס אַ מענש קען ניט לעבען. דער נויטיגסטער געפיהל ווערט פאַרשוואונדען און קיין אַנדער זאַך קען זיין פּלאַץ ניט פאַרנעמען. עפּעס ווער איך גלייכגילטיג צו אַלעם. אַ וואַנט שטעלט זיך אַוועק צווישען מיר און די אַנדערע מענשען.“ טאַקאַריאָוו אַליין ווייסט גאַנץ גוט, אַז דאָס איז פאַר איהם דער גרעסטער קלאַפּ, אַז דאָס איז פאַר איהם אַ גייסטיגער טויט, אָבער ער קען זיך גאָר ניט העלפען. עס איז פּונקט ווי איינער ווייסט, אַז ער געהט אַרונטער פון זינען און האָט ניט קיין כח זיך צו העלפען.

טאַקאַריאָוו האָט ניט געביטען זיינע אידעען, און דאָך פיהלט ער זיך עפּעס געקרענקט ווען ער זעהט ווי דער יונגער דור פיהרט זיך אויף. ער איז קיהלער. ער איז טאָלעראַנטער, ער קען פאַרשטעהן ווען עס איז נויטיג צו מאַכען אַ פּשרה. ער האַלט פון דעם כלל, אַז פון צוויי צרות קלייבט מען אויס די קלענערע. ער קען ניט איינשטימען מיט דעם יונגען סערגעי, וועלכער זאָגט, אַז מען טאָר קיין פּשרות ניט מאַכען. זיין מיינונג איז, אַז „עהרליכע מענשען מוזען באַווייזען מיט ווערטער ווי אויך מיט האַנדלונגען, אַז אַ שאַנדע איז אַ שאַנדע, פּונקט ווי פאַלשע מענשען באַווייזען, אַז אַ שאַנדע איז די פיינסטע זאַך.“ טאַקאַריאָוו איז זיכער, אַז פּשרות מוז מען מאַכען, ווייל אַנדערש וואָלט גאָר די וועלט ניט געקענט עקזיסטירען. ער שפּאַרט זיך מיט דער יוגענד, ער פּרואווט זיי באַווייזען, אַז זיי זיינען ניט גערעכט, און אין דערזעלבער צייט באַוואונדערט ער די שעהנקייט און דעם אמת, וואָס ליגט אין דער בראַווקייט פון דער יוגענד.

טאַקאַריאָוו גלויבט אין דער רעוואָלוציע. און דאָך, ווען ער קומט צו זיינעם אַ פריינד, אַ לאַנדבאַזיצער, וועלכער לעבט אין וואוילטאָג, איז ער איהם מקנא. „ווי גוט עס איז אַזוי צו לעבען! —קלערט ער זיך.—אַ שעהנע ווייב, אַ גראַציעזע. אַ שעהנער זומער־פּלאַץ מיט לינדען־בוימער אַרום און אַרום און מיט ווייסע טישטיכער אויפ׳ן טיש, מיט געסט, וואָס פאָהרען אַהיים ביינאַכט

אין קאַרעטעס. גרויסע וואַזאָנעס, טערקישע טעפּיכער און אַ גרויסער שרייבטיש.“

טאָקאַריאָוו ווייסט, אַז פאַר אַ רעוואָלוציאָנער פּאַסט ניט צו האָבען אַזעלכע בורזשואַזע מיינונגען, אָבער ער קען זיך גאָר ניט העלפען.

ער ווייסט, אַז ער איז פאַרפאַלענער מענש. ער קוקט אויף זיך אליין ווי אויף אַ מענשען, וועלכער איז געוואָרען קראַנק און פוילט לעבעדיגערהייט.

„עפעס איז פאָרגעקומען אין זיין נשמה, — זאָגט דער מחבר. —עפעס איז אין איהם דערשטיקט געוואָרען. ער האָט געזעהן און געפיהלט ווי אַרום איהם איז אַלעס קאַלט, פאַרפראָרען און אָנגעכמורעט. ער האָט ניט געקענט פאַרגעסען זיינע טרוימען וועגען אַ שעהנעם פּאַלאַץ און אַ באַקוועמען לעבען, און אין דערזעלבער צייט זיינען איהם די טרוימען געווען פרעמד. פאַרוואָס? ווייל וואָס פאַר אַ ווערט האָט דאָס לעבען, ווען מען האָט ניט עפּעס אַ גרויסע אויפגאַבע? איצט האָט ער נאָך מעהר ווי אַלע מאָל פאַרשטאַנען, אַז עס איז אוממעגליך צו לעבען ווען מען האָט ניט קיין אויפגאַבע, און אַז אַ מענש וואָס האָט יאָ אַן אויפגאַבע אין לעבען, איז גרייט אַפילו דאָס לעבען אַוועקצוגעבען. אויב אָבער אַ מענש פאַראייניגט די פראַגע וועגען אַן אויפגאַבע אין לעבען, מיט דער פראַגע וועגען געלט און אַ קאַריערע, איז בעסער, אַז ער זאָל דאָס ערשטע אינגאַנצען אויפגעבען. און טאָקאַריאָוו האָט זיך געשעמט פאַר זיך אַליין.“

טאָקאַריאָוו האָט ניט ליעב געהאַט דעם יונגען סערגעי׳ען, וועלכער וויל פון קיין פּשרות ניט וויסען, פּונקט ווי אַ בעל־עבירה׳ניק האָט ניט ליעב זיין געוויסען, דאָך האַלט ער מיט איהם אין איין דעבאַטירען וועגען זיין אייגענעם לעבען. און איינמאָל ווערט ער גאָר אָפענהערציג און מאַכט צו איהם אַזוי:

„הער מיך אויס. איך בין אַ גאַנץ געוועהנליכער מענש. איך בין באַשאַפען געוואָרען צו לעבען שטיל און רוהיג און זיך אין קיין זאַך ניט מישען, ניט צו האָבען קיין ערנסטע פּראָבלעמען, צו לע־

בען אזוי ווי א געוועהנליכער בשר ודם, פארדיענען געלט, ניט זיין צופריעדען פון מיין ארבייט, זיך פרוכפערען און מעהרען און שפּיעלען אין קאָרטען אלע אויף דער נאכט. אונטער גינסטיגע אומשטענדען ווערען די אומקלאָרע באגעהרען פארוואנדעלט אין א שטרעבונג נאָך א באשטימטען אידעאל. דאַן ווערט דער מענש א קעמפער, ער איז גרייט דאָס לעבען אוועקצוגעבען פאר זיין אידעאל, ווייל ער גלויבט, אז אָהן א גרויסען ציעל, אָהן א וויכטיגער אויפגאבע איז דאָס לעבען קיין לעבען ניט. אָבער דערנאָך געהען אוועק א פּאָר יאָהר. די פליגעל ווערען פארטריקענט און פאלען ארונטער און דער מענש בלייבט עפּעס ווי ניט אהין און ניט אהער. די פריהערדיגע ציעלען, וועלכע האָבען איהם באגייסטערט, ווערען פארשוואונדען און שטארבען אָפּ פאר איהם. און אָט אין אזא מדרגה בין איך איצט. איז אָבער די צרה, וואָס מיין פארגאנגענהייט דערגעהט מיך די יאָהרען און לאָזט מיך ניט רוהען. איך האָב מורא פאר דער פוסטקייט וואָס שטעהט מיר פאָר, איך קען פאָרט ניט לעבען אָהן א ציעל און אָהן א באדייטונג. מיינע פליגעל זיינען אָפּגעהאקט, און איך קען זיך ניט אויפהויבען איבער'ן זומפּ... וואָס קען מיר געבען כח צו לעבען ווי א מענש? פילאָסאָפיע? רעליגיע? מיין אייגענע נשמה גליטשט זיך ארוים!... מיט וואָס קען איך זי פארהאלטען?"

דורות און דורות האָט זיך די רוסישע אינטעליגענץ אין אנגסטען געצאפּעלט. אין הארצען האָבען זיי געפיהלט א שטאַקען פארלאנג עפּעס צו טאָן, און די אומשטענדען האָבען זיי געצוואונגען צו לעבען אין זומפּ. אין דער פאנטאזיע האָבען זיי זיך פאָרגעשטעלט די וואונדערבארסטע זאכען, די שעהנסטע אידעאלען, אָבער קיין ווילענסקראפט דורכצופיהרען רי אידעאלען האָבען זיי ניט געהאט. די געוועהנליכע ביאָגראפיע פון דעם רוסישען אינטעליגענט קען אויסגעשטעלט ווערען אזוי: צו צוואנציג יאָהר, א פארברענטער רעוואָלוציאָנער (אין דער טעאָריע), געגען קאָמפּראָמיסען (אין דיסקוסיעס מיט די פריינד), באגייסטערט פאר די נייעסטע סאָציאלע אידעאלען; צו פינף און צוואנציג יאָהר א

אויעזדנער דאָקטאָר אָדער א לעהרער, אָדער אן אגראָנאָם, סטארעט זיך מיט אלע מעגליכקייטען צו זיין פראָגרעסיוו און מענשליך און קען גאָר ניט טאָן איבער דער ביוראָקראטישער מאשין און איבער דער פוילקייט פון דער אזויגערופענער „געזעלשאפט“; צו דרייסיג יאָהר, אן „אויסגעמאטערטער“ מענש, ענטוישט אין דעם קאמף, פארביטערט פון די פעהלערען, געוואוינט זיך ביסלעכווייז צו צו זיין סביבה, טרינקט בראנפען און שפיעלט אלע אויף דער נאכט אין קאָרטען אויס לאנגווייליגקייט; צו פינף און דרייסיג יאָהר, א גייסטיג צובראָכענער מענש, שוין צוגעוואוינט צו דער סביבה אין וועלכער ער לעבט, ווייסט דאָך, אז ער איז א קרבן, פיהלט טיעף ביי זיך אין הארצען דעם באגעהר צו שעהנקייט און אמת און בענקט נאָך אן אנדער לעבען, וואָס איז פול מיט שטורם און שיין. אין דער רוסישער ליטעראטור געפינט מען א סך אזעלכע ביאָגראפיעס, פון גאָנטשאראָוו'ס אבלאָמאָוו ביז טשעכאָוו'ס טיפען. אין א געוויסען זין איז ווערעסאיעוו'ס טאָקאריאָוו דער לעצטער פון דעם מין טיפען. די צייטען זיינען גיך געוואָרען שטורמדיגער, און די מעהרסטע טאָקאריאָווס זיינען ארייַנגעדרעהט געוואָרען אין דער רעוואָלוציאָנערער ראָד. אבער אפילו אין דעם, סאמע קאָך פון דעם גרויסען קאמף, פארנעמענדיג פאראנטוואָרטליכע אמטען, פיהרענדיג און ווערענדיג געפיהרט פון די געוואלדיג־גרויסע פאסירונגען, זיינען די מענשען פון דעם מין אין עצם אלץ געבליבען דיזעלבע. די ירושה פון דורות אינטעליגענטען איז שווער אויף זייערע אקסלען געלעגען.

טאָקאריאָוו האָט ניט קיין כח צו שטארבען. ער פרואווט דאָס, אבער ער קען ניט. ווארוא איז שטארקער. זי קען זיך אפילו ניט באקלאָגען, אז איהר לעבען איז פוסט. אליין איז זי א געהילפס־דאָקטאָר אין א האָספיטאל, זעהר איבערגעגעבען דער ארבייט; די פאציענטען האָבען זי ליעב און זיי זיינען איהר דאנקבאר פאר דער גוטסקייט וואָס זי ווייזט זיי ארויס. אין איהר ארבייט איז זי פון די מענשען, וואָס מאכען קיין פשרות ניט. עס געהט ניט אוועק דער טאָג, זי זאָל זיך ניט איינשטעלען דאָס לע־

בען צוליעב די פּאַציענטען. אַרום די געפעהרליכסטע חולאים געהט זי אַרום און קלערט גאָר ניט וועגען דעם, וואָס זי קען זיך נאָך אָנשטעקען פון זיי. און ווען די זעמסטוואָ באַשליסט אויסצודרייקען אַ דאַנק פאַר איהר גוטער אַרבייט, פיהלט זיך וואַריאַ געקרענקט. „ווי קען מען דאָס דאַנקען אַ מענשען דערפאַר וואָס ער טוט זיין פליכט? — קען זי ניט פאַרשטעהן. — דאָס איז דאָך לעכערליך! איך אַרבייט ניט פאַר דער זעמסטוואָ, און עס געהט מיר ניט אָן צי די זעמסטוואָ איז פון מיין אַרבייט צופריעדען צי ניין.“

וואַריאַ האָט אַלע אורזאַכען צו זיין צופריעדען מיט איהר לעבען. אָבער זי לעבט איבער די זעלבע יסורים, וואָס טאָקאַריאָוו. „עפּעס ווערט אין מיר פאַרטריקענט, — זאָגט זי טאָקאַריאָוו׳ען. — פונקט ווי עס ווערט פאַרטריקענט אַ צווייג פון אַ בוים. לפנים דוכט זיך, אַז די צווייג איז געבליבען דיזעלבע, אַז קיין זאַך האָט זיך אין איהר ניט געענדערט, אָבער די בויגזאַמקייט פעהלט, ניטאָ מעהר די ווייכקייט, פאַרשוואונדען געוואָרען דאָס לעבען, די צווייג איז טרוקען. דאָס זעלבע איז מיט מיר. אַלעס איז, דוכט זיך, דאָס זעלבע וואָס פריהער. מיינע אַנשויאונגען, מיינע ציעלען, מיינע שטרעבונגען, אָבער עס פעהלט דער גייסט... איך האָב ניט דאָס פאַרלאַנג זיך אַליין מקריב צו זיין, כאָטש מיין לעבען האָט ביי מיר גאָר ניט די ווערט...“

פאַר׳ן טויט האָט וואַריאַ קיין מורא ניט, אָבער אין דער זעלבער צייט פעהלט איהר דער טיעפער אינטערעס צום לעבען. און ווען זי באַגרייפט דאָס, מאַכט זי אַ סוף צו איהר לעבען. זי שטעקט זיך אומיסטען אָן מיט אַ געפעהרליכער קראַנקהייט און שטאַרבט אַזוי שטיל, ווי זי האָט געלעבט. ווען זי וואָלט געלעבט נאָך אַ פּאָר יאָהר, וואָלט זי אפשר געהאַט דאָס פאַרגעניגען צו פיהלען דאָס אָנקומען פון דעם נייעם לעבען אין לאַנד, און דאָס וואָלט אפשר אַריינגעטראָגען אַ נייעם שטראָם אין איהר אייגענעם לעבען. אָדער אפשר וואָלט זי אין דער רעוואָלוציע געזוכט צו אַנטלויפען

פון זיך אליין און וואלט דעם געפיהל פון פוסטקייט אריינגעטראָגען אין דעם סאמע הארץ פון דער שלאכט. אזעלכע וואריאם זיינען געווען זעהר א סך.

29טער קאַפּיטעל.

„פּראָפעסיאָנעלע רעוואָלוציאָנערען."

זייענדיג אין אויסלאַנד האָט אַנדרעי באַלאָטאָוו איבערגעלעבט דאָס זעלבע וואָס אַ בעל־הבית לעבט איבער, ווען מען גיט די בעל־הבית'קייט איבער אין די רעכט פון פרעמדע מענשען. די ריזיגע פּאַרטיי, מיט אָפּטיילונגען איבער גאַנץ רוסלאַנד, מיט דינאַמיט זאַוואָדען, געהיימע צייטונגען, טעראָריסטישע גרופּען, פאַרשידענערליי קאָמיטעטען, „בראַטסטוואָס" (ברודערשאַפטען) פון פויערים, אַרבייטער פאַראיינען, סטודענטישע קרוזשאָקען, פאַראיינען פון אָפיצערען און סאָלדאַטען, נצחונות, נידערלאַגעס, סטרייקס, דעמאָנסטראַציעס, אינטריגעס און אַרעסטען — אַט די אַלע זאַכען האָבען ביי איהם אויסגעקוקט ווי אַ גרויסע בעל־הבית'ישקייט, אויף וועלכער מען דאַרף גוט אויפּפּאַסען. ער האָט ניט פאַרשטאַנען, אַז זיינע חברים (פון דעם צענטראַלען קאָמיטעט) האָבען אויך געקוקט אויף דער פּאַרטיי ווי אויף אַ גרויסער ווירטשאַפט, וועלכע באַלאַנגט אָבער ניט צו באַלאָטאָוו'ען, נאָר צו יעדען איינעם פון זיי. און ווען ער וואָלט דאָס אפילו יאָ פאַרשטאַנען, וואָלט ער זיך אויך ניט געביטען. ער וואָלט ניט אויפגעהערט צו פיהלען דאָס זעלבע וואָס גיט איהם כח צו אַרבייטען און לעבען „אונלעגאַל", דאָס הייסט צו אַרבייטען און לעבען אָהן אַ פאַמיליע, אָהן אַ היים און אָהן מורא ערוואַרטען טורמע אָדער דעם טויט. בלויז די טיעפע איינגעוואָרצעלטע איבערצייגונג, אַז די פּאַרטיי איז די מוטער פון דער רעוואָלוציע און אַז ער, אַנדרעי באָלאָטאָוו, איז דער געטרייסטער, געהאָרכזאַמסטער און מוטיגסטער פון איהרע מיטגלידער, די איבערצייגונג, אַז אָהן איהם, דעם

הויפּט בעל־הבית, וואָלט זיך די פּאַרטיי צופאַלען אויף שטיקלאַך און פון דער בעל־הבית׳ישקייט וואָלט געוואָרען אַ תל, האָט איהם נעגעבען כח צו לעבען אַזוי ווי ער האָט געלעבט. און דאַריבער האָט ער פון קיין רוה ניט געוואוסט, דערפאַר האָט ער איבערגעלעבט די אַלע זאָרגען און דאגות וואָס אַ בעל־הבית לעבט געוועהנליך איבער.“

אַזוי באַשרייבט וו. ראָפּשין *) אין זיין ערצעהלונג „דאָס וואָס ס׳איז ניט געווען“, דעם טיפּ וואָס איז געווען באַקאַנט אַלס „פּראָפעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער.“ אַנדרעי באָלאָטאָוו אַליין שטאַמט פון אַ געהויבענעם יחוס, אַ גענעראַל׳ס אַ זוהן, אַ הויכגעבילדעטער מענש. אָבער אַנדרעי באָלאָטאָוו איז פון די מענשען, וועלכע דענקען קיינמאָל ניט וועגען זיך און האָבען גאָר ניט אין זינען זייער אייגען לעבען. ער איז פּשוט אַן אינסטרומענט אין זיין פּאַרטיי. ער איז מיט לייב און לעבען איבערגעגעבען דער אָרגאַניזאַציע.

„יענע שווערע צייטען, ווען ער האָט נאָך מורא געהאַט, זיינען שוין לאַנג אַוועק, — זאָגט דער מחבר. — פּונקט ווי אַ מאַטראָז ווערט צוגעוואוינט צום ים און קלערט ניט וועגען דערטרונקען ווערען; פּונקט ווי אַ סאָלדאַט ווערט צוגעוואוינט צו אַ מלחמה אַזוי אַז ער דענקט שוין גאָרניט וועגען דער׳הרג׳עט ווערען; פּונקט ווי אַ דאָקטאָר ווערט צוגעוואוינט צו שווינדזיכטיגע און טיפוס־קראַנקע און פאַרגעסט גאָר, אַז ער קען זיך נאָך אַליין אויך אָנשטעקען, אַזוי איז באָלאָטאָוו צוגעוואוינט געוואָרען צו זיין לעבען און עס איז איהם גאָר קיינמאָל אויף דער מחשבה ניט געקומען, אַז דאָס קען איהם פיהרען צו דער תליה. טיעף אין הארצען האָט זיך אָבער דאָך געפיהלט אַ שווער געפיהל, פּונקט ווי ביי אַ מאַטראָז, ביי אַ סאָלדאַט אָדער ביי אַ דאָקטאָר. אָבער, גלייך דאָס וואָלט

---

*) וו. ראָפּשין׳ס אמת׳ער נאָמען איז באָריס סאַווענקאָוו, וועלכער איז געווען דער הויפּט פון דער טעראָריסטישער גרופּע סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען. אין אויגוסט, 1917, איז ער געווען אַ מיניסטער אין קערענסקי׳ס קאַבינעט.

ביי איהם געווען אַזאַ געוואוינהייט, פון וואָס עס איז שוין אוממעגליך זיך צו באַפרייען, איז ער שוין, עפּעס ווי אונבאוואוסט געגאַנגען אויף דעם וועג וואס ער האָט אַליין פאַר זיך אָנגעצייכענט, קרובים און פריינד האָט ער אויסגעמיידט, ניט דערפאַר וואָס ער האָט מיט זיי קיין מגע ומשא ניט געקענט האָבען, נאָר ווייל ער האָט גלאט ניט געקענט פאַרשטעהן ווי מען מאכט וויזיטען צו קרובים און פריינד גלאַט אַזוי, ווען ס'איז ניט נויטיג. מיט פרעמדע מענשען האָט ער וועגען פאַרטיי־אַנגעלעגענהייטען ניט גערעדט, ניט דערפאַר וואָס ער האָט מורא געהאַט, נאָר ווייל ער האָט גלאַט ניט געקענט פאַרשטעהן ווי מען קען מיט פרעמדע מענשען ריידען וועגען אַזעלכע נאָהענטע זאַכען. ער האָט ניט אויסגעמיידט קיין מענשען, מיט וועמען עס איז איהם אויסגעקומען זיך צו טרעפען, אָבער עס האָט זיך איהם ניט געלעגט אויפ'ן שכל ווי אַזוי מען קען האָבען צוטרויען צו אַ ווילד־פרעמדען מענשען. ער האָט אַליין ניט באַמערקט ווי די „קאָנספּיראַציע" האָט זיך איהם אַזוי איינגעוואָרצעלט אין די עצמות, אַז זיינע באַציהונגען צו מענשען, אָנפאַנגענדיג פונ'ם „דוואָרניק" (דזשעניטאָר) ביז זיינע אייגענע טאַטע־מאַמע, זיינען געבויט אויף עפּעס אַ מין מורא, אויף עפּעס אַ מין פאַרלאַנג צו באַהאַלטען פון זיי די איינצעלהייטען פון דעם לעבען, וואס איז איהם אַזוי איינגעבאַקען אין האַרצען. און ווען ער וואָלט דאָס אפילו יאָ באַמערקט, וואָלט ער שוין אויך אַנדערש ניט געקענט."

צוויי מאָל אַ וואָך קומט אַנדרעי באָלאָטאָוו צו די פאַרזאַמלונגען פונ'ם צענטראַלען קאָמיטעט פון דער פּאַרטיי. דער צענטראַלער קאָמיטעט באַשליסט וואָס מען זאָל טאָן; דער צענטראַלער קאָמיטעט שטימט אָפּ ווען מען זאָל אַרויסרופען אַ סטרייק, ווען מען זאָל מאַכען אַ דעמאָנסטראַציע און וועמען פון די הויכגעשטעלטע בעאַמטע מען זאָל אַריבערשיקען אויף יענער וועלט און אָפּראַמען פונ'ם וועג. די באַשלוסען פון דעם צענטראַלען קאָמיטעט ווערען באַטראַכט אַלס די באַשלוסען פון דער פּאַרטיי און ווערען פּינקטליך דורכגעפיהרט פון די לאָקאַלע קאָמיטעטען און פון

איינצעלנע מיטגליעדער ווי ווייט עס איז נור מעגליך. אַנדרעי באָלאָטאָוו און זיינע קאָלעגען האָבען שוין אַ פעסט אויסגעאַרבייטען בליק אויף די באַציהונגען צווישען זייער פּאַרטיי און דעם פאָלק, צווישען זייער פּאַרטיי און דעם אמת. זייער אָרגאַניזאַציע קען ניט זיין אומגערעכט — דאָס איז דער פעסטער, טיעפער גלויבען זייערער. די פּאַרטיי איז די געזעצליכע פיהרערין פון'ם פאָלק. די פּאַרטיי ווייסט גוט די אַלע נויטען פון'ם פאָלק, די פּאַרטיי ווייסט דורך וואָס פאַר אַן אופן מען קען דאָס פאָלק באַפרייען. די פּאַרטיי אַרבייט אויס די מעטאָדען ווי אָנצוגעהן מיט דער פּאָליטישער טעטיגקייט. און דאַריבער איז די פּאַרטיי באַרעכטיגט צו אַפּעלירען צום פאָלק אין אַ קריטישער צייט און ערוואַרטען זיין שטיצע.

דער מחבר פון דער ערצעהלונג „טאָ טשעוואָ ניע בילאָ" באַציהט זיך אייגענטליך קריטיש צו דעם וואָס די מיטגליעדער פון'ם צענטראַלען קאָמיטעט זיינען אַזוי שטאַרק פאַרגלויבט אין זיך. „אין אַ געפּאַקטען צימער וואָס איז פול און פול מיט רויך, — דערצעהלט ער, — האָבען זיי באַשפּראָכען די פראַגע צי מען זאָל אַרויסרופען אַ באַוואַפענטען אויפשטאַנד צי ניין. זיי זיינען געווען זיכער, אַז דער שיקזאַל פון צוויי טויזענד סאָלדאַטען הענגט אָפּ אָן דעם רעזולטאַט מיט וואָס זייערע דיסקוסיעס וועלען זיך ענדיגען. זיי האָבען גאָר פאַרגעסען, אַז ווען מענשען באַשליסען שוין יאָ צו דער'הרג'ענען אַנדערע, מאַכען אַן אויפשטאַנד און איינשטעלען דאָס לעבען אין קאָן, טוען זיי דאָס ניט דערפאַר וואָס פינף מענשען, וועמען זיי קענען גאָר ניט, האָבען באַשלאָסען, אַז אַזוי איז גוט, ניצליך און נויטיג, נור דערפאַר וואָס זיי אַליין פיהלען אַזוי, דערפאַר וואָס אַ סך צופעליגע אורזאַכען, וועלכע מען האָט גאָר פריהער ניט געקענט פאָראויסזעהן, האָבען זיי געבראַכט דערצו". דער מחבר איז טאַקע גערעכט, ווען ער שטרייכט אונטער, אַז אַן אויפשטאַנד קען מען ניט אַרויסרופען גלאַט אַזוי, אַז אַן אויפשטאַנד קען ניט קומען בלויז דערפאַר וואָס אַ קאָמיטעט האָט אַזוי באַשלאָסען; אָבער די מיטגלידער פון דער פּאַרטיי זיינען אויך גערעכט ווען זיי גלויבען, אַז זי, די פּאַרטיי, דאַרף אַרויסגעבען

דעם לאָזונג און דאַרף זיין די ערשטע אין די רייהען בשעת עס ברעכט אויס אַן איבערקעהרעניש.

ביי דעם „פּראָפעסיאָנעלען רעוואָלוציאָנער" איז די פּאַרטיי דער צענטער פון'ם לאַנד, און אפשר טאַקע דער צענטער פון דער גאַנצער וועלט. אַלע זיינע אינטערעסען זיינען פאַרבונדען מיט דער פּאַרטיי, די ציעלען און שטרעבונגען פון דער פּאַרטיי זיינען זיינע אייגענע. ביי איהם איז די פּאַרטיי ניט קיין קאָאָפּעראַציע פון מענשען — מענער און פרויען, וועלכע האָבען זיך געשטעלט דעם זעלבען ציעל און האָבען אַלץ איינע שטרעבונגען; ביי איהם איז די פּאַרטיי די היים פון דעם איינצעל רעוואָלוציאָנער.

און דאָס קען מען זאָגען ניט נאָר וועגען אַזאַ אנגעזעהענעם אינטעליגענטען פיהרער ווי באַלאָטאָוו איז, נאָר אויך וועגען די געפיהרטע — די מיטגליעדער פון די לאָקאַלע קאָמיטעטען. פאַר א ביישפּיעל וועלען מיר דאָ ברענגען דאַוויד'ן, דעם הויפּט פון אַ קאָמיטעט אין אַ פּראָווינציעלער שטאָדט. „דאַוויד, — דערצעהלט דער מחבר, — האָט געפיהלט דאָס זעלבע וואָס באַלאָטאָוו; פּונקט ווי יענער האָט ער די באַוועגונג אַויך באַטראַכט ווי זיין אייגענע בעל הבית'ישקייט און זיך אליין — אלס דעם בעל הבית. אָבער זיין בעל הבית'ישקייט איז ניט געווען די גאַנצע פּאַרטיי. אין דער אמת'ען האָט ער וועגען דער גאַנצער פּאַרטיי זעהר וועניג געוואוסט; ער האָט געוואוסט בלויז דאָס טומעלדיגע און אויך ניט זעהר וויכטיגע ענינים, וועגען וועלכע מען האָט געשריבען אין די פּאַרטיי צייטונגען. ער האָט געוואוסט, אז איבער גאַנץ רוסלאַנד געפינען זיך מענשען, גוטע און ליעבע חברים, וועלכע האַסען די זעלבע זאַכען וואָס ער האַסט און פאַרלאַנגען דאָס זעלבע וואָס ער פאַרלאַנגט. ער האָט אויך געוואוסט, אז אין יעדער שטאָדט געפינט זיך א קאָמיטעט און אז "פּאָליטישע אנגעלעגענהייטען" ווערען אָנגעפיהרט פון די גוטע, ערפאַהרענע און קלוגע אָנפיהרער, וועלכע וואוינען ערגעץ אין פּעטערבורג. אין די פּעטערבורגער פיהרער האָט ער געגלויבט באמונה שלמה. ער האָט קיינמאָל ניט געפרעגט ווער זיי זיינען,

ווער עס האָט זיי געגעבן אזא אונבאשרענקטע מאכט. פאר איהם איז געווען גענוג צו וויסען, אז ערגעץ אויף דער וועלט געפינט זיך א „אימיצער”, וועלכער שטעהט אויף דער וואך מיט אָפענע אויגען און באַשיצט די אינטערעסען פון דער פּאַרטיי. און אזוי ווי ער האָט די פּאַרטיי בכלל זעהר ווענינ געקענט, האָט ער זיך פארגעשטעלט א סך שטאַרקער ווי זי איז געווען אין דער אמת'ען. אויף זיין קאָמיטעט אין שטאָדט האָט ער געקוקט ווי אויף א גרויסער הויז ווירטשאפט, אויף וועלכער מען דארף גוט אויפּפּאַסען... ער האָט געגלויבט אין דער אונבאזיעגבארער מאכט פון דער פּאַרטיי און פּונקט ווי באַלאָטאָוו, האָט ער אויך ארויסגעקוקט אויף דעם „שטורמדיגען טאָג”, אויף דעם „טאָג פון באַלוינונג”, ווי ער האָט דאָס גערופּען.

ביים „פּראָפּעסיאָנעלען רעוואָלוציאָנער” האָבען זיך ביסלעכווייז אויסגעארבייט ספּעציעלע, אויסערגעוועהנליכע שטריכען. דער פּראָפּעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער איז א מין הערשער אין זיין קרייז. דער צענטראַלער קאָמיטעט באשליסט איבערצופיהרען א רעוואָלוציאָנער פון איין שטאָדט אין דער צווייטער — מאַכט יענער קיין טענות ניט און פאָלגט. א מיטגליעד פונ'ם צענטראַלען קאָמיטעט קומט צופאָהרען אין א שטאָדט אָדער אין אַ שטעדטעל און הייסט דאָרטען דעם לאָקאַלען קאָמיטעט טאָן אזוי און אזוי — פרעגט מען ניט קיין קשיות און מען פאָלגט. א מיטגליעד פונ'ם לאָקאַלען קאָמיטעט הייסט דער מאסע טאָן דאָס און דאָס — צוטיילען ליטעראַטור, ארויסגעהן אין סטרייק, מאַכען א דעמאָנסטראַציע — רעדט מען ניט דאָס אנדערע וואָרט און מען פאָלגט. די נויטיגקייט צו האַלטען „קאָנספּיראַציע” ברענגט דערצו, אז די אָרגאַניזאַציע זאָל זיין א מין מיליטערישער לאַגער אויפ'ן שלאַכטפעלד, וואו מען דארף אַוועקלעגען אָן א זייט די אַלע פּערזענליכע סימפּאַטיעס און פארלאַנגען.

דער פּראָפּעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער איז צופריעדען דערפון וואָס ער פּאַסט זיך צו צו דער שטרענגער דיסציפּלין. און אזוי ווי ער, דער פּראָפּעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער, איז מעהר־

סטענטיילם א געבילדעטער, אינטעליגענטער מענש, מיט א לעבעדיגער פארשטעלונגס קראפט און מיט השגות, קומט איהם טאקי אויס די אַלע השגות זיינע צו פאַרבויגען, כדי ער זאָל ניט האָבען קיין שום שטערונג אין זיין רעוואָלוציאָנערער טעטיגקייט. ער פאריאָגט פון זיך די אַלע פראגען וואָס נעמען צו ביי א מענשען די רוה, ווייל ווען מען שטעהט אין’ם סאַמע ברען פון א קאמף דארף מען קיין זייטיגע זאכען ניט אין זינען האָבען. ער וויל ניט דערגרונטעווען די מאָטיוען וואָס האָבען געבראכט די און די מענשען צוצושטעהן צו דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג. ער צורייסט די באציהונגען מיט זיין פאמיליע, ענטזאגט זיך אינגאנצען פון זיין פריוואטען לעבען, כדי ער זאָל זיין פריי און כדי ער זאָל דאָס זעלבע קענען פאדערען פון אנדערע.

די „פּראָפּעסיאָנעלע רעוואָלוציאָנערען“ זיינען אין עצם געווען דיזעלבע אין אַלע פּאַרטייען. נאַטירליך זיינען זיי געווען ניט טאָלעראַנט צו אַנדערע אָרגאַניזאַציעס. נאַטירליך זיינען זיי געווען אַזוי צוגעבונדען צו דעם ציטערדיגען קינד — צו דער פּאַרטיי — אַז אַלע אַנדערע פּאַרטייען האָבען ביי זיי אויסגעקוקט ווי אַן אוטאָפּיע, ווי מעסיגע, בעל־הבית’עלדיגע פּאַרטייען, וועלכע ברענגען שאָדען דער רעוואָלוציע. און דאַריבער זיינען דאָס פאַרגעקומען אַזוי פיעל פראַקציע־רייסערייען אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג.

אין זיין ערצעהלונג „געגען לעבען“ שילדערט ווערעסאַיעוו א טיפּ פון א „פּראָפּעסיאָנעלען רעוואָלוציאָנער“. דער הויפּט העלד איז דר. ראָזאַנאָוו. ער איז דער פיהרער פון דער אַרבייטער פּאַרטיי און איז גוט באַקאַנט אין די רוסישע רעוואָלוציאָנערע קרייזען. די פּאָליציי פאַרפאָלגט איהם, האַלט איהם אין איין זוכען, אָבער ניט קוקענדיג דאַרויף איז ער זעהר טעטיג און גיט קיינמאָל ניט אויף זיין רעוואָלוציאָנערע אַרבייט. ווען ער קומט אָן אין אַ לאָקאַלען קאָמיטעט „אויסצוגלייכען ענינים“, ברענגט ער אריין אַ נייעם לעבענסשטראָם אין דער אָרגאַניזאַציע. אַרומפאָהרענדיג איבער’ן לאַנד, מוז ער זיך פאַרשטעלען אַזוי אַז מען זאָל איהם ניט

דערקענען, איז אָבער די צרה וואָס ער האָט אַ גרויסען קאָפּ, ברייטע פּלייצעס, טיפע גרינע אויגען, און דאָס קען ער ניט פאַרשטעלען.

„איך האָב אָט דעם מענשען ניט ליעב געהאַט, — זאָגט אַזוי אַ מיטגליעד פון׳ם לאָקאַלען קאָמיטעט, — איך האָב געפיהלט, אַז ער איז אַ דעספּאָט, אַ פאַנאַטיקער וואָס איז שטענדיג פאַרטאָן אין קלייזעל רייסערייען. אָבער דערנאָך האָט ער מיט אַמאָל געגעבען אַ וואַקס אויס און איז געוואָרען גרויס. מיט זיין רעדנער קראַפט האָט ער אונז אַלעמען גענומען. די נשמה פון דער מאַסע איז געוועזן ביי איהם אין די הענט פונקט ווי אַ ביסטרע פערד אין די הענט פון אַ גוטען רייטער. עס איז געוועזן גענוג אַז ער זאָל אַרויף אויף דער פּלאַטפאָרמע און אַ מאַך טאָן מיט דער האַנט, האָט דער שטורמדיגסטער ים געקענט ווערען שטיל און רוהיג. זיינע ברעמען זיינען געוועזן אָנגעכמורעט, זיינע אויגען האָבען געפלאַמט, און גערעדט האָט ער וואונדערבאַר.

„עס איז פאַר מיר אַליין גאָר ניט געוועזן קלאָר צי ס׳איז ריכטיג דאָס וואָס ער זאָגט. איך האָב זיך גאָר ניט געקענט באַדענקען אפילו, ווייל אַזוי שנעל ווי ער האָט אָנגעהויבען ריידען, האָט זיך מיר אויסגעדוכט, אַז אַ שטורם האָט גענומען בושעווען. און דאָך האָט ער מיך מיט זיין אייזערנעם ווילען באַזיעגט, פונקט אַזוי ווי ער האָט באַזיעגט די אַלע אַנדערע. ווי אַ בלינדער בין איך איהם נאָכגעגאַנגען. ער האָט אונז אַלעמען געקענט שיקען אַוועקצוגעבען די לעבענס אונזערע און מיר וואָלטען איהם זיכער געפאָלגט, גלויבענדיג, אַז אַזוי דאַרף דאָס זיין.”

אויף די לאָקאַלע קאָמיטעטען קוקט דר. ראָזאַנאָוו ווי אויף אייגענע קינדער, ווי אויף זיינע משפחות, און די מיטגליעדער פון די לאָקאַלע קאָמיטעטען באַטראַכט ער ווי זיינע אייגענע שוועסטער און ברידער. ביי איין רעוואָלוציאָנער אין צימער געפינט ער איינמאָל ניטשע׳ס בוך „די געבורט פון אַ טראַגעדיע”, און ער איז ניט צופריעדען דערפון וואָס יענער לייענט גאָר אַזאַ בוך. עס איז זיין מיינונג, אַז פאַר אַן אַקטיווען רעוואָלוציאָנער פּאַסט ניט צו לייענען ניטשע׳ן. וואָרים ווען אַ מענש לייענט ניטשע׳ן, איז דאָס

אליין שוין א סימן, אז ער גריבעלט זיך צופיעל, אז ער איז ניט צופריעדען מיט דעם אופן ווי זיין פארטיי לעזט די וויכטיגסטע לעבענס פראגען. אויף א מענשען וואָס לייענט ניטשע'ן קוקט דר. ראָזאנאָוו ווי אויף א חלה וואָס האָט זיך אָנגעשטעקט מיט א געפעהרליכער קרענק. ביי איהם זיינען אלע פראגען געלעזט, פון קיין ספקות וויל ער ניט וויסען.

אָבער א אינטעליגענטער מענש, מעג ער אפילו זיין א „פּראָפעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער", קען זיך דאָך אינגאנצען ניט באפרייען פון קיין ספקות און פון גייסטיגע ליידען. און אזעלכע גייסטיגע ליידען שילדערט ווערסאיעוו אין זיין ערצעהלונג. קאָסטיא איז זיכער א שעהנער טיפּ „פּראָפעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער". ער האלט רעדעס אין די פאבריקען און דערביי פיהלט ער, גלייך ער וואָלט צעוואָרפען זאָמען, וועלכע צעוואקסען זיך מיט אמאָל און ווערען „וואונדערבאר שעהנע בלומען". ער רופט ארויס גענעראל־סטרייקס און זעהט בחוש ווי די באוועגונג וואקסט אונטער זיינע הענט. ער האָט מוט זיך צו שטעלען אנטקעגען די קאָזאקען, וועלכע באפאלען דעם וואלד וואו ער האלט א רעדע. ער שרייבט די פּראָקלאמאציעס וואָס מען צעוואַרפט איבער דער שטאָדט. ער פארשרייבט אין זיין טאגע־בוך: „עס איז א פארגעניגען צו לעבען! די כוואליעס שטייגען וואָס אמאָל העכער און העכער!"

קאָסטיא איז יונג און שטארק. קאָסטיא איז זעהר פעהיג. ער איז א זעלטען גוטער רעדנער און דערצו איז ער נאָך זעהר קלוג אין דעבאטעס מיט געגנער. פאר קיינעם האָט ער קיין מורא ניט און קיין סכנה שרעקט איהם ניט איבער. מיט אלע פיברען פון זיין נשמה פיהלט ער, אז דער יחיד, דער איינצעלנער מענש, איז ניט זעהר וויכטיג, אז „עס עקזיסטירט עפּעס א ריעזיגע זאך, עפּעס א געוואלדיג גרויסער געמיינזאמער ענין". „זאָלען פערד מאָרגען מיין פארוואונדעטען קערפּער צוטרעטען, אַרט דאָס מיך ניט", זאָגט ער זיך אזוי, גלייך דאָס וואָלט געווען א גאנץ געוועהנליכע זאך.

ער איז אינ'ם סאמע קאָך פון דער באוועגונג. ער איז פול מיט ענערגיע און מוט. און דאָך טרעפען צייטען, ווען ער דערפיהלט

מיט אַמאָל ווי אין האַרצען הויבט אָן נאַגען אַ שווער געפיהל און אין קאָפּ וואַכען אויף אָהן א שיעור פראַגען און פראַגען.

„צו וואָס לעבען?"

„איך קוק אויף אָט די ווערטער, — שרייבט ער אין זיין טאַגעבוך, — און איך שעהם זיך כמעט פאַר זיך אליין. זיי זיינען דאָך אזוי נאַאיוו און אויסגעדראָשען, פונקט ווי אַ פאַרפאַסונג פון אַ גימנאַזיסטעל. אָבער אין דעם ליגט טאַקע די גאַנצע צרה. אָט די ווערטער קוקען אויס לעכערליך, ניט דערפאַר וואָס בלויז גימנאַזיסטען ווייסען ניט וואָס צו ענטפערען דאַרויף, נור דערפאַר וואָס בלויז גימנאַזיסטען האָפען נאָך צו געפינען דאַרויף אַן ענטפער. ניטאָ דאַרויף קיין ענטפער. און דאָך לעבט מען אויף דער וועלט."

„צו וואָס לעבען?"

„איך האָב דאָס געפרעגט ביי די דענקער, ביי די שעפער, — שרייבט קאָסטיאַ אין זיין טאַגע־בוך, — אָבער וואָס קענען זיי מיר געבען? די קעמפער, די גייסטליכע, די שעפער, זיי האָבען אַלע מאָל געלעבט און וועלען שטענדיג לעבען אין זייערע גריבלענישען, אין זייערע ליידען, אין דעם עקסטאַז פון נצחונות און די טראַגעדיע פון מפלות. אָבער וואָס איז מכח די קליינע מענשעלאַך, די אונוויכטיגע? אָבער וואָס איז מכח די פשוט'ע מענשען? צוליעב וואָס זאָלען זיי לעבען? אַלע לעבען. עס מוז זיין עפּעס איין געמיינשאַפטליכע זאַך פאַר אַלעמען. עס איז אוממעגליך, אַז דער תוך פון'ם לעבען פון פאַרשיעדענע מענשען זאָל ניט זיין געמיינשאַפטליך."

קאָסטיאַ וואַרפט אַן אומ'חן אויפ'ן לעבען. ער קען ניט פאַרשטעהן ווי אזוי מענשען קענען לעבען אין דער צייט ווען די פראַגע „צו וואָס לעבען?" איז ניט פאַרענטפערט. ער קען ניט באַגרייפען צו וואָס מען דאַרף ציהען די „ליאַמקע" פון'ם לעבען טאָג איין, טאָג אויס. קאָסטיאַ באַזוכט זיינע פריינד, די אַרבייטער. זיי זיינען אָרים, אָבער זיי פיהלען זיך פעסט אויף זייער באָדען, ווייסען צוליעב וואָס זיי לעבען און גלויבען אין דער צוקונפט.

„וואָס קומט אַרויס דערפון וואָס אימיצער וועט אין דער צוקונפט זיין גליקליך? — פרעגט קאָסטיאַ. — פון דעם ווערט דאָס לעבען ניט גרינגער. און דאָך לעבט מען. צוליעב וואָס? וואָלט דען ניט געוועזן בעסער, אַז אַלע זאָלען מאַכען אַ סוף צו זייער לעבען?”

קאָסטיאַ'ס זעעלען־טראַגעדיע ווערט נאָך גרעסער ווען ער הייבט אָן באַגרייפען, אַז אפילו דער פאַרשטאַנד איז אויך ניט קיין זעלבסטשטענדיגער וועזען, אַז דער פאַרשטאַנד ענדערט זיך אונטער'ן איינפלוס פון אומשטענדען, אַז דער אונטערבאַוואוסטזיין דיקטירט דעם פאַרשטאַנד.

עס דערגעהט אַזוי ווייט, אַז קאָסטיאַ קען גאָר ניט טאָן. ער פיהלט ווי עפעס אַ קליפה וואָלט אין איהם אַריין און וואָלט איהם הענט און פיס געפענטעט.

„איך האָב זיך פאַרלאָרען. איך האָב זיך אינגאַנצען פאַרלאָרען. וואו בין איך? וואָס בין איך? איך פיהל ווי די נשמה איז פון מיר אַרויס. זי האָט זיך אָפגעריסען פון מיין באַוואוסטזיין און איז אַריין ערגיץ אין אַ טיעפען תהום. און פון דעם טיעפען פינסטערען תהום שטרעקט אימיצער אַרויס עפעס אַזעלכע שפיציגע פינגער וואָס גראָבען זיך אַריין אין מיין מאַרך, אין מיין אָרימען שוואַכען מאַרך וואס איז ניט פעהיג צו לעבען. מיין קערפער איז מיר אַליין געוואָרען פרעמד.

„וואו בין איך? וואו איז מיין אייגענער „איך”? וואו איז מיין פרייהייט? איז דאָס אין דעם וואָס דענקט, אין דעם וואָס ווייסט זיך אַליין, אין מיין „פאַרשטאַנד”? פאַר וואָס־זשע אַלע זעלבסטשטענדיגע געדאַנקען פון מיין פאַרשטאַנד זיינען אַזוי אָרים, אַזוי אָהן לעבען? פאַר וואָס קומען די ווערטער אַרויס אַזוי טרוקען און באַשרענקט? בלויז דאַן ווען די שפיציגע פינגער פון'ם פינסטערען תהום גראָבען זיך אַריין אין מיין מאַרך, קומען די געדאַנקען אַרויס שאַרפער, לעבעדיגער. וואָס טיעפער זיי גראָבען זיך אַריין אין מיין מאַרך, אַלץ טיעפער ווערט מיין פאַרשטאַנד, אַלץ מעהר

אַרבייט ער. די געדאַנקען ווערען ברייטער, פול מיט שאַפונגסקראַפט, און די ווערטער קומען אַרויס עפּעס ליכטיגער.

„בין איך אפשר דאָרטען אין דער פינסטערניס, אין דעם טיעפען תהום? איך ווייס אָבער, אַז דאָרטען געפינט זיך אַ פינסטערער שקלאַף, איצט פיהל איך דאָס אַזוי קלאָר. דער מעכטיגער הערשער פון מיין באַוואוסטזיין איז דער שקלאַף פון דעם האַר, וועלכען איך קען גאָר ניט. דער האַר הערשט איבער איהם, איבער דער מענשהייט, איבער׳ן גאַנצען לעבען. ער איז בייז און צאָרנדיג, דער קעניג פון אַלע הערשער!”

און אויסגעמוטשעטער, אַ פאַרפּייניגטער שרייט קאָסטיאַ אויס: „איך וויל דאָס ניט! איך קען דאָס ניט! אין דער פינסטערניש וואָס נעמט מיך אַרום, ליידענדיג פון די שפּיציגע, שטעכיגע פינגער וואָס דער האַר־שקלאַף גראָבט אריין אין מיין מאַרך, שריי איך צו דיר, אונבאַקאַנטער, צו דיר, דעם האַר פון מיין הערשער: איך וויל דאָס ניט! איך בין פריי! איך וועל זיך ניט אונטערגעבען!”

אָבער די פּראָבלעמען פייניגען איהם אַלץ און געבען איהם קיין רוה ניט. ער פאַרלירט דעם אינטערעס אין אַלץ. ער פאַרלירט דעם אינטערעס אין זיין אַרבייט וואָס איז אַלע מאָל געווען אַ טייל פון זיין לעבען. וואָרים וואָס פאַר אַ ווערט האָט אַ סטרייק, אַ רעדע אָדער אַ רעוואָלוציאָנערע פּראָקלאַמאַציע אין פאַרגלייך מיט אָט די אייביגע פראַגען. אָט קומען זיך צונויף חברים, זיי ריידען וועגען פייערען דעם ערשטען מאַי; יונגע און אַלטע פרויען אַרבייטען אַ גאַנצע נאַכט און נייהען אויס פאָהנען; די אַרבייטער רוהען ניט אַ מינוט און אינ׳ם אויסדרוק פון זייערע פּנים׳ער דערקענט מען, אַז זיי גלייבען שטאַרק אין זייערע אייגענע כוחות. נור איין קאָסטיאַ באַטייליגט זיך ניט אין דער פייערונג. אייניגע חברים זיינען איהם חושד, אַז ער האָט מורא מען זאָל איהם נאָך ניט אַרעסטירען. אָבער דאָס איז דוקא ניט אמת; ער באַטייליגט זיך ניט אין דעם יום טוב פשוט דערפאַר וואָס ער איז גלייכגילטיג צו אַלעס.

„ווען איך הער זייערע רעדעס בין איך זיי מקנא, — שרייבט קאָסטיאַ אין זיין טאָגעבוך. — עפּעס אַ גוואַלדיג וויכטיגע זאַך שטעקט אין זיי; עס איז אין זיי פאַראַן אַ מאַסע ערנסטקייט און אַ גרויסע באַדייטונג, בעת אין מיין נשמה איז אַלעס עפּעס אַזוי טרוקען, ווייל מיין לעבען איז אַוועק פון די ענינים וואָס זיי באַשפּרעכען. בלויז ווערטער זיינען געבליבען, אַלטע, אויסגעדראָשענע, שווערע ווערטער."

קאָסטיאַ פּרוווט ווערען אַן „עולם הזה'ניק", ער הויבט אָן זוכען קערפּערליכע פאַרגעניגענס, אָבער ער קען פאָרט ניט אָפּטויטען דעם וואָרים וואָס גריזשעט און נאָגט טיעף אין האַרצען.

אַן אַנדערער אויף זיין פּלאַץ וואָלט אפשר באַגאַנגען זעלבסטמאָרד, אבי פּטור צו ווערען פון די שרעקליכע גייסטיגע יסורים. אָבער קאָסטיאַ באַגעהט ניט קיין זעלבסטמאָרד. ער פּייניגט זיך אַזוי לאַנג ביז ער ווערט סוף כל סוף ווידער לעבעדיג און מונטער. ער ענטדעקט דעם פּשוט'ען און דאָך וויכטיגען אמת, אַז ווען אַ מענש פּיהלט, אַז ער לעבט, דאַרף ער קיין קשיות ניט פרעגען און זיך ניט חקירה'ן איבער דער פראַגע „צו וואָס לעבען?" די ענטדעקונג מאַכט ער אין אַ וואונדערבאַר שעהנעם טאָל, וואו די נאַטור פרעגט ניט קיין קשיות און שפּינט זיך אַזוי זאָרגלאָז דעם פאָדים פון'ם לעבען. אַלעס אטעמט, אַלעס זעטיגט זיך מיט דעם נחת פון לעבען, אַריינזאַפּענדיג אין זיך לעבען פון דער ערד, פון דער לופט, פון דער אונענדליכקייט. עס דוכט זיך, אַז אין דעם גרינעם טאָל וואָס שפּיגעלט זיך אין די רויטע שטראַהלען פון דער אונטערגעהענדער זון ווערט געפּראַוועט דער יום טוב פון עפּעס אַ הייליגען סוד.

קאָסטיאַ האָט זיך אַליין געפונען. עפּעס אַזוי אונערוואַרטעט פּאַסירט דאָס. קאָסטיאַ דערפּיהלט מיט אַמאָל ווידער דעם פאַרלאַנג עפּעס אויפצוטאָן. די באַוועגונג ווערט ביי איהם צוויי מאָל אַזוי טייער. ער איבערצייגט זיך, אַז ער איז ווירקליך אַ העלד דערמיט וואָס ער האָט זיך אַליין באַזיעגט.

אָבער ניט אַלע אינטעליגענטען קענען דאָס. דער חויפּט העלד

פון מירטאָוו'ס ערצעהלונג „בליהענדע עפּעל־בוימער" האָט דער פּאַרטיי ווייניג נוצען געבראַכט. אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג איז ער אריין ניט מחמת דעם וואָס ער האָט אַזוי שטאַרק געגאַרט צו זעהן דעם נצחון פון שעהנע מענשליכע באַציהונגען, נור מחמת דעם וואָס ער האָט מורא געהאַט. ווייל ער איז געווען אַ אינדיווידואַליסט דורך און דורך, איז ער דאַריבער שטענדיג געווען פאַרטאָן אין זיך אַליין, און פון קליינערהייד אָן האָט ער זיך געשראָקען פאַר'ן טויט. „איך פיהל אַזוי, גלייך מען וואָלט מיך פאַרמשפט צום טויט". זאָגט ער צו זיין פריינד. איהם האָט זיך שטענדיג אויסגעוויזען, אַז אַלעס ארום איהם שטאַרבט אָפּ, — זיינע קרובים, זיינע פריינד, די נאַטור. ער האָט געפיהלט ווי דער מאַרך צינדט זיך איהם אַזש שיער אָן איבער דעם וואס ער הערט גאָר ניט אויף צו קלעהרען וועגען טויט. כדי זיך אַליין צו ראַטעווען פון וואַהנזין פאָהרט ער אַוועק קיין פּעטערבורג און שליסט זיך אָן אָן דער רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי, מיט וועמעס אידעאַלען ער קעהר זיך גאָר ניט אָן. עס דוכט זיך איהם, אַז ווען ער וועט ווערען אַ רעוואָלוציאָנער און וועט זיין גרייט דאָס לעבען אַוועקצוגעבען פאַר'ן פאָלק, וועט ער דאַן אויפהערען מורא האָבען פאַר'ן טויט.

„איך האָב פאַר זיי געטאָן אַ ביסעל ארבייט, — זאָגט ער נאָכדעם מיט אַ חוזק טאָן. — זיי האָבען געזאָגט, אַז איך בין פעהיג צו טאָן ארבייט. צייטענווייז האָב איך זיי פאַרשאַפט עגמת נפש דערמיט וואס איך בין זעהר אַ צוטראָגענער, אָבער זיי האָבען דאָס מיר אַלע מאָל מוחל געווען, כאָטש צוטראָגענקייט איז אַ גרויסע זינד אין זייער באַשעפטיגונג. קאָסטיאַ האָט זאָגאָר געזאָגט, אַז איך האָב די פעהיגקייט ניט נור דורכצופיהרען באַפעהלען, נור צו עטוואָס גרעסערס. אין דער אמת'ען אָבער באַזיץ איך ניט קיין שום פעהיגקייטען. פון קליינערהייד אָן לייד איך פון אַ שרעקליכער מרה שחורה, און אין דער באַוועגונג בין איך אריין כדי דורך דעם זיך אויסצוקורירען אין דעם קוואַל פון לעבען. די מורא פאַר'ן טויט האָט מיך אין דעם קוואַל אריינגעוואָרפען. דאָס האָב איך אָבער אָנגעהויבען באַגרייפען ערשט שפּעטער, ווען איך בין געזוע־

סען אין טורמע. אין יענער צייט האָב איך זיך אַליין נאָך ניט געקענט. איך האָב פשוט מורא געהאַט, מען זאָל מיך פון'ם קוואַל ניט אַרויסוואַרפען, האָב איך פאַרמאַכט די אויגען און געטאָן אַלץ. צי איך האָב פאַרמאַכט די אויגען באַוואוסטזיניג צי ניין — דאָס איז ניט קיין אונטערשיעד. דאָך איז דאָס מיין שולד. בלויז דאָס. דער אמת איז, אַז איך בין געווען אַ טויטער מענש... כאָטש איך בין צייטענווייז געווען אַזוי אויפגעבראַכט, אַז איך האָב אַזש געפיהלט אַ שרעקליכען האַס אין זיך, כאָטש איך האָב ענערגיע. דער אמת איז, אַז איך אַליין בין געווען צופריעדען דערפון וואָס איך בין געווען אויפגעבראַכט, איך אַליין האָב צורודערט מיינע געפיהלען, כדי זיך צו ראַטעווען פון דער מורא פאַר'ן טויט... שטאַרבען שטיל דאָ, אין מיין שטילען גאָרטען — אָט דער געדאַנק האָט מיך געמוטשעט. זעהט איהר, שטאַרבען אין טומעל, אין גאַס, צווישען מענשען — דאָס יאָ! אָבער ניט דאָרטען. דאָס איז די אורזאַכע פאַר וואָס איך האָב פאַר זיך אַליין געשאַפען אַזאַ לעבען וואָס האָט ביי מיר צוגענומען די גאַנצע צייט און מיך ניט געלאָזט קלעהרען. איך האָב אומיסטען געאַרבייט אַזוי שווער, כדי איך זאָל איינשלאָפען ווערען ווי אַ דער'הרג'עטער. אויף אַ קינסטליכען, געמאַכטען אופן האָב איך זיך אַליין באַפרייט פון די צוואַנגען פון פאַרצווייפלונג. איך האָב געלעבט צווישען יענע מענשען, האָב איך זיך פאַרשטעלטערהייד געהאַלטען אַזוי ווי זיי. הענדום־פענדום בין איך אין איין אָטעם געלאָפען פאָראויס, פונקט ווי איינער לויפט באַרג אַראָפּ. איך האָב זיך ניט געוואָלט אָפּשטעלען, ניט געוואָלט כאַפּען אַ קוק צוריק. אין דעם האַסטיגען לויף פון מיין אַרבייט האָב איך געפונען פאַרגעניגען. איך האָב זיך אַליין פאַרגעסען, איך האָב זיך אַליין ניט געקענט. מיט פאַרגעניגען האָב איך זיך געלאָזט פאַר'כשופ'ען פון דעם וואָרט „פרייהייט". מיין באַוואוסטזיין איז שוין געווען אַזוי צוגעגרייט, אַז איך האָב שוין טעאָרעטיש צוגעגעבען דאָס מען מעג דער'הרג'ענען די מענשען, וועלכע שטעהן דעם פאָלק אין וועג... און דערנאָך... איז אויף מיר געפאַלען דער גורל צו דער'הרג'ענען אַ מענשען...

„איך האָב זיך דערפון ניט ענטזאגט. מיין ערשטער געדאַנק איז געווען, אַז אויב איך וועל דאָס ניט טאָן, וועט עס אַן אַנדערער דאַרפען טאָן, און איך האָב קיין רעכט ניט אַרויפצעוואַרפען מיין שיקזאַל אויף אַן אַנדערען. מעהר האָב איך וועגען דעם ניט געקלעהרט. איך האָב זיך אַזוי געדרעהט, אַז עס זאָל מיר ניט אויסקומען צו קלעהרען וועגען דעם. ווען דער געדאַנק, אַז איך וועל שטאַרבען האָט אויפגעבליהט אין מיין מוח, האָב איך זיך אַליין איינגעשמועסט, אַז אַ מענש דאַרף סאַי ווי סאַי שטאַרבען, פריהער אָדער שפּעטער, און אַז ס'איז בעסער צו שטאַרבען ווי אַ העלד. אָט אַזוי האָב איך מיט זיך אַליין גע'טענה'ט. צוויי געפיהלען האָבען זיך אין מיר פאַראייניגט — דער געפיהל פון אַ העלד וואָס ראַטעוועט זיין פאָטערלאַנד און דער געפיהל פון אַ רוצח. ענערגיש און פלייסיג האָב איך זיך צוגעגרייט צו דער אַרבייט. איצט שעהם איך זיך איבער דעם. ווי אונפאַרשטענדליך אַ מענש קען זיין! איך געדענק נאָך איצט ווי געמיטליך און ווי פיין איך האָב זיך אָנגעטאָן אַ האַלבע שטונדע פאַר דער קאַטאַסטראָפע... דאָס איז אויך געווען אַ טייל פון דער פּראָגראַמע. איך האָב געדאַרפט זיין אָנגעטאָן עלעגאַנט. איך געדענק נאָך ווי איך האָב אַרונטערגענומען אַ דינינקע פעדערעל פון מיין אַרבעל און אַזוי גוט באַטראַכט דעם שוואַרצען פראַק וואָס איך האָב אָנגעטאָן, פונקט ווי אַ תליון באַטראַכט זיין נייע רויטע העמדעל. איך בין אַזוי געווען פאַרטאָן אין די איינצעלהייטען, אַז איך האָב גאָר פאַרגעסען אָן דעם וואָס איך געה איצט טאָן. דערמאָנט האָב איך זיך אין דעם ערשט דאַן ווען איך האָב אַ קוק געטאָן אויפ'ן רעוואָלווער.

„אַזוי רוהיג קען נור זיין אַ שטיק פלייש. איך אַליין, מיין ווירקליכער איך, איז דאַן ניט געווען דערביי, האָט גאָר ניט עקזיסטירט. איך געדענק נאָך ווי קאָסטיאַ איז געווען אויפגערעגט ווען ער האָט מיר דאָס לעצטע מאָל די האַנט געדריקט. איך אַליין בין געווען גאַנץ רוהיג. די געפיהלען פון אַ ריכטער, אַ העלד און אַ תליון האָבען זיך אין מיר אויסגעמישט און זיי האָבען אינגאַנצען אָפּגעטויטעט מיין נשמה. און דאָס האָב איך ניט נור אַזוי אויסגע־

צייכענט גוט געשפיעלט די ראָלע, נור עס האָט געשיינט, אז איך בין טאקע געוואָרען אַן אַנדער מענש.

„פאסירט האָט דאָס אין טעאטער. די גאנצע צייט האָב איך אויף *איהם* געקוקט פון דער ווייטענס, אין מיין מוח האָט ער ניט עקזיסטירט אַלס אַ מענשליך באשעפעניש. ער איז פאַר מיר בלויז געווען אַ מין ציעל־ברעט. איך האָב געוואַרט אויף דעם באשטימטען מאָמענט, און ווען איך האָב דערזעהן ווי ער געהט, האָב איך זיך רוהיג אויפגעהויבען און בין איהם נאָכגעגאנגען. פונקט ווי אימיצער וואָלט מיר געהייסען בין איך געבליבען שטעהן הינטער איהם. וואָס צו טאָן האָבען מיר די חברים ניט אָנגעזאָגט, ווייל זיי האָבען זיך פאַרלאָזט אויף מיר אליין, און דערמיט האָבען זיי קאַליע געמאכט דעם גאנצען עסק זייערען. ווען איך האָב דערזעהן דאָס ווייסע פאסיקעל פון זיין קראַגען און זיין וועסטעל, פוכקען נאקען, האָב איך זיך עפּעס ווי מיט אַמאָל דערמאָנט, אַז דאָס איז אַ לעבעדיגער מענש... ערשט דאַן האָט ער פאַר מיר אָנגעהויבען צו עקזיסטירען אַלס אַ מענש — און אַ מענש פאַר זיך, וואָס האָט גאָר קיין שייכות ניט מיט דעם וואָס ער האָט געטאָן און אויך מיט דעם וואָס איך האָב בדעה איהם צו טאָן. איך האָב פאַר זיך געזעהן זיין פוכקע נאקען. און דאַן האָב איך זיך געכאפּט, אַז איך האַלט די האַנט אין קעשענע... דאָס האָט דער תליון אין מיר ערוואכט. מיין געוויסען האָט זיך צוטיילט אויף צוויי חלקים. איך האָב דערהערט זיין שטימע. ער האָט עפּעס צו אימיצען גערעדט. וואָס איך האָב דאַן געפיהלט קען איך ניט איבערגעבען. איך ווייס בלויז, אַז איך האָב *דאַן דורכגעמאכט די ערפאהרונג פון מאָרד*. איך האָב איבערגעלעבט אַ זאַך וואָס האָט געדאַרפט געשעהן און איז דאָך ניט געשעהן אין דער ווירקליכקייט איבער דעם וואָס ס׳איז אַזוי קלאָר געשעהן אין מיין פאנטאזיע. *אַ פחד איז אויף מיר געפאַלען ווען איך האָב אַ קלעהר געטאָן, אַז איך געה הרג׳ענען אַ מענשען*. איך האָב טאקע באַגאנגען אַ מאָרד. איך האָב דאָס געטאָן אין דער פאנטאזיע. ערשט

איצט פאַרשטעה איך פאַר וואָס כמעט יעדער איינער קען דער'הרג'ענען מענשען אין אַ מלחמה, און פאַר וואָס כמעט קיינער קען קיין מענשען ניט דער'הרג'ענען אויף אַזאַ אופן. אין א מלחמה קען מען ניט זעהן דעם פּוכקען נאַקען פון'ם שונא... ווי אַזוי עס האָט פּאַסירט געדענק איך שוין ניט, איך געדענק בלויז, אַז איך האָב אַרויסגעכאַפּט דעם רעוואָלווער. ווען איך בין געקומען צו זיך, האָב איך דערזעהן, אַז איך געפין זיך אין די הענט פון די מענשען וואָס האָבען מיך געכאַפּט. דער ערשטער געפיהל מיינער איז געווען פרייד — איך האָב זיך געפרעהט דערמיט וואָס איך האָב קיינעם ניט דער'הרג'עט. ער איז געווען לעבעדיג. איך האָב איהם געזעהן. אין יענעם מאָמענט האָט זיך דאָס גאַנצע לעבען מיינס געענדערט. אין יענעם מאָמענט האָב איך דאָס ערשטע מאָל דערפיהלט די ווירקליכע פרייד פון לעבען.״

אָט דער פאַל קען דיענען אַלס אַ כאַראַקטעריסטיק ווי ניט אַלע זיינען צוגעשטאַנען צו דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג אוים איין און דעם זעלבען טעם. אַ „פּראָפעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער״ דאַרף מען קענען זיין. ניט אַלע זיינען פעהיג דערצו. עס איז געווען אַ צייט ווען יעדער אינטעליגענט האָט געפונען פאַר נויטיג צוצושטעהן צו דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, צוליעב דער אָדער אַן אַנדער אורזאַכע. ניט אַלע אָבער זיינען געווען פעהיג צו זיין רעוואָלוציאָנערען, און די, וועלכע זיינען ניט געווען פעהיג, האָבען טאַקע געהאַט צו זינגען און צו זאָגען; זיי האָבען זיך ניט איינמאָל ענטוישט און ניט איינמאָל געמוזט אויסשטעהן זעהר אַ סך.

30טער קאַפּיטעל.

דִי טעראָריסטען.

די געשיכטע פון די טעראָריסטישע אָנפאַלען איז איינער פון די דראַמאַטישסטע קאַפּיטלען אין דער געשיכטע פון דער רוסישער רעוואָלוציע. דעם רייכסטען מאַטעריאַל פאַר פּסיכאָלאָגישע אָפּהאַנדלונגען קען מען געפינען אין די איבערלעבונגען פון די מענשען, וועלכע האָבען געמאַכט טעראָריסטישע אָנפאַלען אויף די זיילען פון דער ביוראָקראַטיע. אין דער ראָמאַנטיק פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג און אין דעם ליכט פון די פּערזענליכע אייגענשאַפטען פון דעם רעוואָלוציאָנער, קומען אַרויס די אינוועניגסטע קאָנפליקטען ווי אונטער אַ צויבער־גלאָז.

די אַלגעמיינע כאַראַקטעריסטיק פון דעם טיפּ טעראָריסט האָט זיך געביטען אין'ם לויף פון דער רעוואָלוציע. די ערשטע טעראָריסטען, פון די פּאַרטייען „זעמליא אי וואָליאַ“ און „נאַראָדנאַיאַ וואָליא“ (אין די זיעבעציגער און אויך אין אָנפאַנג פון די אַכציגער יאָהרען), זיינען געווען גייסטיג שעהנע מענשען פון'ם העכסטען סאָרט; חוץ דעם וואָס זיי זיינען געווען זעהר פעהיגע און באַגאַבטע מענשען, האָבען זיי טאַקע טיעף געפיהלט די ליידען פון'ם פאָלק, און האָבען געלעבט אין אַ וועלט פון רעליגיעזער באַגייסטערונג. די געשיכטע פון די מענער און פרויען, וועלכע האָבען דעם 1טען מאַרטש, 1881, דער'הרג'עט אַלעקסאַנדער דעם צווייטען, איז אַ געשיכטע פון באַגייסטערטע נשמות און בריליאַנטענע וואונשען, אָהן איין אייגענזיכטיגען געדאַנק און אָהן אַ ברעקעל מורא. די ערשטע טעראָריסטען אין אָנפאַנג פון'ם צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט האָבען נאָך געהאַלטען פון די טראַדיציעס פון דער „זעמליא

אי וואָליאַ" און זיי זיינען טאַקע געווען געראָטען אָן זייערע חברים פון די זיעבעציגער און אַכציגער יאָהרען. זיי זיינען ווירקליך געווען וואָלונטירען אין דעם אמת'ען זינן פון וואָרט; זיי האָבען אַזוי געהאַנדעלט, ווייל זיי האָבען אַזוי געפיהלט אין די טיעפסטע טיעפענישען פון זייערע נשמות; זייערע טעראָריסטישע אונטערנעמונגען זיינען געווען אַן אויסדרוק פון זייער פלוצימדיגער מאָראַלישער דערהויבונג, וועלכע האָט זיי געבראַכט דערצו, אַז זיי זאָלען פשוט ניט קענען צוזעהן ווי דאָס פאָלק ליידט אַזוי שרעקליך און ווי די ביוראָקראַטען הערשעווען אַזוי געמיין; זיי האָבען געפיהלט, אַז זיי מוזען עפעס טאָן געגען דעם. און זיי האָבען טאַקע געטאָן. קיינער האָט זיי ניט געצוואונגען דאָס צו טאָן; דאָס איז געווען זייער אייגענער וואונש, זייער אייגענער געפיהל. שפעטער אָבער, ווען די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג איז געוואָרען גרעסער און די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען האָבען אריינגענומען טעראָר אַלס אַ טייל פון זייער פראָגראַמע, איז דער טיפ טעראָריסט געוואָרען אַן אַנדערער. יונגע לייט און מיידלאַך, וועלכע האָבען זיך מיט קיין באַזונדערע מעלות ניט אויסגעצייכענט, זיינען אַריינגעשלעפט געוואָרען אין דעם טעראָריסטישען שטראָם און זיי האָבען דערשאָסען הויכע בעאַמטע, אַמאָל איבער דעם וואָס זיי האָבען געוואָלט נאָכטאָן אַנדערע און אַמאָל איבער דעם וואָס די אָרגאַניזאַציע האָט זיי דערצו געצוואונגען. די צאָהל פון די טעראָריסטען האָט געוואַקסען, אָבער די גייסטיגע אייגענשאַפטען זייערע זיינען געזונקען. ניט איינמאָל האָט פּאַסירט אַז מען האָט אַרעסטירט אַ טעראָריסט, וועלכער האָט דערשאָסען אָדער געמאַכט אַ פּאַרזוך צו דערשיסען אַ הויכען בעאַמטען, און ווען די זשאַנדאַרען האָבען איהם גענומען אויפ'ן פאַרהער, האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז ער איז אין דער אמת'ן גאָר אַ גרויסער טרום. דאָס איז געווען דער פאַל מיט יענע טעראָריסטען, וועלכע האָבען געהאַנדעלט אויף זייער אייגענער אחריות. און ניט בעסער אין אַ געוויסען זינן זיינען אויך געווען די פּראָפעסיאָנעלע טעראָריסטען, וועלכע האָבען געקראָגען שכירות פון דער פּאַרטיי־קאַסע און האָבען

אַלץ געוואָרט אויף דער געלעגענהייט אָפּצוטאָן אַ טעראָריסטישען אַקט. עס איז אמת, אַז עס זיינען געווען אַ סך שעהנע אויסנאַהמען ווי למשל, איוואַן קאַליאַיעוו, וועלכער האָט דער'הרג'עט דעם גרויספירסט סערגעי אַלעקסאַנדראָוויטש, ניקאָלאַי דעם צווייטענס אָנקעל. אין אַלגעמיין אָבער איז די טעראָריסטישע אָרגאַניזאַציע געוואָרען אַ מין אַריסטאָקראַטישע אַבטיילונג אין דער פּאַרטיי סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען; יעדער טעראָריסט האָט זיך אַליין באַטראַכט ווי אַ מין איבערמענשען און אויף דעם חשבון זיך ערלויבט אַזעלכע פרייהייטען וואָס ער האָט זיך ניט געדאַרפט ערלויבען.

שפּעטער, ווען די רעוואָלוציע איז דורכגעפאַלען און די רעגירונג האָט איינגעפיהרט דעם ווייסען טעראָר, האָבען זיך אָנגעהויבען די „עקספּראָפּריאַציעס“. מען איז פּשוט אָנגעפאַלען אויף מענשען אין אַ באַנק אָדער אין אַ הויז, כדי צו „קריגען“ געלד. די ערשטע עקספּראָפּריאַציעס זיינען טאַקע געמאַכט געוואָרען פון ערנסטע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען געוואָלט קריגען געלד פאַר דער פּאַרטיי, כדי מען זאָל ווייטער קענען אָנגעהן מיט דער רעוואָלוציאָנערער אַרבייט, אָבער דערנאָך זיינען שוין צוגעקומען אַזוינע מענשען וועלכע האָבען ניט אַזוי מדקדק געווען אין דעם פּרט, ווייל עס האָט זיי געפעהלט דער חוש פון פּאַרטיי־טעטיגקייט, ווייל זיי האָבען ניט געקענט אָדער ניט געוואָלט מאַכען קיין אונטערשיעד צווישען געזעלשאַפטליכע און אייגענע אינטערעסען, און נאָך שפּעטער זיינען צוגעקומען גלאַט אַוואַנטוריסטען, וועלכע האָבען געזוכט לייכטע פאַרדינסטלאַך. די מעהרסטע עקספּראָפּריאַציעס האָבען מיט דער רעוואָלוציע גאָר קיין שייכות ניט געהאַט, און דאָך האָבען אַלע עקספּראָפּריאַטאָרס זיך באַטראַכט אַלס רעוואָלוציאָנערען און גע'טענה'ט, אַז זיי טהוען אַלעס אונטער דער קאָנטראָלע פון אַן אָרגאַניזאַציע. שפּיאָנען און אַגענטען־פּראָוואָקאַטאָרס האָבען שוין געפונען אַ וועג ווי אַזוי אַריינצוגעהן אין די רייהען פון די עקספּראָפּריאַטאָרס, און דערפאַר האָבען די טעראָריסטען באַקומען זעהר אַ שלעכטען שם. דערנאָך האָט זיך

טאַקע אַרויסגעוויזען, אַז אַפילו אין דעם בליהונגס־פּעריאָד פון דער טעראָריסטישער אָרגאַניזאַציע פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען, האָט זיך אין איהרע רייהען געפונען אַזאַ פאַררעטער ווי יונה אַזעוו, וועלכער איז אין איין און דערזעלבער צייט געווען אי דער קאָפּ פון דער אָרגאַניזאַציע, אי דער געהיימער אַגענט פון דעם פּאָליציייסקע דעפּאַרטמענט.

מען מוז אָבער צוגעבען, אַז אַ סך טעראָריסטישע אַקטען האָבען געשפּיעלט אַ וויכטיגע ראָלע אין דער ענטוויקלונג פון דער רעוואָלוציע. נאָכדעם ווי מען האָט דער׳הרג׳עט פאָן פּלעהווע׳ן, האָט זיך אין רוסלאַנד אָנגעהויבען די באַריהמטע „פריהלינגס־תרופה“. די ערמאָרדונג פון גרויספירסט סערגעי אַלעקסאַנדראָוויטש, דעם 4טען פעברואַר 1905, האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אי אין רוסלאַנד, אי אין אויסלאַנד. דאָס פאָלק איז אַלע מאָל געווען צופרידען ווען מען האָט אָפּגעראַמט פון׳ם וועג אַ נאַטשאַלניק, וועלכער איז געווען באַקאַנט אַלס אַ צורר. די רעגירונג האָט, ס׳פאַרשטעהט זיך, שטאַרק פיינט געהאַט די טעראָריסטען און זי האָט זיך אין זיי נוקם געווען אויף אַ שרעקליכען אופן. פאַר אַ טעראָריסט איז ביי דער רעגירונג קיין שטראָף ניט געווען צו שווער. אין די יאָהרען 1906—08 האָט מען אין די רוסישע טורמעס גענוג מענשען געפּייניגט און געמוטשעט בלויז הערפאַר וואָס מען האָט זיי חושד געוואָרען, אַז זיי זיינען טעראָריסטען.

מיר וועלען דאָ ציטירען בריעף וואָס זיינען געשריבען געוואָרען פון רעוואָלוציאָנערען, וועלכע זיינען געווען פאַר׳משפּט צום טויט. דאָס זיינען דאָקומענטען, וועלכע געבען אַ קלאָהרען באַגריף וועגען דעם וואָס די מענשען האָבען איבערגעלעבט און וואָס זיי האָבען געפיהלט אין זייערע שעהנע נשמות.

דעם רעוואָלוציאָנער לעאָן קאַהאַן־בערנשטיין האָט מען אויפגעהאַנגען אין סיביר, דעם 7טען אויגוסט, 1889. צוזאַמען מיט נאָך צוויי אַנדערע רעוואָלוציאָנערען איז ער פאַר׳משפּט געוואָרען צום טויט דערפאַר וואָס ער האָט זיך געשטעלט אַנטקעגען דער אַדמי־

ניסטאַציע ווען מען האָט געמאַכט אַ פּאַרזוך איבערצופיהרען פון יאַקוטסק, איהם און נאָך אייניגע רעוואָלוציאָנערען, אין אַן אַנדער פּלאַץ וואָס איז נאָך מעהר פאַרוואָרפען. די סאָלדאַטען האָבען געשאָסען אויף די רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען זיך געשטעלט אַנטקעגען, זעקס זיינען דער'הרג'עט געוואָרען, אַ סך זיינען פאַרוואונדעט געוואָרען; די איבריגע האָט מען צוגעשטעלט פאַר אַ געריכט און דריי פון זיי זיינען פאַר'משפט געוואָרען צו'ם טויט.

פון'ם טויטען־קאַמער שרייבט לעאָ קאָהאַן־בערנשטיין אַזוי:

יאַקוטסק, אויגוסט 6, 1889.

„מיינע טייערע, טייערע פריינד און חברים:

„איך בין ניט זיכער צי איך וועל האָבען די מעגליכקייט זיך צו געזעגענען מיט אייך. עס איז שוין במעט ניטאָ קיין האָפנונג דאַרויף. אָבער אין געדאַנק האָב איך זיך שוין מיט אייך אַלעמען געזעגענט. די גאַנצע צייט האָב איך אין דער טיעפעניש פון מיין האַרצען געפיהלט ווי איהר באַציהט זיך צו מיר אַזוי וואַרים און סימפּאַטיש. מיר איז געבליבען נאָך זעהר ווייניג צו לעבען.

„לאָמיר זיך געזעגענען, טייערע פריינד און חברים, און זאָל אייער לעצטער „זיי געזונד" זיין באַלויכטען מיט דער האָפנונג אויף אַ בעסערער צוקונפט פאַר אונזער אומגליקליכען, אָרימען מוטערלאַנד וואָס איז אונז אַזוי איינגעבאַקען אין האַרצען. אין דער וועלט איז קיין איין ביסעלע מאַכט קיינמאָל ניט פאַרלאָרען געגאַנגען אומזיסט. קיין מענשליך לעבען ווערט אומזיסט ניט פאַרלאָרען. באַדויערט ניט דאָס מענשליכע לעבען. זאָלען די טויטע זיך קימערען פאַר די טויטע — פאַר אייך שטעהט דאָס גאַנצע לעבען, אַ גייסטיגס, אַ שווער לעבען, וואָס איהר מוזט אויפהויבען הויך מיט אייערע ליידען פאַר דעם מוטערלאַנד! זאָגט ניט און דענקט ניט, אַז אייער לעבען איז פאַרלאָרען, אַז איהר וועט זיך אומזיסט און אומנישט מוטשען אין די טורמעס און אין סיביר. ליידען פאַר דעם מוטערלאַנד, זיין אַ לעבעדיגער פּראָטעסט געגען די אַלע טייוואָלים פון פינסטערניש און שלעכטס, איז זעהר אַ

גרויסע אויפגאַבע. אויב דאָס וועט אַפילו זיין אייער לעצטער אויפטו, מאַכט אויך ניט אויס. מיר האָבען געבראַכט אונזער חלק אויף דעם מזבח פון קאַמף פאַר דער פרייהייט פון'ם פאָלק. ווער ווייס, אפשר וועט איהר נאָך דערלעבען צו זעהן די גרויסע צייט, ווען אונזער באַפרייטע מוטערלאַנד וועט באַגעגנען איהרע געטרייע, ליעבענדע און געליעבטע קינדער מיט אָפענע אָרעמס און צוזאַמען מיט אייך פייערען דעם גרויסען יום-טוב פון פרייהייט.

„ווען אָט די צייט וועט קומען, זאָלט איהר זיך אָן אונז דער־מאָנען.

„דאָס וועט זיין אונזער גרעסטע באַלוינונג פאַר די אַלע צרות וואָס מיר האָבען אַריבערגעטראָגען. זאָל אָט די גרויסע האָפנונג שטענדיג זיין מיט אייך, פונקט ווי זי וועט זיין מיט מיר אפילו דאַן ווען איך וועל שוין זיין אויף דער תליה.

„איך קוש אייך שטאַרק, מיט מיין גאַנצער ליעבענדער נשמה.

„אייגאַנצען אייערער,

„ל. בערנשטיין.

„נאָך אַמאָל, זייט געזונד, טייערע פריינד. איך קוש אייך.

„אייער

„בערנשטיין.“

אָט דער בריעף איז געשריבען געוואָרען אין דער פינסטערער צייט פון דער רוסישער געשיכטע, ווען אַלעקסאַנדער דער דריטער האָט געהערשט מיט אַן אייזערנער האַנט און אַזוי אונטערדריקט דאָס פאָלק, אַז ס'האָט זיך געדוכט דאָס מען קען גאָר ניט האָפען אויף בעסערע צייטען. אין דעם טאָג ווען מען האָט איהם אויפ־געהאַנגען איז ער, לעאָן קאָהאָן-בערנשטיין, נאָך געלעגען אין בעט אַ קראַנקער פון די וואונדען וואָס ער האָט געקאָרגען ווען ער האָט זיך געשטעלט די סאָלדאַטען אַנטקעגען. מיט'ן בעטעל האָט מען איהם צוגעטראָגען צו דער תליה, מען האָט איהם אָנגעטאָן די פעטליע אויפ'ן האַלז ווען ער האָט געהאַלטען דעם קאָפּ אויפ'ן קישען. דערנאָך האָט מען דאָס בעטעל צוגענומען.

ניקאָלאַי זאָטאָוו, דער צווייטער פון די דריי רעוואָלוציאָנערען, וועלכע מען האָט אין יאַקוטסק אויפגעהאַנגען, האָט אַ פּאָר מינוטען פאַר'ן טויט געשריבען אַזאַ בריעף:

„יאַקוטסק, אויגוסט 6, דריי אַ זייגער פאַרטאָג.

„אין הויף, לעבען די לאַמטערנס, שטעלען זיי שוין אַוועק די סלופּעס. מיר זעהן ווי מען מאַכט פאַר אונז די תליות. ווי איינפאַך דאָס אַלעס איז! אַרום אַכט אַ זייגער אויף דער נאַכט איז ביי מיר געוועזען דער גלח. איך האָב איהם גאַנץ העפליך געזאָגט, אַז איך נויטיג זיך ניט אין איהם, דערביי האָב איך איהם פאַרזיכערט, אַז, צו מיין באַדויערען, האָב איך פון אַט דעם לעבען גאָר ניט ערוואַרטעט.

„זשעניא *) איז ניט לאַנג צוריק געוועזען ביי מיר. דאָס לעצטע מאָל איז זי דאָס ביי מיר געוועזען. זי האָט געזעהן מיינע לעצטע מאָמענטען און זי וועט אייך שוין איבערגעבען אַלע איינצעלהייטען. איך וואָלט דאָס אַליין באַשריבען, אָבער איצט קען איך ניט. איך פיהל זיך גאַנץ מונטער, איך בין איצט גוט געשטימט, אָבער איך בין שרעקליך מיעד, פיזיש און גייסטיג מיעד. פאַר די לעצטע צוויי טעג האָבען מיינע נערווען גאָר ניט אויפגעהערט צו אַרבייטען צופיעל אָנגעשטרענגט! אַזוי פיעל שטאַרקע געפיהלען!

„איצט, מיינע טייערע פריינד, מיינע ליעבע, צו'ם לעצטען מאָל דריק איך אייך צו צו'ם האַרצען! איך שטאַרב מיט אַ גרינגג האַרץ, מיט'ן פולען באַוואוסטזיין, אַז איך בין גערעכט; איך פיהל זיך נאָך איצט אויך גענוג מוטיג און קרעפטיג. איך זאָרג זיך בלויז פאַר דעם שיקזאַל פון מיינע ליעבע און טייערע, וועלכע בלייבען לעבען. וואָס פאַר אַ ווערט האָבען מיינע ליידען? זיי וועלען דאָך געדויערען בלויז אַ פּאָר שטונדען; בעת די ליידען פון מיינע ליעבע און טייערע וועלען געדויערען אַזוי לאַנג, און זיי דאַרפען האָבען אַזוי פיעל כוחות די אַלע ליידען אַריבערצוטראָגען.

---

*) זאַטאָוו'ס כלה.

וועגען קיין אנדערע זאכען קען איך ניט קלערען ווען איך קוק אויף דשעניא'ן.

„די וועכטער זיינען שוין געקומען; זיי האָבען געבראכט ארעסטאנטסקע קליידער; איך האָב די קליידער אָנגעטאָן. איך זיץ אָנגעטאָן בלויז אין הויזען און אין א העמד און איך פריהר (די הויזען און דאָס העמד זיינען נאָס פון'ם רעגען). עס זאָל איך גאָר ניט איינפאלען, אז די האנט ציטערט מיר פון אויפרעגונג. זייט געזונט, זייט געזונט, מיינע טייערע.

„אייערער ביז'ן קבר

„קאָליאָ“.

סטעפאן באלמאשאָוו, וועלכער האָט דעם 2טען אַפּריל, 1902, דער'הרג'עט סיפּיאגין'ען, דעם רוסישען מיניסטער פון אינלענדישע ענינים, איז געווען א יונגער סטודענט פון 21 יאָהר. זיין פּאָטער איז אליין אויך געווען א רעוואָלוציאָנער, וועלכער איז מיט יאָהרען צוריק געווען פארשיקט קיין סיביר. דעם סטודענט באלמאשאָוו האָט מען היינגעריכטעט דעם 3טען מאי, אין'ם יאָהר 1903. מיט א מאָנאט פריהער, דעם 3טען אַפּריל, האָט ער צו זיינע עלטערן געשריבען אזא בריעף:

מיינע טייערע! איך באנוץ זיך מיט א גוטער געלעגענהייט. איך שרייב אייך בלויז א פּאָר ווערטער, מיט דער האָפנונג, אז מען וועט אייך מיין בריעף איבערגעבען. די פּאסירונג פון'ם 2טען אַפּריל און מיין באטייליגונג אין דעם האָט אייך אודאי שטארק געטראָפען.

„אָבער, איך בעט אייך זעהר, מוסר'ט מיך ניט דערפאר. די אונפארגעבליכע, אונבא'רחמנות'דיגע באדינגונגען פון'ם רוסישען לעבען האָבען מיך ארייגעצויגען אין דעם, האָבען מיך געצוואונגען צו פארגיסען מענשליך בלוט, און זיי, די אונפארגעבליכע אומשטענדען, זיינען שולדיג אין דעם, וואָס איך האָב אייך געבראכט דערצו, אז איהר זאָלט אויף דער עלטער פארלירען מיך, דעם איינציגען זוהן אייערען.

„ווי גליקליך איך וואָלט געווען איצט, נאָכדעם ווי איך האָב געטאָן מיין פליכט אַלס בירגער פון מיין לאַנד, ווען עס וואָלט מיר ניט וועה געטאָן דאָס האַרץ דאַרויף וואָס איהר ליידעט אַזוי שרעקליך. אָבער טראָץ דעם אַלעם, כאָטש מיין געפיהל פון פאַרגעניגען, אַ דאַנק דעם וואָס איך האָב געפאָלגט מיין געוויסען און געטאָן דאָס וואָס איך האָב געמוזט טאָן, איז פאַרוואָלקענט פון דעם געדאַנק, אַז איהר ליידעט שטאַרק איבער דעם — טראָץ דעם טהוט מיר ניט באַנג דאַרויף וואָס איך האָב געטאָן.

„אייך דאַרף איך, ס'פאַרשטעהט זיך, ניט ערקלעהרען די וויכטיגקייט פון דעם קאַמף געגען די גרויסע, געמיינסטע פאַרשטעהער פון דעם אויטאָקראַטישען רעזשים. אייך דאַרף איך דאָך ניט באַווייזען, אַז אין אַזאַ קאַמף מוז מען ברענגען קרבנות. די שרעקליכע באַדינגונגען פון דעם רוסישען לעבען פאָדערען, ניט נור מאַטעריעלע קרבנות, נאָר זיי נעמען אויך צו קינדער ביי עלטערן. איך ברענג מיין לעבען אַלס אַ קרבן פאַר דער גרויסער זאַך צו באַפרייען די וואָס אַרבייטען און די וואָס זיינען אונטערדריקט, און דאָס, גלויב איך, גיט מיר אַ מאָראַלע רעכטפערטיגונג פאַר דעם דעה וואָס איך טהו אייך, מיינע טייערע און ליעבע עלטערן.

„דער געדאַנק אַז מיין האַנדלונג איז זעהר וויכטיג, זאָל באַרוהיגען און פאַרגלעטען די יסורים וואָס איהר האָט איבער מיר, אַלס טאַטע־מאַמע. און דאָ וויל איך אייך בעטען נאָך אַ זאַך, כאָטש איך ווייס, אַז פאַר אייך וועט דאָס זיין זעהר שווער. איך בעט אייך: וואָס עס זאָל מיט מיר ניט געשעהן, זאָלט איהר זיך האַלטען אַזוי פעסט און רוהיג ווי איך. אפשר וועט אייער רוהיגקייט איבערגעהן צו מיר דורך די דיקע ווענט פון דער טורמע און וועט פאַרלייכטערן מיינע יסורים וואָס איך האָב איבער אייך.

„אייער סטיאָפּאַ".

איוואַן קאַליאַיעוו, וועלכער האָט דער'הרג'עט דעם גרויספירסט סערגעי, האָט פון דער טורמע געשריבען אַזוי:

„טייערע פריינד און חברים:

„איהר ווייסט, אַז איך האָב געטאָן אַלץ וואָס איך האָב נור

געקענט, אַז דער 4טער פעברואַר זאָל זיך ענדיגען מיט אַ נצחון. איך בין צופריעדען דערפון. איך האָב געטאָן אַ זאַך וואָס איז געווען די פליכט פון דער גאַנצער בלוטענדער רוסלאַנד צו טאָן.

„איהר ווייסט מיינע איבערצייגונגען, איהר ווייסט אויך ווי מוטיג איך בין, און דאַריבער בעט איך אייך, אַז איהר זאָלט מיין טויט ניט באַקלאָגען.

„איך אַליין האָב זיך מקריב געווען אין דעם קאַמף פאַר די אַרבייטער; פון מיין זייט וועל איך מיט דער סאַמאָדערזשאַוויע קיין שום פשרות ניט מאַכען; און אויב עס איז גראַדע אויסגעקומען אַזוי, אַז מען האָט מיך געפונען אַלס דעם מענשען וואָס איז געווען ראוי צו מאַכען שטאַרק און אַנגעזעהן דעם פּראָטעסט פון דער מענשהייט געגען אונטערדריקונג, טאָ זאָל מיין טויט קרוינען מיין אַרבייט מיט דער ריינקייט פון מיין אידעאַל.

„שטאַרבען פאַר איבערצייגונגען מיינט צו רופען אַנדערע צו'ם קאַמף, און ווי גרויס עס זאָל ניט זיין די פּרייז וואָס מען דאַרף באַצאָהלען פאַר אַרונטערוואַרפען די סאַמאָדערזשאַוויע, בין איך טיעף איבערצייגט, אַז אונזער דור וועט זיך מיט איהר, מיט דער סאַמאָדערזשאַוויע, ספּראַווען, און וועט פון איהר פּטור ווערען אויף אייביג. עס וועט זיין אַ גרויסער זיעג פאַר'ן סאָציאַליזם ווען די פרייהייט וועט ברייט עפענען דעם וועג פאַר'ן רוסישען פאָלק, פאַר די אַלע וואָס ליידען אונטער דעם שווערען יאָך פון די צאַרען.

„איך בין אינגאַנצען מיט אייך, מיינע טייערע, מיינע ליעבע פריינד. אין די שווערע מאָמענטען זיינט איהר געווען מיין שטיצע; מיר האָבען זיך אַלע מאָל געטיילט מיט פריידען און ליידען, און ווען עס וועט קומען די צייט, ווען דאָס פאָלק וועט געהאָלפען ווערען, זאָלט איהר דאַן דערמאָנען מיין נאָמען, און זאָל מיין גאַנצע רעוואָלוציאָנערע טעטיגקייט זיין אין אייערע אויגען דער אויסדרוק פון מיין איבערגעגבענער, הייסער ליעבע צו'ם פאָלק און פון מיין שטאָלצער געטריישאַפט צו אייך; זאָל דאָס זיין דער שטייער פון מיין אויפריכטיגער איבערגעבענהייט צו

אונזער פּאַרטיי, וועלכע איז געטריי די טראַדיציעס פון דער „גאַראָדנאַיאַ וואָליאַ" אין יעדען זינן.

„פאַר מיר איז דאָס לעבען ווי אַ צויבער־מעשה'לע; עס דוכט זיך מיר, אַז אַלץ וואָס ס'איז מיט מיר געשעהן האָט עקזיסטירט אין מיר נאָך מיט יאָהרען און יאָהרען צוריק און האָט זיך באַהאַלטען אין די טיעפענישען פון מיין האַרץ, כדי עס זאָל זיך נאָכדעם מיט אַמאָל צופּלאַקערען אין אַ גרויסען פלאַם פון האַס און נקמה אין אַלעמענס נאָמען.

„איך וואָלט דאָ זעהר געוואָלט דערמאָנען אַ סך מענשען, וועלכע זיינען מיר טיעף איינגעבאַקען אין האַרצען און וועלכע זיינען מיר זעהר ליעב און טייער. זאָל מיין לעצטער אָטעם זיין אַ „זיי געזונט" פאַר זיי, און ניט נור אַ „זיי געזונט", נור אויך אַ שטאַרקער רוף צו קעמפען פאַר פרייהייט.

„איך דריק אייך אַלעמען צו זיך און קוש אייך.

„אייער,

„איוואַן קאַליאַיעוו"

צו זיין מוטער האָט איוואַן קאַליאַיעוו געשריבען אַזוי:

„מיין טייערע מאַמע:

„איך בין נאָך אַלץ דערזעלבער. איך בין צופריעדען דערפון וואָס איך האָב געטאָן מיין פליכט. מיין געוויסען איז ריין און מיינע איבערצייגונגען זיינען געבליבען דיזעלבע. דו ווייסט גאַנץ גוט, אַז קיין פּריוואַטען לעבען האָב איך ניט געהאַט; אויב איך האָב אין מיין לעבען געליטעי, האָב איך געליטען פאַר אַנדערע, ניט פאַר זיך.

„עס וואָלט געווען זעהר לעכערליך צו דענקען וועגען דעם, אַז מען קען נאָך ראַטעווען מיין לעבען איצט, ווען מיין סוף איז פאַר מיר גאָר אַ גליק. איך האָב זיך ענטזאָגט אונטערצושרייבען די פּראָשעניע פאַר באַגנאַדיגונג, און דו ווייסט פאַר וואָס. דאָס איז ניט דערפאַר וואָס מיינע פיזישע און גייסטיגע כוחות זיינען פאַרשוואונדען; פאַרקעהרט, אַלעס וואָס דאָס לעבען האָט מיר

געגעבען האָב איך באהאַלטען פאר מיין לעצטען נצחון אינ'ם טויט. ווען איך בין נאָך געווען א קליין אינגעלע האָב איך שוין געפיהלט, אז איך בין א פאַר'משפט'ער, און אין מיין אייגען לעבען איז ניטאָ קיין איין זאַך, נאָך וואָס עס זאָל מיר באנג טאָן. איך האָב ניט געוואָלט מען זאָל מיך באַגנאַדיגען, ווייל דאָס איז געגען מיינע איבערצייגונגען. און דו, מאַמע, דאַרפסט אָננעמען מיין באשלוס אזוי מוטיג ווי נור א ליעבענדע הארץ קען דאָס. וויין ניט, מאַמע; זיי בעסער פרעהלאַך, גלייך איך וואָלט זיך מיט דיר גאָר ניט געשיידט. אין דער אמת'ען וועל איך זיך מיט דיר קיינמאָל ניט שיידען.

„אין פאַל איך וועל דיך מעהר שוין קיינמאָל ניט זעהן פערזענליך — זיי געזונט.

„איך דענק, אז איך דאַרף ביי קיינעם ניט בעטען קיין מחילה פאַר פערזענליכע אונגערעכטיגקייטען.

„גראָד איצט האָב איך זיך דערמאָנט דאָס לעבען אין ווארשע — די רוישיגע גאַסען, די זון. עפּעס מיט אמאָל האָט עס מיר א שוועב געטאָן פאַר די אויגען.

„גריס ווארשע אין מיין נאָמען. זיי געזונט.

„דיין געטרייער, אי. ק."

און איצט וועלען מיר דאָ איבערגעבען וואָס א באַקאַנטער ציימונגס־קאָרעספּאָנדענט, וו. וולאַדימיראָוו, האָט דערצעהלט וועגען די לעצטע ווערטער וואָס ס'האָט געזאָגט א רעוואָלוציאָנער, וועלכער איז געטויטעט געוואָרען אין מאָנאט דעצעמבער, 1905, נאָך'ן מאָסקווער אויפשטאנד.

„ווען איך האָב געמאַכט אן אונטערזוכונג וועגען די מעשים פון דעם סעמיאָנאָווסקי פּאָלק אויף דער מאָסקווא־קאזאַנער אייזענבאַהן־ליניע, — שרייבט דער קאָרעספּאָנדענט, — איז מיר אויסגעקומען צו הערען א סך געשיכטעס וועגען דעם מאַשיניסט אוכטאָמסקי, וועלכער האָט ארויסגעוויזען א מערקווירדיגע העלדישקייט אין די לעצטע מאָמענטען פון זיין לעבען. א טייל פון די

ידיעות וועגען אוכטאָמסקי׳ן האָט מיר איבערגעגעבען דער קאַפּיטאַן פון׳ם סעמיאָנאָווסקי פּאָלק, וועלכער האָט איהם דער׳הרג׳עט אין לובערטצי, צוזאַמען מיט נאָך דריי אנדערע ארבייטער. דער קאַפּיטאַל אַליין, וועלכער האָט איהם געזעהן אין די לעצטע מינוטען, האָט זיך גאָר ניט געקענט אָפּלויבען פון זיין פּערזענליכקייט; אויך די סאָלדאַטען האָבען גערעדט וועגען איהם מיטן גרעסטען רעספּעקט; זיי האָבען מיר דערצעהלט, אַז נאָך׳ן ערשטען זאַלפּ, איז ער געבליבען ניט גערירט. קיין קויל האָט איהם ניט גענומען.

„אויסגעזעהען האָט ער דוקא גאַנץ געוועהנליך. אַ מענש פון מיטעלען וואוקס, מיט צוויי לעבעדיגע, קלוגע אויגען, האָט ער געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ זעהר באַשיידענעם, כמעט שעהמעוודיגען מענשען.

„דורך אַ צופאַל איז ער אריינגעפאַלען אין די הענט פון דער שטראָף־עקספּעדיציע. פּונקט דאַן ווען די סאָלדאַטען פון דער שטראָף־עקספּעדיציע זיינען געווען אויף דער סטאַנציע, איז ער מיט אַ בריטשקעלע צוגעפאָהרען צו אַ קרעטשמע אין לובערטצי. ער האָט אפילו ניט געוואוסט, אַז דאָרטען געפינט זיך אַ שטראָף־עקספּעדיציע. ווי מען האָט איהם נור דערזעהען האָט מען איהם גלייך באַזוכט, ביי איהם אין קעשענע האָט מען געפונען אַ רעוואָלווער, און דערפאַר האָט מען איהם ארעסטירט. דאַן האָט מען איהם געבראַכט פאַר דעם אָפּיצער, אונטער וועמעס קאָמאַנדאַ די שטראָף־עקספּעדיציע איז געשטאַנען.

„ווען מען האָט איהם געפרעגט ווי ער הייסט, האָט ער ניט געוואָלט זאָגען. דאַן האָט דער אָפיצער גענומען באַטראַכטען די פאָטאָגראַפישע בילדער פון די רעוואָלוציאָנערען, ער האָט יעדער בילד פארגליכען מיט דעם לעבעדיגען אָריגינאַל, ביז ער האָט געפונען.

„איהר זיינט דער מאַשיניסט אוכטאָמסקי, — האָט ער מיט פרייד אויסגעשריגען, — מיר וועלען אייך דערשיסען!“

„איך האָב דאָס געוואוסט“, — האָט אוכטאָמסקי קאַלטבלוטיג געענטפערט.

„דאָס איז געווען בייטאָג, אַרום דריי אַ זייגער. מען האָט איהם געפרעגט צי ער וויל זאָגען ודוי פאַר'ן טויט און ער האָט געענטפערט, אַז יאָ.

„נאָכדעם האָט מען איהם, צוזאַמען מיט נאָך דריי ארבייטער פון דער לובערצער פאַבריק, צוגעפיהרט צו דעם פּלאַץ פון דער הינריכטונג. דאָרטען האָט ער זיך צו'ם אָפיצער געווענדעט מיט פאָלגענדע ווערטער:

„איך האָב גוט געוואוסט, אַז אַבי איך וועל נאָר אריינפאַלען צו אייך אין די הענט אריין, וועט מען מיך דערשיסען; איך בין אַלע מאָל געווען גרייט צום טויט, און דערפאַר בין איך איצט אַזוי רוהיג. און איצט, ווען איך האַלט שוין במילא ביים שטאַרבען, וועל איך אייך דערצעהלען ווער עס האָט געמאַכט מעגליך, אַז דער רעוואָלוציאָנערער צוג זאָל זיך ארויסראַטעווען פון מאָסקווא — יענער וויכטיגער צוג, אויף וועלכען עס זיינען געפאָהרען באוואַפענטע גרופּעס, די פיהרער און די קעפּ פון'ם מאָסקווער אויפשטאַנד, צוזאַמען מיט די מיטגליעדער פון דעם סטרייק קאָמיטעט.

„דאָס האָב איך דאַן געפראַוועט מיט דער מאַשין און לאָקאָמאָטיוו, ווען אַלע אייזענבאַהן־ליניעס זיינען שוין געווען אין די הענט פון די סאָלדאַטען און מיר זיינען געווען אין געפאַהר צושאָסען צו ווערען פון די פּולימיאָטען וואָס איהר האָט אוועקגעשטעלט לעבען דער פראַכט־סטאַנציע.

„דאָס פּלאַץ איז געווען געפעהרליך, פריי און אָפען אַרום און אַרום. מען האָט זעהר לייכט געקענט שיסען אויפ'ן צוג, פּונקט ווי אויף אַ ציעלברעט, אָבער איך האָב גענומען די מאַשין אין מיינע הענט און זיך אָנגעהויבען יאָגען טייוואַליש שנעל. זיעבעציג וויאָרסט אַ שטונדע בין איך מיט'ן צוג געלאָפען.

„די לופט דרוק פון דער פּאַרע אין קעסעל האָב איך פאַרגרעסערט ביז פופצעהן אַטמאָספערעס. דער קעסעל האָט שיער ניט געפּלאַצט. די געפאַהר אַז דער לאָקאָמאָטיוו זאָל צופּלאַצט ווערען אויף שטיקלאַך איז געווען אַ סך גרעסער ווי די געפאַהר געטראָפען צו ווערען פון אייערע קוילען.

„ווען אונזער צוג האָט זיך אזוי געיאָגט משוגענערווייז אלץ ווייטער און ווייטער, האָבען אייערע פּולימיאָטען גענומען קנאַקען. די קוילען זיינען ניט געווען געפעהרליך פאַר אונז, ווייל סאַי ווי סאַי זיינען מיר יעדער מינוט געווען אין געפאהר צוריסען צו ווערען אויף שטיק־שטיקלאך אָדער ארונטערצופאַלען מיט'ן צוג אין א תהום און צוריבען ווערען ווי שטויב.

„די ערפאַהרענע האנט פון א גוטען מאַשיניסט האָט קאָנטראָלירט די פּאַרע פון'ם קעסעל און געראַטעוועט די מענשען, וועלכע איהר האָט געוואָלט אומברענגען פון דער וועלט. זעקס פון זיי האָט איהר פאַרוואונדעט, אָבער אומגעבראכט פון דער וועלט האָט איהר ניט קיין איינעם פון זיי. זיי האָבען זיך אַלע געראַטעוועט. און איצט געפינען זיי זיך אויף א זיכערען פּלאַץ. פאַר אייך האָבען זיי מעהר קיין מורא ניט. איהר קענט זיי ניט כאַפּען, איהר קענט צו זיי ניט צוקומען".

„איידער מען האָט אוכטאָמסקי'ן דערשאָסען, האָט מען איהם געוואָלט פאַרבינדען די אויגען. אָבער ער האָט זיך ניט געלאָזט, ערקלערענדיג, אז ער האָט גענוג מוט צו קוקען דעם טויט גלייך אין די אויגען. ער האָט זיך אויך ניט געוואָלט אוועקשטעלען מיט דער פּלייצע צו די סאָלדאַטען, נאָר דוקא מיט'ן פנים אנטקעגען די ביקסען.

„די מענשען, וועלכע זיינען צוזאַמען מיט איהם געפאָהרען אויף דער בריטשקע, האָבען געבעטען דעם אָפיצער, אז ער זאָל איהם ניט שיסען; אויף די קניע זיינען זיי געפאַלען פאַר'ן אָפיצער און האָבען געוויינט מיט ביטערע טרערען. דער לעצטער מאָמענט איז געווען שרעקליך!

„שטיל און קאַלטבלוטיג האָט זיך אוכטאָמסקי צוגעקוקט ווי מען מאכט די אַלע פאָרבערייטונגען, דערנאָך האָט ער זיך געווענדעט צו די סאָלדאַטען און אזוי געזאָגט:

„עס שטעהט אייך איצט פאַר צו טאָן א פליכט וואָס שטימט מיט דער שבועה וואָס איהר האָט געשוואָרען. טהוט זשע אייער פליכט עהרליך, פונקט אזוי ווי איך האָב געטאָן עהרליך מיין פליכט

וואָס שטימט מיט דער שבועה וואָס איך האָב געשוואָרען. אונזערע שבועות אונטערשיידען זיך איינע פון די אנדערע; דאָס צלעם... און איצט, קאַפּיטן, זייט אַזוי גוט און גיט די קאָמאַנדע".

„די סאָלדאַטען האָבען אויסגעשאָסען. די אַרבייטער זיינען אומגעפאַלען. אוכטאָמסקי'ן האָט קיין קויל ניט געטראָפען. ער איז געשטאַנען גלייך, די הענט פאַרלעגט אויפ'ן האַרצען.

„די סאָלדאַטען האָבען ווידער אויסגעשאָסען. ער איז אומגעפאַלען אויפ'ן שנעע, ער איז נאָך אַלץ געווען לעבעדיג און ביים פולען באַוואוסטזיין. דער בליק פון זיינע אויגען איז געווען פול מיט אַנגסט.

„דער קאַפּיטאַן האָט איהם געגעבען דעם „קו דע גרייס". ער האָט איהם אַריינגעשאָסען אַ קויל אין קאָפּ אַריין און געמאַכט אַ סוף צו זיינע שמערצען". *)

---

*) וו. וולאַדימיראָוו, „די שטראָף עקספּעדיציע", זייטען 79-82.

31טער קאַפּיטעל.

טורמע און גלות.

דאָס לעבען אין טורמע איז געווען איינע פון די מדרגות פון דער רעוואָלוציאָנערער טעטיגקייט. צו די געשעהענישען אין טורמע און אין סיביר האָט זיך דער עולם צוגעקוקט זעהר אויפמערקזאַם, און גאַנץ אָפט זיינען זיי פאַר דער באַוועגונג געווען פונקט ווי בוימאויל אויפ'ן פייער.

אין טורמע האָט אַ רעוואָלוציאָנער זיך באַטראַכט ווי אַ פּאָליטישער געגנער פון דער אַדמיניסטראַציע און געפאָדערט, אַז מען זאָל איהם אַזוי באַהאַנדלען. די אַדמיניסטראַציע האָט אָבער באַהאַנדעלט אַ רעוואָלוציאָנער ווי אַ פאַרברעכער, כאָטש זי האָט געוואוסט, אַז עס איז אַ גרויסער אונטערשיעד צווישען אַ פאַרברעכער און אַ רעוואָלוציאָנער. דער רעוואָלוציאָנער האָט אין טורמע געקוקט אויף זיך ווי אויף אַ קריעגס געפאַנגענעם, צו וועמען מען מוז זיין העפליך. די אַדמיניסטראַציע אָבער האָט אויף איהם געקוקט ווי אויף אַ שונא וואָס מוז באַשטראַפט ווערען.

איבער דעם זיינען אין טורמע פאָרגעקומען אָהן אַ שיעור צוזאַמענשטויסען, איבער דעם איז די טורמע געווען אַ מין סצענע פון רעוואָלוציאָנערע שלאַכטפעלדער..

אורזאַכען זיינען געווען פאַרשיידענע. די רעגירונג האָט אַרויסגעגעבען פאַר אַרעסטאַנטען זיבען קאָפּיקעס אַ טאָג. אַ פונט ברויט האָט געקאָסט פון צוויי ביז דריי קאָפּיקעס, און דערפון קען מען זיך שוין פאָרשטעלען אין וואָס פאַר אַ לאַגע די אַרעסטאַנטען האָבען זיך געפונען. מיט די זיבען קאָפּיקעס אַ טאָג האָט

מען, ס׳פֿארשטעהט זיך, ניט געקענט אויסקומען, און די ארעסטאַנטען האָבען געמוזט קויפען עסענוואַרג פאַר זייער אייגען געלד. אָבער ניט אין אַלע טורמעס האָט מען דאָס ערלויבט.

אין אייניגע טורמעס האָט מען די ארעסטאַנטען ערלויבט צו זיין צוויי שטונדען אין טאָג אויף דער פרישער לופט; אין אַנדערע טורמעס בלויז צעהן מינוטען. אין אייניגע טורמעס האָט מען פריי צוגעלאָזט ביכער, און אין אַנדערע טורמעס ניט. אַלץ האָט זיך געווענדעט אָן דעם קאַפּריז פון׳ם נאַטשאַלניק פון דער טורמע.

די רעוואָלוציאָנערען, וועלכע זיינען געווען פאַרשפאַרט אין די טורמעס, האָבען געמוזט קעמפען געגען דער שטרענגער באַהאַנדלונג. אָבער די הויפּט אורזאַכע פון זייער קאַמף אין די טורמעס איז געווען די אונהעפליכע באַהאַנדלונג מצד דער טורמע אדמיניסטראַציע.

די נאַטשאַלניקעס פון די טורמעס, זייערע אַסיסטענטען, די וועכטער און זאָגאַר די דאָקטוירים פון די טורמעס האָבען געהאַט אַ טבע צו באַהאַנדלען די אַרעסטאַנטען זעהר גראָב. זאָגען אַן אַרעסטאַנט „דו“, איהם זידלען, איהם דערלאַנגען אַ פּאַטש איבער׳ן פנים — דאָס איז געווען אַ נאַטירליכע זאַך, גלייך ווי אַנדערש וואָלט דאָס גאָר ניט געקענט זיין. די רעוואָלוציאָנערען האָט מען אויך אַזוי געוואָלט באַהאַנדלען, אָבער דאָס האָט זיך ניט איינגעגעבן, ווייל ביי זיי, ביי די רעוואָלוציאָנערען, איז רעכט געווען דאָס לעבען איינצושטעלען איידער זיך לאָזען אַזוי באַליידיגען. און דאריבער איז כמעט ניט אוועק דער טאָג, אַז אין טורמע זאָל ניט פאָרקומען קיין צוזאַמענשטויס.

מיט פאַרשידענערליי מיטלען האָט מען געקעמפט געגען דער טורמע־אַדמיניסטראַציע. איין מיטעל איז געווען צו מאַכען אַ טומעל און אַ געשריי אין אַלע קאַמערען פון דער טורמע; אַ צווייטער מיטעל איז געווען — צוברעכען דאָס גאַנצע מעבעל און צורייסען די אַלע מטלטלים וואָס געפינען זיך אין די קאַמערען; און חוץ דעם האָט מען זיך נאָך באַנוצט מיט דעם הונגער סטרייק

און אָפט מאָל טאַקע פשוט מיט פיזישען ווידערשטאַנד. און אַלע מאָל, בעת עס איז אין טורמע פאָרגעקומען אַ קאַמף, האָט די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציע אין דרויסען ניט געשוויגען; מען האָט אַרויסגעלאָזט פּראָקלאַמאַציעס; אָנגעזעהענע מענשען, וועמעס קינדער עס זיינען אויך געווען צווישען די פּאָליטישע אַרעסטאַנטען, זיינען געלאָפען צום גובערנאַטאָר מיט בקשות און טענות, און מערסטענטיילס האָט זיך עס געענדיגט דערמיט וואָס די טורמע־אַדמיניסטראַציע האָט זיך געמוזט אונטערגעבען.

אין׳ם יאָהר 1904, זומער צייט, איז מיר אַליין אויך אויסגעקומען זיך צו באַטייליגען אין אַ הונגער־סטרייק וואָס האָט געדויערט זעקס טעג כסדר. דאָס איז געווען אין דער ווילנער פּאָליטישער טורמע. די ווילנער פּאָליטישע טורמע איז האָן געווען אין אַן אַלטען שלאָס פון די אַמאָליגע ליטווישע קיסרים, דער שלאָס איז געשטאַנען ביי די ברעגעס פון׳ם טייך וויליא, אין׳ם אַנטאָקאָלער פאָרשטאָדט. געבויט איז דער שלאָס געווען אַזוי, אַז קיין אָדינאָטשקעס" (איינצעל קאַמערען) האָבען דאָרטען ניט געקענט זיין, די אַרעסטאַנטען האָט מען געהאַלטען אין די צימערען צו זעכצעהן און צוואַנציג אַרעסטאַנטען אין יעדען צימער. די טירען פון די צימערען זיינען געווען אָפען פון ניין אַ זייגער אין דער פריה ביז זיבען אַ זייגער פאַרנאַכט, און אַ דאַנק דעם איז געווען אַ לעבעדיגע וועלט; מען איז געגאַנגען פון איינעם צום אַנדערען, יעדער איינער האָט זיך געפונען זיין קרייז, חברים פון זיין פּאַרטיי, און אַזוי פלעגט אַוועק דער טאָג מיט דעבאַטעס און געשפּרעכען וועגען פּאַרטיי אַנגעלעגענהייטען און אויך וועגען אַנדערע פאַרשידענערליי אַנגעלעגענהייטען. דאַרף זיך גראַדע מאַכען, אַז אין דער טורמע זאָלען איינציגע פּראָווען אַנטלויפען, און פון דער גאַנצער „פרייהייט" זאָל זיך אויסלאָזען אַ חלום. די טירען פון די צימערען האָט מען אָנגעהויבען האַלטען פאַרשלאָסען אַ גאַנצען טאָג און מען האָט קיינעם קיין פרייען אָטהעם ניט געלאָזט טאָן.

דער נאַטשאַלניק פון דער טורמע — דונקעל, געדענק איך, האָט ער געהייסען — איז געווען אַ געוועזענער נאַדזיראַטעל און

עס איז איהם געגאנגען אין לעבען אויסצונעמען שטארק אין די הויכע פענסטער. געווען איז ער א מענש פון א יאהר פערציג, א דיקער, א רויטער, מיט א פעטען קארק און מיט צוויי קליינינקע אויגלאך פון מית משונה קאליער. מיט זיין נייער שטעלע האט ער זיך שטארק איבערגענומען, ער האט זיך ליעב געהאט צו באריהמען ווי דער גובערנאטאר אליין האט געהאלטען פון איהם און ווי ער האט געשפיעלט אין קארטען מיט די גרעסטע גובערנסקי נאטשאלניקעס. דאס איז געווען א טשינאווניק דורך און דורך: א בייזער, פיינט געהאט אויסצוהערען טענות, געגלויבט, אז ער איז געוואלדיג פעהיג, זעלטען קלוג, באטש אין דער אמת'ען האט איהם זיין אסיסטענט פון ארבעל אויסגעטרייסעלט און איהם די גאנצע צייט געפיהרט ביי דער נאז. א טבע האט ער געהאט זעהר א מיאוסע — געבען פעטש. איך אליין האב עטליכע מאל געזעהן ווי ער האט געשלאגען אן ארעסטאנט מיט אזא רציחה, אז עס איז געווען א שרעק. עס האט זיך שפעטער טאקע ארויסגעוויזען, אז ער האט פשוט געהאט א פיזישען פארגעניגען בשעת ער האט א מענשען געפאטשט. רעוואלוציאנערען האט ער געהאסט ווי דעם טויט, און עס האט איהם שטארק פארדראסען וואס זיי זיינען אזוי גרוים ביי זיך און האבען גאר פאר קיינעם קיין מורא נים. נאכדעם ווי מען האט די צימערען אנגעהויבען האלטען געשלאסען, האט ער גאר פארריסען די נאז אין דער הויך, און עס איז געווען קענטיג, אז ער האט באשלאסען זיך אפצורעכענען מיט אונז.

מיר, ווידער, האבען באשלאסען זיך נים איבערצושרעקען פאר איהם. האבען מיר אויסגעארבייט א גאנצע רייהע פאדערונגען —מען זאל די טירען האלטען אפען, מען זאל אונז ערלויבען צו זיין אויף דער פרישער לופט צוויי שטונדען אין טאג און מען זאל אונז באהאנדלען העפליך. און אויב מען וועט אונז די פאדערונגען נים נאכגעבען איז — א הונגער־סטרייק.

ווען דונקעל האט דאס דערהערט איז ער געקומען צו לויפען א בייזער, פלאם־פייער האט פון זיינע אויגען געשפריצט. א פארסאפעטער איז ער געלאפען פון קאמער צו קאמער, צום וויפיעלטען

מאָל איבערגע׳חזר׳ט, אז מיר זיינען אַרעסטאַנטען און ניט קיין פּאַציענטען פון אַן ערשט קלאַסיגען סאַניטאַריאום; דערביי האָט ער געסטראַשעט, אז ער וועט די אָנפיהרער פון׳ם „בונט" אַריינוואַרפען אין אַ פינסטערען קערקער, און אז אונז אַלעמען וועט ער הייסען בינדען הענט און פיס. מיר האָבען איהם קיין וואָרט ניט געענטפערט. אזוי איז נאָך פון פריהער געווען באַשלאָסען.

אויף מאָרגען אין דער פריה האָט זיך דער הונגער־סטרייק אָנגעהויבען. דורך די פענסטער און דורך די גראַטעס האָבען מיר אַרויסגעוואַרפען דאָס גאַנצע עסענוואַרג וואָס מיר האָבען ביי זיך געהאַט. די פּאָרציעס וואָס מען האָט אונז אין דער פריה געבראַכט האָבען מיר זיך ענטזאַגט צו נעמען. זעקס טעג נאָכאַנאַנד האָט דער הונגער־סטרייק געדויערט. אַלע אַרעסטירטע, איבער הונדערט אין צאָהל, האָבען זיך אין דעם הונגער־סטרייק באַטייליגט, און אויסגעפיהרט האָבען מיר.

דונקעל האָט נאָכגעגעבען אונזערע פאָדערונגען. דאָס לעבען אין טורמע איז ווידער געוואָרען ערטרעגליך.

ביז׳ן יאָהר 1906 איז אין די מעהרסטע פּאָליטישע טורמעס געווען איינגעפיהרט אַ מין קאָמונע. אין 1903 האָבען מיר אין קיעווער טורמע געהאַט אַ קאָמונע; מען האָט זיך געטיילט מיט שפּייז, קליידער און ביכער. וואָס איינער האָט געקראָגען צוגעשיקט פון זיינע קרובים (חוץ בלומען און זיסע זאַכען) האָט ער גלייך אַוועקגעגעבען דער „קאָמונע" און אַלע האָבען זיך דערמיט געטיילט גלייך אויף גלייך. אויף אַזאַ אופן איז אויסגעקומען, אז אין טורמע איז ניט געווען קיין „אָרים" און „רייך". אין ווילנער טורמע האָבען מיר אין 1904 געהאַט אַ קאָמונע־קיך. דער רעוואָלוציאָנערער „רויטער קרייץ", אַ הילפס־אָרגאַניזאַציע וואָס איז באַשטאַנען הויפּטזעכליך פון אינטעליגענטען, וועלכע זיינען ניט געווען אַקטיוו אין קיין פּאַרטיי, האָט פאַרזאָרגט די פּאָליטישע אַרעסטאַנטען מיט געלט און אויך מיט ביכער.

די קרימינאַלאָגיסטען זאָגען, אז די מורא פאַר דער טורמע איז קיינמאָל ניט געווען קיין אורזאַכע, אז אַ פאַרברעכער זאָל ניט

באַנגעהן קיין פאַרברעכען. און דאָס זעלבע קען מען זאָגען וועגען די רעוואָלוציאָנערען. דעם רעוואָלוציאָנער האָט די טורמע קיינמאָל ניט אָפּגעשראָקען; ער האָט דאָס באַטראַכט ווי אַ טייל פון זיין טעטיגקייט. עס זיינען זאָגאַר געווען אַזעלכע רעוואָלוציאָנערען וואָס זיינען גאָר געווען צופריעדען צו זיצען אַ ביסעל אין טורמע און זיך אָפּרוהען. מעהרסטענטיילס האָט מען אַזעלכע געקענט טרעפען צווישען די פּראָפעסיאָנעלע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע זיינען שטענדיג געווען פאַרהאַוועט אין דער ארבייט און געהאַט אַ וועלט מיט דאגות אויפ'ן קאָפּ.

דער פּראָפעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער האָט זיך פאַר דער טורמע ניט איבערגעשראָקען, ווייל ער האָט געוואוסט, אַז נאָך דעם ווי מען וועט איהם דאָרט אָפּהאַלטען אַ יאָהר אָדער צוויי, וועט מען איהם פאַרשיקען קיין סיביר, און פון סיביר וועט ער אַנטלויפען און וועט ווידער ווערען טעטיג אין דער באַוועגונג. די צייט וואָס אַ פּראָפעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער איז געזעסען אין טורמע איז ביי איהם ניט אַוועק אומזיסט; ער האָט דאָרט געלעזען אַ סך ביכער און גרינדליך געשטודירט די פראַגען וואָס האָבען איהם אַממעהרסטען אינטערעסירט.

און וואָס שייך דעם געוועהנליכען אַרבייטער, וועלכער איז ניט געווען קיין פּראָפעסיאָנעלער רעוואָלוציאָנער, האָט פאַר איהם די טורמע אויך געהאַט אַ געוויסע צוציהונגס־קראַפט. מען דאַרף ניט פאַרגעסען, אַז אַזוי שנעל ווי אַן אַרבייטער האָט זיך אָנגעשמעקט מיט רעוואָלוציאָנערע אידעען, האָט ער באַקומען אַ שטאַרקען חשק צו לערנען און וויסען. אונטער די אומשטענדען וואָס האָבען געהערשט אין יענער צייט האָט ער עס ניט געקענט אויספיהרען, מחמת דעם וואָס אַבענד שולעס האָט מען ניט געטאָרט עפענען און לעזען אין אַ קרייז איז גלאַט געווען אַ פאַרברעכען. און חוץ דעם האָט דער אַרבייטער פשוט קיין צייט ניט געהאַט צו לייענען; בייטאָג האָט ער געהאָרעוועט אין דער פאַבריק און אין די אויפ־דערנאַכטען איז ער געווען פאַרנומען מיט דער אָרגאַניזאַציע. אין טורמע אָבער איז שוין געווען גאָר עפּעס אַנדערש;

דאָרטען האָט מען איהם דאָך ווי ס'איז געגעבען עסען און טרינקען, און אין קיין לעהרער איז דאָרט אויך קיין דוחק ניט געווען; די אינטעליגענטען־רעוואָלוציאָנערען האָבען שוין געזעהן, אז ער זאָל לייענען און פאַרשטעהן וואָס ער לייענט. עס איז גאָר קיין וואונדער ניט וואָס אַ סך טורמעס זיינען גאָר געווען פאַרברייטונגס שולעס פּאַר אַגיטאַטאָרס. אין ווילנער טורמע האָבען מיר, אין 1904, געהאַט צוויי קלאַסען און יעדער קלאַס איז באַשטאַנען פון צעהן־פופצעהן תלמידים, אַרבייטער. אין די קלאַסען האָט מען געלערנט פּאָליטישע עקאָנאָמיע, די יסודות פון סאָציאָלאָגיע, די געשיכטע פון דער ציוויליזאַציע, פּאַרלאַמענטאַרישע סיסטעמען אין דער טעאָריע און אין דער פּראַקטיק, און די געשיכטע פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג אין רוסלאַנד, חוץ דיסקוסיעס וועגען די לעצטע פּאָליטישע געשעהענישען. און אַט די אַלע לעקציעס זיינען געגעבען געוואָרען אין דער אַנוועזענהייט פון אַלע אַרעסטאַנטען. די רעוואָלוציאָנערען אין טורמע האָבען געהאַט אַ שטענדיגע פאַרבינדונג מיט דער אָרטיגער רעוואָלוציאָנערער אָרגאַניזאַציע, און אַזוי שנעל ווי עס איז נור אַרויס אַ נייע רעוואָלוציאָנערע בראָשורע, האָט מען זי גלייך צוגעשיקט צו די חברים אין טורמע. און ווען עס איז אַ רעוואָלוציאָנערען שרייבער אויסגעקומען צו זיצען אין טורמע, האָט ער דאָרטען גאַנץ לייכט געקענט שרייבען זיינע אַרטיקלען פּאַר דער פּאַרטיי־צייטונג.

אַזוי האָט מען אין די טורמע געלעבט ביז די מאָנאַטען אָקטאָבער־נאָוועמבער, 1905, ווען די רעוואָלוציע האָט געעפענט די טויערען פון די מעהרסטע טורמעס. די מעהרסטע אַרעסטירטע — אויסער די וועלכע זיינען געווען אָנגעקלאָגט אַלס טעראָריסטען אָדער אַלס עהנליכע פאַרברעכער — זיינען דאַן באַפרייט געוואָרען. אויף אַ קורצער צייט זיינען די טורמעס געבליבען לעדיג. און שפּעטער, ווען זיי זיינען ווידער געוואָרען פול, האָבען זיי שוין אַן אַנדער פּנים געהאַט.

די איבערקערעניש פון 1905-06 האָט אַריינגעשלעפּט אין די רעוואָלוציאָנערע רייהען אַ סך מענשען פון פאַרשיעדענערליי מינים,

און צווישען די אַרעסטירטע, וועלכע האָבען מיט דער רעוואָלוציע גאָר קיין שייכות ניט געהאַט, זיינען אויך געוועזן מענשען פון כל המינים. אין די יאָהרען 1906—08 האָט מען אין די טורמעס שוין ניט געזעהן יענעם טיפּ רעוואָלוציאָנער, וועלכער האָט דורכגעמאַכט אַ שולע פון פּאַרטיי טעטיגקייט און געהאַט אַ סך רעוואָלוציאָנערע ערפאַהרונג. די נייע אַרעסטאַנטען האָבען שוין ניט געהאַט אַזוי פיעל מוט צו פאַרטיידיגען זייער ווערט. אין אַ געוויסער פּראָווינציעלער טורמע זיינען אין 1907 די אַרעסטאַנטען באַשטאַנען פון אַזאַ ערב רב: עטליכע צעהנדליג פּויערים, וועלכע האָבען זיך באַטייליגט אין אַ בונט ראַבעווענדיג דעם פּריץ'ס אימעניע; עטליכע אַרבייטער, וועלכע מען האָט אין מיטען גאַס אַרעסטירט; פינף אָדער זעקס פּאָסט־אָנגעשטעלטע, עטליכע בוכהאַלטערס, פּריקאַזשטשיקעס, צייטונגס פאַרקויפער, דריי רעדאַקטערס, עטליכע שרייבער, איין אַדוואָקאַט, וועלכער איז געוועזן אַן אָנגעזעהענער מענש אין דער געזעלשאַפט, צוויי דאָקטוירים, אַ גלח, עטליכע סאָלדאַטען, איין אַפּטייקער, עטליכע פרויען פון פאַרשיעדענע פּראָפעסיעס, און אַפילו אַ גענעראַל אויך. אָט די אַלע מענשען האָבען קיין שום גייסטיגען בונד צווישען זיך ניט געהאַט, צו קיין אָרגאַניזאַציע האָבען זיי ניט באַלאַנגט, און עס איז פאַר זיי פּשוט אוממעגליך געוועזן זיך צונויפצוריידען איינער מיט'ן אַנדערען און קומען צו אַ פאַרשטענדניש וועגען אַ געמיינשאַפטליכער האַנדלונג. און דערפאַר האָט דער נאַטשאַלניק פון דער טורמע געקענט טאָן מיט זיי וואָס ער האָט נאָר געוואָלט.

קיין דרך ארץ פאַר די פּאָליטישע אַרעסטאַנטען האָט מען מעהר ניט געהאַט. אויף די רעוואָלוציאָנערען האָט מען אין טורמע ניט געקוקט ווי אויף טרוימער, ווי אויף מאָדנע ברואים, וועלכע כאַפּען התפּעלות פון ווילדע טעאָריעס, נור ווי אויף אַ געפאַהר, ווי אויף אַ סכנה! זיי האָבען שיער ניט אַרונטערגעוואָרפען די עקזיסטירענדע אָרדנונג! זיי זיינען געפעהרליכע שונאים. און אַלס שונאים דאַרף מען זיי באַהאַנדלען. די אַדמיניסטראַציע האָט זיך איינגאַנצען געענדערט. קיין רחמנות; קיין פּריווילעגיעס. די

געזעצען זיינען געוואָרען שטרענג, די דיסציפּלין איז געוואָרען אַן אייזערנע. עס איז דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז ווען דער נאַטשאַלניק איז אריינגעקומען אין טורמע, האָבען אַלע אַרעסטאַנטען געמוזט אויפשפּרינגען פון די ערטער און שטעהן „סמירנאָ”. מען האָט געמוזט ענטפּערען ווי די זעלנער: „זדראַוויע זשעלאַיעם, וואַשע וויסאָקאָ פּרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ!” אויס „קאָמונעס”, אויס פאָרלעזונגען, אויס „רויטער קרייז”.

וואָס אַמאָל זיינען אין די טורמעס צוגעקומען מעהר אַרעסטאַנטען, און וואָס מעהר אַרעסטאַנטען עס זיינען צוגעקומען, אַלץ ערגער זיינען די באַדינגונגען געוואָרען. מען האָט אָנגעהויבען געבען שמיץ, וואַרפען אין פינסטערע קערקערס און ערנעהרען מיט ברויט און וואַסער. פון צייט צו צייט האָבען זיך די אַרעסטאַנטען צובונטעוועט, האָט מען קיין סך שהיות ניט געמאַכט, באַלד געבראַכט סאָלדאַטען, אָנגעהויבען שיסען און דערנאָך ערשט צוגעשטעלט די אָנפיהרער פאַר אַ קריעגס געריכט. די טויטען־קאַמערלאַך זיינען כמעט שטענדיג געווען געפּאַקט, און די אַרעסטאַנטען האָבען געזעהן ווי מען בויט תליות און ווי מען הענגט אויף זייערע חברים פאַר־טאָג. אין אַ סך טורמעס האָט מען מענשען געפּייניגט אַזוי שרעקליך, אַז מען קען דאָס גאָר מיט קיין ווערטער ניט איבערגעבען. די רוסישע סאַמאָדערזשאַוויע האָט גענומען נקמה אין איהרע שונאים.

אין די יאָהרען 1910—11 איז אין די רוסישע טורמעס געווען אַ סך ערגער ווי אין אַ גיהנום.

היינט סיביר. אַהין האָט מען פאַרשיקט רעוואָלוציאָנערען אויף יאָהרען און אַמאָל טאַקע אויפ׳ן גאַנצען לעבען. אין קייטען געפּענטעט האָט מען דאָרטען געהאַלטען רעוואָלוציאָנערען, גלייך זיי וואָלטען געווען קרימינעלע פאַרברעכער. אונטער אַן אייזערנער לאַפּע האָט מען אין סיביר געהאַלטען די רעוואָלוציאָנערען; אַפילו נאָכדעם ווי זיי זיינען שוין די שטראָף איבערגעקומען, האָבען זיי קיין רעכט ניט געהאַט זיך אומצוקעהרען צוריק קיין רוסלאַנד; זיי האָבען געמוזט בלייבען אין סיביר אונטער׳ן אויפזיכט

פון דער פּאָליציי, וועלכע האָט זיי די גאַנצע צייט פון אויג ניט אָפּגעלאָזט. די גרעסטע צרות האָבען די פאַרשיקטע געדאַרפט אויסשטעהן פון דער פּאָליציי אין דעם אייראָפּעאישען טייל פון רוסלאַנד.

די ערטער, וואוהין מען האָט די רעוואָלוציאָנערען פאַרשיקט, זיינען אַלע מאָל געווען ווייט פאַרוואָרפען פון אַן אייזענבאַהן ליניע. די גאָר געפעהרליכע רעוואָלוציאָנערען פלעגט מען פאַרשיקען קיין יאַקוטסק, אין דעם ווייטען צפון־מזרח, אַן ערך 1,100 מייל פון דער לעצטער אייזענבאַהן סטאַנציע, אירקוטסק, און מיט יאַקוטסק קען מען האָבען אַ פאַרבינדונג בלויז דורך דעם טייך לענאַ אין געוויסע מאָנאַטען אין יאָהר. אויך מיט הונדערטער מיילען ווייטער פון יאַקוטסק האָט מען פאַרשיקט רעוואָלוציאָנערען. אַהין קומט אָן די פּאָסט דריי־פיער מאָל אַ יאָהר.

אין די סיבירער דערפלאַך איז דאָס לעבען געווען שרעקליך. די נאַטשאַלניקעס האָבען געטאָן וואָס זיי האָבען נאָר געוואָלט. די פאַרשיקטע האָבען אין ערגעץ ניט געטאָרט אַרויסגעהן, מען האָט זיי זאָגאַר ניט ערלויבט צו געבען אוראָקען צו די קינדער פון די דאָרטיגע איינוואוינער.

מאָנאַטען לאַנג האָט זיך אַ פאַרשיקטער געדאַרפט שלעפּען ביז ער איז געקומען צום באַשטימטען פּלאַץ. פון דער מאָסקווער צענטראַלער טורמע האָט מען זיך מיט׳ן באַהן, אין דער באַגלייטונג פון סאָלדאַטען, געשלעפּט ביז אירקוטסק. אויפ׳ן וועג איז אויסגעקומען צו זיין וואָכען לאַנג אין פאַרשיעדענע טורמעס. פון אירקוטסק האָט מען געדאַרפט געהן צופוס הונדערטער מיילען ביז מען האָט זיך סוף כל סוף צוגעשלעפּט צו דעם באַשטימטען פּלאַץ. די גאַנצע צייט איז מען געווען אונטער׳ן אויפזיכט פון סאָלדאַטען, וועלכע האָבען ניט אַזוי שטאַרק מקפיד געווען אויף אַזאַ זאַך ווי מענשליכע באַהאַנדלונג. די איינציגע האָפנונג פון די פאַרשיקטע איז געווען — אַנטלויפען. און אַ סך זיינען טאַקע פון וועג אַנטלאָפען.

מיינער אַ פריינד איז אַנטלאָפען פון סיביר. זעקס הונדערט

מייל האָט ער זיך, רייטענדיג אויף אַ פּערד, געשלעפּט איבער די סיביריער וועלדער ביז ער איז אָנגעקומען קיין אירקוטסק. צעהן מעת לעת האָט ער זיך איבער די וועלדער געשלעפּט. זיין פיהרער און באַגלייטער איז געווען אַ קרימינעלער פאַרברעכער, וועלכער איז אַנטלאָפען פון קאַטאָרגע. ביידע זיינען זיי געווען באַוואַפענט מיט ביקסען, און איינער צום אַנדערען האָט קיין צוטרויען ניט געהאַט. דער קרימינעלער פאַרברעכער האָט זעהר שטאַרק חשק געהאַט צוצונעהמען ביי מיין פריינד די זאַכען וואָס ער האָט פאַרמאָגט און אויף דעם פּאַספּאָרט וואָס ער האָט געהאַט. (אַ פאַלשען, ס'פאַרשטעהט זיך.) צווישען די צוויי מענשען איז אָנגעגאַנגען אַזאַ שפּיעל וואָס קען אַ מענשען אַרונטערפיהרען פון זינען. מיין פריינד איז די גאַנצע צעהן מעת לעת ניט געשלאָפען. ביינאַכט האָט ער מורא געהאַט זיך צוצולעגען אַביסעל; ער האָט געמוזט שטעהן אָדער זיצען און די גאַנצע צייט ניט אַראָפּנעהמען די אויגען פון זיין באַגלייטער. אפילו כאַפּען אַ דרעמעל האָט ער זיך ניט געקענט פאַרגינען. אַליין איז ער געווען אַ געזונטער, פעסט געבויטער מענש מיט שטאַרקע נערווען. און דאָך איז ער נאָך דער דאָזיגער רייזע געווען אַזוי צובראָכען און נערוועז, אַז ס'איז געווען אַ שרעק. ער האָט גערעדט צו זיך אַליין, ווי פון היץ און עס האָבען זיך איהם אַלץ פאָרגעשטעלט די שרעקליכסטע זאַכען. ער האָט מיר דערנאָך דערצעהלט, אַז אַ פּאָר מאָל האָט ער זיך פאַרגעסען און אַ טרייב געטאָן דאָס פערד אַ ביסעל שנעלער, אַזוי אַז ער איז אַוועק מיט אַ פּאָר שפּאַן ווייטער פון זיין באַגלייטער; אָבער באַלד האָט ער זיך געכאַפּט, אַז דאָס איז געפעהרליך, ווייל יענער קען איהם נאָך הינטען אַרום דערשיסען. און ווירקליך, ווען ער האָט אויסגעדרעהט דעם קאָפּ צוריק, האָט ער דערזעהן ווי יענער, דער קרימינעלער פאַרברעכער צילעוועט זיך אויף איהם מיט דער ביקס. אַזוי איז געווען עטליכע מאָל. געלעבט האָבען זיי ביידע דערפון וואָס זיי האָבען דערשאָסען חיה'לאַך אין די טיעפענישען פון די וועלדער, און ווען זיי זיינען אָנגעקומען קיין אירקוטסק זיינען זיי ביידע געווען טויט הונגעריג. אין אירקוטסק האָט זיך מיין

פריינד פארשטעלט פאר א רייכען סיביריער סוחר, און נאָך א גאנצער רייהע צרות אָנגעקומען קיין סמאָלענסק, וואו ער איז ווידער אריין אין דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג. מיט א פּאָר מאָנאטען נאָך דעם זיינען מיר ביידע געווען שכנים אין טורמע.

די רעוואָלוציאָנערען, וועלכע זיינען פראבליבען אין סיביר א לענגערע צייט, האָבען זיך אָפּגעגעבען מיט שטודירען, און ניט איין רעוואָלוציאָנער איז געקומען צוריק פון דאָרטען אן עכט באלעזענער מענש.

נאָך די שטורמדיגע צייטען פון 1905-06 איז די לאגע אין סיביר אויך געוואָרען ערגער. א סך פארשיקטע האָבען דאָרטען מעהר די צרות ניט געקענט אריבערטראָגען און דערפאר האָבען זיי אויס פּראָטעסט אליין געמאכט א סוף צו זייער לעבען.

פינפטער טייל.

מאַרטש, 1917.

32טער קאפיטעל.

„וועה צו די באזיעגטע".

„ניט קוקענדיג דארויף וואס מענשען האבען געארבייט מעשים צו מאכען א תל פון דער ערד, אויף וועלכער זיי האבען געלעבט; ניט קוקענדיג דארויף וואס זיי האבען אין דער ערד ארייגעקלאפט שטיינער, כדי עס זאל גאר ניט וואקסען; ניט קוקענדיג דארויף וואס מען האט אוועקגעשארט יעדער גרעזעלע וואס איז פון דער ערד ארויס, אויסגעהאקט די בוימער און צעווארפען די נעסטען פון פויגעל און חיות; ניט קוקענדיג אויף דעם גערוך פון קויהלען און נאפט — איז דער פריהלינג דאך געווען פריהלינג, אפילו אין שטאדט... דאס גרינע גראז האט דאך געוואקסען אומעטום וואו מען האט עס נאר ניט אויסגעריסען".

אט די שילדערונג טאלסטאי'ס קען זעהר גוט אנגעווענדעט ווערען אין באצוג צו דער לאגע אין רוסלאנד נאך'ן יאהר 1907. די אויטאקראטיע האט געארבייט מעשים צו דערשטיקען דעם גייסט פון פרייהייט, זי האט זיך געשטרעקט אין דער לענג און אין דער ברייט אויסצוראטען אינגאנצען די סאציאלע און פאליטישע טעטיגקייט פון'ם פאלק, און ארייטווארפען די מאסען אין א מין הין־הער פלעט. און ניט קוקענדיג דארויף האט זיך איהר, דער רוסישער אויטאקראטיע, דאך ניט איינגעגעבען אפצושטעלען דעם וואוקס און די ענטוויקלונג פון די געזעלשאפטליכע כוחות.

אבער דאס האט מען געזעהן ערשט מיט א פאר יאהר שפעטער נאך דער גרויסער איבערקערעניש. אין די טעג פון פארצווייפלונג וואס זיינען געקומען נאך'ן דורכפאל פון דער רעוואלוציע, האט זיך אויסגעוויזען, אז די געזעלשאפטליכע כוחות פון רוס־

לאַנד זיינען אָפּגעשוואַכט געוואָרען אויף היבשע עטליכע יאָהרען און אַז דער פּאָליטישער און סאָציאַלער שטילשטאַנד וועט געדויערען אַ היבש ביסעל.

פון די אַלע געווינסען פון דער רעוואָלוציע האָט זיך אויסגעלאָזט אַ נעכטיגער טאָג.

די פּויערים האָבען ניט געקראָגען קיין ערד. דאָס געזעץ פון׳ם 9טען אָקטאָבער, 1906, וואָס האָט מעגליך געמאַכט פאַר דעם איינצעלנעם פּויער צו קריגען זיין חלק ערד אַלס פּריוואַט אייגענטום און פּטור ווערען פון די אונבאַקוועמליכקייטען וואָס ער האָט פריהער געהאַט אין דער „אָבשטשינאַ", האָט ניט פאַרגרעסערט דעם חלק ערד פון די פּויערים אַלס אַ קלאַס. די רעגירונג האָט זיך האַסטיג אַ נעם געטאָן דורכצופיהרען אין לעבען דאָס געזעץ פון׳ם 9טען נאָוועמבער. אין איילעניש, גלייך אימיצער וואָלט זי אין נאַקען געיאָגט, האָט זי איבער׳ן גאַנצען לאַנד געגרינדעט ספּעציעלע ערד־רעגולאַציאָנס קאָמיסיעס, וועלכע האָבען אויפגעפאָדערט די פּויערים זיך צו באַנוצען מיט דער שפּאָגעל נייער „פרייהייט"; די ספּעציעלע קאָמיסיעס האָבען זאָגאַר געהאָלפען די פּויערים זיך אָפּצורייסען פון די „אָבשטשינעס". אַ סך פּויערים האָבען זיך טאַקע באַנוצט מיט דער געלעגענהייט. אין׳ם משך פון אַ פּאָר יאָהר צייט איז אין דאָרף פאָרגעקומען אַ מערקווירדיגע ענדערונג — אַ ענדערונג וואָס איז כמעט געווען אַ גאַנצע רעוואָלוציע. אָבער דעם פּויער איז דערפון גאָר ניט צוגעקומען. זיין לאַגע האָט זיך אַלץ ניט פאַרבעסערט. דער שפּאָגעל נייער פּערמיער האָט געמוזט מאַכען אַ פאַרקען אַרום זיין פערמע; ער האָט געדאַרפט אויסבויען אַ שטיבעל לעבען דער נחלה, וואָרים ער האָט דאָך ניט געקענט וואוינען אין דאָרף און אין דערזעלבער צייט באַוואַכען די נחלה זיינע און אויפפּאַסען אויף איהר; ער האָט שוין געדאַרפט נייע מעטאָדען, אַ נייעם אופן ווי צו פאַרזייהען די תבואה אויף די פעלדער, אַ נייעם אופן פאַר פיהצוכט; ער האָט צוליעב דער נייער נחלה געמוזט ווערען אַ נייער מענש. און דאָס האָט ער ניט געקענט. דאָס איז פאַר איהם געווען אוממעגליך,

ווייל ערשטענס, האָט ער קיין געלד ניט געהאַט, און צווייטענס, האָט ער גלאַט ניט געוואוסט ווי אזוי מען טהוט דאָס. דעם פּויער איז, אלזאָ, פון דעם נייעם געזעץ גאָר ניט צוגעקומען. דורך דעם וואָס די ערד איז געוואָרען זיין אייגענע וואָלט ער געקענט פארבעסערען זיין לאַגע אין דער צוקונפט, אָבער אפילו דאָס איז אויך געוועזן אונטער צווייפעל, ווייל צו אזאַ זאַך איז נאָך נויטיג די אָנווייזונג פון א פעהיגער רעגירונג.

מיט דעם געזעץ פון'ם 9טען נאָוועמבער איז מען אויסען געוועזן צו מאַכען שנעלער דעם פּראָצעס פון דיפערענציאַציע אין דאָרף. מען איז הערמיט אויסען געוועזן צו שאַפען א קלאַס פון פארמעגליכע פּויערים, „בעלי גוף'ען", וועלכע זאָלען ווערען גרויסע אנהענגער פון געזעץ און אָרדנונג. דער רעזולטאַט איז געוועזן אזאַ: אין דערזעלבער צייט וואָס א געוויסע צאָהל פּויערים האָבען זיך געקענט שאַרפען די צייהן, אז שפּעטער, מיט דער צייט, וועט זיי זיין גוט, איז די צאָהל פון אָרימע פּויערים שוין געוואָרען גרויס. די אָרימערע פּויערים האָבען פון דער נייער „פרייהייט" געקענט האָבען איין נוץ — פארקויפען דעם חלק ערד וואָס זיי האָבען געהאַט אין דער „אָבשטשינאַ". און דאָס האָבען זיי טאַקע געטאָן. און ווער האָט געקויפט דעם חלק ערד וואָס אַן אָרימער פּויער האָט פארקויפט? ניט קיין אנדער אָרימער פּויער וואָס האָט ניט געהאַט אַ גראָשען ביי דער נשמה, נאָר דער „קולאַק", דער פארמעגליכער. אויף אַזאַ'ן אופן איז אויסגעקומען, אז איין טייל פון די פּויערים האָט געדאַרפט לעבען מיט דער האָפנונג, אז שפּעטער וועט ווערען גאָר גוט, און א צווייטער טייל פון די פּויערים איז שוין געוואָרען אזוי אויף צרות, אז עס איז ניט געוועזן מיט וואָס א קורצע צייט איבערצולעבען.

דאָס רוב פּויערים האָבען זיך גאָר אינגאַנצען מיט דער נייער „פרייהייט" ניט באַנוצט; אי זיי זיינען ניט אַרויס פון דער „אָבשטשינאַ", אי זיי האָבען זייער חלק ערד ניט פארקויפט. פּונקט ווי פריהער האָבען זיי געהאָרעוועט ביי דער ערד מיט'ן בלוטיגען

שווייס און געצויגען די אָרימע חיונה פון דער נעבעכדיגער נחלה. זייער לאַגע האָט זיך ניט פאַרבעסערט אַפילו אויף א האָר. דער הונגער איז געוואָרען א תושב אין די רוסישע דערפער. מיליאָנען פויערים האָבען געהונגערט אַפילו אין די יאָהרען ווען די תבואות אויף די פעלדער זיינען דוקא יא געווען געראָטען. אין 1911—12 האָבען צוואַנציג מיליאָן פויערים ניט געהאַט גענוג ברויט צו ערנעהרען זיך אַליין און זייערע פאַמיליעס, און אַכט מיליאָן פויערים האָבען געקראָגען הונגער־פאַרציעס ביי דער אדמיניסטראַציע (30 פונט מעהל א מאָנאַט אויף א מענשען). אין צוואַנציג גובערניעס האָט דער הונגער געהערשט אין'ם יאָהר 1911—12, און מען האָט געמוזט אויסגעבען 120 מיליאָן רובעל אויף צו שפּייזען כאָטש ווי עס איז די אויסגעהונגערטע פויערים.

דער פויער האָט ניט געהאַט קיין שום גרונד צו זיין איצט צופרידענער ווי פאַר דער רעוואָלוציע פון 1905.

די אַרבייטער זיינען אויך געווען אויף גרויסע צרות; זיי האָבען ניט געהאַט קיין רעכט זיך צו אָרגאַניזירען כדי צו באַשיצען זייערע עקאָנאָמישע אינטערעסען. די רעוואָלוציע האָט זיי יאָ איבערגעלאָזט בירושה עפּעס א ברעקעלע רעכט צו גרינדען אַרבייטער פאַראיינען, אָבער געזעצליך האָבען זיך די דאָזיגע אַרבייטער פאַראיינען געמוזט אָפּגעבען מיט געגענזייטיגער הילף, אָדער מיט ערציהונגס־אַרבייט. פיהרען סטרייקס, אָדער זיך דינגען מיט בעלי בתים וועגען פרייזען — דאָס האָבען די אַרבייטער־פאַראיינען ניט געטאָרט. און אַמאָל האָט מען אַפילו די געזעצליכע רעכט אויך באַשרענקט. מען האָט גלאַט ניט געוואָלט דולדען קיין אַרבייטער־אָרגאַניזאַציע — און באַסטאַ. די פעטערבורגער אַרבייטער האָבען ווידער אַמאָל און אָבער אַמאָל געפּרואווט מאַכען עפּעס א שטיקעל טאָלק אין דער אַרבייטער באַוועגונג, אָבער די רעגירונג האָט אַלע מאָל געפונען א תירוץ ווי צו דערשטיקען די מינדסטע אָנדייטונג אויף טעטיגקייט. און דאָ איז די עקאָנאָמישע לאַגע פון די אַרבייטער וואָס אַמאָל געוואָרען אַלץ ערגער און ערגער. די געווינסען פון קירצערע אַרבייטס־שטונדען און גרעסערע

שכירות וואָס מען האָט אויסגעקעמפּט אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע, האָט מען ביסלעכווייז אָנגעהויבן אָפּנעמען צוריק; די קאַפּיטאַליסטען זיינען געווען פאַראייניגט ,בעת די אַרבייטער זיינען געווען צוריסען און צוברעקעלט. און טאָמער איז די צרה נאָך געווען וועניג, איז נאָך צוגעקומען אַ נייע צרה — דאָס לעבענסמיטעל האָט אָנגעהויבן קאָסטען אַלץ טייערער און טייערער. אין 1912 האָט מען איינגעפיהרט אַ געזעץ צו גרינדען אַ פאָנד אויף אויסצוהאַלטען קראַנקע אַרבייטער און באַלוינען יענע אַרבייטער, וועלכע ווערען צוקאַליעטשעט אין אַן אומגליקספאַל. דער פאָנד האָט געדאַרפט צונויפגעשטעלט ווערען טהיילווייז פון אַ געוויסער סומע וואָס מען נעמט אַרונטער ביי די אַרבייטער פון די שכירות, און טיילווייז פון ביישטייערונגען וואָס די בעלי בתים וועלען געבען. קיין קרומע זאַך איז דאָס אודאי ניט געווען, אָבער די אַרבייטער איז דערפון קיין טובה ניט אַרויסגעקומען, ווייל אַזוי ווי אָפּהאַלטען פאַרזאַמלונגען און רעדען וועגען דעם האָט מען ניט געטאָרט, און אַזוי ווי גאַנץ אָפט האָט מען אַרעסטירט די אַרבייטער פאַטרעטער, וועלכע האָבען געדאַרפט אויפפּאַסען אויף דעם פאָנד, איז אויסגעקומען, אַז מען האָט פון דעם גאַנצען ענין געהאַט מעהר צרות ווי נחת. די אַרבייטער האָבען, אַלזאָ, אודאי גיט געהאַט קיין גרונד צו זיין צופרידען נאָך דעם ווי די רעוואָלוציע איז דורכגעפאַלען.

די געשעפטסלייט האָבען יאָ געהאַט אַ רעכט זיך צו אָרגאַניזירען, זיי האָבען זאָגאַר געקענט אויסאיבען אַן איינפלוס אויף דער רעגירונג. אָבער דיזעלבע פּריווילעגיעס האָבען זיי דאָך פריהער אויך געהאַט. די רעוואָלוציע האָט ניט געענדערט זייער פּאָליטישע מדרגה. אמת טאַקי, די פאַרטרעטער פון אינדוסטריע און האַנדעל האָבען פאַרנומען עטליכע פּלעצער אין דער גאָסודאַרסטווענידומאַ און אויך אין גאָסודאַרסטווענישאָוועט, אייניגע פון זיי זיינען זאָגאַר געווען די פיהרער פון פּאָליטישע פּאַרטייען. אָבער דאָך האָט די אינדוסטריע און דער האַנדעל אַלץ ניט געהאַט קיין פּאָליטישע מאַכט, פּונקט ווי פאַר דער רעוואָלוציע. די רעכט צו

באַשטימען עקאָנאָמישע, פינאַנציעלע, מיליטערישע און אויסלענדישע פּאָליטיק איז אַלץ געבליבען אינגאַנצען אין די הענט פון די ביוראָקראַטישע הערשער, וועלכע האָבען זיך קנאַפּ וואָס געקימערט פאַר דער ענטוויקלונג פון די עקאָנאָמישע כוחות. פּונקט ווי פאַר דער רעוואָלוציע האָבען די פאַבריקאַנטען, מינען־מאַגנאַטען און באַנקירען זיך נאָך אַלץ געדאַרפט משתדל זיין ביי די נאַטשאַלניקעס פון די „הויכע פענסטער“. און איבער דעם האָבען זיי זיך געפיהלט שטאַרק באַליידיגט.

די אינטעליגענטען האָט די רעוואָלוציע גאָר געקריוודעט. זייער פּאָליטישע לאַגע איז געוואָרען נאָך ערגער ווי פריהער. די רעגירונג האָט אויף יעדען אינטעליגענט אָנגעהויבען קוקען ווי אויף אַ שונא, און די שוואַרץ־מאה'ניקעס האָבען זיך צו זיי, צו די אינטעליגענטען, אַ נעם געטאָן גאָר אויף אַן אַנדער מין אופן. אַז טאָג ווי נאַכט האָט מען געזוכט „קראַמאָלניקעס“ און „פאַרדעכטיגע“, און ווער האָט דערפון מעהר ווי אַלע געליטען אויב ניט די אינטעליגענטען!

די סאָציאַלע כוחות זיינען געבליבען דיזעלבע וואָס פאַר דער רעוואָלוציע; די נויטען און וואונשען וואָס האָבען זיי געבראַכט דערצו, אַז זיי זאָלען אַביסעל אַ טרייסעל טאָן די קייטען וואָס די סאַמאָדערזשאַוויע האָט זיי אָנגעטאָן, זיינען אַלץ געבליבען ניט באַפרידיגט. אָבער דער אויסזיכט אויף ווייטער איז געווען זעהר אַ טרויעריגער.

די אויטאָקראַטיע איז אַרויס די זיעגערין. און אַבי עס האָט זיך איהר אויסגעוויזען, אַז זי האָט שוין אַלעם אונטערדריקט, האָט זי אַרונטערגעוואָרפען די מאַסקע און געוויזען איהר ריכטיגען פּרצוף. זי האָט שוין אַפילו ניט געפונען פאַר נויטיג צו מאַכען דעם אָנשטעל, אַז זי איז אַזאַ מאַכט וואָס שטעהט העכער פון אַלע פּאַרטייען און באַציהט זיך גלייך צו אַלע איהרע „אונטערטאַנען“. נאָך דער רעוואָלוציע האָט זי זיך זאָגאַר ניט געשעהמט צו אונטערשטרייכען, אַז זי איז פּשוט אַ קליקע וואָס קעמפּט פאַר

איהר אייגענער עקזיסטענץ. זי האָט איינגאַנצען די בושה פאַרלאָרען און פשוט געוויזען, אַז זי האַלט פון דעם כלל „מאַכט איז רעכט“. „וועה די באַזיעגטע“.

די דומאַ איז געבליבען בירושה פון דער רעוואָלוציע. אָבער קיין מאַכט האָט זי ניט געהאַט פון דאַנען אָהין. די מאַיאָריטעט פון דער דומאַ — די עקסטרים קאָנסערוואַטיווע דעפּוטאַטען, די „נאַציאָנאַליסטען” און אָקטיאַבריסטען — האָבען אפילו געמאַכט דעם אָנשטעל אַז זיי זיינען גאַנצע מאַכערס אין דער רעגירונג, וויכטיגע בעלי דעה, אָבער דער אמת איז געווען, אַז זיי האָבען זיך פשוט נאָכגעשלעפּט ביים עק פון דער רעגירונג און האָבען געטאָן וואָס מען האָט זיי געהייסען. די רעגירונג האָט זיך מיט זיי געחבר'ט, אָבער מיט דעם באַדינג, אַז דערפאַר דאַרפען זיי זעהן דאָס די דומאַ זאָל איינשטימען אויף די אַלע זאַכען וואָס די רעגירונג טוט. אינ'ם מאַניפעסט פון'ם 17־טען אָקטאָבער איז טאַקע בפירוש געווען געשריבען, אַז „קיין געזעץ קען ניט ווערען בינדענד אָהן דער צושטימונג פון דער גאָסודאַרסטוועני דומאַ”. אָבער די רעגירונג האָט גאָר פאַרגעסען אָן דעם שטיקעל פּאַפּיר וואָס זי האָט אַרויסגעגעבען אין אָקטאָבער. די רעגירונג האָט שוין געפונען פאַרשיעדענערליי אויסרעדונגען דורכצופיהרען אַ געזעץ אָהן דער צושטימונג פון דער דומאַ. דער ביוראָקראַטיע האָט דער קאָפּ ניט אויסגעדאַרט און זי האָט שוין געפונען מיטלען ווי דורכצופיהרען אַ געזעץ אין איילעניש אָהן דער דומאַ. מען האָט אַזוי געאַרבייט, אַז עס איז אויסגעקומען דאָס די דומאַ איז ניט מעהר ווי אַ מין פּלאַפּעל מאַשין. און אויב עס איז אַמאָל אויסגעקומען שמאָל און די דומאַ האָט זיך איינגע'עקשנ'ט און ניט געוואָלט געבען איהר צושטימונג אויף אַ געוויסען געזעץ־פּראָיעקט פון דער רעגירונג, האָט מען זיך אויך אַן עצה געגעבען; דאַרויף האָט מען געהאַט דעם 87 פונקט פון די פונדאַמענטאַלע געזעצען, און דאָס איז אַזאַ מין פונקט וואָס לויטעט, אַז אין פאַל פון אַ דרינגענדען ענין וואָס מען קען ניט אָפּלעגען אויף שפּעטער, מעג די רעגירונג, אין דער צייט ווען די דומאַ איז געווען געשלאָסען און האַלט ניט אָפּ קיין

זיצונגען, אַרויסגעבען אַ געזעץ וואָס דאַרף דערנאָך קריגען די צושטימונג פון דער דומאַ און פון'ם גאָסודאַרסטווענני סאָוויעט. מיט דעם דאָזיגען פונקט 87 האָט מען זיך באַנוצט און עס איז שוין אַלע מאָל אויסגעקומען אַזוי, אַז דוקא דאַן ווען די דומאַ איז געווען געשלאָסען, האָט מען געפונען אַ „דרינגענד נויטיגען" ענין וואָס מען קען ניט אָפּלעגען אויף שפּעטער. אויף אַזאַ אופן האָט מען דורכגעפיהרט דאָס געזעץ פון'ם 9טען נאָוועמבער, 1906. און אין פריהלינג פון'ם יאָהר 1911, ווען די דומאַ האָט ניט געוואָלט אָננעהמען אַ געזעץ וועגען מאַכען אויסנאַמען פאַר אַנדערע פעלקערשאַפטען אין די זעמסטוואָס פון זעקס גובערניעס אין דעם מערב טייל פון רוסלאַנד, האָט זיך די רעגירונג געגעבען אַזאַ עצה: זי האָט פאַנאַנדערגעלאָזט די דומאַ אויף דריי טעג צייט, און פאַר די דריי טעג האָט זי אַליין אַרויסגעגעבען דאָס געזעץ וועגען די זעמסטוואָס, אויפ'ן סמך פון'ם פונקט 87. און דערנאָך האָט שוין די דומאַ, ווילענדיג ניט ווילענדיג, געמוזט געבען איהר צושטימונג, ווייל זי האָט שוין קיין אַנדער ברירה ניט געהאַט. און אַזוי האָט מען זיך נוהג געווען אַלע מאָל, ווען מען האָט נור געפונען פאַר נויטיג.

די רעגירונג האָט געטאָן וואָס זי האָט געוואָלט. די דומאַ איז געווען די פאַרטרעטערין פון אַ פאָלק וואָס האָט געכאַפּט אַ מפּלה. די דומאַ האָט גאָר געדאַרפט דאַנקען דערפאַר וואָס מען לאָזט זי זשיפען. די שוואַרץ־מאה'ניקעס איז די דומאַ דאָך געווען ווי אַ דאָרן אין די אויגען, און זיי האָבען געהאַלטען אין איין פאָדערען, אַז מען זאָל זי צוטרייבען.

„וועה צו די באַזיעגטע".

אין די געריכטס הייזער האָט מען קיין גערעכטיגקייט ניט געקענט געפינען. פאַר דער רעוואָלוציע איז כאָטש געווען אַ אונטערשיעד צווישען אַ געריכט און אַ טריבונאַל פון זשאַנדאַרען. אין אַ געריכט האָט מען זיך צוגעהערט צו די רייד פון אַזוינע עדות, אויף וועמען מען קען זיך פאַרלאָזען, אָבער אין אַ טריבונאַל פון

זשאנדארען הערט מען זיך צו צו די רייד פון שפיאָנען און דעם אָנגעקלאָגטען אליין לאָזט מען קיין וואָרט ניט ארויסריידען. נאָך דער רעוואָלוציע האָט מען אין די רוסישע געריכטס הייזער שווער באשטראָפט מענשען, אָהן באווייזע, פארלאָזענדיג זיך אינגאנצען אויף די פאלשע מעשיות וואָס די זשאנדארען האָבען דערצעהלט. די ריכטער האָבען זיך ניט גערעכענט מיט'ן געזעץ, נאָר מיט דער מיינונג פון'ם גובערנאטאָר, דעם זשאנדארמסקי־אָפיצער, אָדער דעם אָנפיהרער פון דער שווארצער מאה. די אדוואָקאטען, וועלכע זיינען דאָס רוב געווען ליבעראלע מענשען, האָט מען באהאנדעלט געמיין, מען האָט אויף זיי געקוקט ווי אויף בונטאָוושטשיקעס. פון אזא זאך ווי גערעכטיגקייט האָט מען גאָר ניט געוואָלט וויסען.

„וועה צו די באזיעגטע".

די צייטונגען האָט די רעגירונג געטאָן אין טויט אריין. גלייך נאָך דער מהומה פון'ם 3טען יוני, 1907, האָט די רעגיערונג ארויסגעגעבען א באפעהל, אז „אלע פובליקאציעס אָדער דאָס פארשפרייטען ארטיקלען אָדער אנדערע שריפטען וואָס רופען ארויס א פיינדליכע שטעלונג געגען דער רעגירונג, זיינען פארבאָטען", און „פארשפרייטען באאונרוהיגענדע נייעס וועגען די מעשים פון דער רעגיערונג אָדער א געזעלשאפטליכען אומגליק אָדער עהנליכע פאסירונגען, איז פארבאטען". אן אָנגעקלאָגטער ארויסגעבער פון א צייטונג האָט געדארפט גע'משפט ווערען אין געריכט. אויב דער ריכטער האָט איהם ניט באשטראָפט, ארויסגעבענדיג א פסק, אז זיין פארברעכען איז קיין פארברעכען ניט, האָט די אדמיניסטראציע אליין געהאט דאָס רעכט איהם צו באשטראָפען מיט 500 רובעל אין אזא געגענד וואָס איז געשטאנען אונטער א שטארקער וואך (אוסיליענאיא אָכראנא) און מיט 3,000 רובעל אין אזא געגענד וואָס איז געשטאנען אונטער אן אויסעראָרדענטליכער וואך, און דאָס האָט געמיינט פאקטיש אין אלע געגענדען פון רוסלאנד. די צייטונגען האָבען שרעקליך געליטען אי פון'ם געריכט, אי פון דער צעיושעטער אדמיניסטראציע. און דאָס איז נאָך ניט געווען גענוג. צו דעם האָט מען נאָך געהאלטען אין איין קאָנפיסקירען ציי־

טונגען. אין דער פריה פלעגט מען באַפאַלען די רעדאַקציעס און קאָנפיסקיר־ען די צייטונגען.

די צייטונגען זיינען געווען אויף גרויסע צרות. די שטראָפען וואָס מען האָט אַרויפגעלעגט אויף די אַרויסגעבער האָבען אין 1911 באַטראָפען 73,450 רובעל; אין 1912 האָבען זיי שוין באַטראָפען 96,800 רובעל; אין 1913 האָט שוין די סומע דערגרייכט 775, 129 רובעל. וואָס אַמאָל זיינען די שטראָפען געוואָרען גרעסער. אין 1913 האָט מען די טעגליכע צייטונג „זשיזן“ אָפגעששטעלט 11 מאָל אין א משך פון 19 טעג; פון 17 נומערען „ראַבאָטשאַיאַ פראַוודא“ האָט מען 15 קאָנפיסקירט; די „סיעווערנאַיא פראַוודא“ האָט מען אין אַ משך פון 25 טעג 19 מאָל קאָנפיסקירט און 2 מאָל באַשטראַפט. איבער דעם וואָס מען האָט געהאַלטען אין איין אַרעסטירען, האָבען די צייטונגען געמוזט יעדען מאָנאַט אַרויפשטעלען אַן אַנדער נאָמען אַלס רעדאַקטאָר. אייניגע צייטונגען האָבען אַמאָל געהאַט אין טורמע פינף אָדער זעקס רעדאַקטאָרס. יעדער צייטונג איז געווען אַפהענגיג אַן דעם קאַפריז פון׳ם צענזאָר, דעם פאָליצמייסטער אָדער דעם פראָקוראָר. יעדער איינער האָט געטאָן וואָס ער האָט געוואָלט.

„וועה צו די באַזיעגטע“.

אין די יאָהרען 1905 און 1906 זיינען ערשיענען הונדרעטער ביכער און טויזענדער בראָשורען. אין יענער צייט איז די פרעסע כמעט געווען פריי. די אַדמיניסטראַציע האָט זיך ניט געמישט. אָבער נאָך׳ן יאָהר 1907, ווען די רעגירונג האָט זיך דערפיהלט פעסט אין זאָטעל, האָט זי זיך א נעהם געטאָן צו די אַלע שרייבער פון יענע ביכער און בראָשורען. הונדערטער שרייבער, וועמעס ביכער וועגען יענע שטורמדיגע יאָהרען זיינען שוין לאַנג ניט געווען אויפ׳ן מאַרק, זיינען צוגעשטעלט געוואָרען צום געריכט און זיינען פאַר׳משפט געוואָרען צו זיצען אין טורמע פון איינעם ביז דריי יאָהר. מען האָט זיך גערעכענט דערמיט וואָס א שרייבער איז באַריהמט, מען האָט אויך ניט גענומען אין אכט וואָס א שרייבער איז שוין אַן אַלטער מאַן. דעם אַלטען ניקאָלאַי מאָראָזאָוו, וועל־

כער איז אָפּגעזעסן אין שליסעלבורגער פעסטונג אין אַ „אָדינאָטשקאַ” פיער און צוואַנציג יאָהר (פון 1881 ביז 1905) און וועלכער איז דערנאָך באַריהמט געוואָרען אַלס וויסענשאַפטסמאַן און דיכטער, האָט מען ווידער איינגעשפּאַרט אין טורמע אויף אַ יאָהר צייט דערפאַר וואָס ער האָט אָנגעשריבען אַ בוך וועגען פילאָסאָפישע פּאָעמען. די געזעלשאַפט איז געווען אויפגעבראַכט, די אינטעליגענץ האָט זיך געפיהלט שטאַרק געטראָפען. אָבער נקמה איז נקמה. ניקאָלאַי מאָראָזאָוו איז פאָרט געווען אַן אָנגעזעהענער מענש אין דער געזעלשאַפט. ער האָט דאָך אַרויסגעוויזען מערקווירדיגע ענערגיע און ליטעראַרישער און אויך אין געזעלשאַפטליכער אַרבייט. דאַרף מען איהם דערפאַר באַשטראָפען ווי אַ שונא.
„וועה צו די באַזיעגטע”.

געהייסען האָט עס, אַז מען האָט אַ רעכט זיך צו פאַרזאַמלען, אַז מען מעג זיך אָרגאַניזירען. אָבער עס איז געווען אַז אָך און וועה צו דער רעכט, ווייל די גאַנצע דעה האָבען געהאַט די לאָקאַלע טשינאָווניקעס, און מיט זיי אויסצוקומען איז ניט געווען אַזוי לייכט. פאַר אַ ביישפּיעל וועלען מיר ברענגען פאָלגענדע פאַקטען: אינ'ם יאָהר 1913 האָט די פּעטערבורגער נאַטשאַלסטוואָ זיך ענטזאַגט אַרויסצוגעבען ערלויבענישען דער „היגיענישער געזעלשאַפט”, דעם קרוזשאָק פון „וויסענשאַפט און לעבען”, דעם פאַראיין פון אַרטיסטען און שרייבער, דעם פאַראיין פון טיפּאָגראַפער, און אַנדערע. די נאַטשאַלסטוואָ האָט פאַרבאָטען די געזעלשאַפט פון פּראָפעסיאָנעלע פאָטאָגראַפער, די נעווסקער בילדונגס געזעלשאַפט די „זאַריאַ” געזעלשאַפט, די „עספּעראַנטאָ” געזעלשאַפט, די יוריסטען געזעלשאַפט און נאָך און נאָך אַנדערע געזעלשאַפטען, וועלכע זיינען געווען כשר לכל הדעות. אָפּהאַלטען אַ פאַרזאַמלונג און האַלטען אַ רעדע וועגען דער דומאַ, וועגען אַ פאָנד פאַר קראַנקע אַרבייטער, וועגען וויסענשאַפט, וועגען ליטעראַטור אָדער וועגען ערציהונג — דאָס האָט מען ניט געטאָרט. אין קיעוו האָט נאַטשאַלסטוואָ פאַרוועהרט פּראַווען דעם יאָהרצייט פונ'ם אוקראַינישען פּאָעט שעווטשענקאָ; די צוויי דומאַ־דעפּוטאַטען, פּראָפעסאָר

איוואַנאָוו און מ. שינגאַריאָוו, האָבען געוואָלט רעדען וועגען די פּאָליטישע פּאַרטייען אין דער דומאַ, האָט מען זיי ניט געלאָזט ; אפילו אַ פאָרשטעלונג פאַר דער „פּאָזשאַרנע קאָמאַנדע" האָט מען ניט געלאָזט מאַכען. פאַר וואָס ? ווייל לעקציעס און פאָרשטעלונגען שמעקען שוין מיט בילדונג, און בילדונג איז ביי נאַטשאַלסטוואָ געווען אַ טריפה זאַך.

גאַנץ רוסלאַנד איז געשטאַנען אונטער אן אויסעראָרדענטליכער וואך, און יעדער נאַטשאַלניק האָט געפּייפט אויפ'ן געזעץ און געטאָן וואָס ער האָט געוואָלט. אַ פאָלנע הפקר וועלט איז דאָס געווען. אָהן אַ דין און אָהן אַ משפט האָט מען ארעסטירט מענשען, פארשיקט מענשען. דער יאַלטער פּאָליצמייסטער האָט זיך פארגונען ארויסצוגעבען אַ באפעהל, אז יעדער איינוואוינער פון דער שטאָדט מוז פאַר איהם אראָפּנעמען דאָס היטעל, און דער ניזשני נאָוואָגאָראָדער גובערנאַטאָר האָט זיך פארגונען צו פארבאָטען אַ זינגער שאָפּען'ס „פריהלינג" אויף אַ קאָנצערט, ווייל עס איז איבערזעצט פון פויליש. וועלכע באַפעהלען האָט זיך אַ רוסישער נאַטשאַלניק ניט פארגונען ארויסצוגעבען אין יענער צייט ווען ער האָט געקענט טאָן וואָס ער האָט נאָר געוואָלט ! דער קיעווער גובערנאַטאָר האָט ארויסגעגעבען אַ באַפעהל די קאָאָפּעראַטיווע אָרגאַניזאציעס, אז זיי זאָלען ניט אויסשרייבען קיין צייטונגען. אנדערע גובערנאַטאָרען האָבען זיך געוואָלט אפּרעכענען מיט זייערע פּערזענליכע שונאים, האָבען זיי קיין סך טענות ניט געמאַכט און האָבען זיי פארשיקט קיין סיביר, כאָטש יענע זיינען געווען גאָט די נשמה שולדיג און האָבען זיך מיט פּאָליטיק גאָר ניט אנגעקערט. דעם כאַרקאָווער געהילפס גובערנאַטאָר איז ניט געפעלען געוואָרען די מעדיצינישע געזעלשאַפט, האָט ער קיין סך ניט געטראַכט און האָט ארויסגעגעבען אַ באַפעהל זי צו צומאַכען מיט אלע שפּיטאָלען, באַקטעריאָלאָגישע אינסטיטוטען און לאַבאָראַטאָריעס ; און עס איז איהם גאָר ניט איינגעפאַלען זיך צו רעכענען דערמיט וואָס ס'האָט געדויערט פופציג יאָהר ביז מען האָט אָט די אלע זאַכען אויסגעבויט. אז יעדער גובערנאַ־

טאָר איז זיך געוועזן אַ גאַנצער מלך און געקענט טאָן וואָס ער האָט געוואָלט. עס איז אויסגעקומען אזוי, אז רוסלאַנד איז געוועזן א מין מדינה פון אַ סך מלוכה׳לאַך, און מיט אַ באַזונדער מלך אין יעדער מלוכה׳לע.

רוסלאַנד איז געוועזן צוריסען אויף חלקים, און דאָך פּאַראייניגט. דעם טאָן האָט דאָך געגעבען פּעטערבורג. דאָס איז געוועזן אין יענע צייטען, ווען ניקאָלאַי דער צווייטער איז געוועזן א נאָהענטער מחותן מיט דער „שוואַרצער מאה״ און באַגנאַדיגט די אַלע שוואַרץ־מאה׳ניקעס, וועלכע דאָס געריכט האָט געפונען שולדיג אלס פּאָגראָמשטשיקעס.

און אזוי ווי צו די אַלע זאַכען איז נאָך געוועזן נויטיג צו מאכען דעם אָנשטעל, אז מען ראַטעוועט דאָס לאַנד פון א געפערליכען שונא, האָט מען זיך געגעבען אן עצה און מען האָט גענומען טייטלען מיט די פינגער אויף די „פרעמדע״, אויף די פאַרשיעדענערליי קליינע פעלקערשאַפטען, וועלכע וואוינען אויף דער רוסישער ערד; זיי זיינען שולדיג אין אַלע צרות; זיי ווילען צורייסען רוסלאַנד אויף שטיקלאַך; זיי בונטעווען די מאסען. אַלץ זיי או זיי! און דאריבער דאַרף דאָס רוסישע פאָלק קעמפען געגען זיי; דאריבער דאַרף די רעגירונג זעהן, אז רוסלאַנד זאָל פּטור ווערען פון איהרע אינערליכע שונאים.

מעהר פון אלע אנדערע קליינע פעלקער אין רוסלאַנד האָבען, ס׳פארשטעהט זיך, געליטען די אידען, וועלכע האָבען זיך אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג ווירקליך אָנגעזעהן. די ערגסטע צרות האָט מען זיי אָנגעטאָן, אַבי זיי צו פאַר׳מיאוס׳ען דאָס לעבען און זיי טרעטען מיט די פיס. ביי דער רוסישער רעגירונג זיינען אלע מיטלען געוועזן כשר אבי צו באַליידיגען און ערנידעריגען די אידען, און אזוי ווי אלע מיטלען זיינען געוועזן כשר, האָט מען זיך א נעם געטאָן צום אלטען מיטעל — אן עלילת דם.

האַלב אָפּיציעל האָט די רוסישע רעגירונג אָנגענומען די בבא מעשה, אז אידען באַנוצען קריסטליך בלוט אויף פּסח. מען האָט גענומען דערצעהלען מעשיות וואָס זיינען ניט געשטויגען

און ניט געפלויגען. די כוליגאַנסקע צייטונגען האָבען געשאָטען פעך און שוועבעל אויף די אידען און אָנגעפילט מיט גיפט די הערצער פון די מאַסען. און דאַן איז געשאַפען געוואָרען די קלאַגע נעגען דעם מאַרטירער מענדיל ביילים, וואָס האָט אַזוי אויפגערודערט די וועלט.

צוויי יאָהר נאָכאַנאַנד האָט זיך עס אין רוסלאַנד געטומעלט מיט מענדיל ביילים, און ווען עס האָט זיך אין אָסיען, 1913, אָנגעהויבען דער ביילים־פּראָצעס אין געריכט, איז דער טומעל געוואָרען נאָך גרעסער. די צירקולאַציע פון די צייטונגען איז דאַן גוואַלדיג געשטיגען. דער פּראָצעס וואָס האָט געדויערט פינף און דרייסיג טעג איז געווען דער צענטער פון אויפמערקזאַמקייט; אַלע האָבען זיך דערמיט שטאַרק אינטערעסירט.

פונ׳ם פּראָצעס איז די רעגיערונג אַרויס אַ געשלאָגענע; דאָס געריכט האָט אַרויסגעגעבען דעם פּסק, אַז מענדיל ביילים איז אונשולדיג. אָבער די רעגיערונג איז דערפון ניט נתפעל געוואָרען. מיט אַ קורצער צייט נאָך דעם האָט זי פאַבריצירט נייע בלוט בלבולים און די שוואַרץ־מאה׳דיגע צייטונגען האָבען וויעדער געהאַט אַ געלעגענהייט צו שיטען פעך און שוועבעל אויף אידען.

אין יענע צייטען האָט מען, נאָך מעהר ווי אַלע מאָל, געקענט זעהן ווי אַזוי די רוסישע רעגיערונג איז געווען פויל דורך און דורך. אַ געוועהנליכער) פּשוט׳ער סוחר׳ל, אַ גלח, אַ דיאַק אָדער גלאַט אַ טונקעלע בריאה וואָס האָט ניט וואָס צו טאָן, האָט געקענט צונויפקלייבען אַרום זיך אַ פּאָר צעהנדליג אויסוואָורפען, די ערגסטע חברה לייט, און צוזאַמען מיט זיי האַלטען אין דער מורא אַ גאַנצע שטאָדט. די פּאָר צעהנדליג אויסוואורפען האָבען זיך געקרוינט אַלס דער לאָקאַלער קאָמיטעט פונ׳ם „פאַרבאַנד פונ׳ם רוסישען פאָלק” (שוואַרצע מאה); דער „פיהרער” איז גלייך געוואָרען אַ גאַנצער מאַכער, און מען האָט גלייך גענומען שאַלטעווען און וואַלטעוועז. זיי האָבען געמאַכט פּאַטריאָטישע מאַניפעסטאַציעס און נאַטשאַלסטווא האָט זיי געמוזט אַרויס־

העלפן אין דעם און זיך אַליין אויך באַטייליגן אין זיי. זיי האָבן געפראַוועט פאַטריאָטישע תפלות און די גלחים האָבן געמוזט קומען, ווייל זיי האָבן געוואוסט, וואָס פאַר אַ ביטערע חברה דאָס איז. נאָך מעהר, אַ סך נאַטשאַלניקעס, גרויסע און קליינע, ווי אויך אַ סך גלחים, האָבן געמוזט ווערן מיטגלידער אין דער „שוואַרצער מאה”, אפילו ווען זיי האָבן דאָס ניט געוואָלט. אָפזאָגן זיך איז געווען אַ געפאַהר, ווייל באַלד עפעס זיינען שוין געפלויגען מסירה'לאַך קיין פעטערבורג, גלייך צום צאַר. עס איז געווען אַ כלל, אַז די שוואַרץ־מאה'ניקעס מוז מען אַלעם נאָכגעבען, ווייל ניט נאָכגעבען זיי האָט געהייסען, שטעלען אַלעם אין קאָן. די שוואַרץ־מאה'ניקעס האָט מען ניט באַשטראָפט פאַר די ערגסטע פאַרברעכענס, און אויף דעם חשבון האָבן זיי געקאָמאַנדעוועט אויף וואָס די וועלט שטעהט. פאַר אַזוינע אומפעהיגע מענשען, גאָרנישטען, האָבן געציטערט גובערנאַטאָרען, פראָפעסאָרען, אַדוואָקאַטען, פראָקוראָרען און בישאָפס. באַוואָפענטע „שוואַרץ־מאה'ניקעס” האָבן געהאַלטען אין דער מורא די גרעסטע שטעדט. קיינער האָט זיך געגען זיי ניט געטאָרט שטעלען.

אין יענער צייט, איז וואָס נאַרישער און ברוטאַלער אַ נאַטשאַלניק האָט געהאַנדעלט, אַלץ מעהר האָט ער זיך געקענט באַריהמען. וואָס געמיינער אַ נאַטשאַלניק האָט געהאַנדעלט, אַלץ מעהר איז ער געווען זיכער מיט זיין ערפאָלג, און וואָס שטאַרקער די פראָגרעסיווע קרייזען האָבן איהם קריטיקירט, אַלץ פעסטער האָט ער זיך געפיהלט אין זאָטעל.

33טער קאַפּיטעל.

די ערוואַכונג.

און דאָך איז דער „פריהלינג געווען פריהלינג".

אינ'ם יאָהר 1909 האָב איך זומער געשפּאַצירט מיט עטליכע חברים מיינע אין אַ וואונדערבאַר שעהנעם וואַלד, לעבען קיעוו. איינער פון די יונגע לייט האָט אָנגעהויבען אונטערברומקען אַ רעוואָלוציאָנערע ליעד.

„הער אויף". — האָט אַן אַנדערער זיך אָנגערופען.

„פאַר וואָס?" — האָב איך געפרעגט.

„ווייל דאָס קלינגט ניט שעהן. דאָס איז אַ סימן פון אַ שלעכטען געשמאַק."

אין יענער צייט האָט אַ רעוואָלוציאָנערע ליעד געקלונגען ניט שעהן און אַ מענש וואָס האָט אונטערגעברומקעט אַ רעוואָלוציאָנערע ליעדעל, איז באַטראַכט געוואָרען אַלס אַ מענש מיט אַ שלעכטען געשמאַק. אָבער מיט פינף יאָהר שפּעטער, אין 1914, האָט זיך די לאַגע אינגאַנצען געביטען; איבער די סטעפּעס פון רוסלאַנד האָבען זיך הילכיג צוקלונגען רעוואָלוציאָנערע ליעדער, און דוקא זעהר שעהן. אַלטע אידעען זיינען ווידער באַלעבט געוואָרען און האָבען באַקומען אַ נייעם גלאַנץ.

אָנגעהויבען האָט זיך עס מיט אַן ענטוישונג. די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג איז געווען טויט. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז די אַרבייטער האָבען ניט גענוג מאַכט. די פּויערים זיינען געווען פאַרצווייפעלט און נידערגעשלאָגען. אַ בלוטיגער טומאַן האָט אַלעם פאַרשטעלט. וואָס האָט מען געזאָלט טאָן?

די אומרוהיגע נשמה פונ'ם רוסישען אינטעליגענט האָט גע־

זוכט אַן אויסוועג. דער פּאָליטישער וועג איז געווען פאַרבלאָקירט. די סאָציאַלע אידעען האָבן דערעסען. די געטער פון נעכטען זיינען אַרונטערגעוואָרפען געוואָרען פון זייער גדולה און האָבן זיך אין שטויב געוואַלגערט. וואו האָט מען געזאָלט נעמען אַן אַנדער גאָט?

אַ טייל פון די רוסישע אינטעליגענטען האָט זיך אַריינגעלאָזט אין רעליגיעזע אידעען. רעוואָלוציאָנערען זיינען געוואָרען „גאָט־זוכער”. אַן אַנדער טייל האָט זיך צופיעל אַריינגעלאָזט אין די תענוגים פון עולם הזה, און אַרציבאַשעוו'ס „סאַנין” איז ביי זיי געוואָרען דער גאָט. אַנדערע ווידער האָבן זיך געטרויסט דערמיט וואָס זיי האָבן זיך אַליין געפּלאַגט, זיך אַליין שיעור ניט אויפגעגעסען לעבעדיגערהייט.

פון יענער צייט איז געבליבען אַ מערקווירדיגער ליטעראַרישער מאָנומענט, און דאָס איז דער זאַמעלבוך „וויעכי” (וועגאָנווייזער). אין דעם זאַמעלבוך האָבן אַנטייל גענומען באַוואוסטע דענקער, פּובליציסטען און שריפטשטעלער, וועלכע האָבן זיך מיט גרויס סימפּאַטיע באַצויגען צו דער רעוואָלוציע, כאָטש זיי אַליין זיינען מיט קיין רעוואָלוציאָנערער אָרגאַניזאַציע ניט געווען פאַרבונדען. זיי זיינען אַרויס מיט אַ באַשולדיגונג געגען די אינטעליגענטען. זיי האָבן אָנגעוויזען, אַז די רוסישע אינטעליגענטען האָבן געלעגט צופיעל געוויכט אויף די פּאָליטישע און סאָציאַלע פראַגען, בעת זיי האָבן אינגאַנצען פאַרנאַכלעסיגט זייער אינערליך לעבען. זיי האָבן באַשולדיגט די אינטעליגענטען אין דעם, אַז זיי האָבן איגנאָרירט די גרויסע פּראָבלעמען פון פילאָסאָפיע, מיסטיציזם און רעליגיע, און אויף אַזאַ אופן ניט באַמערקט די גרעסטע ווערטען, און געמאַכט פאַר אומוויכטיג זייער קאַמף פאַר פרייהייט. זיי האָבן גע'טענה'ט, אַז די אינטעליגענטען זיינען געווען צופיעל רעאַליסטיש און צופיעל מאַטעריאַליסטיש. „די אינטעליגענטען האָבן געשעצט די פרייהייט און אין דער זעלבער צייט האָבן זיי זיך געהאַלטען ביי אַזאַ פּילאָסאָפיע, וואָס האָט ניט קיין פּלאַץ פאַר אַזאַ זאַך ווי

פרייהייט; זיי האָבען געשעצט פערזענליכקייט, און אין דער זעלבער צייט האָבען זיי זיך געהאַלטען ביי אזא פילאָסאָפיע, וואָס האָט קיין פּלאַץ ניט פאַר אזא זאַך ווי פערזענליכקייט; זיי האָבען געשעצט די באַדייטונג פון פראָגרעס, און אין דער זעלבער צייט זיך געהאַלטען ביי אזא פילאָסאָפיע, וואָס האָט גאָר קיין פּלאַץ ניט פאַר אזא זאַך ווי די באַדייטונג פון פּראָגרעס; זיי האָבען געשעצט מענשליכע פאַראייניגונג, און אין דער זעלבער צייט זיינען זיי געווען די אָנהענגער פון אַ פילאָסאָפיע, וואָס איז אין דער אמת'ען גאָר ווייט פון אזא זאַך ווי פאַראייניגונג פון דער מענשהייט." *) די אינטעליגענטען האָט געפעהלט אַ טיעפערע גייסטיגקייט. זיי האָבען ניט געהאַט קיין חוש פאַר ווירקליכער גערעכטיגקייט. זיי האָבען זיך באַצויגען מיט צופיעל דרך־ארץ צו כללים און דינים און פאַרמאָגט צו וועניג אינווענינגסטע פרייהייט. עס האָט זיי געפעהלט וויסען, זיי האָבען ניט גענוג פאַרשטאַנען די פּאָליטישע לאַגע, און זיי האָבען ניט גענוג ליעב געהאַט דאָס פאָלק. די אינטעליגענטען האָבען פאַרגעטערט דאָס פאָלק אָבער אין דער זעלבער צייט האָבען זיי זיך אַליין באַטראַכט אַלס גייסטיגע אריסטאָקראַטען, וועלכע שטעהען העכער פונ'ם פאָלק. די אינטעליגענטען זיינען געווען אַ מחנה קראַנקע מענשען, אָפּגעזונדערט אין זייער אייגען לאַנד". **) מיט אזעלכע באַשולדיגונגען געגען דער אינטעליגענץ איז אַרוים דער זאַמעלבוך "וויעכי".

דער בוך האָט אויפגעפאָדערט די אינטעליגענץ, אַז זי זאָל זיך אויפהערען בייזערען אויף דער ווירקליכקייט און זיך בעסער „אומקערען צו זיך אַליין", צום אינווענינגסטען „איך". און דאָס האָט אָפּגעקלונגען אין די הערצער פון דער אינטעליגענץ. אַ לאַנגע צייט האָט מען ה׳עגען דעם בוך גערעדט, עס האָט זיך געדרוכט,

---

*) ניקאָלאַי בערדיאַיעוו, „דער פּילאָסאָפישער אמת", אין דעם זאַמעלבוך „וויעכי", זייטען 21—20.

**) זעה דאַרטען, זייט 87 (שאַפענדער זעלבסט־באַוואוסטזיין", פון מ. א. הערשענזאָן).

אז די רוסישע אניטעליגענץ האָט זיך ווירקליך אַ נעם געטאָן אָפּצוטרייסלען פון זיך דעם שטויב פון דער רעוואָלוציע.

אָבער וואָס איז מכח דעם פּאָליטישען לעבען? וואָס איז מכח די סאָציאַלע פּראָבלעמען? ווי קען מען פאָרט אָפּשאַפּען די שרעקליכע ליידען פונ׳ם פאָלק דורך דעם, וואָס דער איינצעלנער, דער יחיד, וועט זיך אומקערען צו זיך אַליין? דאַרויף האָט דער זאַמעלבוך „וויעכי" קיין ענטפער ניט געקענט געבען, ווייל ער איז בלויז געווען דער אויסדרוק פון פאַרצווייפלונג.

די אינטעליגענטען, וועלכע זיינען געבליבען געטריי דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, האָבען זיך אַ סך געטומעלט, אַ סך גערעדט, אָבער קיין קאָנסטרוקטיווע אַרבייט האָבען זיי ניט געטאָן. די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס זיינען געווען צושפּאָלטען אין אַ סך קליינע פראַקציעס, וועלכע האָבען אָנגעפיהרט אַ ביטערען קאַמף איינע געגען די אַנדערע. די פּאַרטיי פון סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען האָט זיך געפיהלט שטאַרק געטראָפען דערפון, וואָס ס׳האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז צווישען איהרע אָנגעזעהענע טוער זיינען געווען אַ סך אַגענטען־פּראָוואָקאַטאָרם; איבער דעם האָט די פּאַרטיי סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען פאַרלאָרען איהר פּרעסטיזש. אין דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי איז אויך ניט געווען קיין שלום; די מחלוקה צווישען די באָלשעוויקעס און מענשעוויקעס, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען פונ׳ם צווייטען פּאַרטיי־צוזאַמענפאָהר אין 1903, איז איצט געוואָרען נאָך שאַרפער; ביידע פראַקציעס האָבען זיך די גאַנצע צייט אַרומגעריסען צווישען זיך און יעדער פראַקציע האָט זיך נאָך צוטיילט אויף פאַרשידענע קלענערע גרופּען, וועלכע האָבען צווישען זיך אָנגעפיהרט אַ קאַמף.

דער עצם פון דער מחלוקה צווישען די מענשעוויקעס און די באָלשעוויקעס האָט זיך געדרעהט אַרום דער פראַגע וועגען צענטראַליזאַציע אין דער געהיימער רעוואָלוציאָנערער אָרגאַניזאַציע. אין דער אמת׳ען איז די מיינונגס־פאַרשידענהייט צווישען זיי גע־

ווען זעהר קליין, און דאָס וואָס ס׳האָט זיך אויסגעוויזען, אַז דער אונטערשייד איז זעהר גרויס, איז בלויז געווען איבער דעם, וואָס די אומשטענדען פון אַן „אונטערערדישער” אָרגאַניזאַציע זיינען געווען ניט נאָרמאַל. אָבער אַזוי האָט עס אויסגעוויזען בלויז אין אָנפאַנג. שפּעטער אָבער, אינ׳ם מאַסען־באַוועגונג פון 1905—06, האָט זיך די מיינונגס־פאַרשידענהייט צווישען די באָלשעוויקעס און מענשעוויקעס שטאַרק צעוואַקסען און עס זיינען אַרויסגעקומען צוויי אַנטגעגען־געזעצטע באַגריפען וועגען מאַסען־באַוועגונג, צוויי מעטאָדען פון פּאָליטישער טעטיגקייט. די מענשעוויקעס האָבען געפּרואווט צוצופּאַסען זייער טאַקטיק — און געפאָדערט, אַז די מאַסען זאָלען צופּאַסען זייערע באַוועגונגען — צו די פּאָליטישע אומשטענדען פונ׳ם מאָמענט. די באָלשעוויקעס, ווידער, האָבען געגלויבט אין דער מעגליכקייט פון אַ פּערמאַנענטער רעוואָלוציע, אומאָפּהענגיג פון דער פּאָליטישער סיטואַציע אין רוסלאַנד. די מענשעוויקעס האָבען אַפּעלירט צום פּאָליטישען פאַרשטאַנד, זיי האָבען געהאַלטען, אַז מען דאַרף זיין פאָרזיכטיג און אויסגערעכענט. די באָלשעוויקעס, וויעדער, האָבען געהאַט איין ציעל אין זינען: אַ באַוואָפענטען אויפשטאַנד. די מענשעוויקעס האָבען געגלויבט, אַז אין רוסלאַנד איז מעגליך אַ רעוואָלוציע בלויז דאַן, ווען אַלע קלאַסען, גרופּען און פּראָפעסיעס וועלען זיך פאַראייניגען און אַרבייטען געמיינזאַם. די באָלשעוויקעס, וויעדער, האָבען געגלויבט, אַז אַ רעוואָלוציע איז מעגליך דאַן, ווען די אַרבייטער און פּויערים וועלען מאַכען אַן אויפשטאַנד געגען דער סאַמאָדערזשאַוויע און אויך געגען די קאַפּיטאַליסטישע פּאַרטייען — אַן אויפשטאַנד, וואָס זאָל ברענגען דערצו, אַז ס׳זאָל איינגעפיהרט ווערען אַ „דיקטאַטור פון די אַרבייטער און פּויערים”, וואָס וועט פאַרזיכערען אמת׳ע דעמאָקראַטיע און פרייהייט.

אָט די מיינונגס־פאַרשידענהייט האָט געפיהרט צו ביטערע רייסערייען אין פּראַקטישע אַנגעלעגענהייטען. אין דער ערשטער און אויך אין דער צווייטער דומאַ האָבען זיך די מענשעוויקעס

פּאָליטיש פאַראייניגט מיט די קאַדעטען (קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטען), זיי האָבען צו זיי געהאַט צוטרויען, ווייל זיי האָבען אויף זיי געקוקט ווי אויף מענשען, וועלכע זיינען באמת שטאַרקע געגנער פון דעם אויטאָקראַטישען רעזשים. די באָלשעוויקעס אָבער האָבען אויף אַזאַ פּאָליטישער פאַראייניגונג געקוקט ווי אויף אַ פאַרראַט צו די אינטערעסען פונ׳ם ארבייטער קלאַס. געאָרגי פּלעכאַנאָוו, דער בארימטער טעאָרעטיקער פון דער רוסישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע, האָט אויסגעדריקט דעם שטאַנדפּונקט פון די מענשעוויקעס אַזוי: „מיר האָבען צוויי שונאים (די סאַמאָדערזשאַוויע און די קאַפּיטאַליסטישע פּאַרטייען). אַ פאַרנינפטיגע סטראַטעגיק פאָדערט, אַז מיר זאָלען קודם כל קאָנצענטרירען אונזערע כחות אויף איינעם פון די צוויי. נאָכדעם ווי מיר וועלען צוקלאַפּען דעם ערשטען שונא, וועלען מיר זיך ארויפוואַרפען אויפ׳ן צווייטען שונא. אַזוי האָט אויך געהאַנדעלט דער גרויסער מייסטער אין טאַקטישע פּראָבלעמען, נאַפּאָלעאָן דער ערשטער. און איצט שטעלט זיך די פראַגע: אויף וועמען דאַרפען מיר זיך קודם כל ארויפוואַרפען? וועלכען שונא דאַרפען מיר דעם ערשטען אַטאַקירען? ס׳פאַרשטעהט זיך, אַז די רעגירונג. לאָמיר דאַריבער קאָנצענטרירען אונזערע כחות געגען אָט דעם שונא. די רעגירונג קעמפּט און זי וועט נאָך קעמפּען אַ לאַנגע צייט געגען די קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטען. דאָס מיינט, אַז לעת עתה זיינען נאָך אונזערע שונאים פיינדליך איינער געגען אַנדערען. און דאַריבער איז דאָס ניט מעהר ווי אַ קלוגע טאַקטיק, אַז קאָנצענטרירענדיג די כחות געגען דער רעגירונג, זאָל מען זיך מיט דער געגנערשאַפט פון די קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטען באַנוצען ווי מיט אַ מיטעל וואָס קען ברענגען נוצען דער רעוואָלוציע." *) די באָלשעוויקעס, אָבער, האָבען צו די קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטען קיין צוטרויען ניט געהאַט, און האָבען געגלויבט, אַז זיי, די קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטען, זיינען אין אַלע צייטען גרייט

---

*) ג. וו. פּלעכאַנאָוו, „מיר און זיי", זייט 9.

צו פאַרראַטען די אינטערעסען פון דעמאָקראַטיע און ווערען חבר־לאַפּ מיט דער סאַמאָדערזשאַווייע, אַבי מען וועט זיי נאָר געבען די מינדסטע הנחות, וועלכע זיינען קיין אויסגעבלאָזען איי ניט ווערט.

אינ׳ם משך פון די מאָנאַטען, ווען עס איז אין רוסלאַנד געוועזן, אומשטיינס געזאָגט, פריי, אין 1905 און 1906, האָבען די מענשעוויקעס אָנגעפיהרט אַן אַגיטאַציע, מען זאָל צונויפרופען אַ גרויסע אַרבייטער־קאָנפערענץ — ניט קיין קאָנפערענץ פון פאַרטיי־מיטגלידער, אויך ניט קיין קאָנפערענץ פון רעוואָלוציאָנערען, נאָר פשוט אַ קאָנפערענץ פון פאַרטרעטער פון די אַרבייטער־מאַסען, וואָס וועלען ערוועהלען דעלעגאַטען, אויף די פאַרזאַמלונגען פון פאַבריק־אַרבייטער. זיי, די מענשעוויקעס, האָבען געהאַלטען פון דער מיינונג, אַז אַזאַ קאָנפערענץ וועט אַריינברענגען אָרדנונג אין דעם טומעל, וואָס האָט געהערשט אין דער אַרבייטער באַוועגונג און וועט אויף די אַרבייטער קענען האָבען מעהר איינפלוס ווי וועלכער ס׳ניט איז רעוואָלוציאָנערער קאָמיטעט. די מענשעוויקעס האָבען אפילו פאַרשטאַנען, אַז ס׳איז זעהר מעגליך, דאָס אַזאַ אַרבייטער קאָנפערענץ זאָל זיך ענטזאַגען פון אייניגע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פאָדערונגען, אָבער ניט קוקענדיג דאַרויף האָבען זיי דאָך געהאַלטען, אַז אַ גרויסע ממשות׳דיגע באַוועגונג, וואָס איז אין עצם אַ פּראָגרעסיווע, איז אַ סך וויכטיגער ווי די גאַנצקייט פון זייער פאַרטיי־פּראָגראַם. זיי האָבען געגלויבט אין מאַסען־באַוועגונגען. זיי האָבען אויך געגלויבט, אַז ס׳איז ניט אַזוי געפעהרליך, ווען אַ גרויסע אַרבייטער־אָרגאַניזאַציע באַגעהט אַ פעהלער און היט ניט אָפּ די אַלע כללים פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער תורה, ווייל סוף כל סוף וועט זי, די גרויסע אַרבייטער אָרגאַניזאַציע, דאָך געפינען דעם ריכטיגען וועג און אויפהערען באַגעהן פעהלערען. די באָלשעוויקעס, אָבער, האָבען אין דעם ניט געגלויבט. ביי זיי איז מעהר ווי אַלץ געוועזן וויכטיג די ריינקייט פון די פּרינציפּען. די מאָטאָ פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פאַרטיי איז ביי זיי געוועזן אַ מין קדשי־קדשים.

אין דעם פאליטישען פארשטאנד פון גרויסע ארבייטער־קאנפערענצען האבען זיי וועניג בטחון געהאט, און דערפאר זיינען זיי געווען געגען דעם, אז מען זאל דעם שיקזאל פון דער ארבייטער־באוועגונג איבערגעבען אין די הענט פון צופעליגע פארשטעהער פון די מאסען.

נאכדעם ווי די רעוואלוציע איז דורכגעפאלען, האבען די מענשעוויקעס געגלויבט, אז איצט איז אוממעגליך צו מאכען א באוואפענטען אויפשטאנד. דאריבער האבען זיי זיך ענטזאגט צו רופען די מאסען אין אזא שלאכט, וואס מען מוז פארלירען. אבער די באלשעוויקעס האבען אנדערש געדענקט.

אין יענע פינסטערע צייטען, ווען די רעאקציע האט גענומען בושעווען, נאכדעם ווי די רעוואלוציע איז דורכגעפאלען, האבען די מענשעוויקעס געגלויבט, אז ס'איז ניט קיין שכל זיך ווידער אריינצולאזען אין „אונטערערדישער" טעטיגקייט; זייער מיינונג איז געווען, אז בלויז דאן ווען די סאציאל־דעמאקראטישע גרופען זיינען נאך געווען קליין, האט מען דאס געקענט טאן, אבער איצט, ווען די באוועגונג איז גרעסער, קען מען זיך מיט איהר ניט באהאלטען די גאנצע צייט „אונטער דער ערד". דערפאר האבען זיי זיך באנוצט מיט יעדער געלעגענהייט צו ארגאניזירען די מאסען אויף א „לעגאלען" אופן. זיי האבען געגלויבט, אז פאראיינען פון געגענזייטיגער הילף, קאאפעראטיווע פאראיינען און בילדונגס־גרופען קענען ברענגען א סך נוצען דער ארבייטער באוועגונג און במילא שוין — דער רעוואלוציע. אין זייער טעטיגקייט האבען זיי זיך געדארפט צופאסען צו די פאליטישע אומשטענדען; זיי האבען געמוזט מאכען פשרות, איינגעהן אויף קאמפראמיסען און זאגאר באהאלטען זייער ריכטיגע פאליטישע געשטאלט; זיי האבען דאס אבער געטאן מיט דעם פולען בטחון אין די ארבייטער מאסען, גלויבענדיג באמונה שלמה, אז סוף כל סוף וועט דאך קומען א צייט, ווען די ארבייטער וועלען ארויף אויפ'ן ריכטיגען וועג. די באלשעוויקעס, אבער, זיינען געווען געגען אזוינע מעטאדען; זייער מיינונג איז געווען, אז דאס הייסט

פשוט פאַרפיהרען די מאַסען און זיך אָפּזאָגען פון די אַלע רעוואָלוציאָנערע האָפנונגען.

און אין דער זעלבער צייט וואָס די באָלשעוויקעס און מענשעוויקעס האָבען זיך ארומגעריסען צווישען זיך, האָבען די מאַסען זיך געלעבט זייער אייגען לעבען, ארויסגעטראָגען אַן אייגענעם מוסר השכל פון די אַלע געשעהענישען און זיך געשאַפען אייגענע באַגריפען. די ברייטע אַרבייטער מאַסען האָבען די האָפנונג אויף דער צוקונפט ניט אויפגעגעבען אינגאַנצען און זיי האָבען נאָך אַלץ געהאַט רעוואָלוציאָנערע ענערגיע, אַ סך מעהר ווי די אינטעליגענטען האָבען געדענקט.

ביסלעכווייז, פּאַמעלאַך, אָבער שטופענווייז, האָט דאָס לעבען אַן אַנדער פנים באַקומען.

דאָס פאָלק האָט זיך אויסגעלערענט לייענען. דאָס פאָלק האָט זיך אָנגעהויבען אינטערעסירען אין פּאָליטישע געשעהענישען. עס איז אָפיציעל פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז אין אַ משך פון איין יאָהר צייט, פון 1908 ביז 1909, האָט דער טיראַזש פון די צייטונגען אין רוסלאַנד געשטיגען אויף 25 פּראָצענט. די מאַסען האָבען אָנגעהויבען לייענען ביכער, אַ סך מעהר ווי פאַר דער רעוואָלוציע. כאָטש די צענזור איז געווען שטרענג, האָבען די צייטונגען דאָך באַנוצט אַ פרייע שפּראַך, און אויף אַזאַ אופן האָבען די לעזער געקראָגען אַ פּאָליטישע ערציהונג.

כאָטש מען האָט ניט געטאָרט אָרגאַניזירען קיין אַרבייטערפאַראיינען, האָט מען דאָך יאָ אָרגאַניזירט, און אַזוי האָבען זיך מענשען ביסלעכווייז אויסגעלערענט צו אַרבייטען געמיינשאַפטליך. קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען האָבען זיך מיט אַ האַסטיגער שנעלקייט פאַרשפּרייט אי אין די שטעדט, אי אין די דערפער. אין 1905 זיינען אין רוסלאַנד געווען 4,479 קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען, אין 1911 האָט די צאָהל דערגרייכט 25,513 און אין 1913 האָט שוין די צאָהל פון קאָאָפּעראַטיווע אָרגאַניזאַציעס דערגרייכט ביז איבער 30,000. יעדע אָרגאַניזאַציע איז געווען אַ צענטער פון בילדונג און ערציהונג. עס האָבען זיך אָרגאַניזירט

ארבייטער־פאראיינען און זיי האָבען זיך מיט אלע מעגליכקייטען געסטארעט בייצוקומען די שטערונגען פון דער אדמיניסטראציע. מעהרסטענטיילס האָט זיך זיי דאָס ניט איינגעגעבען, אָבער דאָך איז דאָס געווען א גרויסע טובה פאר דער באוועגונג. כאָטש מען האָט קיין פארזאמלונגען ניט געטאָרט אָפּהאלטען, האָט מען דאָך יאָ אָפּגעהאלטען ,ווייל די מאסען זיינען געווען זעהר נייגעריג צו הערען אָן „אמת וואָרט”.

די רעגירונג האָט געארבייט מעשים ארייצוטרייבען דאָס פאָלק אין א שטימונג פון אפאטיע. אָבער דאָס האָט זיך איהר ניט איינגעגעבען. לויט'ן געזעץ איז דאָך רוסלאנד שוין געווען א קאָנסטיטוציאָנעלע מדינה, און דאָס אליין איז שוין געווען גענוג, אז קיינער זאָל ניט קענען אָפּשטעלען דעם נייעם גייסט, וואָס האָט זיך געהאלטען אין שאפען. דער גאנצער טאָן איז געוואָרען אַן אנדערער. די באציהונג צו נאטשאלסטווא איז געוואָרען אינגאנצען אַן אנדערע. אויף דער רעגירונג האָט מען מעהר ניט געקוקט ווי אויף א זאך, וואָס איז אין די הימלען. דאָס פאָלק האָט אָנגעהויבען פארשטעהן, אז א מיניסטער איז ניט מעהר ווי א געוועהנליכער בשר ודם, וועמען מען מעג קריטיקירען, ניט נאָר שטילינקערהייד, נאָר טאקע אין דער הויך, אלע זאָלען הערען. מען האָט די רעגירונג ארויסגענומען פון דעם געהיימניספולען שלייער, אין וועלכען זי איז געווען איינגעהילט — און דאָס איז אפשר געווען דאָס וויכטיגסטע, וואָס די רעוואָלוציע האָט אויסגעטאָן. דאָס פאָלק האָט אָנגעהויבען באגרייפען, אז געזעלשאפטליכע אנגעלעגענהייטען זיינען ניט נאָר פאר די, וועלכע באטראכטען זיך אלס דאָס אויבערשטע פון שטויסעל, נאָר פאר יעדען איינעם. פּאָליטיק איז געוואָרען א גאנץ געוועהנליכער, טאָג טעגליכער ענין.

דאָס לאנד האָט געהאט א צענטר — די גאָסודארסטווענאיא דומא. אמת טאקע, די דומא האָט גאָר ניט געקענט טאָן, דערפאר אָבער האָט זי געקענט קריטיקירען, אויפדעקען אזוינע זאכען, וואָס די רעגירונג האָט געוואָלט באהאלטען, אויפקלערען די מאסען,

שאַפען אַ געזעלשאַפטליכען סענטימענט און אַ געזעלשאַפטליכע מיינונג. א וואָרט, וואָס מען האָט אַרויסגערעדט אין דער דומאַ, האָט זיך צוטראָגען איבער׳ן גאַנצען לאַנד. אמת טאַקע, די מעהרסטע דומאַ־דעפּוטאַטען האָבען געמאַכט פשרות מיט דער רעגירונג, אָבער עס זיינען דאָך געווען צייטען, ווען אפילו די רעאַקציאָנערע דעפּוטאַטען האָבען שוין מעהר די חוצפה פון דער רעגירונג ניט געקענט פאַרטראָגען און זיינען אַרויס מיט אַ שאַרפער קריטיק. די מינאָריטעט פון דער דומאַ איז באַשטאַנען פון סאָציאַל־דעמאָקראַטען, טרודאָוויקעס און קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטען, און אָט די מינאָריטעט האָט ביי יעדער געלעגענהייט געוויזען די אומפעהיגקייט, די אומבאַהאָלפענקייט, די געמיינהייט און די ברוטאַליטעט פון דער רעגירונג. די צייטונגען האָבען איבערגעדרוקט די רעדעס פון די דעפּוטאַטען אין דער דומאַ און מיליאָנען מענשען האָבען דאָס געלייענט. דאָס לאַנד האָט געשלונגען די נייעס פון דער דומאַ און זיך אינטערעסירט מיט יעדער קלייניגקייט. עס איז געווען קלאָר, אַז דאָס פאָלק באַטראַכט די דומאַ ווי אַ געזעצגעבענדע קערפערשאַפט, ווי אַ באַשיצערין פון זייערע אינטערעסען, ווי דעם אויסדרוק פון זייערע וואונשען און אידעאַלען.

די עקזיסטענץ פון דער דומאַ האָט אָנגעצייכענט דעם גרויסען אונטערשייד צווישען דער פאַר־רעוואָלוציאָנערער און נאָך־רעוואָלוציאָנערער צייטען. אמת טאַקע, אין פּאָליטישען לעבען האָט די דומאַ קיין מאַכט ניט געהאַט, דערפאַר אָבער האָט זי געהאַט דעם צוטרויען פון פאָלק.

ניט לאַנג האָט דער שטילשטאַנד געדויערט. אַזוי שנעל ווי עס האָט זיך נאָר געוויזען דער ערשטער שטראָם, האָבען די רוסישע סטודענטען זיך ווידער פלייסיג אַ נעם געטאָן צו דער באַוועגונג. אין דעם אָסיען פונ׳ם יאָהר 1910, איז געשטאָרבען דער גרויסער רוסישער שריפטשטעלער טאָלסטאָי, וועלכער האָט געריהרט די הערצער פון אַלע ציוויליזירטע רוסישע מענשען מיט זיין שטאַרקען פראָטעסט געגען טויט־שטראָף. אין מאָנאַט נאָוועמבער האָבען טויזענטער סטודענטען געעהרט טאָלסטאָי׳ס

אנדענקען דערמיט, וואָס זיי האָבען אויך פּראָטעסטירט געגען טויט־שטראָף. אַ כוואַליע פון סודענטען־סטרייקס האָט אַ פליי געטאָן איבער רוסלאַנד. עס האָבען געסטרייקט די סטודענטען אין פּעטערבורג, מאָסקווא, כאַרקאָוו, קיעוו, אָדעס און אַנדערע שטעדט. די סטודענטען האָבען געמאַכט מאַניפעסטאַציעס מיט פאָהנען, וועלכע האָבען געטראָגען דעם אויפשריפט: „נידער מיט טויט־שטראָף!” אַ סך סטודענטען האָט מען דערפאַר פאַרשפאַרט אין די טורמעס, און דאָס האָט אין מאָנאַט דעצעמבער 1910 און אָנפאַנג 1911 אַרויסגערופען נייע סטרייקס. און עס האָט זיך ווידער אָנגעהויבען: מען האָט אָפּגעהאַלטען רעוואָלוציאָנערע פאַרזאַמלונגען און אָנגענומען רעזאָלוציעס געגען דער רעגירונג.

אין 1911 האָט מען די ארבייטער־באַוועגונג גענומען פיהלען אינ׳ם רוסישען געזעלשאַפטליכען לעבען. פון נאָך דער רעוואָלוציע אָן האָבען גאַנץ אָפט אויסגעבראָכען סטרייקס דאָ און דאָרט, פון צייט צו צייט. אָבער זייער איינפלוס האָט זיך קיינמאָל ניט געפיהלט אַזוי שטאַרק ווי אין 1911. אין עצם האָבען די סטרייקס געטראָגען אַן עקאָנאָמישען כאַראַקטער, די אַרבייטער האָבען געפּרואווט געווינען דאָס, וואָס זיי האָבען פאַרלאָרען אין 1906—07. אָבער דערנאָך האָבען אָנגעהויבען אויסברעכען פּאָליטישע סטרייקס. די אַרבייטער האָבען זיך גענומען בונטעווען. זיי האָבען זיך אָפּגערופען אויף די פּאָליטישע געשעהענישען פון דער צייט, זיי האָבען געשטיצט זייערע צייטונגען, אָפּגעהאַלטען פאַרזאַמלונגען, געשיקט פּעטיציעס אין דער דומאַ, און ווידער אַמאָל און אָבער אַמאָל ערקלערט אַ סטרייק צו פּראָטעסטירען געגען די געמיינהייטען פון דער רעגירונג.

אין 1913—14 איז די לופט ווידער פול געוואָרען מיט עלעקטריציטעט. דער 9טער יאַנואַר איז אין פּעטערבורג געפייערט געוואָרען מיט אַ סטרייק פון 55,000 אַרבייטער, און נאָך טויזענטער און טויזענטער אַרבייטער האָבען דעם 9טען יאַנואַר אויף אַזאַ אופן געפייערט איבער׳ן גאַנצען לאַנד. דעם 4טען אַפּריל, דער יאָהרצייט פון דער שחיטה אין די לענער פעלדער, האָבען אין

פּעטערבורג געסטרייקט 80,000 אַרבייטער, אין מאָסקווא 10,000 אַרבייטער, און אויך אין אַנדערע שטעדט איז דער יאָהרצייט פון דער לענער שחיטה געפייערט געוואָרען אויף אַזאַ אופן. דעם 1טען מאַי האָט מען געפייערט אפילו אין די פאַרוואָרפענסטע ווינקעלאַך פון רוסלאַנד. אומעטום האָט מען אָפּגעהאַלטען גרויסע פאַרזאַמלונגען, געמאַכט דעמאָנסטראַציעס און אַרויסגעשטעלט אַ גאַנצע רייהע פאָדערונגען: פרייהייט פאַר אַרבייטער־פאַראייִנען און אַן אַכט־שטונדיגען אַרבייטס־טאָג, און דערביי האָט מען אויך פּראָטעסטירט געגען דער סאָלדאַטשינע און געגען דעם קריעג אויף די באַלקאַנען. די צאָהל פון די סטרייקער איז אין פּעטערבורג געווען 320,000, אין מאָסקווא 50,000, אין ריגאַ 50,000, אין כאַרקאָוו 15,000 און אין אַנדערע שטעדט אַ סך צעהנדליגער טויזענטער. אין מאָנאַט יוני, 1913, איז ערקלערט געוואָרען אַ גרויסער סטרייק אַלס פּראָטעסט געגען דעם, וואָס מען פאַרפאָלגט די אַרבייטער־צייטונגען.

די סטרייק־באַוועגונג האָט זיך צעוואַקסען ברייט און ווייט, און וואָס אַמאָל האָט זי אָנגענומען אַ מעהר רעוואָלוציאָנערען כאַראַקטער. אין דעם פריהלינג פון 1914 איז די באַוועגונג געוואָרען אַזוי גרויס, אַז ס'האָט געשיינט, דאָס די אַרבייטער האָבען אינגאַנצען פאַרלאָרען די מורא פאַר דער רעגירונג. די אַרבייטער זיינען ווידער געוואָרען רעוואָלוציאָנער און האָבען זיך גאָר ניט צוגעהערט צו די באַפעהלען פון דער רעגירונג. גאַסען־דעמאָנסטראַציעס פון צעהנדליגער טויזענטער אַרבייטער זיינען אין פּעטערבורג געוואָרען אַ גאַנץ געוועהנליכע ערשיינונג. און דאַן האָט די רעגירונג שוין ניט געוואַגט זיך צו נוקם'ען אין איהרע געגנער אַזוי שטרענג ווי זי האָט זיך אין זיי פריהער גע'נוקם'ט. די רעגירונג אַליין האָט אינסטינקטיוו געפיהלט, אַז אַ נייע צייט האַלט אין קומען. די שטימונג פון דער באַפעלקערונג איז געוואָרען מונטערער, די אינטעליגענטען האָבען אויפגעהויבען די קעפּ. נייע האָפנונגען האָבען ערוואַכט. אַ נייער גלויבען די פאַרשמאַכטע הערצער דערפרישט. אין דעם זומער פון 1914 איז דאָס שוין

דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז אין די פּעטערבורגער גאַסען זיינען פאָרגעקומען צוזאַמענשטויסען צווישען ארבייטער און סאָלדאַטען.

אין יענער צייט איז אַ רעוואָלוציאָנערע ליעד שוין ניט געווען קיין סימן פון „שלעכטען געשמאַק”.

34טער קאַפּיטעל.

אין און ארום דער דומאַ.

און דאָן האָט אויסגעבראָכען די מלחמה. די רוסישע רעגירונג איז ניט געווען צוגעגרייט, כאָטש זי איז געווען אימפּעריאַליסטיש און כאָטש זי האָט נאָך דער מלחמה מיט יאַפּאַן איבער א נייעם אָרגאַניזירט איהר אַרמעע. אזאַ טבע האָט שוין די רוסישע סאַמאָדערזשאַוויע געהאַט: ווען עס איז געקומען צו אַ נאַציאָנאַלער פּראָבלעם, איז זי ניט געווען צוגעגרייט.

אין אָנפאַנג פון דער מלחמה האָט אַ פּאַטריאָטישע כוואַליע א שטראָם געטאָן איבער'ן לאַנד. רוסען, אוקראַאינער, פּאָליאַקען און אידען האָבען געשוואָרען טרייהייט דעם פּאָטערלאַנד און זיינען געווען גרייט עס צו פאַרטיידיגען, ווייל ביי אָט די אַלע פעלקערשאַפטען איז גאָר קיין ספק ניט געווען, אַז איצט, ווען די גאַנצקייט פון דער מדינה שטעהט אין קאָן, וועט די רעגירונג בעסער ווערען און וועט געבען הנחות. אָבער די רעגירונג איז נאָך ערגער געוואָרען. די אַרבייטער־פאַראיינען האָט זי געשלאָסען, די אַרבייטער־צייטונגען האָט זי פאַרבאָטען, איינגעפיהרט א שטרענגע צענזור ניט נאָר אויף מיליטערישע נייעס, נאָר אויך אויף אַלגעמיינע נייעס; פינף סאָציאַל־דעמאָקראַטישע דעפּוטאַטען פון דער דומאַ האָט מען אַרעסטירט און זיי פאַרשיקט קיין סיביר, מען האָט קיינעם דעם קאָפּ ניט געלאָזט אויפהויבען, און אָן די אידען האָט מען זיך נוקם געווען אויף א ברוטאַלען אופן: מען האָט אויף זיי געמאַכט בלבולים, אַז זיי זיינען דייטשע אַגענטען און אויף דעם סמך האָט מען הונדערטער טויזענטער פון זיי אַרויסגעיאָגט פון די שטעדט און שטעדטלאַך, וועלכע זיינען גע־

וועז ניט ווייט פונ׳ם מערב פראָנט. אָנשטאָט צו זיין דאנקבאר דערפאר, וואָס די באפעלקערונג וויל איהר העלפען אין דער צייט פון א נויט, האָט די רוסישע רעגירונג גאָר געסטראשעט מיט׳ן קולאק.

די ערשטע צייט האָט די רעגירונג שטארק געגלויבט אין איהרע אייגענע כחות. דאָס איז געווען באלד נאָכדעם ווי די רוסישע ארמעען האָבען געזיעגט אין גאליציע.

אָבער דאָס האָט לאנג ניט געדויערט. אין דעם זומער פון 1915 האָט זיך דאָס רעדעל איבערגעדרעהט און די לאגע פון דער רוסישער ארמעע איז וואָס אמאָל געוואָרען אלץ ערגער און ערגער. דער צוריקטריט פון גאליציע און דאָס פאלען פון ווארשע, און דערצו נאָך די מפלות אין הערבסט אויף די מאזורער זומפען, זיינען געווען א באווייז, אז עפעס איז דאָ מיט דער רוסישער ארמעע ניט גלאטיג. עס איז ביי קיינעם קיין צווייפעל ניט געווען, אז די סאלדאטען זיינען בראוו. עס איז אויך ביי קיינעם קיין צווייפעל ניט געווען, אז מיט דער אויסנאמע פון א קליינער מינאָריטעט האָבען אלע געוואָלט, אז רוסלאנד זאָל זיעגען. און דאָך איז אויסגעקומען אזוי, אז די רוסישע ארמעע האָט געהאלטען אין איין לויפען צוריק, און רוסישע טעריטאָריע איז אריינגעפאלען צום שונא אין די הענט אריין. ווי זשע קומט עס טאקע?

דער עולם האָט אזוי לאנג געקלערט וועגען דעם, ביז מען איז געקומען צום שלום, אז די איצטיגע מלחמה קען מען ניט פארגלייכען מיט די פריהערדיגע מלחמות; אין די פריהערדיגע צייטען האָבען רעגירונגען געפיהרט מלחמות איינע מיט די אנדערע דורך זייערע באוואפענטע ארמעען, און איצט פיהרען מלחמה פעלקער; מען איז געקומען צום שלום, אז כדי צו געווינען א מלחמה היינטיגע צייטען, מוז דאָס גאנצע פאָלק זיין אָרגאניזירט און חוץ דעם נאָך זיין נאָהענט פארבונדען מיט דער ארמעע אויף די שלאכטפעלדער; מען האָט אָנגעהויבען באגרייפען, אז פונקט ווי ס׳איז נויטיג צו האָבען קוילען, אזוי איז נויטיג צו האָבען א גוט אָרגאניזירטע אינדוסטריע, א האנדעל און א פינקטליכען פארקעהר.

און אַזוי שנעל ווי מען האָט דאָס אָנגעהויבען פאַרשטעהן, האָט מען זיך אויך געכאַפּט, אַז אין רוסלאַנד איז דאָס ניט מעגליך, ווייל די רעגירונג לאָזט ניט. אַז צו וואָס די בירגער האָבען זיך ניט גענומען, האָט די רעגירונג דאַרויף געקוקט קרום, און עס האָט זיך איהר אַלץ געדוכט, אַז מען געהט דאָס מאַכען אַ בונט געגען איהר.

און אין דערזעלבער צייט האָט די רעגירונג אָנגעפיהרט אַ מלחמה אַי געגען אויסערליכען, אַי געגען אינערליכען שונא. ווי האָט מען גאָר געקענט אין זינען האָבען אַזאַ זאַך ווי אָפּשטעלען דעם מאַרש פון שונא, אַז מען איז טאָג ווי נאַכט געווען פאַרנומען מיט'ן אינערליכען שונא?

פאַר'ן אויסערליכען שונא איז דאָס געווען ווי געוואונשען. און דאַן האָט זיך אין רוסלאַנד, זאָגאַר צווישען די מעסיגע קרייזען, פאַרשפּרייט די באַוועגונג אַרונטערצואוואַרפען די רעגירונג און איבערגעבען די מלוכה אין די הענט פון פעהיגע און פאַראַנטוואָרטליכע מענשען.

און דורך דעם האָבען די רעוואָלוציאָנערען צוגעקראָגען אַ שטאַרקען אַרויסהעלפער אין דער באַוועגונג.

אין יענער צייט האָט זיך די באַפעלקערונג געפיהלט ווי אין קייטען געפּענטעט; קיין פריי וואָרט האָט מען ניט געטאָרט אַרויסריידען און דעם קאָפּ אין דער הויך האָט מען ניט געטאָרט אויפהויבען. די צייטונגען האָט מען אָנגעטאָן אַ שלאָס אויף די מיילער, קיין פּאָליטיק האָבען די בירגער ניט געטאָרט אין זינען האָבען. דאָס איז געווען שטרענג פאַרבאָטען.

די אַקטיווע עלעמענטען פון פאָלק האָבען זיך דאָך אָרגאַניזירט, כדי אַרויסצוהעלפען דער אַרמעע און כאָטש ווי ניט איז פאַרגרינגערען די שוועריגקייטען. אַזוי האָבען די זעמסטוואָס זיך פאַראייניגט אין איין פאַרבאַנד מיט'ן ציעל צו באַזאָרגען די אַרמעע מיט שפּייז, קליידער און אַנדערע נויטיגע זאַכען. דאָס זעלבע האָבען אויך געטאָן די שטאָדטישע דומאַס. דאַן איז אויך געגרינדעט געוואָרען אַן אינדוסטריעלער מיליטערישער קאָמיטעט

מיט אָפּטיילונגען איבער גאַנץ רוסלאַנד, און דער ציעל פון דעם קאָמיטעט איז געווען צו מאָביליזירען די אינדוסטריע פאַר מיליטערישע צוועקען, העלפען מאַכען אינערליכע הלואות, לעזען די שווערע פראַגען וועגען פאַרקעהר, אויסגלייכען סכסוכים צווישען קאַפּיטאַל און אַרבייט, און בכלל צופּאַסען דעם עקאָנאָמישען אָרגאַניזם פון לאַנד צו די פּאָדערונגען פון דער קריעגס־צייט. די דאָזיגע דריי אָרגאַניזאַציעס זיינען געשטיצט געוואָרען פון אַ גרויסען טייל פון דער באַפעלקערונג, אויך די אַרבייטער האָבען זיך באַטייליגט אין די לאָקאַלע און צענטראַלע קערפּערשאַפטען פון דעם אינדוסטריעלען מיליטערישען קאָמיטעט. עס איז פאַר קיינעם קיין סוד ניט געווען, אַז ווען ניט די דריי אָרגאַניזאַציעס, וואָלט די אַרמעע געווען נאָך אויף גרעסערע צרות. די רעגירונג האָט דאָס אויך געוואוסט, און דאָך האָט זי אויף די אָרגאַניזאַציעס געקוקט קרום און האָט זיי ניט געלאָזט אָנגעהן מיט דער אַרבייט. אין דערזעלבער צייט וואָס זיי, די דריי אָרגאַניזאַציעס, זיינען געווען אַזוי נויטיג, האָבען זיי שטענדיג געדאַרפט זיין אין דער מורא, די רעגירונג זאָל זיי ניט אויפלעזען.

די איינציגע קערפּערשאַפט, וועלכע האָט יאָ געקענט אויסדריקען די געפיהלען פון פאָלק, איז געווען די גאָסודאַרסטווענאַיאַ דומאַ.

דעם זומער פונ'ם יאָהר 1915 איז די דומאַ אַרויס מיט לשון. ניט נאָר די ראַדיקאַלע דעפּוטאַטען זיינען אַרויס מיט שאַרפע און ביטערע אַטאַקעס געגען דער רעגירונג, נאָר אויך די מעסיגע דעפּוטאַטען. די זומער־זיצונג איז געעפענט געוואָרען דעם 19טען יולי. אַ סך דעפּוטאַטען זיינען אין טאַוורישען פּאַלאַץ געקומען פון פראָנט, אָנגעטאָן אין מיליטערישע יוניפאָרמס. אייניגע זיינען געקומען צוריק פון די „רויטע קרייץ“ אָפּטיילונגען, אין וועלכע זיי האָבען געאַרבייט. די פאַרטרעטער פון פאָלק האָבען שוין ניט נאָר אויסגעזעהן אַנדערש, נאָר אויך געדענקט אַנדערש. די שטאַרקסטע רעדעס האָבען געהאַלטען פּאַוועל מיליוקאָוו, דער פיה־

רער פון די קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטען, און אַלעקסאַנדער קערענסקי, דער פיהרער פון די טרודאָוויקעס.

„זינט די מלחמה האָט זיך אָנגעהויבען, טרעפען מיר זיך דאָ שוין דאָס דריטע מאָל, — האָט מיליוקאָוו אָנגעהויבען. — דאָס ערשטע מאָל, 'אינ'ם סאַמע אָנפאַנג פון דער מלחמה, האָט אונז דאָס פאָלק געגעבען איין מאַנדאַט: מיר האָבען געדאַרפט אויסדריקען, און מיר האָבען טאַקע אויסגעדריקט, דעם סענטימענט פון דעם העכסטען פאַטריאָטישען ענטוזיאַזם פון אַלע נאַציאָנאַליטעטען, וואָס וואוינען אויף דער רוסישער ערד, פון אַלע סאָציאַלע און פאָליטישע גרופען. מיט אַ האַלב יאָהר שפעטער, אין מאָנאַט יאַנואַר, זיינען מיר געקומען אַהער מיט אַן אַנדער געפיהל, מיט דעם געפיהל פון פאַטריאָטישער אומרוהיגקייט. דאַן האָבען מיר דעם געפיהל באַהאַלטען פאַר זיך. אין דער הויך האָבען מיר איהם ניט אויסגעדריקט, אָבער אין די געשלאָסענע זיצונגען פון די פאַרשידענע קאָמיטעטען האָבען מיר געזאָגט דער רעגירונג, וואָס דאָס פאָלק פיהלט. דער ענטפער, וואָס מיר האָבען געקראָגען, האָט אונז ניט באַרוהיגט; מען האָט אונז פשוט געגעבען צו פאַרשטעהן, אַז מען קען אויסקומען אָהן אונז און אָהן אונזערע עצות. איצט זיינען מיר זיך צונויפגעקומען אַהער אין אַ מאָמענט, ווען דער שיקזאַל פון אונזער פאָטערלאַנד שטעהט אין קאָן. צום אומגליק פון אונזער לאַנד האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז אונזער פאַטריאָטישע אומרוהיגקייט איז ניט אומזיסט. פאַרשלאָסענע זאַכען זיינען געעפענט געוואָרען, און עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז אַלץ וואָס מען האָט געזאָגט מיט אַ האַלב יאָהר צוריק איז געווען ניט מעהר ווי ווערטער. אָבער מיט ווערטער אַליין קען מען דאָס לאַנד ניט צופרידענשטעלען. דאָס פאָלק וויל איבערנעמען אַלעס אין די אייגענע הענט און פאַרריכטען דאָס, וואָס ס'איז פאַרנאַכלעסיגט געוואָרען. דאָס פאָלק קוקט אויף אונז ווי אויף מענשען, וועלכע זיינען געזעצליך באַרעכטיגט דורכצופיהרען זיין ווילען.“

דאָס איז געווען אָן אָנצוהערעניש אויף די ווייטערדיגע פאָדערונגען פון דער דומאַ. „דאָס פאָלק וויל איבערנעמען אַלעס אין די אייגענע הענט”. דאָס פאָלק וויל מעהר ניט האָבען קיין אומפאַראַנטוואָרטליכע רעגירונג. עס מוז צונויפגעשטעלט ווערען אַ נייער קאַבינעט, וואָס זאָל האָבען די צושטימונג פון דער מאַיאָריטעט פון דער דומאַ.

און דאָס איז ניט געווען גלאַט גערעדט. דאָס איז געווען אַ שטאַרקע, קאָנקרעטע פאָדערונג. אָט די פאָדערונג האָט געוויזען דורך וואָס פאַר אַ וועג מען קען ארויס פון דעם פינסטערען ווינקעל, אין וועלכען די רעגיערונג האָט אריינגעטריבען דאָס לאַנד. וועגען גוואַלד־טהאַטען האָט מען דאַן ניט גערעדט. מען האָט בלויז אַפּעלירט צו דער העכסטער מאַכט, אַז זי זאָל באַשטימען אַזעלכע מיניסטאָרען, אויף וועלכע די דעפּוטאַטען פון דער דומאַ זאָלען קענען געבען זייער צושטימונג; זי זאָל דאָס טאָן כדי צו ראַטעווען דאָס לאַנד פון אַ צרה. און דאָס האָט מען גאַנץ לייכט געקענט טאָן.

אין עצם איז די דאָזיגע פאָדערונג געווען אַ גאַנץ מעסיגע, אַ פאַרשטענדליכע, און דאָך האָט זי אָנגעצייכענט אַ נייע ליניע אין דער געשיכטע פון דער דומאַ: דאָס ערשטע מאָל, זינט דער איבערקערעניש פון 1907, האָט די דומאַ ארויסגעשטעלט אַ פאָדערונג, אַז מען מוז האָבען אַזאַ רעגיערונג וואָס זאָל זיין פאַראַנטוואָרטליך צו די פאַרטרעטער פונ׳ם פאָלק.

אין אַ צווייטער רעדע וואָס מיליוקאָוו האָט געהאַלטען אויף דער זעלבער זיצונג, האָט ער אָנגעריהרט אַ וויכטיגע פראַגע, וועלכע האָט געשפּיעלט אַ גרויסע ראָלע אין דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון די געשעהענישען. מיליוקאָוו האָט אָנגעריהרט די פראַגע וועגען פאַרראַט אין די הויכע פענסטער פון די מיליטערישע קרייזען. ער האָט געזאָגט: „אין די הויכע פענסטער און אויך אין די נידעריגע פענסטער, צווישען די געבילדעטע, ווי אויך צווישען די ניט־געבילדעטע, אין דער הויפּט שטאָדט, ווי אויך אין די פאַרוואָרפענסטע פּראָווינציעלע שטעדטלאַך פון אונזער

גרויסער מדינה, טראָגען זיך ארום קלאנגען וועגען פאלשקייט און פארראט. די קלאנגען גרייכען גאנץ הויך, אָבער זיי שטעלען זיך אויף קיינעם ניט אָפּ. די העכסטע קאָמאנדא איבער דער ארמיי איז שוין איבערגעגעבען געוואָרען אין אנדערע הענט, אָבער עס מוז דאָ געזאגט ווערען, אז דערמיט אליין וואָס דער קריעגס־מיניסטער פארלאָזט זיין אמט, וועט מען ניט קענען צופריעדענשטעלען ניט דאָס פאָלק און ניט די ארמעע. בלויז א אונטערזוכונגס געריכט וואָלט געקענט מאכען א סוף צו די קלאנגען און אָפּטיילען די אונשולדיגע פון די שולדיגע.״

מיט אָט די ווערטער האָט מיליוקאָוו אויסגעדריקט די שטימונג פון די סאָלדאטען, וועלכע האָבען מיט זייערע אייגענע אויגען געזעהען ווי די העכסטע מיליטערישע בעאמטע האָבען רוסלאנד׳ס שיקזאל אפילו אין דער לינקער פיאטע ניט אין זינען.

נאָך שטארקער איז געווען די רעדע וואָס קערענסקי האָט געהאלטען. „געדענקט, — האָט ער געזאָגט צו די דעפּוטאטען פון דער דומא, — אז אינ׳ם איצטיגען מאָמענט דארף מען זיך ניט אָפּגעבען מיט געזעצגעבענדער ארבייט. וואָס מען דארף איצט יאָ טאָן איז — גרינדען א נייע, געזונטע רעגיערונגס מאכט, שאפען א נייע פארוואלטונגס סיסטעם. ווען דאָס פאָלק איז אין געפאהר, טאָרט איהר קיין סך ניט קלערען, נאָר גלייך עפּעס טאָן... איך אפעליר צום פאָלק אליין, אז זיי זאָלען איבערנעמען אין זייערע אייגענע הענט דעם שיקזאל פונ׳ם לאנד און קעמפען פאר דער פולער רעכט צו רעגיערען די מלוכה.״

דאָס איז געווען א דירעקטער אויפרוף פאר א רעוואָלוציע. די וויטערדיגע געשעהענישען האָבען באוויזען, אז די שטעלונג פון דער דומא האָט געמאכט א שטארקען איינדרוק אין לאנד.

דער גרעסטער טייל פון די דעפּוטאטען איז געווען געגען דער רעגירונג, און דאָס האָט געבראכט דערצו, אז זיי זאָלען זיך פאראייניגען. דעם 22טען אויגוסט איז געגרינדעט געוואָרען דער

פּראָגרעסיווער בלאָק, וואָס איז באַשטאַנען פון קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטען, פּראָגרעסיווע אָקטיאַבריסטען, דער צענטער און די פּראָגרעסיווע פראַקציע פון די נאַציאָנאַליסטען. אַלע צוזאַמען האָבען זיי קאָנטראָלירט די מאַיאָריטעט פון די שטימען אין דער דומא. דער פּראָגרעסיווער בלאק האָט מיט זיין פּראַגראַם ניט געקענט צופריעדענשטעלען די ראַדיקאַלע גרופּען, ווי למשל, די „טרודאָוויקעס“ און די סאָציאַל־דעמאָקראַטען. אָבער מען מוז צוגעבען, אַז אייניגע זעהר וויכטיגע פאָדערונגען האָבען זיי יאָ אַרויסגעשטעלט. זיי האָבען געפאָדערט: אַ רעגיערונג וואָס זאָל זיין פאַראַנטוואָרטליך צו דער דומאַ; די אָפּשאַפונג פון דער דאָפּעלטער אַדמיניסטראַציע, מיליטערישער און ציווילע, אין ענינים וואָס האָבען ניט קיין דירעקטע שייכות מיט מיליטערישער טעטיגקייט; אַמנעסטיע פאַר פּאָליטישע אַרעסטירטע און פאַרשיקטע; אויטאָנאָמיע פּאַר פּוילען; אָפּשאַפען ביסלעכווייז די באַגרעניצונגען אויף אידען; אַן אויסגלייכענדע פּאָליטיק אין באַצוג צו פינלאַנד; אוקראַינישע צייטונגען זאָלען מעגען ערשיינען; אַרבייטער זאָלען האָבען אַ רעכט צו גרינדען פאַראיינען און מען זאָל אויפהערען פאַרפאָלגען זייערע פאָרשטעהער; מען זאָל אָפּשאַפען די געזעצליכע באַשרענקונגען אין באַצוג צו די פּויערים; רעווידירען די וואַהל־געזעצען פון דער זעמסטוואָ און פון די שטאָדטישע דומאַס, א. אז. וו.

אויך אין דעם גאָסודאַרסטוועני סאָוויעט וואָס איז געווען אַ סך קאָנסערוואַטיווער פון דער דומאַ, איז געגרינדעט געוואָרען אַן עהנליכער בלאָק.

אויף אַזאַ'ן אופן איז אויסגעקומען, אַז די געזעצגעבענדע קערפּערשאַפטען האָבען מיט זיך פאַרגעשטעלט אַ פאַראייניגטען פראָנט, און דורך דעם איז זייער פּאָזיציע געוואָרען אַ סך שטאַרקער ווי פריהער. אין די מאָנאַטען יולי און אויגוסט פונ'ם יאָהר 1915 איז דער צענטער פון דער פּאָליטישער באַוועגונג אין לאַנד געווען אין און אַרום דער דומאַ.

דאָס לאַנד האָט זיך אָפּגערופען. דער מאָסקווער שטאָדט־

ראט האָט אָנגענומען אַ רעזאָלוציע פאָדערענדיג אַ פאראנטווארטליכע רעגירונג. דער מאָסקווער סוחרים־פארבאנד האָט אויך דאָס זעלבע געפאָדערט, און די מאָסקווער פאבריקאנטען האָבען אויך דאָס זעלבע געפאָדערט. דער פּעטראָגראדער שטאָדט־ראט האָט אָנגענומען אַ רעזאָלוציע וואָס האָט זיך טיילווייז געלעזען אזוי: „די כוחות פונ׳ם רוסישען פאָלק זיינען אונערשעפליך, זייער באַשלוס ווייטער אָנצוגעהן מיט דעם קאמף ביז אַ זיעגרייכען סוף איז ניט געענדערט, זייער צוטרויען צו דער ארמעע און זייער האָפנונג אויף אַ נצחון, איז נאָך איצט אויך שטארק. אָבער מען מוז מאַכען ריין דעם וועג פאר אָט די כוחות, זיי דארפען אָנגעפיהרט ווערען פון אַזאַ רעגירונג וואָס איז ניט שולדיג אין די פארברעכענס פון דער פארגאנגענהייט, צו וועמען דאָס פאָלק האָט צוטרויען און וועלכע איז פעהיג זיך אויפצוהויבען צו דער הויכער מדרגה פון קלוגער שטאַאטסמאנשאפט וואָס פאָדערט זיך אין אַן ערנסטען, גרויסען מאָמענט. אַ שווערע שטראָף דארף פאַלען אויף די קעפּ פון יענע מענשען, וועלכע האָבען זיך פארפלעקט מיט דעם שמוץ פון אייגענזיכטיגען גייץ און מיט דעם בלוט פון זייערע ברידער.” דער שטאָדט־ראט בעט דאריבער דעם קיסר, אז ער זאָל צונויפשטעלען אַ רעגירונג פון אַזעלכע מענשען, צו וועמען דאָס פאָלק האָט צוטרויען.

אויך פון אנדערע טיילען פון לאַנד האָט מען צוגעשיקט אזעלכע רעזאָלוציעס. אלע האָבען געפאָדערט אַ פאראנטוואָרטליכע רעגירונג. די פּראָגראם איז, אַלזאָ, געווען אַ מעסיגע. מען האָט ארויסגעשטעלט בלויז אזעלכע פאָדערונגען וואָס זיינען געווען דרינגענד נויטיג אין יענעם מאָמענט. אַפילו אַזאַ זאַך ווי אַלגעמיינע שטימרעכט האָט מען ניט געפאָדערט. דאָס פאָלק האָט אָנגענומען די פּראָגראם, און מען האָט געגלויבט, אז די קרוין וועט אויך גאָר ניט האָבען געגען דעם. וואָרים ווי קען דען זיין אנדערש, אז דער פּראָגרעסיווער בלאָק אַליין איז געווען מאָנארכיסטיש און מען האָט איהם ניט געקענט חושד זיין אין רעוואָלוציאָנערע אידעען?

אָבער די רעגיערונג האָט אויף די דאָזיגע פאָדערונגען געענטפערט דערמיט וואָס זי האָט איבערגעריסען די זיצונג פון דער דומא, און דערמיט וואָס זי האָט דעם 3טען סעפּטעמבער געהייסען די דעפּוטאַטען פאָהרען אהיים אויף אַן אונבאַשטימטער צייט.

25טער קאַפּיטעל.

דער שטורם.

נאָכדעם האָבען זיך אָנגעהויבען מאָדנע צייטען. די צייט איז ניט געשטאַנען; עס איז אוועק אַ מאָנאַט און נאָך אַ מאָנאַט און וואָס אמאָל האָט מען אַלץ טיעפער און שטאַרקער געפיהלט דעם אומגליק פון דער מלחמה. אין לאַנד האָט זיך די מהומה געפיהלט וואָס אמאָל אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער; מען האָט געזעהן בחוש, אַז מען קען ערוואַרטען אַ מורא׳דיגען קראַך, און אין דערזעלבער צייט האָט מען אויך געזעהן, אַז די רעגיערונג הויבט זיך גאָר ניט אָן צו קימערען דערפאַר.

דאָס לאַנד איז געשטאַנען אויף דער שוועל פון אַ הונגער, ניט דערפאַר וואָס ס׳האָט אויסגעפעהלט שפייז, נאָר מחמת דעם וואָס מען האָט ניט גוט פאַרוואַלטעט די פאַרטיילונג פון שפייזארטיקלען. עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אפיציעל, אַז אין די פיער גרעסטע תבואה צענטרען פון רוסלאַנד, פון וואַנען מען האָט באַצויגען שפייז פאַר דער אַרמעע און פאַר דער ציווילער באַפעלקערונג, איז אין 1915 געווען אַן איבערפלוס פון קנאַפּע 500 מיליאָן פּוד תבואה, און אין 1916 — אַן איבערפלוס פון 440 מיליאָן פּוד תבואה. דער איבערפלוס פון פּוטער, צוקער און אַנדערע נויטיגע אַרטיקלען איז געווען אביסעל קלענער, אָבער קיין מאַנגעל אין עסענוואַרג איז ניט געווען.

און דאָך איז דאָס לאַנד געווען אויף צרות. די באַפעלקערונג האָט זיך געשראָקען. דער יקרות איז וואָס אמאָל געוואָרען גרעסער. די אָרימע האָבען געהונגערט. און די איינציגע אורזאכע דערפון איז געווען וואָס די רעגיערונג האָט זיך ניט געקענט

ספּראַווען מיט דער סיטואַציע און ניט אָנגעהויבען וויסען וואָס מען דארף טאָן.

און קיין אויסגעארבייטען פּלאַן ווי אָנצוגעהן מיט דער ארבייט האָט די רעגירונג ניט געהאַט און וועגען דעם וואָס שפּעטער וועט זיין האָט זי זיך ניט געקימערט. פאר די ארטיקלען וואָס זי אליין האָט געקויפט, האָט די רעגיערונג געצאָהלט באַשטימטע פּרייזען, און פאר דיזעלבע ארטיקלען האָט דער עולם געמוזט צאָהלען וויפיעל דער ספּעקולאַנט האָט געפאָדערט. יעדער טשינאָווניק האָט אין זיין שטאָדט אָדער אין זיין געגענד באַשטימט א פּרייז אויף שפּייז־ארטיקלען, און עס איז אויסגעקומען אזוי, אז אין יעדער שטאָדט און שטעדטעל זיינען די פּרייזען אויף עסענווארג געווען אנדערש. און עס זיינען געווען שטעדט, וואו מען האָט גלאַט גענומען וויפיעל מען האָט געוואָלט. עס איז געווען א שיף אָהן א רודער. כללים ווי אזוי צו פארטיילען די שפּייז ארטיקלען האָבען ארויסגעגעבען אלע מיניסטאָרען — דער מיניסטער פון אגריקולטור, דער מיניסטער פון אינלענדישע אנגעלעגענהייטען, דער אייזענבאהן מיניסטער, און ווער דען ניט? ציווילע און מיליטערישע בעאמטע, דער גאַנצער מיניסטאָרען־קאַבינעט, די אגענטען פון דער צענטראַלער רעגיערונג, גובערנאַטאָרען, פּאָליצמייסטערס — ווער ס׳האָט נאָר געהאַט א שטיקעל דעה האָט ארויסגעגעבען כללים ווי צו פארטיילען שפּייז ארטיקלען. און אָפט מאָל איז אויסגעקומען אזוי, אז די כללים וואָס איין בעאמטער האָט ארויסגעגעבען זיינען געווען פּונקט דער היפּוך פון די כללים וואָס אן אנדער בעאמטער האָט ארויסגעגעבען. עס פלעגט אויך טרעפען אזוי: אן אגענט פון דער רעגיערונג קומט קויפען שפּייז ארטיקלען אין א געוויסען געגענד, גיט ער ארויס א באַפעהל, אז מען זאָל פון דעם געגענד קיין שפּייז אין ערגיץ ניט ארויספיהרען. עס מאַכט ניט וואָס אין דעם געגענד געפינט זיך א סך שפּייז, א סך מעהר וויפיעל דער אגענט האָט בדעה צו קויפען — ער גיט ארויס א באַפעהל, אין ערגעץ ניט ארויספיהרען קיין שפּייז. עס איז אויסגעקומען אזוי, אז רוס־

לאַנד איז צובראָקעלט געוואָרען אויף קליינע חלקים. איבער דעם איז די מהומה געוואָרען נאָך גרעסער; ספּעקולאַנטען האָבען זיך באַנוצט מיט דער געלעגענהייט און האָבען געשונדען די הויט פון'ם פאָלק אויף וואָס די וועלט שטעהט, און איבער דעם האָט די אָרמע געכאַפּט אַזעלכע מפּלות.

כדי צו מאַכען אַ טאָלק און פּטור ווערען פון אָט דער מהומה, וואָלט די רעגיערונג זיך געוועזען געדאַרפט צוהערען צו דער געזעלשאַפטליכער מיינונג, צונויפרופען אַ קאָנפערענץ פון ספּעציאַליסטען, פון פאַרטרעטער פון די פאַרשיעדענע פאָלקס אָרגאַניזאַציעס, אויסצואַרבייטען אַ באַשטימטען פּלאַן ווי אָנצוגעהן מיט דער אַרבייט, געהן האַנט אין האַנט מיט די זעמסטוואָס, מיט די שטאָדטישע דומאַס, מיט דעם מיליטערישען אינדוסטריעלען קאָמיטעט, מיט די קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען און אויך מיט די פּריוואַטע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע זיינען געוועזען גרייט צו אַרבייטען פאַר'ן פאָלק. און מען דאַרף ניט פאַרגעסען, אַז דאָ האָט זיך ניט געהאַנדעלט וועגען אַ פרייערער רעגיערונגס פאָרמע. דאָ האָט זיך געהאַנדעלט וועגען ראַטעווען דאָס לאַנד פון הונגער און די אָרמע פון אַ מפּלה. דאָס איז געוועזען קלאָר פאַר יעדען איינעם.

אָבער די רעגיערונג האָט אַנדערש געדענקט, און זי האָט געטאָן פּונקט דעם היפּוך. זי האָט זיך גענומען אויסראָטען מיט'ן וואָרצעל די אַלע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע האָבען זיך אָפּגעגעבען מיט דער שפּייז־פראַגע. זי האָט אַרויסגעגעבען אַ באַפעהל צו צומאַכען די הויפּט קאַנצעלאַריע פון די רוסישע קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען, וועלכע האָבען געטאָן אַלץ וואָס ס'איז נאָר מעגליך געוועזען אַרויסצוהעלפען זייערע מיטגליעדער אין די שלעכטע צייטען. קיין שפּייז־קאָנפערענץ האָט זי בשום אופן ניט געוואָלט צונויפרופען. זי האָט זיך באַנוצט מיט דער געלעגענהייט וואָס די דומאַ האַלט ניט אָפּ קיין זיצונגען און האָט אַרויסגעגעבען געזעצען אויפ'ן סמך פון דעם 87טען פּונקט, און אַלץ אַזעלכע געזעצען וואָס האָבען זיך ווי אַ שווערע משא געלעגט אויף די

פּלייצעס פון דער באַפעלקערונג. זי האָט אַרעסטירט די אַרבייטער פאַרטרעטער פון די מיליטערישע אינדוסטריעלע קאָמיטעטען, וועלכע האָבען אויסגעגלייכט סכסוכים צווישען בעלי בתים און אַרבייטער, געגרינדעט פאָלקס קיכען אין די אָרימע געגענדען, אָרגאַניזירט אַרבייטער־פאַראיינען און קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען און געזעהען צו רעגולירען די אויסברוכען פון סטרייקס. זי האָט געמאַכט שטערונגען די זעמסטוואָס און די שטאָדטישע דומאָס. און דערנאָך האָט זיך אינגאַנצען די בושה פאַרלאָרען און אַרויסגעגעבען אַ באַפעהל, אַז קיינער זאָל זיך ניט דערוועגען אָפּצוהאַלטען קיין שום קאָנפערענצען, קיין שום צוזאַמענפאָהרען און קיין שום קאָנגרעסען. דאָס איז געווען אין 1916, זומער צייט.

דאָן איז דער צאָרן פונ׳ם פאָלק געוואָרען זעהר גרויס. די חוצפּה פון דער רעגיערונג האָט ביי אַלעמען אַרויסגערופען די גרעסטע פאַרביטערונג, און די אונצופרידענהייט איז וואָס אַמאָל געוואָרען אַלץ גרעסער און גרעסער.

די רעגיערונג אַליין איז אויך געווען אונרוהיג, און דערצו האָט זי נאָך געפיהלט איהר אונבאַהאָלפענקייט. לפנים האָט זיך אפילו געדאַכט, אַז אין לאַנד איז שטיל, אָבער עס איז דוקא ניט געווען שטיל; די באַפעלקערונג האָט געפיהלט די גרעסטע פאַראַכטונג צו דער רעגיערונג. אין דער אַרמעע איז אויך געווען שטיל בלויז לפנים; די סאָלדאַטען האָבען זיך צווישען זיך געשושקעט, און פאַרשיעדענערליי קלאַנגען האָבען זיך גענומען טראָגען אין דער לופטען.

דאָן האָט מען אָנגעהויבען בייטען מיניסטאָרען. אַ מיניסטער אַראָפּ, אַ מיניסטער אַרויף. שטורמער האָט פאַרנומען גאָרעמיקינ׳ס פּלאַץ אַלס מיניסטער, טרעפּאָוו האָט פאַרנומען שטורמערס פּלאַץ און פּרינץ גאַליצין האָט פאַרנומען טרעפּאָוו׳ס פּלאַץ. פון יוני, 1915, ביז׳ן סוף פונ׳ם יאָהר 1916 האָט מען זיך אַזוי געמאָרדעוועט מיט איין און צוואַנציג מיניסטאָרען;

איינער אראָפּ און איינער ארויף, און דער אמת איז געווען, אז אי די אלטע, אי די נייע מיניסטאָרען זיינען געווען אלץ איין שווארץ יאָהר; איינער איז ניט געווען בעסער פון'ם אנדערען. דאָס פאָלק איז שוין דאן געווען אזוי פארביטערט, אז ס'האָט פון די נייע מיניסטאָרען גאָר ניט ערווארטעט, ווייל עס איז פאר יעדען איינעם געווען קלאָר ווי דער טאָג, אז אי די נייע, אי די אלטע מיניסטאָרען זיינען פון איין געוואנט געשניטען.

אפילו אזא רעאקציאָנערע צייטונג פון די „נאָוואָיע ווערעמיא" האָט אין מאָנאט נאָוועמבער, 1916, געשריבען אזוי:

„ביי אונז איז ניטאָ קיין אלגעמיינע פארוואלטונג פון אן אלגעמיינער זאַך. יעדער אדמיניסטראַטאָר פיהלט, אז מען האָט איהם גערופען בלויז אויף היינט, בלויז אויף א ווייל; ער וויל ניט געדענקען וואָס ס'איז געווען ריכטיג נעכטען, און עס קימערט איהם ניט צו קלעהרען וועגען דעם וואָס ס'וועט זיין מאָרגען. די ציווילע ארבייט פון דער אדמיניסטראציע איז צוברעקעלט און צופיצעלט; די שיף פון דער מלוכה טרייסעלט זיך און ווארפט זיך און איז אינגאנצען אין דער שליטה פון די ווינטען, וועלכע בייטען זיך יעדע ווייל."

מען האָט געזעהן בחוש, אז עפּעס וועט זיך דאָ מוזען ענדערען. נאָך אַן איבעררייס פון עטליכע מאָנאַטען האָט די דומא ווידער אמאָל אָנגעהויבען אפּהאלטען זיצונגען, און דאן איז איהר אויף שריט און טריט אויסגעקומען צו האָבען א צוזאמענשטויס מיט דער רעגיערונג. „מיר ווילען ראַטעווען דאָס לאנד און די רעגיערונג לאָזט ניט", — אזוי האָט די דומא געלאָזט וויסען דעם פאָלק. און דאָס פאָלק האָט גענומען טראַכטען וועגען דעם, אז ס'איז ניט אנדערש נאָר אז די רעגיערונג איז פאראינטערעסירט אין דעם, אז דער שונא זאָל ארויס דער זיעגער אין דער מלחמה. און דאָ האָבען זיך נאָך ארומגעטראָגען קלאנגען וועגען פארראַט אויך, איז ביי אלעמען געבליבען דער איינדרוק, אז די רעגיערונג ארבייט אין די אינטערעסען פון'ם שונא.

כאָטש מען האָט קיין פארזאמלונגען ניט געטאָרט אפּהאלטען,

האָבען 28 פרעזידענטען פון די זעמסטוואָס דאָך אָפגעהאַלטען א פארזאמלונג דעם 29טען אָקטאָבער, 1916, און אויף דער דאָזיגער פארזאמלונג איז אָנגענומען געווארען אזא רעזאָלוציע: „דער פיינליכער און שרעקליכער חשד, די ערנסטע קלאגגען וועגען פאלשקייט און פארראט פון פינסטערע כוחות וואָס ארבייטען פאר דייטשלאנד צו צושטערען די איינינקייט פונ'ם פאָלק, כדי אויף אזא'ן אופן צוצוגרייטען א באָדען פאר א שענדליכען פריעדען, זיינען שוין איצטער אזוי קלאָהר, אז יעדער איינער קען זעהן דאָס די האנט פונ'ם שונא באווינפלוסט אין געהיים די ענינים פון אונזער מלוכה.” מען האָט געוואוסט, אז פארשטעהער פון דער „שווארצער מאה” זיינען עטליכע מאָל געווען בים קיסר און איהם אויפגעפאָדערט צו שליסען א באזונדערען פריעדען, כדי דורך דעם אויסצומיידען א נצחון פון דער רעוואָלוציע. זיי, די פאָרשטעהער פון דער „שווארצער מאה”, האָבען גע'טענה'ט, אז די רעוואָלוציע מאכען די זעמסטוואָס, די שטאָדטישע דומאס, דער מיליטערישער אינדוסטריעלער קאָמיטעט און די ליבעראלע אָרגאניזאציעס. זיי האָבען אויך גע'טענה'ט, אז „די ראדיקאלע פארטייען ווילען, אז די מלחמה זאָל זיך פארציהען וואָס לענגער, כדי זיי זאָלען זיך פאר דער צייט קענען גוט ארגאניזירען און מאכען אלע נויטיגע פאָרבערייטונגען פאר דער רעוואָלוציע.” מען האָט שוין דאן אויך געוואוסט, אז פאָלקאָווניק מיאסאָיעדאָוו, דעם קריעגס מיניסטער'ס א פריינד און א מיטגליעד פו'ם גענעראל שטאָב פון דער צעהנטער ארמעע, איז פאר'משפט געווארען צום טויט דערפאר וואָס ס'האָט זיך ארויסגעוויזען, אז ער איז געווען א פאררעטער. מען האָט אויך געוואוסט, אז גענעראל סוכאמלינאָוו, דער געוועזענער קריעגס מיניסטער, איז פארשפארט געווארען אין פעטראפאוולאָווסקער פעסטונג דערפאר וואס ער איז געווען א פאררעטער.

אזוי איז געווען די שטימונג אין לאנד ווען די גאָסודארסטוועני דומא און דער גאסודארסטוועני סאָוויעט זיינען זיך דעם

1טען נאָוועמבער, 1916, וויעדער צונויפגעקומען נאָך דעם איבערדריים אין די זומער מאָנאַטען. פראָפעסאָר ד. ד. גרים, דער פאַרטרעטער פון דער אַקאַדעמישער גרופּע אין גאָסודאַרסטווענני סאָוויעט, האָט דאַן געהאַלטען א רעדע, אין וועלכער ער האָט, צווישען אַנדערס, געזאָגט אַזוי: „אינ׳ם לעבען פון א פאָלק זייַנען פאַראַן מאָמענטען, ווען עס איז א פאַרברעכען צו שווייגען, און מיר האָבען איצט קיין רעכט ניט צוצומאַכען די אויגען, כדי ניט צו זעהן וואָס ביי אונז אין דער מדינה טוט זיך. דערמיט מיין איך די וואַקסענדע פרעמדקייט וואָס איז געשאַפען געוואָרען צווישען דעם רוסישען פאָלק און דער רוסישער רעגיערונג, דעם טיעפען ריס וואס איז געוואָרען צווישען דער רעגיערונג און דער דענקענדער רוסלאַנד, דעם אונצוטרויען וואָס כאַראַקטעריזירט די באַציהונגען צווישען אָט די צוויי כוחות פון אונזער נאַציאָנאַלען לעבען. דאָס רוסישע פאָלק האָט ניט דעם מינדעסטען צוטרויען צו דער רוסישער רעגיערונג, און די רוסישע רעגיערונג האָט ניט דעם מינדעסטען צוטרויען צום רוסישען פאָלק. און אין דעם שטעקט די געפאַהר פאַר׳ן גאַנצען לאַנד. ווייטער קען עס אַזוי ניט אָנגעהן, מען קען ניט קעמפען אויף צוויי שלאַכטפעלדער מיט איינמאָל: אי מיט׳ן שונא אין דרויסען, אי מיט׳ן אייגענעם פאָלק אין דער היים. מען טאָר ניט דערשטיקען דעם פאָלק׳ס כוחות, וועלכע קענען ברענגען אַזוי פיעל נוצען בעת דאָס לאַנד געפינט זיך אין א צרה. פאַרשטעהט דאָס די רעגיערונג? איך זאָג, אַז אונזער רעגיערונג הויבט אפילו ניט אָן צו פאַרשטעהן די וויכטיגקייט פון דעם איצטיגען מאָמענט און אויך ניט די ממשות׳דיגע אויפגאַבען וואָס זי דאַרף ערפילען. און מיט אַזאַ רעגיערונג, זאָג איך, קען מען ניט אַרבייטען צוזאַמען, און דערצעהלט מיר ניט קיין מעשה, אַז איצט איז ניט די צייט אויפצוהויבען אַזעלכע פראַגען, אַז מען דאַרף אַלעס אָפּלעגען ביז נאָך דער מלחמה. אין דעם איצטיגען גרויסען, היס־

טאָרישען מאָמענט מוז דאָס רוסישע פאָלק האָבען א רעגיערונג פון עהרליכע און מוטיגע מענשען, וועלכע זאָלען מיט לייב און לעבען זיין איבערגעגעבען צו דער קאָנסטיטוציאָנעלער אָרדנונג, פארזאָרגט מיט א קלאָרען פראָגראם און געשטיצט פון דער מאיאָריטעט פון די פאָלקס פארטרעטער. דאָס איז זעהר נויטיג, כדי דער גרויסער ציעל זאָל דערגרייכט ווערען מיט וואָס וועניגער קרבנות מצד דעם פלק.”

די מאיאָריטעט פון דעם גאָסודארסטוועני סאָוויעט האָט איינגעשטימט דארויף.

אין דער דומא האָט מען אויך ניט געשוויגען. קערענסקי און אויך טשעאידזע, דער פיהרער פון דער סאָציאל־דעמאָקראטישער גרופע, האָבען גאנץ אָפען גערעדט וועגען א רעוואָלוציע וואָס האלט אין קומען. זיי האָבען געזאָגט, אז דאָס לאנד איז גרייט און אז די מאסען וועלען זייער שיקזאל איבערנעמען אין זייערע אייגענע הענט; זיי האָבען געפאָדערט, אז מען זאָל ניט פארשטעלען דעם וועג און אז די דומא זאָל האָבען די מעגליכקייט צו שטעהן אין נאָהענטער פארבינדונג מיט די רעוואָלוציאָנערע מאסען ווען די גרויסע איבערקעהרעניש וועט קומען.

א מערקווירדיגען איינדרוק האָט אין דער דומא געמאכט די רעדע פון פורישקעוויטש'ן, וועלכער איז די גאנצע צייט געווען באקאנט אלס איינער פון די אָנגעזעהנסטע פיהרער אין דער „שווארצער מאה”. אין זיין רעדע האָט ער שארף קריטיקירט די רעגירונג פאר איהר אומפעהיגקייט, פוילקייט און עגאָאיזם. פורישקעוויטש האָט גאנץ אָפען געזאָגט, אז אין דער רוסישער סאמאָדערזשאוויע געפינען זיך דייטשע אגענטען. „און איצט, — האָט ער פאָרטגעזעצט, — איז ניט די פראגע צי די רעגירונג האָט צוטרויען צום פאָלק, נאָר צי דאָס פאָלק קען האָבען צוטרויען צו אזא רעגירונג. די מאכט און דער פאטריאָטיזם פון דער רעגירונג איז אונטער צווייפעל. די דייטשע אגענטען, וועלכע געפינען זיך אין די גאָר „הויכע פענסטער”, טוען אָן די גרעסטע צרות און זיי

ברענגען אויף אונז די גרעסטע אומגליקען.״ און אַז פורישקעוויטש אַליין האָט דאָס געזאָגט, האָט מען איהם געמעגט גלויבען, ווייל ער איז דאָך געווען אַן „אייגענער מענש״ און האָט גוט געוואוסט, וואָס ס׳טוט זיך דאָרטען, אין די „הויכע פענסטער״.

וואָס אַ טאָג איז די פּאָליטישע אַטמאָספערע געוואָרען הייסער. אין מאָנאַט אָקטאָבער, 1916, האָבען זיך אין פּעטראָגראַד אָנגעהויבען אַ שיעור סטרייקס און דעמאָנסטראַציעס פון ארבייטער, און וואָס ווייטער האָבען זיי זיך ווידערהאָלט אַלץ אָפטער און אָפטער. זעמסטוואָס, שטאָדט־דומאָס און פאַרשידענערליי אָרגאַניזאַציעס האָבען זיך געשטעלט אין פאַרבינדונג מיט דער דומאַ און געפאָדערט, אַז מען זאָל קעמפען מוטיג פאַר אַ פאַראַנטווארטליכער רעגיערונג. דעם 4טען נאָוועמבער איז דער קריעגס־מיניסטער, גענעראַל שואוואַיעוו, געקומען אין דער דומאַ צוזאַמען מיט׳ן פלאָטען־מיניסטער, אַדמיראַל גריגאָריעוויטש; ביידע האָבען זיי געהאַלטען רעדעס, אַז איצט איז שוין געקומען די צייט, ווען די מיניסטאָרען דאַרפען אַרבייטען האַנט אין האַנט מיט די פאַרטרעטער פון פאָלק; האָט מען געמיינט, אַז איצט איז שוין די רעגירונג גרייט צו געבען הנחות. אָבער עס האָט זיך אויסגעלאָזט אַ נעכטיגער טאָג.

די רעגירונג איז ניט געוואָרען בעסער. זי איז ווייטער אָנגעגאַנגען מיט די רעפּרעסיווע מיטלען און אַלץ געשטיקט דאָס פאָלק. די רעדעס פון די ראַדיקאַלע, ווי אויך פון אייניגע מעסיגע דומאַ־דעפּוטאַטען, האָט זי פאַרבאָטען צו דרוקען. די צענזור איז געוואָרען נאָך שטרענגער ווי אַלע מאָל, און עס איז דערגאַנגינן אַזוי ווייט, אַז אַפילו אַזאַ רעאַקציאָנערע צייטונג ווי די „נאָוואָיע וורעמיא״ איז ניט איינמאָל אַרוים מיט ליידיגע שטיקער. די דעקלאַראַציע פון דעם פּראָגרעסיווען בלאָק האָט דער צענזאָר אַזוי צודרעהט אין די צייטונגען, אַז ס׳איז אַרויסגעקומען אַ שטיק חוזק: זעכציג שורות זיינען געווען געדרוקט און צוויי הונדערט שורות זיינען געווען פוסט, ווייסע, לעדיגע פּאַפּיר! דער רוסישער רעגירונג איז דאָס געגאַנגען אין לעבען ניט צוצולאָזען צום פאָלק

דעם אמת, און זי האָט ניט פאַרשטאַנען, אַז אויסגעמעקטע שורות אין אַ מעסיגער צייטונג אַגיטירען אַ סך מעהר ווי גרעסערע שורות. די „זעמשטשינא“, די צייטונג פון די שוואַרץ־מאה'ניקעס, האָט געשאָטען פעך און שוועבעל אויף דער דומאַ און אויפגעפאָדערט די רעגירונג זיך צו באַנוצען מיט געוואַלד־מיטלען. „אויב ציווילע באַאמטע זיינען ניט גענוג, — האָט דאָס בלעטעל געשריבען, — האָבען מיר גענוג מיליטערישע באַאמטע, וועלכע קענען האַנדלען לויט די געזעצען פון קריעגס־צושטאַנד. זאָלען זיי אַרויס אין פאָדערגרונד. זאָלען זיי פאַרניכטען די מיליוקאָווס.” דעם 10טען נאָוועמבער איז שטורמער געוואָרען אויס פרעמיער און טרעפאָוו האָט פאַרנומען זיין פּלאַץ, אָבער דאָס פאָלק האָט געצויגען מיט די אַקסלען און ניט געקענט פאַרשטעהן, צוליעב וואָס מען האָט געמאַכט דעם בייט. וואָרים צווישען שטורמער'ן און טרעפאָוו'ן איז קיין אונטערשייד ניט געווען; זיי זיינען ביידע געווען ווי פון איין טייג געקנאָטען. און ווירקליך: וואָס איז אַרויסגעקומען דערפון, וואָס שטורמער איז אוועק, אַז דער פאַרהאַסטער פּראָטאָפּאָפּאָוו איז נאָך אַלץ געבליבען דער מיניסטער פון אינלענדישע ענינים?

אין מאָנאַט נאָוועמבער האָט מען דורכ'ן געריכט גענומען פאַרפאָלגען מיליוקאָוו'ן פאַר דער רעדע וואָס ער האָט געהאַלטען אין דער דומאַ. אין מאָנאַט דעצעמבער האָט אַ געוועזענער סאָלדאַט, אַ געוויסער זשורנאַליסט, וועלכער איז געווען פאַרבונדען מיט דער שוואַרצער מאה, זיך מודה געווען, אַז דר. דובראָווין, דער פיהרער פון דער שוואַרצער מאה, האָט איהם געדונגען פאַר 200 רובעל צו דער'הרג'ענען מיליוקאָוו'ען. דעם 9טען דעצעמבער האָבען די זעמסטוואָס און שטאָדט־דומאָס געפּרואווט אָפּהאַלטען אַ קאָנפערענץ אין מאָסקוואַ, אָבער עס האָט זיך זיי ניט איינגעגעבען, ווייל מען האָט זיי צוטריבען מיט סאָלדאַטען. דעם 10טען דעצעמבער איז אַן אָפיצער, געשיקט פונ'ם מאָסקווער פּאָליצמייסטער, געקומען צו אַ געשלאָסענער זיצונג פון דעם מיליטערישען אינדוסטריעלען קאָמיטעט און געפאָדערט, אַז מען זאָל

אין זיין אנוועזענהייט אָנגעהן מיט די פארהאנדלונגען. איבער דעם איז די זיצונג אָפגעלעגט געוואָרען. די דומא האָט געמאכט אן אָנפראגע וועגען די אלע שיינע מעשים, האָט פראָטאָפאָפאָוו געפאָדערט, אז מען זאָל אין דער דומא וועגען דעם דיסקוטירען אויף א געשלאָסענער זיצונג. טשכעאידזע'ס רעדעס און אויך די רעדעס פון אנדערע ראדיקאלע דעפוטאטען האָט מען געמוזט צוטיילען אין „אומלעגאלע" אויסגאבען; די פאָליציי האָט געמאכט אָביסקעס און ארעסטירט יעדען איינעם, וועמען זי האָט נאָר געפאקט לייענען אזעלכע טריפה רעדעס ווי טשכעאידזע'ס, קערענסקי'ס און אנדערע ראדיקאלע דומא־דעפוטאטען. אין דער דומא גופא האָבען די ראדיקאלע דעפוטאטען אויך געהאט צו זינגען און צו זאָגען; ראָדזיאנקאָ, דער פאָרזיצענדער פון דער דומא, האָט זיי גאנץ אָפט אָפגעשטעלט, גאנץ אָפט צוגענומען ביי זיי דאָס וואָרט, אָבער יענע האָבען געהאט מוט און האָבען אלץ געפונען געלעגענהייטען צו ריידען און קריטיקירען.

ווען די רעגירונג האָט איינגעזעהן, אז מען האָט זיך פון אלע זייטען גענומען אויף איהר, האָט זי זיך געכאפט פאר'ן אלטען מיטעל: ארויסגעבען א באפעהל פאנאנדערצולאָזען די דומא, פונ'ם 17טען דעצעמבער, 1916, ביז'ן 12טען יאנואר, 1917. דערנאָך, ווען דער 12טען יאנואר איז געקומען, האָט זי ארויסגעגעבען א באפעהל, אז די דומא זאָל זיך צוזאמענקומען ערשט דעם 14טען פעברואר. אין אויסלאנד האָבען זיך דאן ארומגעטראָגען קלאנגען, אז מען וועט די דומא אינגאנצען צוטרייבען.

36טער קאַפּיטעל.

די גרויסע געשעהעניש: דאָס פאָלק ווערט פריי.

ביים סוף פונ'ם יאָהר 1916 און אין אָנפאַנג פון 1917, איז ווידער אויסגעקומען אַזוי, אַז דאָס לאַנד האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ פאַראייניגטען פעסטען פראָנט געגען דער רעגירונג. אַלע קלאַסען און גרופּען זיינען געווען געגען דער עקזיסטירענדער אָרדנונג. אפילו די לאַנד־באַזיצער, די פּריצים, זיינען אויך געווען געגען דער סאַמאָדערזשאַוויע. שפּעט אין נאָוועמבער האָבען זיי אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ, אויף וועלכער זיי האָבען מיט די שאַרפּסטע ווערטער אויסגעדריקט זייער פאַראַכטונג צו די פינסטערע, שוואַרצע כחות, וואָס באַאיינפלוסען די ענינים פון דער מלוכה און פון דער קירכע, און געפאָדערט, אַז עס זאָל צונויפגעשטעלט ווערען אַ פאַראַנטוואָרטליכע רעגירונג, צו וועמען דאָס פאָלק זאָל קענען האָבען צוטרויען און וועלכע זאָל זיין פעהיג צו אַרבייטען צוזאַמען מיט די געזעצגעבענדע קערפּערשאַפטען. דאָס איז ווירקליך געווען אַ צייכען פון דער צייט. די רעגירונג איז געבליבען אַבסאָלוט אָהן שטיצע. עס איז ניט געווען ווער עס זאָל פאַר איהר אַ גוט וואָרט זאָגען.

און וואָס איז שייך די שוואַרץ־מאַה'ניקעס, וועלכע זיינען געווען די זיילען פון דער סאַמאָדערזשאַוויע, האָבען זיי אויך אָנגעהויבען נעלם ווערען. ביים סוף פונ'ם יאָהר 1916 האָט דער רעאַקציאָנערער „מאָסקאָווסקי קוריער” געשריבען אַזוי: „וואו זיינען די מאָנאַרכיסטען (לעז, די שוואַרץ־מאַה'ניקעס)? אַ טייל פון זיי זיינען ענטוישט געוואָרען און האָבען באַוואוסטזיניג אָדער אויף צו־להכעיס איבערגעריסען די באַציהונגען מיט דער אַקטיווער

מאָנארכיסטישער באוועגונג. די איבריגע מאָנארכיסטישע אָרגאניזאציעס האָבען אינגאנצען פארלאָרען זייער פרעסטיזש ביי דער באפעלקערונג אין די אויגען. זיי זיינען געוואָרען געמיין, האָבען פארלאָרען אלע אידעאלע באגריפען, זיי זיינען פשוט געוואָרען גרופען וואָס האָבען זיך זייערע אייגענע פריוואטע אינטערעסען און זייערע אייגענע פריוואטע אמביציעס. די מעהרסטע פון זיי זיינען אזוי קאָמפראָמיטירט געוואָרען דורך די מעשים פון זייערע פיהרער, זיינען אזוי פאר'מיאוס'ט געוואָרען ביי דער וועלט, אז מען זעהט שוין פשוט בחוש, אז זיי זיינען צו קיין זאך ניט פעהיג; קיינער וועט זיך אויף זייער אפיעל ניט אָפרופען... דער דונערקראך איז געקומען, אן אומגליק ערווארטעט אונז, און מיר קענען זיך גאָר ניט העלפען, מיר זיינען נעבעכדיג און אָרים.”

„דער דונערקראך איז געקומען“. אזוי האָט געשריבען דער „מאָסקאָווסקי קוריער“, די רעאקציאָנערע, גוט אינפאָרמירטע צייטונג מיט מעהר ווי צוויי חדשים איידער די רוסישע סאמאָדערזשאוויע איז געפאלען.

דעם 11טען יאנואר האָבען די צייטונגען געמעלדעט, אז די דעפוטאטען פון דער דומא זיינען שוין אָנגעקומען צוריק קיין פעטראָגראד. איין צייטונג האָט וועגען דעם געשריבען אזוי: אין די זאאלען פון טאווירישען פאלאץ איז שוין ווידער לעבעדיג. יעדען טאָג קומען אָן א סך דעפוטאטען, זיי קומען צוריק קיין פעטאָגראד כאָטש מען האָט די זיצונגען אָפגעלעגט אויף נאך א שטיקעל צייט. א סך דעפוטאטען האָבען באזוכט די שלאכטפעלדער אין דער צייט ווען די דומא האָט קיין זיצונגען ניט אָפגעהאלטען. אלע האָבען איצט א סך צו דערצעהלען וועגען דער שטימונג וואָס הערשט איצטער אין לאנד. און א מערקווירדיגע זאך מערקט זיך איצטער איבער'ן גאנצען לאנד: עס זיינען ניטאָ מעהר קיין קאָנסערוואטיווע מענשען. א סך שווארץ־מאה'ניקעס האָבען זיך אויף אן ענטשידענעם אופן ענטזאגט פון זייערע פריהערדיגע איבערצייגונגען און זייער ראדיקאליזם רופט ארויס ערשטוינונג אפילו

צווישען די ראדיקאלסטע דעפוטאטען. אפילו די מענשען, וועלכע זיינען שטענדיג באטראכט געוואָרען אלס די זיילען פון דער סאמאָדערזשאוויע, זיינען איצטער געוואָרען שטארקע אנהענגער פון א פאראנטוואָרטליכער רעגירונג. אונטער'ן דרוק פון לעבען האָבען אָט די פריש געבאקענע ראדיקאלען פראנק און פריי אָנגעהויבען ריידען וועגען די יסודות, אויף וועלכע די נייע אָרדנונג זאָל געבויט ווערען. טראָץ דעם וואָס מען האָט די זיצונגען אָפגעלעגט, פאָדערט דאָס פאָלק, אז די דעפוטאטען זאָלען זיין אויף דער וואך. און דאריבער געפינען די דעפוטאטען פאר נויטיג אָפצוהאלטען פריוואטע פארזאמלונגען און ארויסזאָגען זייערע מיינונגען וועגען די וויכטיגסטע פאָליטישע פראגען“.

דאָס פאָלק האָט אויף אזא'ן אופן געגעבען די דעפוטאטען א מאנדאט, אז זיי זאָלען בלייבען אויף דער וואך און קעמפען פאר א נייער אָרדנונג. יעדער איינער האָט געפיהלט, אז איצט איז שוין ניט קיין פראגע פון יאהרען. אין דער לופט האָט מען געפיהלט, אז עס וועט שוין קיין סך ניט געדויערען און עפעס גרויסעס וועט געשעהן.

אין מאָנאט דעצעמבער האָבען אייניגע אנגעזעהענע רוסישע אריסטאָקראטען דער'הרג'עט גריגאָרי ראספוטין'ען, דעם אונוויסענדען, בעזגראמאטנעם סיביריער מאָנאך, וועלכער האָט אויפ'ן צאר געהאט זעהר א גרויסען איינפלוס און וועלכער האָט אין דער מלוכה געהאט מעהר דעה ווי אלע רוסישע מיניסטאָרען צוזאמענגענומען. דערפון האָט די באפעלקערונג געדרונגען, אז אפילו אין הויף אליין געפינט זיך אויך אזא גרופע וואָס איז פיינדליך צו דער פארטיי וואָס האָט די מאכט.

אָבער די רעגירונג האָט זיך אלץ געטאָן איהר'ס. ענדע דעצעמבער האָט זי בטול געמאכט די וואהלען צו דער מאָסקווער שטאָדט־דומא איבער דעם וואָס זיינען ערוועהלט געוואָרען א סך פראָגרעסיווע מענשען. אין מאָנאט יאנואר האָט די רעגירונג

געהאַט די חוצפה צו נעהמען שטשעגלאָוויטאָוו'ן, איינעם פון די ערגסטע רעאַקציאָנערען, דעם געוועזענעם יוסטיץ־מיניסטער אין סטאָלופּין'ס קאַבינעט און דעם מחבר פון'ם ביילים פּראָצעס, און איהם באַשטימען אַלס דעם פּאָרזיצענדען פון'ם גאָסודאַרסטווענ סאָוויעט, כדי „איינצוצוימען די היציגע אַלטע לייט אין דער אויבערשטער פּאַלאַטע", ווי מען האָט זיך אין פּעטראָגראַד אויסגעדריקט. דעם 10טען יאַנואַר האָט פּראָטאָפּאָפּאָוו, דער אינערן מיניסטער, געצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון די מיליטערישע בעאַמטע אין פּעטראָגראַד און אין מאָסקווא דאַרויף וואָס די מיליטערישע צענזאָרס זיינען ניט גענוג שטרענג איינצוצוימען די צייטונגען, „וועלכע מאַכען דעם אַנשטעל, אַז זיי האַלטען זיך אין די גרעניצען פון'ם געזעץ, און אין דער אמת'ן קריטיקירען זיי גאָר די רעגירונג אויף אַ פאַרשטעלטען אופן". דער מיניסטער האָט דאַריבער געגעבען אַן עצה, אַז צו די מיליטערישע צענזאָרס זאָל מען נאָך צוזעצען ספּעציעלע עקספּערטען פון די קאַנצעלאַריעס וואָס שטעהען אונטער זיין אייגענעם אויפזיכט. דעם 20טען יאַנואַר האָט מען געמאַכט אַן אָנפאַל אויף דער הויפּטקוואַרטיר פון די אַרבייטער פאַרטרעטער פון דעם מיליטערישען אינדוסטריעלען קאָמיטעט; דערנאָך האָט מען די אַלע אַרבייטער פאַרטרעטער, חוץ צוויי, פאַרשפּאַרט אין טורמע. דאָס זעלבע האָט מען געטאָן מיט די אַרבייטער פאַרטרעטער אין אַנדערע שטעדט. דעם 7טען פעברואַר האָט מען געלאָזט וויסען דעם מאָסקווער שטאָדט־גאָלאָווא, אַז מען וועט איהם, צוזאַמען מיט די מיטגלידער פון'ם שטאָדט ראַטה אַנקלאָגען אין געריכט דערפאַר וואָס ס'איז אין ראַטה אָבגענומען געוואָרען אַ פּאָליטישע רעזאָלוציע.

די ביוראָקראַטישע מאַשין האָט פון קיין זאַך ניט געוואָלט וויסען און איז זיך בלינדערהייט אַנגעגאַנגען מיט איהר אַרבייט. אין מאָנאַט פעברואַר האָט אַ שטראָם געטאָן אַ כוואַליע פון פּאָליטישע סטרייקס און זיך גענומען פאַרשפּרייטען אַלץ ווייטער און ברייטער. די צוויי איבערגעבליבענע, ניט אַרעסטירטע אַרבייטער פאַרטרעטער פון'ם מיליטערישען אינדוסטריעלען קאָמי־

טעט, האָבען אויסגעלאָזט אַן אויפרוף, אַז מען זאָל דעם סטרייק אויפגעבען און גיהן צוריק צו דער ארבייט, ווייל דאָס קען נאָך העלפען דעם שונא. נעמט די רעגיערונג און אונטערדריקט דעם אויפרוף. עס איז אויסגעקומען ווי עפּעס א „טייוולישע האַנט“ וואָלט געטאָן די צושטערונגס־ארבייט, ווי אַ דעפּוטאַט פון דער דומאַ האָט זיך אויסגעדריקט.

דאָן איז געקומען דער פאָלשטענדיגער צוזאַמענבּרוך.

געבען אַ קריטישען איבערבּליק וועגען דער גרויסער רעוואָלוציע פון די מאָנאַטען פעברואַר און מאַרטש קען מען נאָך איצט ניט, ווייל די פּאַסירונגען זיינען נאָך צו פריש אין אונזער זכרון און זייער גאַנג האָט זיך נאָך ניט אָפּגעשטעלט. וואָס מען קען איצטער יאָ געבען איז בּלויז אַ קורצען איבערבּליק פון אייניגע כאַראַקטעריסטישע פּאַסירונגען, וועלכע האָבען אָנגעצייכענט דעם וויטערדיגען גאַנג פון דער רעוואָלוציע.

בקיצור קען מען דאָס איבערגעבען אַזוי:

1. אָנגעהויבען האָט זיך עס אין פּעטראָגראַד. צווישען די איינוואוינער פון דער הויפּטשטאָדט האָט זיך אָנגעהויבען א גרויסע מאַסען־באַוועגונג, וועלכע האָט אָנגענומען אַ גאַנץ ערנסטען כאַראַקטער. מען האָט אָנגעהויבען אָפּהאַלטען גרויסע פאַרזאַמלונגען און גענומען מאַכען דעמאָנסטראַציעס אין די גאַסען. ניט נאָר ארבייטער האָבען זיך אין די דעמאָנסטראַציעס באַטייליגט, נאָר אויך די אַלע אַנדערע קלאַסען און גרופּען פון דער באַפעלקערונג. ארויסגערופען געוואָרען איז די באַוועגונג איבער דעם הונגער וואָס האָט געהערשט אין שטאָדט, איבער דעם שרעקליכען יקרות; און דאָך איז דאָס ניט געווען בּלויז אַן עקאָנאָמישע באַוועגונג, נאָר אויך אַ פּאָליטישע.

2. די סאָלדאַטען פון פּעטראָגראַדער גאַרניזאָן, די גוואַרדיערעגימענטען ווי אויך די אַנדערע, האָבען ניט געוואָלט שיסען אויף דער באַפעלקערונג. וואָס שטאַרקער די באַוועגונג איז געוואָרען, אַלץ מעהר האָט מען זיך איבערצייגט, אַז די סאָלדאַטען האַלטען

מיט'ן פאָלק. עס האָט קיין סך ניט געדויערט און דער רעוואָלוציאָנערער גייסט האָט זיך אַלץ מעהר און מעהר פאַרשפּרייט צווישען די סאָלדאַטען, וועלכע האָבען זיך אָנגעהויבען פאַרהאַלטען פריינדליך צום פאָלק. דאַן איז שוין פאַר אַלעמען געווען קלאָר, אַז דער סוף פון דער אַלטער ממשלה איז שוין געקומען.

3. די מאַסען־באַוועגונג, פונקט ווי די באַוועגונג צווישען די סאָלדאַטען, איז ניט געווען אָרגאַניזירט און האָט ניט געהאַט קיין פיהרער. אַלעס האָט אַ שטראָם געטאָן עפּעס אַזוי ראַפּטאָם, מיט אַמאָל, פון זיך אויסגעוואַקסען. און דאַריבער איז געווען גאַנץ נאַטירליך, אַז די דומא, די איינציגע נאַציאָנאַלע פאַרטרעטערשאַפט, זאָל ווערען דער צענטער פון דער רעוואָלוציע און איבערנעהמען די פיהרערשאַפט.

4. די ראַדיקאַלערע עלעמענטען פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג האָבען ניט געהאַט קיין צוטרויען אין די דעמאָקראַטישע עלעמענטען פון דער מאַיאָריטעט פון דער דומא. זיי, די ראַדיקאַלערע עלעמענטען זיינען געווען דערפאַר, אַז רוסלאַנד זאָל ווערען אַ רעפּובליק און די מאַיאָריטעט פון דער דומא האָט געהאַלטען, אַז אַ קאָנסטיטוציאָנעלע מאָנאַרכיע איז אויך ניט שלעכט. און דאַריבער האָבען זיי זיך צוגעאיילט און האָבען געשאַפען אַן אייגענעם צענטער, דעם סאָוויעט פון אַרבייטער און סאָלדאַטען־דעפּוטאַטען, וועלכער האָט גלייך אָנגעהויבען שפּיעלען אַ גרויסע ראָלע אין דער ענטוויקלונג פון דער רעוואָלוציע.

5. געדענקענדיג די פעהלערען פון 1905—06, האָט די רעוואָלוציע זיך אַ נעהם געטאָן אָפּראַמען די אַלע שווערע שטיינער פון'ם וועג. מען איז ניט איינגעגאַנגען אויף קיין פּשרות, אַרעסטירט די אַלע פּערזאָנען, וועלכע זיינען באַטראַכט געוואָרען אַלס זיילען פון דער אַלטער ממשלה, אַ סך אַנדערע האָט מען אָפּגעזאָגט פון די שטעלעס, און אויף אַזאַ'ן אופן האָט מען צובראָכען דעם גאַנצען אַדמיניסטראַטיווען אַפּאַראַט פון דער סאַמאָדערזשאַוויע, מיט דער סאַמאָדערזשאַוויע צוזאַמען. אויף די אַלע

ליידיגע פּאָסטענס האָט מען אַוועקגעזעצט מענשען וואָס דאָס פּאָלק אַליין האָט באַשטימט און צו וועמען דאָס פּאָלק האָט געהאַט גרויס צוטרויען.

דאָס איז דער קיצור.

וואָס שייך דעם גאַנג פון די פּאַסירונגען, זיינען זיי פאַרגעקומען אַזוי :

דעם 14טען פעברואַר איז זיך די דומאַ צונויפגעקומען. אין דעם זעלבען טאָג האָבען די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע גרופּען אַרויסגערופען אַ פּאָליטישען סטרייק. גענעראַל קאַבאַלאָוו, דער קאָמאַנדיר פון'ם פּעטראָגראַדער מיליטעריעשן אָקרוג, האָט געוואָרנט, אַז ער וועט יעדען סטרייק אונטערדריקען מיט מיליטערישער מאַכט, פונדעסטוועגען זיינען אין פּעטראָגראַד אין דעם טאָג ווען די דומאַ האָט זיך געעפענט, 100,000 אַרבייטער אַרויס אין סטרייק, און אין מאָסקוואַ 25,000 אַרבייטער. דער סטרייק האָט געדויערט איבער אַ טאָג. די פּעטראָגראַדער אַרבייטער האָבען געוואָלט מאַרשירען צום טאַווּרישען פּאַלאַץ און דאָרטען מאַכען אַ דעמאָנסטראַציע פאַר דער נייער רעגירונג, אָבער די פּאָליציי האָט דערצו ניט דערלאָזט. אין די פּאַבריקען האָט מען אויסגעשטעלט קאַנאָנען און פּולימיאַטען און געשאָסען אויף די אַרבייטער, וועלכע האָבען זיך פאַרזאַמעלט.

די דעפּוטאַטען פון דער דומאַ האָבען געפיהלט, אַז דאָס פּאָלק איז מיט זיי, און דערפאַר האָבען זיי זיך אָנגענומען נאָך מיט מעהר מוט און האָבען נאָך שאַרפער אַרויסגעוויזען זייער געגנערשאַפט צו דער רעגירונג. צווישען די מאַסען איז די אומרוהיגקייט געוואָרן וואָס אַמאָל אַלץ גרעסער און גרעסער. דער יקרות איז אין יענער צייט געווען זעהר גרויס, מאַסען מענשען האָבען ניט געהאַט מיט וואָס אַ טאָג איבערצוקומען. לעבען די בעקערייען זיינען מענשען שטונדען לאַנג געשטאַנען אין די רייהען און מיט אונגעדולד געוואַרט אויף אַ געלעגענהייט אַ שטיקעל ברויט צו קריגען. עטליכע טעג נאָכאַנאַנד האָט מען אין ערגיץ קיין ברויט ניט געקענט קריגען. אין די גאַסען האָט מען אויף טריט און שריט

געזעהן אויסגעהונגערטע, אויסגעבלייכטע, אויסגעמוטשעטע און פאַרמאַטערטע מענשען.

דעם 21טען פעברואַר איז אַ טייל אַרבייטער פון פּוטילאָווער זאַוואָד אַרויס אין סטרייק. מען האָט דעם זאַוואָד געמוזט צומאַכען. עס האָט קיין סך ניט געדויערט און די אַרבייטער פון די אַנדערע פאַבריקען זיינען אויך אַרויס אין סטרייק. דעם 23טען פעברואַר האָבען די עלעקטרישע טראַמווייען זיך אָפּגעשטעלט אויף עטליכע שטונדען, די קאָנדוקטאָרען פון די טראַמווייען זיינען אויך צוגעשטאַנען צום סטרייק. דעם 24טען פעברואַר האָט מען אויפ'ן נעווסקי פּראָספּעקט אָפּגעהאַלטען גרויסע פאַרזאַמלונגען און גראַנדיעזע דעמאָנסטראַציעס. מען האָט דאָרטען געהאַלטען פייערדיגע רעדעס און געפאָדערט ברויט און פרייהייט.

דעם 25טען פעברואַר איז די אָנגעצויגענקייט געוואָרען נאָך גרעסער. די טראַמווייען האָבען זיך אינגאַנצען אָפּגעשטעלט. אין די אַרבייטער קוואַרטאַלען האָט זיך געטומעלט, דער גערודער איז געווען גרויס, און אַ באַפעהל איז אַרויסגעגעבען געוואָרען, אַז מען זאָל פון די אַרבייטער קוואַרטאַלען קיינעם ניט אַריינלאָזען אין שטאָדט אַריין. אָבער ניט קוקענדיג דאַרויף האָבען זיך צעהן טויזענט אַרבייטער און סטודענטען דאָך פאַרזאַמעלט אויף דער פּעטראָגראַדער הויפּט גאַס, אויפ'ן נעווסקי פּראָספּעקט. דאָרטען איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אַ גראַנדיעזע דעמאָנסטראַציע און מען האָט געזונגען רעוואָלוציאָנערע ליעדער. די באַגייסטערונג פון'ם עולם איז געווען זעהר גרויס, פון די פענסטער האָט מען די מאַרשירענדע באַגריסט מיט רויטע פעהנדלאַך און מיט באַגייסטערטע אויסגעשרייען. סאָלדאַטען האָבען זיך אין די גאַסען אַרומגעדרעהט, קאָזאַקען זיינען געפאָהרען רייטענדיג אויף פערד און צוגעקוקט ווי דער עולם מאַרשירט, זינגענדיג רעוואָלוציאָנערע ליעדער, אָבער זיי האָבען קיינעם ניט געטשעפּעט. דער עולם איז געווען גוט געשטימט, ווייל אַ קלאַנג האָט זיך פאַרשפּרייט, אַז די סאָלדאַטען און קאָזאַקען וועלען אויפ'ן עולם ניט שיסען, און אַזוי איז טאַקע געווען; די סאָלדאַטען און קאָזאַקען האָבען ניט געשאָסען. באַלד

זיינען אָנגעקומען נאָך און נאָך קאָזאַקען, און אַלע אַזעלכע געמיטליכע, מיט שמייכלענדע פּנים'ער, איז דער עולם געוואָרען נאָך מעהר באַגייסטערט, און פון אַלע זייטען האָבען זיך גענומען הערען געשרייען: „הוראַ פאַר דער אַרמעע!“ אַלע גאַסען זיינען געוואָרען געפּאַקט מיט מענשען, אומעטום האָט מען אָפּגעהאַלטען פאַרזאַמלונגען, רעדנער האָבען אַדרעסירט די סאָלדאַטען און קאָזאַקען און אונטערגעשטראָכען די נויטיגקייט, אַז דאָס גאַנצע פאָלק זאָל זיין אייניג אין דעם קאַמף געגען דער אַלטער אָרדנונג. דאָ און דאָרט האָט זיך אפילו געהערט אַ שיסעריי, אָבער קיינער האָט זיך דערפאַר ניט געשראָקען, ווייל מען האָט געוואוסט, אַז דאָס שיסען ניט די סאָלדאַטען, נאָר די פּאָליציייסקע.

דער 26טער פעברואַר איז געווען דער בלוטיגסטער טאָג פון דער רעוואָלוציע — דער ווייטער בלוטיגער זונטאָג נאָכ'ן 9טען יאַנואַר, 1905. די גאַסען זיינען געווען געפּאַקט מיט מענשען פון פאַרשיעדענערליי קלאַסען, צווישען זיי זיינען געווען אַ סך פאַרוואונדעטע סאָלדאַטען. דער עולם האָט זיך דאַן פאַרהאַלטען רוהיג און פריעדליך. אין גאַס זיינען אפילו געווען מיליטערישע פּאַטרולען, אָבער זיי האָבען קיינעם ניט געטשעפּעט. אַרום דריי אַ זייגער בייטאָג האָבען זיך אויף נעווסקי פּראָספּעקט גאָר פּלוצלינג געיאָגט געפּאַנצערטע אויטאָמאָבילען מיט האַרמאַטען. און נאָכדעם ווי מען האָט פון נעווסקי פּראָספּעקט אַלעמען פאַרטריבען, האָט מען אָנגעהויבען שיסען איבער די גאַסען וואָס שניידען איבער דעם נעווסקי פּראָספּעקט. הונדערטער מענשען זיינען דאַן דער'הרג'עט געוואָרען. די פאַרביטערונג, דער כעס איז געווען זעהר גרויס, אָבער פון אַזאַ זאַך ווי מורא האָט מען ניט געוואוסט. פאַרנאַכט זיינען די גאַסען ווידער געוואָרען געפּאַקט מיט מאַסען מענשען. אין די קאַזאַרמעס איז אויך ניט געווען שטיל; עס האָט שיער ניט געהאַלטען דערביי, אַז די סאָלדאַטען זאָלען איינע אויף די אַנדערע שיסען. די מעהרסטע סאָלדאַטען האָבען אויסגעדריקט זייער מיינונג, אַז מען טאָר אויפ'ן פאָלק ניט שיסען.

און אין דעם זעלבען טאָג האָבען די אַרבייטער אין די פּעט-

ראָגראַדער פאָרשטאַדטען שוין געקליבען פאַרטרעטער צום סאָוועט פון ארבייטער־דעפוטאַטען.

אויף דער נאַכט, פאַר'ן 27טען פעברואַר, האָט גענעראַל קאַבאַלאָוו ארויסגעלאָזט אַן אויפרוף צו די ארבייטער, אַז זיי זאָלען זיך דיענסטאַג אין דער פריה אומקערען צוריק צו דער ארבייט, און דערביי האָט ער זיי געסטראַשעט, אַז אויב זיי וועלען איהם ניט פאָלגען, וועט ער זיי אַוועקשיקען צום פראָנט. די ארבייטער האָבען זיך דערפאַר וועניג וואָס דערשראָקען; זיי האָבען דעם אויפרוף זאָגאַר ניט געלאָזט אויפקלעבען אין די ארבייטער־קוואַרטאַלען. מאָנטאַג, דעם 27טען פעברואַר, איז די גאַנצע שטאָדט אריינגעשלעפט געוואָרען אין דעם רעוואָלוציאָנערען שטראָם. די מיליטערישע פאַטרולען האָט מען פון די גאַסען צוגענומען, ווייל מען האָט זיך שוין אויף זיי מעהר ניט געקענט פאַרלאָזען. פון די פאָרשטאַדטען האָט מען שוין פריי און פראַנק געקענט אריינקומען אין שטאָדט אריין. מאַסען מענשען האָבען שטראָמענווייז געמאַרשירט און צווישען די מאַרשירענדע זיינען געווען אַ סך סאָלדאַטען, וועלכע האָבען געטראָגען רויטע פעהנדלאַך אין די הענט. בייטאָג איז דער גאַנצער וואָלינסקי פאָלק איבערגעגאַנגען אויף דער זייט פון די רעוואָלוציאָנערען. סאָלדאַטען פון'ם וואָלינסקי רעגימענט זיינען געגאַנגען פון איין קאַזאַרמע אין דער אַנדערער און אָנגערעדט די סאָלדאַטען, אַז זיי זאָלען צושטעהן צו דער רעוואָלוציע. אַנדערע סאָלדאַטען און אויך ארבייטער, האָבען אָפּגעשטעלט אויטאָמאָבילען און זיך באַנוצט מיט זיי אויף צו צוטיילען געוועהר צווישען די רעוואָלוציאָנערע מאַסען. ווען מען האָט אין גאַס דערזעהן די אויטאָמאָבילען, דעקאָרירט אין רויטען און מיט רעוואָלוציאָנערע סאָלדאַטען, איז די שמחה געוואָרען גאָר גרויס. אַ מחנה פון ארבייטער און סאָלדאַטען האָט געעפענט די וויבורגער טורמע און ארויסגעלאָזט פון דאָרטען אַלע אַרעסטירטע, צווישען וועלכע עס זיינען אויך געווען די ארבייטער פאַרשטעהער פון דעם מיליטערישען אינדוסטריעלען קאָמיטעט. אַנדערע ארבייטער און סאָלדאַטען האָבען געעפענט די „פּרעדוואַרילקאַ", ארויסגעלאָזט אַלע

אַרעסטירטע און אונטערגעצונדען די געביידע. דערנאָך האָט מען גענומען די פּעטראָפּאַוולאָווסקי פעסטונג. סאָלדאַטען האָבען זיך אַ לאָז געטאָן איבער אַלע גאַסען מיט רויטע פאָהנען, זינגענדיג רעוואָלוציאָנערע ליעדער.

אַ דעלעגאַציע פון 25,000 סאָלדאַטען, וועלכע זיינען צוגעשטאַנען צו חער רעוואָלוציע, איז אַוועק צום טאַורישען פּאַלאַץ, וואו די דומא האָט אָפּגעהאַלטען איהרע זיצונגען. אָהן אַ שיעור מענשען, ציווילע און מיליטערישע האָבען זיך פאַרזאַמעלט אין און ארום דער דומא. אַלעמענס אויגען זיינען געווען געווענדעט צו דער עקזיסטירענדער נאַציאָנאַלער קערפּערשאַפט. מיט אַ פּאָר טעג פריהער, דעם 25טען פעברואַר, האָבען די דעפּוטאַטען פון דער דומא אָפּגעהאַלטען אַ געמיינשאַפטליכע זיצונג מיט די דעפּוטאַטען פון'ם פּעטראָגראַדער שטאָדט ראַט, מיט די פאַרטרעטער פון די אַרבייטער אָרגאַניזאַציעס און מיט פאַרשיעדענע אַנדערע אָנגעזעהענע פּערזענליכקייטען. עס איז דאַן באַשלאָסען געוואָרען צו וואַרטען אויף די ענטשיידונג פון דער רעגירונג, אָבער אין דער זעלבער צייט זאָל מען גלייך צונויפשטעלען עטליכע קאָמיטעטען, וועלכע זאָלען פאַרזאָרגען די באַפעלקערונג מיט די נויטיגסטע זאַכען. זונטאַג האָט מ. וו. ראָדזיאַנקאָ, דער פאָרזיצענדער פון דער דומא צוגעשיקט דעם קיסר אַ טעלעגראַמע וואָס האָט זיך געלעזען אַזוי:

„די לאַגע איז זעהר ערנסט. אין די גאַסען הערשט אונאָרדנונג. די רעגירונג איז פּאַראַליזירט. דער פאַרקעהר איז אָפּגעשטעלט, מען טיילט ניט פאַנאַנדער קיין שפּייז און קיין אַנדערע נויטיגע אַרטיקלען צווישען דער באַפעלקערונג. די אונצופרידענהייט ווערט וואָס אַמאָל גרעסער. אין די גאַסען שיסט מען. סאָלדאַטען קעמפּפען געגען סאָלדאַטען. מען מוז גלייך באַשטימען אַ מענשען, צו וועמען דאָס לאַנד זאָל האָבען צוטרויען, און ער זאָל צונויפשטעלען אַ נייע רעגירונג. אָפּלעגען דאָס אויף שפּעטער איז פּונקט דאָסזעלבע ווי זיך אַליין נעמען דאָס לעבען. איך בעט גאָט

אַז אין דער איצטיגער שטונדע זאָל די פאַראַנטוואָרטליכקייט ניט פאַלען אויף דעם טרעגער פון דער קרוין.“

אַלס אַן ענטפער אויף דער טעלעגראַמע האָט דער צאַר צוגעשיקט אַ באַפעהל, אַז די דומאַ זאָל אָפּלעגען די זיצונגען ביז אַפּריל מאָנטאַג, דעם 27טען פעברואַר, האָט מען דעם צאַר'ס באַפעהל געקראָגען, פונקט דאַן ווען רעוואָלוציאָנערע סאָלדאַטען און ארבייטער זיינען מאַסענווייז געווען אין און אַרום דער דומאַ. די דעפּוטאַטען האָבען קיין סך ניט געטראַכט און באַשלאָסען ניט אויסצופאָלגען דעם באַפעהל. דאַן האָט ראָדזיאַנקאָ דאָס לעצטע מאָל אַפּעלירט צום צאַר. ער האָט איהם טעלעגראַפירט אַזוי:

„די לאַגע ווערט אַלץ ערגער. מען מוז גלייך אָננעמען מיטלען; מאָרגען וועט שוין זיין צו שפּעט. די לעצטע שטונדע האָט געשלאָגען פאַר דעם שיקזאַל פון'ם פאָטערלאַנד און פאַר דער דינאַסטיע.

„מיכאַאיל ראָדזיאַנקאָ.“

אויף דער דאָזיגער טעלעגראַמע האָט דער צאַר אַפילו ניט געענטפערט.

דערוויילע זיינען צו דער דומאַ צוגעקומען נאָך און נאָך רעוואָלוציאָנערע סאָלדאַטען, און אַלע האָבען ערקלערט, אַז זיי זיינען גרייט מיט געוועהר צו באַשיצען די דומאַ. די דריי דעפּוטאַטען, קערענסקי, טשעכעאידזע און סקאָבעלעוו האָבען פאַר די סאָלדאַטען געהאַלטען רעדעס. סקאָבעלעוו האָט געזאָגט, אַז די אַלטע ממשלה עקזיסטירט שוין ניט מעהר און אַז די דומאַ האַלט איצט אָפּ אַ זיצונג וועגען דעם ווי איינצופיהרען אָרדנונג. ער האָט אויפגעפאָדערט דאָס פאָלק זיך צו אָרגאַניזירען, צו האַנדלען סאָלידאַריש, זיך צו האַלטען אין אָרדנונג, ניט באַגעהן קיין גוואַלדטאַטען געגען די באַשיצער פון'ם אַלטען רעזשים, נאָר זיי ברענגען אין דער דומאַ און זיי איבערגעבען אין די הענט פון די פאָלקס פאַרטרעטער. „פרייהייט פאָדערט דיסציפּלין און אָרדנונג“. האָט סקאָבעלעוו געזאָגט.

אַרום דריי אַ זייגער בייטאָג האָט מען אָנגעזאָגט די סאָלדאַטען, וועלכע זיינען געשטאַנען אַרום דעם טאַווּרישען פאַלאַץ, אַז די דומאַ האָט באַשלאָסען צונויפצושטעלען אַ צייטווייליגען קאָמיטעט וואָס זאָל האַנדלען אַזוי ווי עס וועט זיין נויטיג אין דעם מאָמענט. דער צייטווייליגער קאָמיטעט האָט גלייך אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף צו דער באַפעלקערונג. דער אויפרוף האָט זיך געלעזען אַזוי :

„באַגרייפענדיג די ערנסטע אומשטענדען פון דער אינערליכער אונאָרדנונג וואָס איז געשאַפען געוואָרען איבער דער אַלטער רעגירונג, האָט דער צייטווייליגער קאָמיטעט געמוזט אַליין נעמען אויף זיך די אויפגאַבע איינצושטעלען אַ פּאָליטישע און ציווילע אָרדנונג. מיט דעם פולען באַוואוסטזיין פון דער פאַראַנטוואָרטליכקייט פון דעם דאָזיגען באַשלוס, דריקט דער צייטווייליגער קאָמיטעט אויס זיין צוטרויען, אַז די באַפעלקערונג און די אַרמעע וועלען איהם העלפען דורכפיהרען אָט די שווערע אויפגאַבע צו שאַפען אַ נייע רעגירונג, וועלכע וועט נאָכקומען די וואונשען פון דער באַפעלקערונג.

„מיכאַאיל ראָדזיאַנקאָ,
„פרעזידענט פון דער גאָסודאַרסטוועני דומאַ.
דעם 27טען פעברואַר, 19177.“

די מאַסען מענשען, וועלכע האָבען דאַן אָנגעפילט די גאַסען, האָבען אויפגענומען די נייעס מיט דער גרעסטער באַגייסטערונג. די דומאַ איז שוין דאַן געווען באַוואַכט פון רעוואָלוציאָנערע מיליטערישע פאַטרולען.

די מיניסטאָרען פון'ם אַלטען רעזשים האָבען פון זיך אפילו קיין פּיפּס ניט געלאָזט הערען. בלויז פרינץ גאַליצין האָט געלאָזט וויסען ראָדזיאַנקאָ'ן, אַז ער רעזיגנירט.

שפּעטער האָבען רעוואָלוציאָנערען אַרעסטירט שטשעגלאָוויטאָוו'ן, דעם פרעזיהענט פון'ם גאָסודאַרסטוועני סאָוויעט. מען האָט איהם איבערגעגעבען אין די הענט פון די פאָלקס פאַרטרעטער און מען האָט איהם פאַרשפּאַרט אין דער געביידע פון דער דומאַ.

אויף דערנאַכט איז שוין פאָרגעקומען די ערשטע פאָרמעלע זיצונג פון דעם סאָוועט פון ארבייטער דעפּוטאַטען. ערוועהלט די דעפּוטאַטען האָבען די ארבייטער פון די פאַרשיעדענע פאַבריקען און סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס. דאָס פּרעזידיום אויף דער זיצונג איז באַשטאַנען פון די דריי דומאַ־דעפּוטאַטען טשכעאידזע, קערענסקי און סקאָבעלעוו. דער סאָוועט האָט גלייך ארויסגעלאָזט צום פאָלק אַן אויפרוף וואָס האָט זיך טיילווייז געלעזען אזוי:

„דער קאַמף געהט נאָך איצט אויף אָן; ער מוז פאָרטגעזעצט ווערען ביז אַ זיעגרייכען סוף. דער אַלטער רעזשים מוז אינגאַנצען ארונטערגעשליידערט ווערען און מאַכען פּלאַץ פאַר אַ פאָלקס־רעגיערונג. אין דעם ליגט די ישועה פאַר רוסלאַנד.

„כדי צו ענדיגען דעם קאַמף מיט ערפאָלג, אין די אינטערעסען פון דעמאָקראַטיע, מוז דאָס פאָלק שאַפען אַן אייגענע מעכטיגע אָרגאַניזאַציע.

„דער סאָוועט פון ארבייטער דעפּוטאַטען, אָפּהאַלטענדיג אַ זיצונג אין דער גאָסודאַרסטווענני דומאַ, מאַכט דאָס פאַר זיין העכסטער אויפגאַבע צו אָרגאַניזירען די כוחות פון'ם פאָלק אין זייער קאַמף פאַר אַן ענדגילטיגער פּאָליטישער פרייהייט און פאָלקס רעגיערונג אין רוסלאַנד.

„מיר אַפּעלירען צו דער גאַנצער באַפעלקערונג פון דער הויפּטשטאָדט צוצושטעהן צום סאָוועט, צונויפשטעלען לאָקאַלע קאָמיטעטען אין די פאַרשיעדענע געגענדען און איבערנעמען די פאַרוואַלטונג פון די אָרטיגע אַנגעלעגענהייטען.

„אַלע צוזאַמען, מיט פאַראייניגטע כחות, וועלען מיר קעמפען הערפאַר, אַז די אַלטע אָרדנונג זאָל לגמרי אָפּגעשאַפט ווערען און אַ גרינדונגס־פאַרזאַמלונג זאָל צונויפגערופען ווערען אויף דעם יסוד פון אַלגעמיינער, גלייכער, דירעקטער און געהיימער שטימרעכט."

מאָנטאַג אויף דער נאַכט האָט דער זשורנאַליסטען פאַראיין אָפּגעדרוקט דעם ערשטען בולעטין, אין וועלכען עס איז געוועזן געמעלדעט וועגען דעם ערפאָלג פון דער רעוואָלוציע.

דיענסטאַג, דעם 28טען פעברואַר, איז די רעוואָלוציאָנערע

אַרמעע געוואָרען נאָך גרעסער. כמעט דער גאַנצער גאַרניזאָן איז שוין געווען אויף דער זייט פון'ם פאָלק. די אַלטע רעגיערונג האָט ארויסגעשיקט קיין פעטראָגראַד רעגימענטען פון אַנדערע שטעדט, זיינען זיי אַריין זינגענדיג די מאַרסעליעזע. אויף די דעכער זיינען נאָך אלץ געווען פּאָליצייסקע, וועלכע האָבען פון פולימיאָטען געשאָסען אויף די מענשען אין גאַס, אָבער ביסלעכווייז־ביסלעכווייז האָט מען זיי פון דאָרטען אַרונטערגענומען און מען האָט זיי אַרעסטירט. אין פאַרלויף פון'ם טאָג האָט מען אַרעסטירט די סאַמע פּני פון'ם אַלטען רעזשים. פּראָטאָפּאָפּאָוו'ן, דעם מיניסטער פון אינלענדישע ענינים; שטיורמער'ן, דעם געוועזענעם פּרעמיער מיניסטער; דאָבראָוואָלסקי'ן, דעם יוסטיץ־מיניסטער; גענעראַל קאַבאַלאָוו, דעם קאָמאַנדיר פון פעטראָגראַדער מיליטערישען אָקרוג; גאַליצין'ען, דעם הויפּט פון'ם מיניסטאָרען קאַבינעט, און נאָך אַ סך אַנדערע. די אַלע אַרעסטירטע האָט מען פאַרשפּאַרט אין דער געביידע פון דער דומאַ.

דעם זעלבען טאָג האָבען די רעוואָלוציאָנערען פאַרכאַפּט דעם ווינטער פּאַלאַץ, וואו די ראָמאַנאָוו'ס האָבען געוואוינט. ביי די פּאָליצייסקע, ביי די זשאַנדאַרען האָט מען צוגענומען דאָס געוועהר און אוועקגעשטעלט אַ פאָלקס מיליץ אויף זייער פּלאַץ.

מיטוואָך, דעם 1טען מאַרט, האָבען די דיפּלאָמאַטישע פאַרטרעטער פון ענגלאַנד און פראַנקרייך אנערקענט דעם צייטווייליגען קאָמיטעט פון דער דומאַ.

מאָסקווא, כאַרקאָוו און צאַריצין האָבען געשוואָרען טרייהייט דעם צייטווייליגען קאָמיטעט.

דער בולעטין פון דעם סאָוועט פון אַרבייטער און סאָלדאַטען־דעפּוטאַטען האָט אָפּגעדרוקט אַן אַרטיקעל מיט'ן נאָמען: „זאָל די ראָמאַנאָוו דינאַסטיע בלייבען אין מאַכט?“ אין דעם אַרטיקעל איז אָנגעוויזען געוואָרען ווי נויטיג עס איז אַרונטערצוואַרפען די ראָמאַנאָווס און גרינדען אַ דעמאָקראַטישע רעפּובליק אין רוסלאַנד. כדי צו פאַרזיכערען אַ דעמאָקראַטישע קאָנטראָלע אין דער אַרמעע האָט דער סאָוועט אַרויסגעגעבען אַ באַפעהל, אַז די סאָלדאַטען

אַליין זאָלען אויסקלייבען קאָמיטעטען אין יעדער ראָטע, די קאָמיטעטען זאָלען האָבען אונטער זייער השגחה די אַמוניציאָנס סקלאַדען; די סאָלדאַטען זאָלען האַלטען פון דיסציפּלין און פאָלגען די אָפיצערען בעת זיי זיינען אין „סטראָי“, אָבער אַזוי שנעל ווי זיי געהן אַרויס פון „סטראָי“, זאָלען זיי זיין די זעלבע מיוחסים וואָס די אָפיצערען. אין דער רעוואָלוציאָנערער אַרמעע האָט מען דעם באַפעהל פון׳ם סאָוועט אויפגענומען מיט גרויס באַגייסטערונג. דעם זעלבען טאָג האָט ראָדזיאַנקאָ, אינ׳ם נאָמען פון׳ם צייטווייליגען קאָמיטעט, אַרויסגעגעבען אַ באַפעהל, אַז די אָפיצערען זאָלען ניט צונעמען דאָס געוועהר ביי די רעוואָלוציאָנערע סאָלדאַטען.

און די נאַטשאַלניקעס, די פּני פון׳ם אַלטען רעזשים, האָט מען אַלץ געהאַלטען אין איין אַרעסטירען.

דאָנערשטאַג, דעם 2טען מארט האָבען די פאַרטרעטער פון דער דומאַ אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט די פאַרטרעטער פון׳ם אַרבייטער־סאָוועט און מען איז געקומען צו אַ פאַרשטענדניס ווי צו גרינדען אַ פּראָוויזאָרישע רעגירונג. אַלס פּרעמיער פון דער ניי־צונויפגעשטעלטער פּראָוויזאָרישער רעגירונג איז באַשטימט געוואָרען פּרינץ ג. ע. לוואָוו, דער פּרעזידענט פון די זעמסטוואָס.

דעם זעלבען טאָג האָט זיך ניקאָלאַי ראָמאַנאָוו אָפּגעזאָגט פון׳ם טראָן און איבערגעגעבען די מלוכה צו זיין ברודער מיכאַאיל, און אויף מאָרגען האָט זיך מיכאַאיל אויך אָפּגעזאָגט פון׳ם טראָן און אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף צום פאָלק צו שטיצען די פּראָוויזאָרישע רעגיערונג.

די רוסישע מאָנאַרכיע איז אינגאַנצען אַרונטערגעשליידערט געוואָרען. הער טרוים פון דורות און דורות איז פאַרווירקליכט געוואָרען.

צוגאָב

טאַבעלע 1.

דער וואוקס פון די גרעסערע שטעדט.

(לויט וו. י. פּאָקראָווסקי, אין סוף פון 19טען יאָהרהונדערט, פּארעפּענטליכט פונ׳ם פינאַנץ מיניסטעריום)

שטעדט	די צאָהל פון איינוואוינער		וואוקס פון דער באַפעלקערונג
	1867	1897	
פּעטערבורג	539,471	1,267,023	136.7%
מאָסקווא	351,609	1,035.664	194.8
ווארשא	180,657	638,208	253.0
אַדעס	118,970	405,041	240.0
לאָדז	32,437	315,209	892.0
ריגאַ	77,468	282,943	264.6
קיעוו	68,429	247,432	261.7
כאַרקאָוו	52,016	174,846	236.0
טיפליס	60,776	160,645	163.3
ווילנא	69,467	159,568	129.7
טאַשקענט	80,000	156,414	95.5
סאַראַטאָוו	84,391	137,109	62.5
קאַזאַן	63,084	131,508	106.9
יעקאַטערינאָסלאַוו	19,908	121,216	508.0
ראָסטאָוו ביים דאָן	29,261	119,889	310.0
אַסטראַכאַן	42,832	113,001	163.8
באַקו	13,992	112,253	702.0
טולאַ	53,739	111,048	106.6
קישינעוו	94,124	108,796	15.6
ליבאַווע	10,227	64,505	540.0
יעקאַטערינאָדאַר	9,504	65,699	591.0
צאַריצין	8,456	55,967	562.0
איוואַנאָוואָ־וואָזנעסענסק	1,350	53,949	3,896.2
סעוואַסטאָפּאָל	8,218	50,710	517.0
וולאַדיקאַווקאַז	3,358	43,843	1,205.6

טאבעלע 2

די ענטוויקלונג פון אינדוסטריען אין רוסלאנד (1887—1897).

(לויט אָפיציעלע ציפערן)

אינדוסטריען	די צאָהל פאַבריקען אין 1897	די ווערט פון די פּראָדוקטען אין טויזענטער רובעל.					די צאָהל פון באשעפטיגטע ארבייטער.				
		1887	1890	1893	1896	1897	1887	1890	1893	1896	1897
וועבערייען..........	4,449	463,044	519,365	621,929	837,598	946,296	399,178	433,320	497,940	545,920	642,520
שפּייז אַרטיקלען.......	16,512	375,286	391,947	399,700	627,815	648,116	205,223	203,000	216,834	239,899	255,357
פּראָדוקטען פאר בהמות..	4,283	79,495	74,391	78,422	117,473	132,058	38,876	39,684	44,228	63,448	64,418
געהילף־אַרטיקלען.....	2,357	25,688	33,377	38,876	91,258	102,897	30,703	36,101	39,913	75,411	86,273
פּאַפּיער.............	532	21,030	23,804	27,529	45,386	45,490	19,491	27,389	33,803	35,328	46,190
כעמישע שטאָפען.......	769	21,509	29,750	39,560	57,139	59,555	21,134	27,791	28,382	36,402	35,320
טעפּעריי............	3,413	28,965	32,543	34,472	70,046	82,590	67,346	72,361	75,474	90,551	143,291
מינען און שמעלצערייען	3,412	156,012	202,894	249,168	339,170	393,749	390,915	426,635	461,455	489,038	544,333
מעטאַל פּראָדוקטען.....	2,412	112,618	127,920	171,140	283,973	310,626	103,300	109,982	132,008	182,514	214,311
אַנדערע אינדוסטריען...	935	50,852	66,672	74,201	121,106	117,767	41,882	48,467	52,867	59,928	66,249
סך הכל..........	39,029	1,334,499	1,502,663	1,734,997	2,590,964	2 839,144	1,318,048	1,424,730	1,582,904	1,818,475	2,098,262

טאַבעלע 3

די צאָהל פון אַרבייטער אין רוסלאַנד אין 1897.

(לויט פּאַגאָזשעוו, אַ חשבון פון דער צאָהל ארבייטער)

באשעפטיגונג	מענער	פרויען	סך הכל
אַגריקולטור	1,969,717	753,173	2,722,890
מינע־אַרבייט	155,079	8,765	163,844
שמעלץ־אַרבייט	41,203	2,556	43,759
אינדוסטריען	2,013,505	377,271	2,390,776
פּאָסט, טעלעגראַף, טעלעפאָן	5,603	43	5,646
טראַנספּאָרטאַציע	350,848	14,165	365,013
האַנדעל אין אַלגעמיין	212,625	43,322	255,947
טאָג אַרבייטער	809,651	285,433	1,095,084
סך הכל	5,558,231	1,484,728	7,042,959

טאַבעלע 4

די קאָנצענטראַציע פון אַרבייטער אין פאַבריקען (1879-1902)

(נאָך פּאַגאָזשעוו'ן)

גרופּען פון פאַבריקען	1879		1890		1894		1902	
	צאָהל פון פאַבריקען	צאָהל פון אַרבייטער	צאָהל פון פאַבריקען	צאָהל פון אַרבייטער	צאָהל פון פאַבריקען	צאָהל פון אַרבייטער	צאָהל פון פאַבריקען	צאָהל פון אַרבייטער
וואָס באשעפטיגען פון 100 ביז 499 אַרבייטער	979	219,400	1,131	352,100	1,136	252,700	1,746	386,200
וואָס באשעפטיגען פון 500 ביז 999 אַרבייטער	164	113,900	182	120,900	215	143,500	359	245,900
וואָס באשעפטיגען איבער 1,000 אַרבייטער	86	163,000	108	226,200	117	259,500	261	626.500
סך הכל	1,229	496,300	1,421	599,200	1,468	655,700	2,366	1,258,600

טאַבעלע 5.

די קאָנצענטראַציע אין דער באַוועל־מאַנופאַקטור.

(די ציפערען דעקען פופציג גובערניעס פון אייראָפּעאישען רוסלאַנד)
(נאָך טוגאַן־באַראַנאָווסקי'ס „די רוסישע פאַבריק”)

יאָהרען	פאַבריקען פון איבער 5,000 אַרבייטער		פאַבריקען פון 1,000 ביז 5,000 אַרבייטער		פאַבריקען פון 500 ביז 1,000 אַרבייטער		פאַבריקען פון 100 ביז 500 אַרבייטער		סך הכל	
	צאָהל פאַבריקען	צאָהל אַרבייטער	צאָהל פאַבריקען	צאָהל אַרבייטער	צאָהל פאַבריקען	צאָהל אַרבייטער	צאָהל פאַבריקען	צאָהל אַרבייטער	צאָהל פאַבריקען	צאָהל אַרבייטער
.......1866	—	—	26	40,844	27	18,059	115	23,097	168	82,000
.......1879	1	8,946	40	83,583	44	32,591	118	28,212	203	153,332
........1894	8	54,981	60	119,013	48	33,462	108	27,050	224	234,506

טאַבעלע 6.

די שכירות פון די רוסישע פאַבריק־אַרבייטער, 1900—1901.

(ציפערן געזאַמעלט פון פאַבריק אינספעקטאָרען אין 12,702 אינדוסטריעלע פירמעס מיט אַ סך הכל פון 1,275,102 אַרבייטער).

גרופען	אינדוסטריען	צאָהל אַר־בייטער	יעהרליכע שכירות (אין רובלס)
I	באַוועל.....................	372,136	180
II	וואָל.......................	127,796	172
III	זייד.......................	24,774	178
IV	פלאַקס.....................	71,515	140
V	געמישטע אַרבייטען............	26,320	227
VI	פאַפיער....................	66,713	218
VII	האָלץ פּראָדוקטען..............	73,964	189
VIII	מעטאַל פּראָדוקטען.............	235,785	342
IX	מינען און שמעלץ אַרבייט.......	127,970	206
X	פּראָדוקטען פאַר בהמות.........	46,633	198
XI	שפייז אַרטיקלען...............	71,042	187
XII	כעמישע שטאָפען...............	30,430	260

טאַבעלע 7.

די פּאַרטיילונג פון לאַנד און בהמות צווישען די פּויערים אין סאַמאַרער גובערניע.

(די ציפערן באַציהען זיך אויף 28,276 פאַמיליעס וואָס צעהלען 164,146 נפשות. די טאַבעלע ווייזט די ניט גלייכע פּאַרטיילונג פון לאַנד טראָץ דער קאָמונאַלער לאַנד אייגענטום.)

(נאָך וו. איליין)

די גרופּעס פּויערים		דער פּראָצענט פון דער צאָהל פאַמיליעס אין יעדער גרופּע ביז'ן סך הכל פון די פאַמיליעס.		די צאָהל פון דעסיאַטינעס ערד וואָס יעדע פאַמיליע האָט בעאַרבייט	דער פּראָצענט פון ערד וואָס יעדער פאַמיליע האָט בעאַרבייט, ביז'ן סך הכל פון ערד אין אַלגעמיין.		דער פּראָצענט פון פּערזאָנען אין יעדער גרופּע, וואָס האָט שוין גענוצט מאָדערנע מאַשינעריע.
אָרימע	וועלכע האָבען ניט קיין בהמות	20.7	37.1	2.1	2.8	8.0	0.03
	וועלכע האָבען איין בהמה'לע	16.4		5.0	5.2		0.1
מיטעלע...	מיט 3—2 בהמות	26.6	38.2	10.2	17.1	28.6	4.5
	מיט 4 בהמות	11.6		15.9	11.5		19.0
פאַרמעגליכע	מיט 10—5 בהמות	17.1	24.9	24.7	26.9	63.4	40.3
	מיט 20—10 בהמות	5.8		53.0	19.3		41.6
	מיט 20 און מעהר בהמות	1.8		149.5	17.2		62.1

טאַבעלע 8.

די פאַרטיילונג פון לאַנד צווישען די פאַרשיעדענע גרופען פויערים אין דריי אויעזדען פון טאַווריגער גובערניע (1891).

(די דאָזיגע טאַבעלע באַווייזט אויך ווי די ערד איז ניט גלייך פאַרטיילט
טראָץ דער קאָמונאַלער לאַנד אייגענטום)
(נאָך וו. אילין)

גרופען פון פויערים	ערד וואָס יעדער פאַמיליע האָט בעאַרבייט (אין דעסיאַטינעס)	דער פּראָצענט פון דער צאָהל פאַמיליעס אין יעדער גרופּע, ביז'ן סך הכל פון דער צאָהל פאַמיליעס.	דער דורכשניטליכער שטח לאַנד וואָס יעדער פאַמיליע האָט בעאַרבייט (אין דעסיאַטינעס)	דער סך הכל פון דעם שטח לאַנד וואָס יעדער גרופּע האָט בעאַרבייט (אין דעסיאַטינעס).	דער פּראָצענט פון דעם שטח לאַנד וואָס יעדער גרופּע האָט בעאַרבייט ביז'ן אַלגעמיינעם סך הכל פונ'ם שטח לאַנד.
I	—..........	7.5	—	—	
II	ניט מעהר ווי 5	40.2 11.7	3.5	34,070	2.4
III	פון 5 ביז 10	21.0	8.0	140,426	9.7
IV	פון 10 ביז 25	39.2	16.4	540,093	37.6
V	פון 25 ביז 50	16.9	34.5	494,095	34.3
VI	איבער 50	3.7	75.0	230,583	12.116.0

ערשט ערשיענען

— אין —

מ. גורעוויטש פארלאג

מ. הילקוויט: די געשיכטע פון דער סאָציאליסטישער באוועגונג אין אמעריקא.

ערשטער טייל	$2.00
צווייטער טייל	2.00

א. לונאטשארסקי: רעליגיאָן און סאָציאליזם.

ערשטער טייל	1.50
צווייטער טייל	1.50

מ. אָלגין: די נשמה פון דער רוסישער רעוואָלוציאָן.

ערשטער טייל	2.00
צווייטער טייל	2.00

מ. אָלגין: מיין שטעדטעל אין אוקראינע.

בראָשירט	60 ס.
געבונדען	90 ס.

ביכער פון פאַרשידענעם אינהאַלט.

אַלע ביכער שוין געבונדען.

	פרייזען מיט פּאָרטאָ
קארל מאַרקס, יובילעאום בוך	$1.25
טוגאַן באַראַנאָווסקי: סאָציאַליסטישע קאָלאָניעס	.40
דעבס	2.00
לונאַטשארסקי: קונסט און סאָציאַליזם	2.00
גאָלדשמידט: דער איד	2.00
רענסאם: אין סאָוועטען רוסלאנד	1.50
אויפ׳ן שלאכט־פעלד. עראינערונגען פון א סאָלדאט	1.25
שטילגעבאוער: דער גיהנום	1.50
לענינ׳ס ביאָגראפיע	1.60
לענין: טעאָריע און פּראקטיק פון רעוואָלוציע	2.50
צביון: וואָס איז באָלשעוויזם?	.20
ה. סאלוצקי: גייסטיגע ערציהונג פון קינד	1.60
דר. קאַספּע: געאָלאָגיע 1טער טייל	.60
דר. י. א. מעריסאָן: פיזיאָלאָגיע. 1טער טייל	.60
דזשיאוואנעלי: ספּארטאק. היסטאָרישער ראָמאן	2.00
פרייהייטס־לידער (געבונדען)	.60
״ (בראָשירט)	.35
וויסענבערג: אידישע זאמעלביכער	2.50
גאָרקי: די מוטער	1.75
ב. קאָוונער: שטיפעריין. (בראָשירט)	.50
״ ״ ״ (געבונדען)	.80
י. יפה: לידער	.60
לייבע דער רויטער: בארני דער מלמד (געבונדען)	.60
״ ״ ״ ״ ״ (בראָשירט)	.30
גאָרין: פאַרגעסענע נגונים. 2 בענדער	2.50
ל. עלבע: די אידישע שפּראך. א לעהר־בוך פאר אָנפאנגער	.45
ז. ברכות: אונטער׳ן שאָטען פון חרמון	1.30
דאָס רעוואָלוציאָנערע רוסלאנד	1.00